

שיחות הר"ן

שיחות הר"ן • ואלה מוסיף על הראשונים, מה שלקטנו ואספנו שושנים ופרחים נאים מתוך שיחות מוהר"ן הקדוש אשר עדין המה בכתובים: • שיחות וספורים וענינים שהיו אצל כל תורה ומעשה. • יגיעתו וטרחתו בעבודת ה' • גדולת נוראות השגתו • לענין המחלקת שעליו • להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה • מדבר ממעלת ההתבודדות • שיחות מורנו הרב רבי נחמן

שיחות הר"ן

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב

לֵב | לֹג | לֹד | לֵה | לוֹ | לֹז | לַח | לֵט | מ | מֵא | מֵב | מֵג | מֵד | מֵה | מוֹ | מֵז | מַח | מֵט | נ | נֵא | נֵב | נֵג | נֵד | נֵה | נֵו | נֵז | נֵט | ס | סֵא | סֵב | סֵג | סֵד | סֵה | סֵו | סֵז | סֵט | צ | צֵב | צֵג | צֵד | צֵה | צֵו | צֵז | צֵט |

עד
עה
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
קי
קיא
קיב
קיג
קיד
קטו

קטז

ואלה מוסיף על הראשונים, מה שלקטנו
ואספנו שושנים ופרחים נאים מתוך שיחות
מוהר"ן הקדוש אשר עדין המה בכתובים:

קיז

קיח

קיט

קכ

קכא

קכב

קכג

קכד

קכה

קכו

קכז

קכח

קכט

קל

שיחות וספורים וענינים שהיו אצל כל תורה
ומעשה.

קלא

קלב

קלג

קלד

קלה

קלו

קלז

קלח

קלט

קמ

קמא

קמב

קמג

קמד

קמה

קמו

קמז

קמח

קמט
קנ
קנא
קנב
קנג
קנד
קנה
קנו
קנז

יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'

קנח
קנט
קס
קסא
קסב
קסג
קסד
קסה
קסו
קסז
קסח
קסט
קע
קעא
קעב

גדולות נוראות השגתו

קעג
קעד
קעה
קעו
קעז
קעח
קעט
קפ
קפא
קפב
קפג
קפד
קפה
קפו

קפז
קפח
קפט
קצ
קצא
קצב
קצג
קצד
קצה
קצו
קצז
קצח
קצט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
ריז
רח
רט
רי
ריא

לענין המחלקת שעליו

ריב
ריג
ריז
רטו

להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה

רטז
ריז
ריח
ריט
רכ
רכא
רכב
רכג
רכד

רכה
רכו

מדבר ממעלת ההתבודדות

רכז
רכח
רכט
רל
רלא
רלב
רלג
רלד

שיחות מורנו הרב רבי נחמן

רלה
רלו
רלז
רלח
רלט
רמ
רמא
רמב
רמג
רמד
רמה
רמו
רמז
רמח
רמט
רנ
רנא
רנב
רנג
רנד
רנה
רנו
רנז
רנח
רנט
רס
רסא
רסב

רסג

רסד

רסה

רסו

רסז

רסח

רסט

ער

רעא

ערב

רעג

רעד

ערה

רעו

רעז

רעח

רעט

רפ

רפא

רפב

רפג

רפד

רפה

רפו

רפז

רפח

רפט

רצ

רצא

רצב

רצג

רצד

רצה

רצו

רצז

רחצ

רצט

ש

שא

שב

שג

דש

שיחות

הר"ן

א

"כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדנינו מכל אלקים" (תהלים קל"ה). דוד המלך עליו השלום אמר "כי אני ידעתי", "אני ידעתי" דיקא, כי גדלת הבורא יתברך אי אפשר לומר לחברו. ואפלו לעצמו אי אפשר לספר מיום ליום, לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום, אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה וההתנוצצות של גדלת הבורא יתברך שהיה לו אתמול, ועל-כן אמר: "כי אני ידעתי", "אני ידעתי" דיקא, כי אי אפשר לספר כלל. ואמר שמה שכתוב אחריו: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" וכו' הוא ענין אחר לגמרי ורחוק לגמרי משבח "כי אני ידעתי". כי פונתו באלו הדברים "כי אני ידעתי" אי אפשר לספר כלל, והוא גבה מאד מאד גבה מעל גבה מה שאי אפשר לפה לספר, רק "אני ידעתי" דיקא פני"ל. וכמו שכתוב בזהר: "נודע בשערים בעלה - כל חד לפום מה דמשער בלבה" (חלק א' דף קג:), כמבאר במקום אחר (לקוטי מוהר"ן סימן ע"ב):

ב

טוב מאד להשליך עצמו על השם יתברך ולסמך עליו. ודרך פשטא היום, אני מוסר כל התנועות שלי ושל בני והתלויים בי על השם יתברך, שהיה

הכל כרצונו יתברך, וזה טוב מאד. גם אזי אין צריך לדאג ולחשב כלל אם מתנהג כראוי אם לאו, מאחר שסומך עליו יתברך, ואם הוא יתברך רוצה בענין אחר הוא מרצה להתנהג בענין אחר, כרצונו יתברך. וכן כשמגיע שבת או יום-טוב, אזי אני מוסר כל ההתנהגות וכל העניינים והתנועות של אותו השבת או היום-טוב להשם יתברך, שיהיה הכל כרצונו יתברך, ואזי איך שמתנהג באותו השבת ויום-טוב, שוב אינו חושב וחושש כלל שמה לא יצא ידי חובה, בהנהגת קדשת אותו היום, מאחר שכבר מסר הכל להשם יתברך וסמך עליו יתברך לבד:

הפליג מאד בגדלת הבורא יתברך שמו, ואי אפשר לבאר זאת בכתב. ואמר כי גדלת הבורא יתברך אין שעור. כי נעשים דברים נוראים בעולם, נפלאים ונוראים מאד ואין יודעים כלל, הינו שעדין אין יודעים שום ידיעה כלל כלל לא. וגם מה שמובא כי "תכלית הידיעה אשר לא נדע", הינו גם-כן אצל כל ידיעה וידיעה, הינו שאפלו כשמגיעין להתכלית של הידיעה דהינו "לא נדע", אף-על-פי-כן עדין אין זה התכלית, כי זה התכלית הוא רק באותה הידיעה, אבל בהידיעה הגבה ממנה עדין לא התחיל בה כלל, וכן למעלה מעלה. נמצא שלעולם אין יודעין כלל כלל לא, ואף-על-פי-כן אין זה התכלית, כי עדין לא התחיל כלל לידע בידיעות שלמעלה מזאת הידיעה שהגיע בה אל התכלית שלא נדע וכו'. גם הפליג מאד בגדל מעלת התשובה, ואפלו כשנפלים מאד חס ושלום, וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן אסור ליאש עצמו, כי תשובה גבה למעלה מן התורה, על-כן אין שום יאוש בעולם, כי אם יזכה יהיו נעשין מעוונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שנתהפכין העוונות לזכיות (יומא פ"ו:). ויש בענין זה סתרי נסתרות, רק הכלל שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא לצלן יכולים לחזור אליו יתברך בנקל, כי לגדלתו אין חקר. והעקר שהכל תלוי בו, שלא יהיה מיאש עצמו מלצעק אל ה' ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד (ועין חיי מוהר"ן סימן

עכְשׁוּ בְּעֵתִים הִלְלוּ קִשָּׁה מְאֹד מְאֹד שִׁיְהִיָּה מְעוֹת לְאִישׁ כָּשֶׁר, כִּי צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה לוֹ יְרִידָה גְדוֹלָה מְאֹד חֵס וְשָׁלוֹם עַד שִׁישִׁיג מְעוֹת. וְאַפְלוּ אַחַר הִירִידָה הַגְּדוֹלָה חֵס וְשָׁלוֹם מְעֻבְדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עֲדִין לְאוֹ כֹּל אֶחָד מְשִׁיג מְעוֹת, כִּי גַם הִרְשָׁעִים וְקִלֵּי עוֹלָם לְאוֹ כֹּל אֶחָד מְשִׁיג מְעוֹת, אֲבָל אִישׁ כָּשֶׁר בְּאֶמֶת רְחוֹק מְאֹד שִׁיְהִיָּה לוֹ עֲשִׂירוֹת. כִּי דַע שֶׁמִּיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, נִפְל הָעֲשִׂירוֹת בְּעִמְקֵי הַקְּלָפוֹת בְּבַחֲיִנַת: "וַתֵּרֶד פְּלָאִים" (אֵיכָה א'), "פְּלָאִים" אוֹתִיּוֹת "אֲלָפִים", הֵינּוּ שֶׁהָאֲלָפִים שֶׁל עֲשִׂירוֹת יֵרֵד פְּלָאִים, דְּהֵינּוּ יְרִידָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאָה. עַל-כֵּן בְּהִכָּרַח שִׁיְהִיָּה לוֹ חֵס וְשָׁלוֹם יְרִידָה גְדוֹלָה מְאֹד, קִדְּם שֶׁבָּא לְעֲשִׂירוֹת דְּהֵינּוּ אֲלָפִים מְזַמְנִים, וְעֲדִין הוּא סִפְק כַּנִּ"ל. אֲבָל אִישׁ כָּשֶׁר בְּאֶמֶת קִשָּׁה לוֹ מְאֹד שִׁיְהִיָּה לוֹ עֲשִׂירוֹת, וְאָף-עַל-פִּי שֶׁנִּמְצְאִים גַּם צְדִיקִים וְאַנְשִׁים כָּשֶׁרִים שֵׁישׁ לָהֶם מְעוֹת, אֲבָל הוּא כָּבֵד וְקִשָּׁה מְאֹד מְאֹד. וְגַם הָעֲשִׂירוֹת שֵׁישׁ לָהֶם לְצְדִיקִים, הוּא מְזִיק לָהֶם לְעֻבְדוֹתָם. גַּם בְּאֶמֶת אָף-עַל-פִּי שֵׁישׁ לָהֶם אֵיזָה מְעַט עֲשִׂירוֹת, אֲבָל אָף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לָהֶם עֲשִׂירוֹת גְּדוֹל מְזַמֵּן כָּמוֹ שֵׁישׁ לְהַקְלִי עוֹלָם, שֵׁישׁ לָהֶם אֲלָפִים וּרְבֻבוֹת אֲדָמִים מְזַמְנִים, כִּי עֲכָשׁוּ קִשָּׁה וְכָבֵד מְאֹד שִׁיְהִיָּה לְהַכְשִׁיר עֲשִׂירוֹת כַּנִּ"ל. וְכַמוֹ שֶׁאֲמַרִים בְּשֵׁם רַבִּי נַחֲמָן זְקֵנִי ז"ל שֶׁאָמַר עַל מָה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲרַךְ יָמִים בִּימִינָה" (מְשָׁלִי ג') וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲרַךְ יָמִים אֵיכָּא, עֲשֶׂר וְכָבוֹד לֵיכָּא?" (שִׁבְתָּ סג:) וְאָמְרוּ כַּל-שֶׁכֶן עֲשֶׂר וְכָבוֹד, וְאָמַר רַבִּי נַחֲמָן זְצ"ל שֶׁהוּא רַק "כַּל-שֶׁכֶן". הֵינּוּ שְׂבוּדָאֵי הוּא קַל-וְחֹמֶר וְכַל-שֶׁכֶן שֶׁרְאוּי שִׁיְהִיָּה לָהֶם עֲשֶׂר וְכָבוֹד אֲבָל לֹא בְּפִרוּשׁ, כִּי אָף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לָהֶם מְזַמְנִים כַּמָּה אֲלָפִים אֲדָמִים, וְכַנִּ"ל:

ה

הִיא מְגִנָּה מְאֹד אֶת סִפְרֵי הַמְּחַקְרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, וְאָמַר שֶׁאֵין שֵׁם כָּלֵל שֶׁכֵּל גְּמוּר כָּמוֹ שֵׁישׁ בְּאֵיזָה מְאָמַר מֵהִרְשָׁ"א אוֹ מֵהִרְ"ם שִׁיף וְכִיוּצָא מִסִּפְרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, שֵׁישׁ בָּהֶם עֲמֻקּוֹת וְשֶׁכֵּל נִפְלָא וְנִעִים מְאֹד, אֲבָל בְּאֵלוֹ הַסִּפְרִים לֹא נִמְצָא זֶה הַשֶּׁכֵּל כָּלֵל, כִּי הֵם מְדַבְּרִים רַק בְּדַרְךְ הַקִּישִׁים מִיְנִיָּה וּבִיָּה עַד שֶׁבָּאִים לְאֵיזָה מוֹפֵת, אֲבָל הַשֶּׁכֵּל שֵׁישׁ בְּתוֹרַתֵנוּ הַקְּדוּשָׁה לְהַבְדִּיל, אֵין שֵׁם כָּלֵל כָּלֵל. וְאָמַר: אֲשֶׁרִי מִי שֶׁאֵינּוּ יוֹדַע כָּלֵל מִסִּפְרֵיהֶם, רַק הוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת וַיֵּשׁ לוֹ יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ. כִּי עֵקֶר הָעֻבְדָּה בְּתַחֲלָה הִיא רַק מַחֲמַת יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ, וּבְלִי יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ אֵי אֲפָשֶׁר לְהַתְּחִיל כָּלֵל בְּעֻבְדוֹת הִ'. וְאַפְלוּ צְדִיקִים צְרִיכִים גַּם כֵּן יִרְאֵה, כִּי לְבַדִּי מֵאַהֲבָה הֵם מוֹעֲטִים מְאֹד מְאֹד, וְעֵקֶר הוּא יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ. כִּי הִירְאֵה עֲלָאָה "בְּגִין דְּהוּא רַב וְשִׁלִּיט" וְכוּ' (הַקְּדָמַת הַזֵּהָר יא:), הֵינּוּ יִרְאֵת הַרוּמָמוֹת, לְאוֹ כֹּל אֲדָם זוֹכָה לְזֹאת הִירְאֵה, אֲבָל עֵקֶר הָעֻבְדָּה הוּא רַק עַל-יְדֵי יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ אֲצֵל רַב בְּנֵי אֲדָם. וּמִי שֶׁלּוֹמֵד חֵס וְשָׁלוֹם בְּסִפְרֵי הַמְּחַקְרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים נִכְנָס בְּלִבּוֹ סִפְקוֹת

וכפירות. כי כל אדם נולד עם רשעות, כי טבע כל אדם נמשך אחר רשעות, הינו אחר תאוות רעות של עולם הזה רחמנא לצלן, רק מחמת יראת העניש הוא שבר תאוותו ונכנס בדרכי ה', אבל כשלומד באותן הספרים של חקירות חס ושלום, אזי מוצא לעצמו ספקות וכפירות שהם סיוע לרשעות שלו שיש בו בטבעו. ועל-כן אין אנו מוצאים כלל שיהיה איזה אדם נעשה איש כשר וירא ה' על-ידי ספרי המחקרים, אף-על-פי שנמצא בדבריהם איזה דברים ממדות טובות וכיוצא, אף-על-פי-כן הכל הבל, כי הפסדס מרבה משכרם, כי הם מבבלבלים דעת האדם מאד. ועין במקום אחר מזה (חיי מוהר"ן סימנים ת"ז – תכ"ה), מגדל האסור ללמד אלו הספרים רחמנא לצלן.

ואמר: אשרינו, שמשנה רבנו עליו השלום בחר לנו חלק טוב מאד, ונתן לנו את התורה, ופתח בה "בראשית ברא אלקים את השמים" וכו' (בראשית א'), בלי שום חקירות ומופתים שלהם, רק צוה עלינו להאמין בהשם יתברך באמונה לבד ועל-כן אסור לנו לזכור בחקירות כלל חס ושלום. ואף שבהר הקדוש הוא מגנה יראת העניש (שם יא:), כבר מבאר על זה תרועים בספרי מוסר, כי באמת עקר עבודת ה' היא רק על-ידי יראת העניש.

ואמר שאלו התחבולות וההמצאות שהמציאו הפילוסופים בחקמתם, כגון כלי מלחמה נפלאים ושאר כלים העשויים בתחבולות על-פי חכמה, וכיוצא בזה שאר ענייני חדושים שלהם שהמציא כל אחד ואחד מחכמיהם, אמר: שהכל מלמעלה, כי לא היה אפשר להם לבוא על-זה, רק על-ידי שהתנוצץ להם השכל בזאת החכמה, שבא לאותו החכם התנוצצות מלמעלה. כי כשהגיע העת והזמן שיתגלה אותה החכמה או התחבולה בעולם, על-כן שלחו להם מלמעלה בשכלם זאת התחבולה כדי שיתגלה בעולם. כי בודאי גם החכמים הקדמונים שהיו מקדם חקרו גם כן על זאת, ומפני מה לא באו הם על זאת התחבולה וההמצאה, רק באמת הכל מלמעלה. וכשבא העת שיתגלה זאת הדבר, אזי מתנוצץ לו השכל ואזי בא אותו החכם על אותו התחבולה, כי נשלח לו מלמעלה ממקום שהגיע לו (כי בודאי אינם מקבלים דרך הקדשה רק דרך הסטרא אחרא וזה פשוט). וגם להבדיל אלו האמרים פשטים וחדושים בגמפ"ת (גמרא פרוש רש"י ותוספות) אלו לא היה נשלח להם מלמעלה מן השמים אי אפשר להם כלל לבוא על החדוש כי לפעמים הוא עומד על דבר אחד ארבעה ימים, ואחר כך פתאם נתגלה לו החדוש, רק באמת הכל מלמעלה.

(וכל אחד מקבל ממקום שמקבל ועין במקום אחר מזה (לקמן סימן רמ"ה). כי בודאי יש בענין זה אלפים ורבבות מדרגות מהיכן כל אחד ואחד מקבל הארה והתנוצצות בשכלו, ומאיזה מקום מושיטין לו החדוש או החכמה, אבל הכלל שכל מיני חדושים שמחדשים החכמים, הן בקדשה כגון פשטים ודרושים וכיוצא, הן להבדיל בענייני חכמות שלהם, הכל מושיטין להם ושולחין להם בשכלם מלמעלה, לכל אחד ואחד ממקום הראוי לו.

כפ"ל:

הַיֵּצֵר הָרַע דּוֹמָה כְּמוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ וְרַחַץ בֵּין בְּנֵי-אָדָם, וַיֵּדוּ סְגוּרָה, וְאִין אָדָם יוֹדֵעַ מַה בְּתוֹכָהּ, וְהוּא מְרַמֶּה בְּנֵי אָדָם, וְשׂוֹאֵל לְכָל אֶחָד: מַה אָנִי אוֹחִז?, וְלְכָל אֶחָד נִדְמָה, כְּאֵלוֹ הוּא אוֹחִז מַה שֶׁהוּא מְתַאָּוֶה. וְעַל-כֵּן הִכָּל רְצִים אַחֲרָיו, כִּי כָּל אֶחָד סוֹבֵר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶׁהוּא חֹפֵץ. וְאַחֲר-כֵּן הוּא פּוֹתַח אֶת יָדוֹ, וְאִין בָּהּ כְּלוּם. כְּמוֹ כֵּן מִמֶּשׁ הַיֵּצֵר הָרַע, שֶׁהוּא מְרַמֶּה כָּל הָעוֹלָם, וְהִכָּל רְצִים אַחֲרָיו, וּמְרַמֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁנִּדְמָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּאֵלוֹ יֵשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶׁהוּא חֹפֵץ, כָּל אֶחָד כְּפִי שְׁטוּתוֹ וְתַאָּוְתוֹ, וְאַחֲר-כֵּן בְּסוּף הוּא פּוֹתַח אֶת יָדוֹ וְאִין בָּהּ כְּלוּם, כִּי אִין מִי שֶׁיִּמְלֵא תַאָּוְתוֹ אֶצְלוֹ. גַּם נִדְמוּ כָּל הַתַּאָּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ עֲמוּדֵי אוֹר הַנִּכְנָסִין בְּבֵית מִן אוֹר הַחֲמָה כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, שֶׁהֵם נִדְמִין לְעֲמוּדִים מְחֻמָּת הַזָּרִיחָה שֶׁל הַחֲמָה, וְכֵאלוֹ רוֹצִים לְתַפֵּס אוֹתָן הָעֲמוּדֵי אוֹר, שֶׁתּוֹפְסִים וְתוֹפְסִים וְאִין בְּתוֹךְ הַיָּד כְּלוּם, כֵּן הֵם כָּל הַתַּאָּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה:

טוֹב מְאֹד מִי שֶׁיִּכּוֹל לְשַׁפֵּךְ שִׁיחוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים כְּבוֹן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנֵי אָבִיו. כִּי הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּבֵר קָרָאנוּ "בְּנִים", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵינוּ" (דְּבָרִים י"ד), עַל-כֵּן טוֹב מְאֹד לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ וְצַעְרוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּבוֹן שֶׁקוֹבֵל לְפָנָיו אָבִיו בְּתַנּוּעוֹת שֶׁל חוֹן וְרַחֲמִים שֶׁקוֹרִין ("פֶּעֶסְטִין"). וְאַף אִם נִדְמָה לְהָאָדָם שֶׁלְפִי מַעֲשִׂיו אִינוּ כְּבוֹן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֶה, הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָרָאנוּ "בְּנִים" כְּנִי"ל (כִּי "בֵּין כֵּן וּבֵין כֵּן קְרוּיִים לְךָ בְּנִים") (קְדוּשִׁין לו.), וְאִם עֲתָה הוּא מְגַרֵּשׁ אוֹתִי חֵס וְשָׁלוֹם מִבְּחִינַת בֵּן, הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, עָלַי לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלִי לַעֲשׂוֹת עֲצָמֵי כְּבוֹן, כְּנִי"ל. וּמַה טוֹב כְּשִׁיכּוֹל לְעוֹרֵר לְבוֹ בְּתַחֲנוּנִים עַד שֶׁיִּבְכֶּה וַיּוֹרִיד דְּמָעוֹת כְּבוֹן לְפָנָיו אָבִיו.

וְשִׁמְעֵתִי מַעֲשֶׂה מְזִקְנֵי רַבֵּי נַחֲמָן ז"ל, כְּשֶׁהָיָה עַל הַסְּפִינָה: פֶּעַם אֶחָד לֹא הָיָה לָהֶם לֶחֶם, וְלֹא אָכְלוּ כְּמָה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאִיזָה עִיר, וְלֹא הָיָה שָׁם יְהוּדִים רַק יִשְׁמַעְאֵלִים, וְלִקַּח יִשְׁמַעְאֵל אֶחָד אֶת רַבֵּי נַחֲמָן הַנִּי"ל, וְנָתַן לוֹ לֶאֱכֹל. וְהוּא כָּבֵר לֹא אָכַל כְּמָה יָמִים, וְנִטַּל יָדָיו וַיִּבְרַךְ בְּרַכַּת הַמּוֹצֵיא, וְקִדְּם שֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל, בָּא לוֹ עַל מַחְשַׁבְתּוֹ: "אֵל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עֵינֵי" (מִשְׁלֵי כ"ג), וּמַחְשַׁבוֹת שֶׁלָּנוּ אֵינָם דְּבַר רִיק כְּלָל (כֵּן אָמַר רַבֵּי נַחֲמָן זְקֵנוּ

הַנִּי"ל בְּסִפּוּרוֹ מַעֲשֵׂה זוֹ), וְלֹא יִדְעֵתִי מַה לַעֲשׂוֹת, כִּי כָּבֵד בְּרַכְתִּי בְּרַכַּת
הַמוֹצֵיא, אֲךָ אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה בְּדַעְתִּי לְמַנַּע מִלְאֲכָל כָּלֵל מִחֲמַת הַמַּחֲשָׁבָה
הַזֹּאת. אַחֲר־כֵּן בָּא עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ: "וְאֵת הָעוֹרְבִים צוֹיְתִי לְכַלְפֵּלְךָ"
(מְלָכִים-א י"ז), וְאִזּוֹ אֲכָל.

(וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, בַּעַת סִפּוּרוֹ זֹאת: וְזֶה נִרְאָה וְהוּטַב בְּעֵינַי מְאֹד, מַה
שֶׁהֶעֱמִידוֹ עַל הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁמִּסְתַּמָּא כְּשֶׁבָא עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ כֵּן בּוֹדָאֵי הוּא כֵּן
בְּאַמְת) כְּמוֹ כֵן לְעֵנְיָן כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִים עַל הָאָדָם לְבַלְבְּלוֹ, אַחֲר־כֵּן
עוֹזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹלַח לוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֲרַת שְׁל הַתְּקַרְבוֹת, כְּגוֹן לְעֵנְיָן
הַנִּי"ל, שֶׁלְפָעֲמִים יִדְמָה לְהָאָדָם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁאֵינּוּ רְאוּי לְהִיּוֹת כְּבֵן לְפָנָיו
יִתְבָּרַךְ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עָלְיוֹ לַעֲשׂוֹת אֵת שְׁלוֹ פְּנִ"ל, וְאַחֲר־כֵּן
יַעֲזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁלַח לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שְׁל הַתְּקַרְבוֹת, כִּי בְּאַמְת כָּל יִשְׂרָאֵל
כְּלָם קְרוּיִים "בְּנִים" אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל-כֵּן רְאוּי לָנוּ לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתָנוּ וְצַעֲרָנוּ
לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּבֵן הַקּוֹבֵל לְפָנָי אָבִיו:

ח

כְּשֶׁלּוֹמְדִין מְלִי דְפוּרְעָנוּתָא, כְּגוֹן כְּשֶׁלּוֹמְדִין הַלְכוֹת אַבְלוֹת וְכִיּוֹצֵא, אֵין
לְעֵין שָׁם הַרְבֵּה, כִּי אֵין צְרִיכִין לְהַעֲמִיק הַמַּחֲשָׁבָה בְּמִקּוּמוֹת כְּאֵלוֹ, כִּי
הַמַּחֲשָׁבָה יֵשׁ לָהּ תִּקְוָה גְּדוֹלָה, כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוּם אַחֲר (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן
קצ"ג), וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לַעֲבֹר בְּמַהֲרָת מִקּוּמוֹת כְּאֵלוֹ:

ט

בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, שְׁסַכֵּין אֵין נוֹתְנִין בְּמַתְנָה, הֵינּוּ שְׁאַחַד לֹא יִתֵּן
לְחִבְרוֹ סַכֵּין בְּמַתְנָה:

י

הַרְשָׁעִים הֵם מְלֵאִים חַרְטוּת, וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים כָּל־ל מֵהוּ חַרְטָה, כִּי זֶהוּ בְּעֲצֻמוֹ שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּעֲנֵן רְשָׁעֶתָם, זֶהוּ בְּעֲצֻמוֹ חַרְטָה, כִּי מִחֲמַת שֶׁבָּא בְּדַעְתָּם חַרְטוּת, עַל-כֵּן הֵם מִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר בְּרְשָׁעֶתָם כְּמוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁנִּלְחָמִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר נִגְדּוֹ אֲזִי הוּא מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר כְּנֶגְדּוֹ. כְּמוֹ כֵּן מִמֶּשׁ, כְּשֶׁהָרַע רוֹאֶה שֶׁמִּתְחִיל אֵיזָה טוֹב לְהִתְעוֹרֵר אֲצֵלֶם אֲזִי הוּא מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר, וְהֵבֵן. וְזֶהוּ כָּל־גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת ה', אֲפֹלוּ לְשָׂאֵר בְּנֵי-אָדָם, לְכָל אֶחָד לְפִי עֶרְכוֹ, שֶׁכָּל מֵה שְׂרוּצָה יוֹתֵר לְכַנֵּס בְּעִבּוּדַת ה', מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל דָּבָר בְּיוֹתֵר, וְכִבֵּר מִבְּאֵר מְזֶה בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן ע"ב). וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת מְשֻׁכָּל עַל דָּבָר זֶה, וּבִתְחִלּוֹת תַּעֲשֶׂה מְלַחֲמָה לְהִתְגַּבֵּר עַל הָרַע בְּהִתְגַּבְּרוֹת גְּדוֹל בְּכָל פַּעַם. אֲשֶׁרִי הַזֹּכָה לְנֶחֶם הַמְּלַחֲמָה:

יא

אֲשֶׁרִינוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ הֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד, שֶׁזֹּכֵינוּ לְקַדְּשֵׁת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר, שֵׁשׁ לוֹ שְׂמִיחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁזָּכָה לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי כַּמָּה מְנִיעוֹת וְכַמָּה בְּלִבּוּלִים וְכַמָּה מַחְשָׁבוֹת וְכַמָּה עֲכוּבִים וְסִכְסוּכִים הָיָה לוֹ עַל עֲנֵן הַנִּסְיָעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמְנִיעוֹת מִחֲמַת מָמוֹן, וְהוּא קִפְצָה עַל כָּלֶם, וְגִמַּר הָעֲבָדָא בְּשִׁלְמוֹת, וְהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: זֶה אֲנִי מֵאֲמִין, וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הֲרַבָּה בְּעֲנֵן זֶה, שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְכָל הַמַּחְשָׁבוֹת וְכָל מִינֵי הָעֲבָדוֹת שֶׁעוֹשִׂין בְּשִׁבִיל אֵיזָה עֲבָדָא שְׁבִקְדָּשָׁה, אֵין שׁוּם תְּנוּעָה וְלֹא שׁוּם מַחְשָׁבָה נֶאֱבָדַת כָּלֶל, וְכִשְׁזוֹכִין לְשִׁבֵר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְלִגְמַר הָעֲבָדָא שְׁבִקְדָּשָׁה אֲזִי נַעֲשִׂין מְכָל הַתְּנוּעוֹת וְהַמַּחְשָׁבוֹת וְהַבְּלִבּוּלִים שֶׁהָיָה לוֹ בְּעֲנֵן זֶה קִדְּם שֶׁשִׁבֵר וְעָבַר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת בְּעַת שֶׁהָיָה מְסַפֵּק וּמְבַלְבֵּל וְהָיָה עוֹמֵד עַל הַמְּשָׁקָל אִם לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, וְהַמְּנִיעוֹת הָיוּ מוֹנְעִים אוֹתוֹ מְכָל צַד, אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁזוֹכָה לַעֲבֹר עַל כָּל זֶה וְלִשְׁבֵר הַכָּל, אֲזִי נַעֲשִׂין מְכָל הַמְּנִיעוֹת וּמְכָל הַמַּחְשָׁבוֹת וְהַתְּנוּעוֹת וְהַבְּלִבּוּלִים הַנִּ"ל, דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים לְמַעְלָה בְּקַדְּשָׁה, וְהַכָּל נִרְשָׁם לְמַעְלָה לְטוֹבָה כָּל תְּנוּעָה וְתְנוּעָה שֶׁהָיָה לוֹ מִקִּדְּם כְּנִ"ל. אֲשֶׁרִי כְּשֶׁזוֹכִין לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְזוֹכִין לִגְמַר וְלַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֲבָדָא טוֹבָה:

יב

אלו הרוצים להיות אנשים כשרים, ולכנס בעבודת ה' ואזי יש להם בלבולים גדולים, ומניעות גדולות, ואינם יכולים לתת עצה לנפשם, איך לעשות, מחמת גדל הבלבולים והמניעות שיש להם, וכל מה שרוצים לעשות בעבודת ה', קשה להם לעשות כראוי. דע שזה בעצמו שהם מתנגעים ולהוטים לעשות איזה עבודה או לקדש עצמו באיזה קדשה, אף-על-פי שאינם יכולים לגמר כראוי, זה בעצמו שהם מתנגעים ולהוטים אחר זה, הוא בחינת קרבנות, בבחינת: "כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה" (תהלים מ"ד). ואיתא בתקונים, שזה בחינת תפלה, שהיא בחינת קרבנות (תקוני זהר נט). הינו כשרוצים להתפלל ואין מניחין אותו, ומבלבלין אותו בכמה מיני בלבולים, והוא צריך לכמה יגיעות בשעת התפלה, ואזי אפלו אם אינו זוכה להתפלל כראוי, אף-על-פי-כן היגיעה בעצמה שמגיע עצמו בכל כחו ומוסר נפשו להתפלל כראוי זה בעצמו הוא בחינת קרבנות, בחינת "כי עליך הרגנו" וכיו. וכמו כן בכל העבודות והקדשות שאדם רוצה לקדש עצמו, אף-על-פי שאינו זוכה חס ושלום לקדש עצמו כראוי, אף-על-פי-כן, היגיעה בעצמה והיסורין והבלבולים שיש לו מזה מחמת שרוצה והפך לקדש עצמו רק שאין מניחין אותו, זה בעצמו הוא בחינת קרבנות בחינת "כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה". על כן, על האדם לעשות את שלו תמיד, ליגע עצמו בעבודת ה' בכל מה שיוכל, ואת "כל אשר תמצא ידך לעשות עשה" (קהלת ט'), אף-על-פי שקשה עליו מאד, ונדמה לו שאין מניחין אותו כלל, ומרחיקין אותו מאד מאד, ואינו זוכה לעשות כראוי שום דבר שבקדשה וכיו, אף-על-פי-כן עליו לעשות מה שיוכל וה' הטוב בעיניו יעשה:

יג

יש אנשים כשרים שאין להם פרנסה, ויש להם דחק ובלבולים גדולים מזה, והוא טובה להעולם. ודע שיש דבורים יקרים שיוצאים על-ידי בלבולים דיקא. אך יש חלוקים בין הבלבולים, וכמובא במדרש שיש תרדמה של נבואה, כמו שכתוב "ותרדמה נפלה על אברם" (בראשית ט"ו), ויש תרדמה של שטות וכיו (בראשית רבה מ"ד אות י"ז). תרדמה הוא בלבול הדעת:

אמר: אני מקנא מאד איש כשר, שקורין ("עַרְלִיכֵר יְהוּדִי"), כי נדמה שהולך בן אדם עם דקין וכרכשות ואברים כשאר כל העולם, ואף-על-פי-כן, באמת הוא ענין אחר לגמרי. כי איש כשר יקר מאד, אשרי לו. והעקר הוא הרצון והכסופין, ואף-על-פי שאין לצאת בזה (כמבאר במאמר "ויהי נא פי שנים") ("לקוטי מוהר"ן" ס"ו), כי צריכין להוציא מכח אל הפעל דוקא. כי אף-על-פי ש"אנס רחמנא פטריה" (בבא קמא כח:), עם כל זה, זהו למי שרוצה לצאת החוב, אבל צריך שלא לקרר דעתו בזה, במה שהוא פטור מחמת האנס, רק לעשות עבודת ה' בפעל (כמבאר כל זה במאמר הנ"ל עין שם). אף-על-פי-כן, גם זה טוב כשאוחזין בזה, שאין רוצין לצאת עם האנס, רק שפוספו חזק ורצונו תקיף מאד לזכות לעשות עבודת ה' בפעל. וזהו הרצון בעצמו טוב מאד ואם אף-על-פי-כן הוא אנוס ואינו זוכה אל העבודה, הרצון הנ"ל בעצמו הוא טוב מאד:

אמר: שהוא חכמה ומלאכה גדולה להיות כמו בהמה. וזה בחינת "כל אשר נתן ה' חכמה בהמה" (שמות ל"ו), הינו שהוא חכמה לעשות עצמו כבהמה (וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק: "אדם ובהמה תושיע ה'" (תהלים ל"ו) – "אלו בני אדם שערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה" (חלין ה:)) וקמו שאמר אסף: "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך" (תהלים ע"ג), ועין במקום אחר מזה (לקוטי מוהר"ן קכ"ג):

דע שיכולין לצעק בקול דממה דקה, בצעקה גדולה מאד ולא ישמע שום אדם כלל, כי אינו מוציא שום קול כלל, רק הצעקה היא בקול דממה דקה. וזה יוכל כל אדם, דהינו שיציר במחשבתו הצעקה ויכניס קול הצעקה במחשבה, ויציר בדעתו קול הצעקה ממש עם הנגון כדרך שצועקים, ויכנס בזה עד שיצעק ממש בבחינת קול דממה דקה, ושום אדם לא ישמע כלל כי באמת אינו ציור כלל, רק צעקה ממש. כי יש

סמפונות בראה שמשם יוצא הקול, וגם יש סמפונות דקים היוצאים מן הראה אל המח, ועל-כן יכולים להכניס הקול דרך הסמפונות הדקים ההולכים אל המח עד שיצחק ממש במחו על-ידי מה שמציר במחשבתו קול הצעקה ממש, שבזה הוא מכניס קול הצעקה אל המח, ויוכל לעמוד בין כמה בני אדם ויצחק מאד, ושום אדם לא ישמע פני"ל. ולפעמים יוכל להשמט מזה איזה קול דק שיהיה נשמע, כי מחמת שנגנס הקול דרך הסמפונות של המח אל המח, יוכל להשמט לפעמים, שיצא הקול דרך הסמפונות המוציאים קול, אבל הוא בדקות גדול ובלא דבור (הינו כשאין מוציאים שום דבור בשעת הצעקה הנ"ל) קל יותר לצעק פני"ל, כי כשצריך להוציא הדבור, קשה יותר לתפס את הקול אל המחשבה ולבלי להניחו לצאת דרך הקנה המוציא קול, אבל בלא דבור קל יותר:

יז

הוכיח את אחד על התמדת הלמוד, ואמר לו: מדוע לא תלמד מה תפסיד בזה, הלא תקבל עולם הבא על הלמוד? ואין צריך לומר, כשהתורה מראה אהבה לאחד, אז אין רוצה כלל עולם הבא, רק שרוצה את התורה בעצמה. והלא גם השם יתברך לומד, כמו שמבאר בדברי רבותינו ז"ל, סדר היום שיש להקדוש-ברוך-הוא שלש שעות עוסק בתורה וכו' (עבודה זרה ג:). ובדורות הללו בעוונותינו הרבים, נפל למוד התורה מאד. ודע שהגדולים שהיו בדורות שלפנינו דהינו הרבנים הגדולים שהיו אז לא היו יודעים שום פונות, ואף-על-פי-כן היו יכולים לעשות מופתים רק על-ידי למוד התורה הקדושה, כי על-ידי-זה כשהיו אומרים איזה דבור נתקיים קד:

יח

פעם אחד ספרנו עמו מענין הדפסת ספרים, שבדורות הללו נתרבו מאד בעלי מדפיסים, והם מדפיסים בכל פעם ספרים הרבה מאד מראשונים ואחרונים, וקפצו עליהם זבינא מאד, כי הכל קונים ספרים עכשו וכו'. ואמר רבנו ז"ל, כי אמרו רבותינו ז"ל: "עתידה תורה שתשתכח מישראל" (שבת קלח:), על-כן מדפיסים ספרים הרבה וכל אחד קונה

ספרים כְּדִי שִׁיְהִיּוּ סִפְרִים בְּיַד כָּל אֶחָד, כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁכַּח הַתּוֹרָה עַל יְדֵי רַבּוּי הַסִּפְרִים הַנִּמְצָאִים בְּיַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְאַפְלוּ בְּיַד חֵיט וְכִיּוֹצֵא נִמְצָאִים עֲכָשׁוּ סִפְרִים, וְכָל אֶחָד חוֹטֵף וְקוֹנֶה סִפְרִים כְּדִי שִׁיְהִיָּה סִפְרִים בְּיַד כָּל אֶחָד, כְּדִי שֶׁלֹּא תוּכַל הַתּוֹרָה לְהִשְׁתַּכַּח עַל-יְדֵי-זֶה, אֲבָל זֶה אֵין יוֹדְעִים שֶׁכִּשְׂאֵין לומדים התורה אין מועילים הספרים כָּלֵל. כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים נִפְל לַמּוֹד הַתּוֹרָה מֵאֵד, וְהַלְמוּד הוּא מַעֲט מֵאֵד עֲכָשׁוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים (הֵינּוּ כִּי מֵה יוֹעִילוּ הַסִּפְרִים הַרְבִּים שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מֵאַחַר שִׂאֵין לומדים אותה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים):

יט

וְאָמַר: נִכְסַפְתִּי מֵאֵד לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם אֶל עֲשִׂיָּה, שִׁיְהִיָּה חַיּוֹב אֶצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְלַמּוֹד כֶּךָ וְכֶךָ בְּכָל יוֹם וְלֹא יַעֲבֹר, וְכִיּוֹצֵא. וְאָמַר, שֶׁאַפְלוּ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים הַרְחוֹקִים מִן הַקִּדְשָׁה מֵאֵד שֶׁנִּלְכְּדוּ בַּמְצוּדָה רָעָה עַד שֶׁרְגִילִין בַּעֲבֻרוֹת חֵס וְשָׁלוֹם רַחֲמָנָא לְצַלְן רַחֲמָנָא לְשַׁזְּבֹן, אָף-עַל-פִּי-כֵן, הִכַּח שֶׁל הַתּוֹרָה גְּדוֹל כָּל-כֶּךָ עַד שִׁיְכוּלָה לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הָעֲבֻרוֹת שֶׁרְגִילִין בָּהֶם חֵס וְשָׁלוֹם. וְאִם יַעֲשׂוּ לָהֶם חֶק קְבוּעַ וְחַיּוֹב חֶזֶק לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וְיוֹם כֶּךָ וְכֶךָ, יְהִיָּה אִיךָ שִׁיְהִיָּה, בְּיָדָי יִזְכּוּ לְצֵאת מִמְצוּדָתָם הַרְעָה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי כַח הַתּוֹרָה גְּדוֹל מֵאֵד. וְכָל עֶקֶר מִגְמַתּוֹ וְחִפְצוֹ הָיָה תְּמִיד רַק לְעַבְדוֹת וְעֲשִׂיּוֹת שֶׁל קִדְשָׁה בְּלִי שׁוֹם חֲכָמוֹת כָּלֵל, רַק שֶׁנֶּעֱסַק תְּמִיד בַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל קִדְשָׁה בַּפְּשִׁיטוֹת, דְּהֵינּוּ לְהַרְבוֹת בַּלְמוּד הַתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, וְלְהַרְבוֹת בַּתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים תְּמִיד, וְהַכֹּל בַּפְּשִׁיטוֹת בְּלִי שׁוֹם חֲכָמוֹת. וְהִזְהִיר מֵאֵד לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תְּמִיד, וְהַרְבֵּה מֵאֵד לְדַבֵּר עִמָּנוּ מְזֵה, מַעֲנִין שִׁמְחָה, כַּמְבַּאֵר בַּסִּפְרִים הַקְּדוּשִׁים, אִךְ יוֹתֵר מְזֵה הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ בְּעַל פִּה, וְהִזְהִיר מֵאֵד בְּכַמָּה אֲזָהָרוֹת כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים לְהִיּוֹת אִךְ שִׁמַּח תְּמִיד:

כ

כִּשְׁהָאָדָם כָּל הַיּוֹם בְּשִׁמְחָה, אֲזִי בְּנִקְל לּוֹ לִיַּחַד לּוֹ שַׁעַה בַּיּוֹם לְשַׁבֵּר אֶת לְבוֹ וְלְהַשִּׁיחַ אֶת אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ כַּמְבַּאֵר אֶצְלָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, אֲבָל כְּשִׁישׁ לּוֹ עֲצָבוֹת חֵס וְשָׁלוֹם, קִשָּׁה לּוֹ לְהַתְּבוּדָד וּלְפָרֵשׁ

שִׁיחַתּוֹ. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר כַּמָּה הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְהִיּוֹת שְׂמֵחַ תָּמִיד
וּבְיוֹתֵר בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וְשֹׁצְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל פְּחוּתָיו לְזָכוֹת
לְשִׂמְחָה (לְקַמֵּן ע"ד). וְאָמַר כִּי לְזָכוֹת לְשִׂמְחָה, זֶה קִשָּׁה וְכַבֵּד לְהָאָדָם
לְזָכוֹת לָזֶה יוֹתֵר מִשָּׂאָר כָּל הָעֲבוֹדוֹת. עֲנֵה וְאָמַר: כְּפִי הַנְּרָאָה, שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְבוֹא לְשִׂמְחָה כִּי-אִם עַל-יַדֵּי עֲנִינֵי שְׂטוּת, לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּשׁוֹטֵה וְלַעֲשׂוֹת
עֲנִינֵי צָחוּק וּשְׂטוּת וְכוּ', כְּמִבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקוּטֵי תַנְיִנָא כ"ד, מ"ח),
וְרַק עַל-יַדֵּי-זֶה בָּאִין לְשִׂמְחָה. כְּשֶׁהָאָדָם זֹכֵה לְשִׂמְחָה אֲזִי הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ
בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וּמְצִיל אוֹתוֹ מִפְּגָם הַבְּרִית:

כא

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה צָרִיכִין לְהִיּוֹת חֲכָם, שִׁיחַשֵׁב רַק מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת שְׂיִיטִיב
הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְכוּ', וְצָרִיכִין לְהִיּוֹת שְׂמֵחַ בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה. גַּם צָרִיכִין
לְבָכוֹת בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה. בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן צָרִיכִין לְמַעַט בְּדַבּוּר
מְאֹד מְאֹד. וְאָמַר, שְׂאָדָם גְּדוֹל צָרִיךְ לְדַקְדָּק בְּזֶה בְּיוֹתֵר וְעַל-כֵּן הוּא אֵינוֹ
אוֹמֵר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶפְלוּ הַפִּיט רַק מֵה שְׂיִסְד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקָּלִיר, אֲבָל
שָׂאָר הַפִּיט אֵינוֹ אֹמֵר, מִחֲמַת שְׂאָדָם גְּדוֹל צָרִיךְ לְדַקְדָּק אֲזִי בְּיוֹתֵר לְבָלִי
לְדַבֵּר שׁוֹם דְּבּוּר שְׂאֵינוֹ מְכָרַח:

כב

טוֹב מְאֹד מִי שֶׁזֹּכֵה לְהִיּוֹת מְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמִתִּי. כִּי לַעֲתִיד לְבוֹא כְּתִיב:
"לְאַחַז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעָרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה" (אִיּוֹב ל"ח), שְׂיֵאחַז בְּכַנְפוֹת
הָאָרֶץ וַיִּנְעָר אֶת הָרְשָׁעִים, אֲבָל מִי שֶׁהוּא מְקַרֵּב לְצַדִּיק אֲמִתִּי אֲזִי יִחְזִיק
וַיֵּאחַז עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק וַיִּהְיֶה נֶשְׂאָר קַיָּם, וְלֹא יִהְיֶה נִנְעָר עִם הָרְשָׁעִים מֵאַחֵר
שְׂיִחְזִיק וַיֵּאחַז עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק:

ענה ואמר: הרחמנות של העולם הזה הכל רואין, ובשביל זה הכל רודפין אחר העולם הזה. כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא, קשה לו מאד, ויש רחמנות גדול עליו, וכן מי שהולך ערם ויחף יש רחמנות גדול עליו, אבל מי שיש לו עינים ורואה גדל הרחמנות שיש על הנשמות שבועולם הבא, כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערמים ממש ואי אפשר לרחם עליהם כלל. כי בעולם הזה כשהאדם ערם בלא מלבוש, אזי אפשר לקבץ נדבות עבורו, ולעשות לו קאפטיון, אבל בעולם הבא מי שהולך ערם אי אפשר לרחם עליו כלל, כי שם אין מועיל שום רחמנות. כי איזה מלבוש הוא צריך, הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות ולזה אין מועיל שם רחמנות, אבל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמתני הוא יכול לרוץ להצדיק ולקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו. שוב שמעתי שיחתו הקדושה מעין זה, שאמר בעולם הבא מנחין כמה בני אדם בחוץ והם צועקים בקול מר, תנו לנו מה לאכל, ובאין אצלם ואומרים להם: הרי לכם אכילה ושתיה, אכלו ושתו, והם משיבים: לא, לא, אין אנו צריכים אכילה זאת, רק אנו צריכים אכילה ושתיה של תורה ועבודה. וכן מנחים כמה בני אדם ערמים בחוץ, והם צועקים גם כן מאד: תנו לנו כמה להתפסות, ובאין אצלם ואומרים: הרי לכם מלבושים, והם משיבים: לא, אין אלו מלבושים נצרכים לנו כלל, רק אנו צריכים מצוות ומעשים טובים להתלבש בהם. ענה ואמר: אשרי מי שזוכה לאכל כמה פרקים משניות ולשתות אחר-כך איזה קפיטליד תהלים, ולהתלבש באיזה מצוות

מעלת הזוכה לתן מעות לצדיקי אמת, היא גדולה ויקרה מאד מאד. למשל, בן שנתרחק מאביו והבן יש לו געגועים גדולים מאד לאביו, וכן האב יש לו געגועים גדולים לבנו. לימים נתישב בדעתו האב לילך ולסע לבנו, וכן הבן נתישב גם-כן לילך ולסע לאביו, והלכו ונסעו זה לזה, וכל מה שנתקרבו יותר נתגדל ביותר הגעגועים שלהם והיו הולכים ונוסעים זה לזה, דהיינו האב להבן והבן להאב, עד שנתקרבו ולא היה ביניהם כיון-אם שתי פרסאות לבד. והבין האב בגדל הגעגועים שלו, שאם יניח עצמו להיות נמשך אחר הגעגועים לא יהיה לו כח לסבל עוד הגעגועים של אלו השתי פרסאות, וכן הבן הבין גם-כן, שאין לו עוד כח לסבל הגעגועים של אלו השתי פרסאות האחרונות, ואם ימשיך עצמו אחריהם תצא נפשו חס ושלו. וישבו עצמן להשליך לגמרי כל הגעגועים, ולהעבירם מדעתם.

בְּתוֹךְ כֶּךָ, בָּא אֶחָד עִם עֲגָלָה וְחִטִּיף אֶת הַבֵּן וְהֵבִיאוֹ לְאָבִיו בְּמַהֲרָת גָּדוֹל.
כַּמָּה תַעֲנוּג נִפְלָא וְעֲצוּם גָּרַם זֶה הָאִישׁ שֶׁהֵבִיא אֶת הַבֵּן לְהָאֵב שֶׁהָיָה לָהֶם
גְּעוּגוּעִים פְּאֵלָה.

וְכֵן הַצְּדִיק שֶׁהוּא בֶן לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וַיִּמְחַמֵּת מִסֶּדֶד הַמְּבַדִּיל נִתְרַחַק מֵאָבִיו
יִתְבָּרַךְ. וַיֵּשׁ גְּעוּגוּעִים כְּבִיכּוֹל לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ וְכֵן לַהַצְּדִיק לַחֲזוֹר וּלְהִתְקַרֵּב
לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ. וּבְתוֹךְ שֶׁהֵם מִתְקַרְבִּים זֶה לָזֶה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ סְמוּכִים זֶה
לָזֶה, וְאִין בִּינֵיהֶם רַק הִרְחַק מְעַט כַּנִּי"ל, וְהֵבִינוּ שֶׁלְגַדְל הַגְּעוּגוּעִים אֵי אִפְשָׁר
לְסַבֵּל עוֹד וְהִסְכִּימוּ לְהִשְׁלִיךְ הַגְּעוּגוּעִים מִדַּעְתָּם. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָמַר:
הֵאִם אֵין לוֹ רַק עֵסֶק זֶה, הֲלֹא יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת וְכוּי', וְכֵן הַצְּדִיק
אָמַר בְּדַעְתּוֹ: וְכִי אֵין לוֹ רַק זֹאת (דְּהֵינּוּ גְעוּגוּעִים הַנִּי"ל), הֲלֹא יֵשׁ כַּמָּה
עֲבָדוֹת אַחֲרוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן צִיצִית וַיִּתְפָּלִין וּשְׂאָר מִצְוֹת, וְהִסְכִּימוּ
לְהַעֲבִיר הַגְּעוּגוּעִים מִדַּעְתָּם. בְּתוֹךְ כֶּךָ, בָּא אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי אֶחָד עִם עֲגָלָה
וְהֵבִיא לְהַצְּדִיק פְּרִנְסָה וְעַל-יְדֵי-זֶה קָרְבוֹ וְהֵבִיאוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי "צְדִיק
אוֹכֵל לְשׁוֹבַע נִפְשׁוֹ" (מְשָׁלִי י"ג), וְזֶה בְּחִינַת "וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצַחוֹת נִפְשָׁךְ"
(יִשְׁעִיָּה נ"ח). נִמְצָא שֶׁהַצְּדִיק הַגָּדוֹל הָאֱמֵתִי זֹכֵה עַל-יְדֵי פְּרִנְסָתוֹ וְאֲכִילָתוֹ
לְבַחֲיַנַּת אֲוֵרוֹת הַצַּחְצַחוֹת, וְעַל-יְדֵי אֵלוֹ הַצַּחְצַחוֹת נִתְבַּטַּל מִסֶּדֶד הַמְּבַדִּיל,
וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַרַּב הַצְּדִיק לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא כַּמָּה וְכַמָּה תַעֲנוּג גָּרַם זֶה
הָאִישׁ שֶׁהֵבִיא פְּרִנְסָה לְהַצְּדִיק הָאֱמֵתִי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מֵבִיא וּמְקַרַּב אֶת
הַצְּדִיק לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ כַּנִּי"ל:

כה

בְּעֵינֵינוּ הַמְּחַשְׁבוֹת שְׂבַמְחָה. הוּא פְּלֵא גָדוֹל וּגְדֻלַּת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אִיךְ
הַמְּחַשְׁבוֹת מְנַחִים בְּמַחַ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה מְאֹד אֵלוֹ עַל אֵלוֹ, וְכִשְׁאֲדָם
צָרִיךְ לְאִיזָה דָּבָר וְנִזְכָּר בּוֹ, אֲזִי מוֹשֵׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהָיָה מִנְּחָ
בְּמַחְשָׁבָה וְנִזְכָּר בּוֹ. וְהַדָּבָר פְּלֵא, הֵיכֵן הָיָה מִנְּחָ אוֹתוֹ הָעֵינָן עַד עַכְשָׁיו. וַיֵּשׁ
קְשָׁרִים וְסִימָנִים בְּהַמְּחַשְׁבוֹת הַמְּנַחִים בְּהַמַּחַ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה,
וְכִשְׁנִזְכָּר בְּאִיזָה דָּבָר מִחַמַּת שְׁנִזְדַּמֵּן עֵינָן הַמְּעוֹרָר אוֹתוֹ הַמְּחַשְׁבָה עַל-יְדֵי
הַקְּשָׁר וְהַסִּימָן שָׂבָה, אֲזִי מוֹצִיא אוֹתָהּ הַמְּחַשְׁבָה מִתּוֹךְ חֲבִילֵי חֲבִילוֹת
הַמְּחַשְׁבוֹת הַמְּנַחִים וּמְסַדְרִים בְּמַחַ. וְאֲזִי כְּשֶׁמוֹשֵׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתָהּ
הַמְּחַשְׁבָה אֲזִי מִתְהַפְּכִים וּמִתְגַּלְגְּלִים כֹּל הַמְּחַשְׁבוֹת מְסַדְרִים שֶׁהֵיוּ מְנַחִים
(כְּעֵין שְׁרוּאִין בְּדָבָרִים גְּשָׁמִיִּים, שֶׁכְּשֶׁמוֹשְׁכִין וּמוֹצִיאִין דָּבָר מִתּוֹךְ אִיזָה
קֶפֶה וְחֲבִילָה, אֲזִי מִתְהַפֵּךְ וּמִתְגַּלְגֵּל כֹּל הַקֶּפֶה וְהַחֲבִילָה):

אצל העולם השכחה היא חסרון גדול בעיניהם, אבל בעיני יש בהשכחה מעלה גדולה. כי אם לא הייתה שכחה, לא היה אפשר לעשות שום דבר בעבודת ה', אם היה זוכר כל מה שעבר, ולא היה אפשר לו להרים את עצמו לעבודתו יתברך בשום אופן. גם היו מבלבלים את האדם מאד כל הדברים שעוברים עליו, אבל עכשו על-ידי השכחה נשכח מה שעבר. ואצלו הדרך שכל מה שעבר והלך נפסק והולך לחלוטין, ואינו חוזר בדעתו עוד כלל, ואינו מבלבל כלל עצמו עוד במה שכבר עבר והלך וכו'. וענין זה הוא דרך עצה טובה גדולה מאד בעבודת ה'. כי על-פי רב יש להאדם בלבולים רבים וערבוב הדעת מאד ממה שחלף ועבר, בפרט בשעת התפלה, שאז באים עליו כל הבלבולים ומערבבים ומעקמים את דעתו ממה שכבר עבר. לפעמים יש לו בלבולים מענין המשא-ומתן שלו ועסקי ביתו וכיוצא, באשר כי לא טוב עשה בענין זה וכיוצא, וכך היה צריך לעשות וכיוצא בזה הרבה. ויש שמבלבלים אותו בעת עבודתו בתורה או בתפלה וכיוצא, בהפגמים שפגם מקדם, באשר שבענין זה לא עשה כהגון נגדו יתברך, וכיוצא בזה הרבה מאד, באשר ידוע לכל אדם בעצמו. על-כן השכחה היא עצה טובה גדולה מאד לזה, שתקף ומיד שחולף ועובר הדרך, יעביר ויסלק אותו מדעתו לגמרי, ויסיח דעתו מזה לגמרי, ולא יתחיל לחשב עוד במחשבתו בענין זה כלל. והבו הדרך היטב, כי הוא דבר גדול מאד.

ואיתא בספרים שבשביל זה נתן השכחה כדי שתהא התורה חביבה על לומדיה תמיד כשעה הראשונה (קהלת רבה א' אות ל"ד), כי על-ידי השכחה כשחוזר ובא ולומד אפלו מה שכבר למד, הוא אצלו כחדשות וחביב עליו. ואיתא משל על הלומד ושוכח: ששכרו אנשים למלאת חביות, והחביות היו נקובים וכל מה שהיו שופכין לתוך החביות נשפך לחוץ. והטפשים אמרו: הואיל וחוזר ונשפך לחוץ, למה לנו ליגע ולמלא את מאחר שאחר-כך נשפך? אבל החכם אמר מה לי בזה? הלא פורעין לי על היום, ושכרי לא יקפח מפל יום ויום, כי אני משכר לימים ומה לי אם נשפך? (ויקרא רבה י"ט אות ב'). כך אף-על-פי ששוכח למודו, שכרו לא יקפח מפל יום מכל יום

יודע שלעתיד מזכירין את האדם כל מה שלמד, אף אם שכח. גם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעולם הבא יבינו. כי עקר התורה היא להנשמות, שבעולם הבא יהיו הנשמות בקיאים ומשיגים היטב את התורה שלמד ושמע האדם בעולם הזה. אשרי המבלה ימיו בתורה ועבודה הרבה:

אף-על-פי שהאדם צריך להיות זריז גדול מאד מאד בעבודת ה' להזדרז מאד בכל עת ובכל שעה לעשות הרבה בעבודת ה', כי עקר הוא העשייה, ללמד הרבה ולעשות מצוות הרבה ולהתפלל ולהתחנן הרבה לשפד לבו לפניו יתברך, וכיוצא בזה שאר עניני עבודת ה'. אף-על-פי-כן, אל תהיה נבהל כשאתה רואה בספרים קדושים, עניני עבודות הרבה, אל תבהל מפני זה לאמר מתי אוכל לקיים אחת מהנה מכל הענינים הללו, מכל-שכן כלם. כי צריך לבל יהיה מבהל לחטף הכל בבת אחת, רק לילך בנחת בהדרגה מעט מעט. ולא שיהא מבהל ומבלבל שרוצה לקיים ולחטף הכל בבת אחת, ומחמת זה נתבלבל לגמרי. כמו שיש בשרפה חס ושלום שמחמת הבהלה חוטפין מה שאין צריכין רק צריך לנהג בהדרגה בנחת מעט מעט. ואם לפעמים אין האדם יכול לעשות כלל בעבודת ה', מה לעשות "אנס רחמנא פטרה" (בבא קמא כח:). וירגיל עצמו לכסף ולהתגעגע ולהשתוקק תמיד אליו יתברך, כי ההשתוקקות והכסופין בעצמם הם דברים גדולים מאד, ורחמנא לבא בעי. ויש בענין זה כמה שיחות וספורים יפים ששמענו, שהם עצות גדולות טובות מאד, להרגיל עצמו בעבודתו יתברך, אך אי אפשר לבאר דברים אלו בכתב היטב, והמשכיל החפץ באמת יבין קצת:

ראוי לאדם שיעבר ויילך בזה העולם בכל הספרים הקדושים וללמד כלם כדי שיהיה בכל מקום. כמו שנמצא השרים הגדולים שהולכים ועוברים במדינות, ומוציאים הוצאות רבות על זה, כדי שיוכל אחר כן להתפאר ולומר שהיה במדינות, כמו שדרך השרים להתפאר ולומר: הייתי בווארשא וכיוצא בזה. כמו כן ראוי שיהיה האדם בעולם הזה בכל מקומות הקדושים של התורה, כדי שיוכל להתפאר בעולם הבא שהיה בכל מקום דהינו בכל הספרים הקדושים כנ"ל, ולעתיד בעולם הבא מזכירין אותו כל מה שלמד בעולם הזה:

ועל למוד הפוסקים הזהיר מאד מאד ביותר מכל הלמודים. וראוי ללמוד כל הארבעה שלחן-ערוך כלם מראשם עד סופם כסדר. אם יכול ללמוד כל הארבעה שלחן-ערוך עם כל הפרושים הגדולים מה טוב ואם לאו על-כל-פנים ילמוד כל הארבעה שלחן-ערוך הקטנים. והוא תקון גדול מאד מאד, כי על-ידי החטאים נתערב טוב ורע, ועל-ידי למוד פוסק שמברר הכשר והפסול המתיר והאסור הטהור והטמא על-ידי-זה נתברר ונפרש הטוב מן הרע, וכמבאר במאמר "ראיתי מנורת זהב" (לקוטי מוהר"ן סימן ח') ובשאר מאמרים, מעלת למוד הפוסקים. ואמר, שכל איש ישראל מחיב ללמוד בכל יום ויום פוסקים ולא יעבר. ואף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, ילמוד על-כל-פנים איזה סעיף שלחן-ערוך באיזה מקום שהוא אפלו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשלחן-ערוך, כי צריך ללמוד איזה דין ב"ש שלחן-ערוך" בכל יום ויום כל ימי חייו. וכשאינו אנוס ילמוד כסדר כל הארבעה שלחן-ערוך מדי יום ביומו, וכשיגמר ויסים הארבעה שלחן-ערוך יחזר ויתחיל ללמוד כסדר, וכן ינהג כל ימי חייו:

ל

על המבלים זמן בשביל נקיות, ומאריכין בבית הכסא הקפיד מאד מאד, והתלוץ מאותן האנשים מאד, והאריך הרבה בענין זה. והכלל: "כי לא נתנה תורה למלאכי השרת" (ברכות כה:), ואין צריך להחמיר יותר מן הדין. ועל-פי הדין האסור הוא רק כשנצרך לנקביו ממש, כמו שכתוב בגמרא: "הנצרך לנקביו אל יתפלל" (שם כג.), "הנצרך" דיקא. ואפלו כשהוא נצרך לנקביו ממש יש גם-כן דינים בזה, בדיעבד ובשעת הדחק כמובא ב"ש שלחן-ערוך" (ארח חיים) סימן צ"ב עין שם במגן אברהם (סק"א) שהרי"ף מתיר לכתחלה ביכול לעמוד עצמו עד פרסה וכו' (ברכות י"ד). נמצא שעל-כל-פנים כשאינו נצרך לנקביו ממש, אין צריך להחמיר ולבטל עצמו מתורה ותפלה בחנם מחמת חששות וחמרות יתרות ושגגון בעלמא רק טוב להתפלל בבקר תקף אחר עמידתו ממטותו אם אפשר בקל לפנות - אפשר, ואם לאו - לאו, ויתפלל כף. ואפלו אם חושש במעיו לא ישגיח ולא יסתכל על זה כלל. גם אין צריכין להאריך בבית הכסא כי הוא מזיק מאד לבריאות הגוף, וכמה חלאים באים מזה. בפרט בבית-הכסא שלנו שצריכים להיות תולה בהם, והתולה בבית-הכסא מזיק מאד מאד, בפרט החלי הידוע (שקורין "מורידין") [טחורים] בא מזה מאד רחמנא לצלן. על-כן צריכין לזהר מאד מלהאריך בבית-הכסא ואין לחפש אחר חמרות ומרה שחרות בזה, כי לא נאמר כלל בדורות הללו. והוא עצמו היה גם-כן בזאת הטעות מקדם, והיה עושה דברים זרים מאד בשביל נקיות, וכמעט שבא לידי

סכנה על-ידי-זה, וגם לא נמלט מחלאים רחמנא לצלן על-ידי-זה, ועתה הוא יודע ואומר שהכל שגעון, וחלילה לבלות זמן היקר על זה. ובאמת אי אפשר בשום אופן שיהיה הגוף נקי לגמרי ולא ישאר בתוכו כלום, כי הלא אפלו מי שמתענה משבת לשבת הוא צריך לנקבו גם בסוף השבוע, אף-על-פי שלא אכל מקדם כמה ימים, כי בהכרח שישאר קצת בהגוף. ואמר, שדבר גדול הוא אצלו שדבר מעננו זה כי יוצא מזה דבר גדול מאד, דהינו שלא לבלות זמן בשביל זה ושלא להאריך שם, ואפלו אם לפעמים הוא מכרח להאריך טוב לצאת ולחזר מלישב הרבה שם:

לא

ראוי להזדרז להתפלל תמיד בבקר השכם בכל מה שיוכל, כי לפי גדל מעלת התפלה שיקרה מעלתה מאד מאד, מי יודע אם יזכה אחר-כך להתפלל, על-כן כל מה שיוכל להקדים עצמו, ראוי לו לזרז מאד ולהקדים:

לב

צריך לחזק את עצמו באמונה, ולבלי לפגוש בחקירות כלל ולבלי לעיין כלל בספרים של מחקרים, רק להאמין בהשם יתברך באמונה לבד בלי שום חקירות כלל. ואף-על-פי שנדמה לנו שההמון עם הם רחוקים מחקירות ואינם מחקרים כלל, אף-על-פי-כן באמת כלם הם מערבים בחקירות. כי כל אחד ואחד יש לו חקירות, ואפלו קטנים באים על מחשבתם חקירות ובלבולים, אבל באמת צריך כל אחד ואחד לזהר מאד להרחיק החקירות מלבם, ולהשליכם מלבם לגמרי לבלי להיות חס ושלוש שום חקרן כלל, רק להאמין בה' ובצדיקים אמתיים באמונה לבד בלי שום חקירות כלל. כי כבר זכינו לקבל תורתנו הקדושה על-ידי משה רבנו עליו השלום, וכבר היה לנו צדיקים רבים גדולים ונוראים בכל דור ודור וראוי לנו לסמוך עליהם בלי שום חקירות וליילך בעקבותם, להאמין בהשם יתברך בפשיטות, ולקיים תורתו ומצותיו, כאשר מסרו לנו אבותינו הקדושים. וכשאדם הולך בתמימות באמונה לבד בלי שום חקירות, יכול לזכות שיעזר לו השם יתברך שיבוא לבחינת רצון שהוא למעלה מחכמה, כי

בְּאֵמֶת חֲכָמָה דִּקְדָּשָׁה הוּא לְמַעַלָּה מֵאֲמוּנָה. אָבֵל אֶף-עַל-פִּי-כֵן אָנוּ צָרִיכִים לְבִלִי לִילֵךְ בְּחֲכָמוֹת וְחֲקִירוֹת רַק בְּאֲמוּנָה לְבַד, כִּי אֲמוּנָה הוּא דָּבָר חֲזָק מְאֹד. וְאִזִּי כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּאֲמוּנָה לְבַד בְּלִי חֲקִירוֹת וְחֲכָמוֹת, אִזִּי זֹכֶה לָבוֹא לְבַחֲיִנַת רְצוֹן שֶׁהוּא לְמַעַלָּה אֶפְלוּ מִחֲכָמָה, דְּהֵינּוּ שְׂיִזְכָּה שְׂיִהְיֶה לוֹ רְצוֹן מִפְּלֶג חֲזָק מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁתַּוְקָקוֹת נִמְרָץ מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא יָדַע מַה לַעֲשׂוֹת כָּלֵל מִגְדֵּל הַהִשְׁתַּוְקָקוֹת, וַיִּצְעַק וְכוּ'. אִךְ יֵשׁ חֲקָרָן שֶׁהוּא בְּתוֹךְ לֵב בְּנֵי אָדָם, דְּהֵינּוּ הִבְעֵל דְּבָר שֶׁהוּא מִכְּנִיס חֲקִירוֹת בְּלֵב הָאָדָם, וְצָרִיכִין לְהִכְנִיעוֹ וּלְגַרְשׁוֹ, לְגַרְשׁ מִלְּבוֹ כֹּל הַחֲקִירוֹת וּלְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּאֲמוּנָה כַּנִּ"ל.

וְדַע כִּי יֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁהֵם מִכְּנִיסִים כְּפִירוֹת בְּאָדָם, וַיֵּשׁ שְׂפָאִים עֲלֵיהֶם מִחֲשָׁבוֹת עַל הָאֲמוּנָה מִחֲמַת שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ בְּקְדָשָׁה כְּרָאוּי, וַיֵּשׁ שֶׁהוֹסִיפוּ עַל זֶה מַעֲשֵׂיהֶם הִרְעִים שֶׁעָשׂוּ בְּעֲצָמָם, כִּי יֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁהֵם מְזִיקִים וּפּוֹגְמִים אֶת הָאֲמוּנָה כַּנִּ"ל. וְלָזֶה צָרִיכִין בּוֹשָׁה וְלֵב נִשְׁבָּר, שְׂמִי שֵׂישׁ לוֹ חֲקִירוֹת וּמִחֲשָׁבוֹת אֵלָיו חֵס וְשָׁלוֹם, רָאוּי לוֹ לְהִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מְאֹד, עַל אֲשֶׁר נוֹלַד בְּגִשְׁמִיּוֹת כְּזֶה, אוֹ שֶׁעָשָׂה מַעֲשִׂים כְּאֵלוּ שְׂבָא לָזֶה, שְׂיָבוֹאוּ לוֹ מִחֲשָׁבוֹת כְּנֶגֶד אֲמוּנַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה. "וַיִּכְבוֹד ה' מְלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ" (בַּמִּדְבָּר י"ד), כִּי "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (יִשְׁעִיָּה ו'), וְעָלְיוּ בָּאִים מִחֲשָׁבוֹת חֵס וְשָׁלוֹם, לְגַרְשׁוֹ וּלְעַקְרוֹ חֵס וְשָׁלוֹם מֵאֲלָקִים חַיִּים, אֲשֶׁר הוּא חֵי הַחַיִּים יִתְבָּרַךְ וַיִּתְעַלֶּה שָׁמוֹ, וְאִין צָרִיךְ לְבָאֵר גְּדֵל הַבוֹשָׁה שֶׁרָאוּי שְׂיִהְיֶה לוֹ כְּשֶׂפָאִים עָלָיו מִחֲשָׁבוֹת כְּאֵלוּ חֵס וְשָׁלוֹם, וְעַל-יָדֵי בּוֹשָׁה וְלֵב נִשְׁבָּר עַל יָדֵי זֶה מְגַרֵּשׁ וּמְשַׁבֵּר הַחֲקִירוֹת וְהַמִּחֲשָׁבוֹת הַנִּ"ל.

וּבְאֵמֶת אֲמוּנָה הוּא עֲנֵן חֲזָק מְאֹד, וְחִיּוֹ חֲזָקִים מְאֹד עַל-יָדֵי אֲמוּנָה. כִּי כְּשֵׂישׁ לוֹ אֲמוּנָה אֶפְלוּ כְּשֶׂפָאִים עָלָיו יִסּוּרִים חֵס וְשָׁלוֹם, אִזִּי יוֹכֵל לְנַחֵם עֲצָמוֹ וּלְהַחֲיִית אֶת עֲצָמוֹ כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלָיו וַיִּיטִיב אַחֲרֵיתוֹ, וְהִיִּסּוּרִים הֵם לוֹ לְטוֹבָה וּלְכַפָּרָה, וּבִסּוּף יִיטִיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא. אָבֵל מִחֲקָר שְׂאִין לוֹ אֲמוּנָה, כְּשֶׂפָא עָלָיו אִיזָה צָרָה, אִין לוֹ לְמִי לְפָנוֹת, וְאִין לוֹ בְּמַה לְהַחֲיִית אֶת עֲצָמוֹ וּלְנַחֵם אֶת עֲצָמוֹ. וְהַמְשַׁכֵּל יָבִין דְּבָרִים אֵלּוּ מֵאֵלָיו וַיָּבִין דְּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בְּכֶתֶב.

וְהַכֹּלֵל שֶׁעָקָר הוּא הָאֲמוּנָה, בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כָּלֵל. וּבְזֶה יִהְיֶה חֲזָק לְעוֹלָם - בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא וּלְעוֹלָם לֹא יִמוּט, אֲשֶׁרִי לוֹ. גַּם זֹאת צָרִיךְ לְדַעַת, שֵׂישׁ נְשָׁמוֹת כְּשֵׁרוֹת שֶׁנוֹלְדוּ בְּכִשְׁרוֹת, וְגַם לֹא קִלְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם שְׂאִין בָּאִים עֲלֵיהֶם כָּלֵל מִחֲשָׁבוֹת כְּאֵלוּ. וְאֶפְלוּ כְּשֶׂמֶדְבָּרִים בְּפָנֵיהֶם מַעֲנִינִים אֵלּוּ, לֹא אֲכַפֵּת לָהֶם כָּלֵל, וְאִינוּ מְבַלְבֵּל דַּעְתָּם כָּלֵל. וְזֶה דוֹמָה כְּמוֹ שְׂמֶדְבָּרִים מִתְאַוֶּה הַיְדוּעַ בְּפָנֵי סָרִיס, שְׂבּוּדָאִי אִינוּ מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כָּלֵל, כֵּן אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים הַנִּ"ל, אִינָם שׁוֹמְעִים כָּלֵל וְאִינוּ נִכְנָס בְּאֲזַנֵּיהֶם כָּלֵל עֲנִינֵי חֲקִירוֹת וּבְלִבּוֹלִים הַנִּ"ל. וּבְאֵמֶת הַקְּשִׁיּוֹת וְהַחֲקִירוֹת שֶׁל הַהֲמוֹן עִם, הֵם שְׁטוּתִים גְּדוֹלִים וְאִינָם קְשִׁיּוֹת כָּלֵל, וַיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהוֹלְכִים עִם אִיזָה קְשִׁיָּא זְמוֹן רַב, וּבְאֵמֶת הַקְּשִׁיָּא שְׁלוֹ הוּא תְרוּץ, רַק מִחֲמַת שְׂאִין לוֹ דַּעַת נְדָמָה לוֹ לְקְשִׁיָּא. כְּמוֹ לְמִשְׁלַל שְׂשׂוּאֵלִין אֶת הַתִּינוֹק, שֶׁנִּשְׁבָּר הַזְכוּכִית שֶׁל הַחֲלוֹן, וְלִקְחוּ הַזְכוּכִית הַשְּׂנִי שֶׁאֲצָלוּ וּקְבַעוּהָ כָּאֵן וְאֵם-כֵּן יִפְרַח הַצָּפוֹר דָּרָךְ הַחֲלָל הַזֶּה שֶׁל זְכוּכִית

השני. וכששואליו את התינוק כָּד, דְּהִינוּ שְׂכּוֹלְלִין לוֹ הַתְּרוּץ עִם הַקְּשִׁיא בִּיחַד, אִזִּי נִדְמָה לוֹ לְקְשִׁיא גְדוֹלָה, וְאִינוּ יוֹדְעֵי מָה לְהַשִּׁיב כָּלֵל, כִּי נִדְמָה לוֹ לְקְשִׁיא גְדוֹלָה. וּבְאַמֶּת הַכֹּל שְׁטוּת, כִּי אֲדַרְבָּא, הַקְּשִׁיא שִׁיפְרַח הַצָּפוֹר הוּא תְרוּץ עַל קְשִׁיא הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁטוּת. כִּי בְּאַמֶּת אֵין לֹקְחִין בְּשִׁבִיל זֶה הַזְכוּכִית הַשְּׁנִי לְסִתָּם, כִּי יִפְרַח דְּרָךְ שֶׁם רַק הַתְּיִנוּק מִחֲמַת חֶסְרוֹן הַבְּנָתוֹ אֵינוֹ מִבִּין שְׂכּוֹלְלִין לוֹ הַקְּשִׁיא עִם הַתְּרוּץ בִּיחַד, וְנִדְמָה לוֹ לְקְשִׁיא גְדוֹלָה. כְּמוֹ כֵן מִמֶּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנָס בְּלִבָּם קְשִׁיּוֹת שֶׁל שְׁטוּת כְּאֵלוֹ שֶׁבְּאַמֶּת זֹאת הַקְּשִׁיא הוּא תְרוּץ אֲדָּ מִחֲמַת חֶסְרוֹן הַבְּנָתוֹ נִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא קְשִׁיא גְדוֹלָה, וְהֵבֵן הַיֵּטֵב. עַל-כֵּן צְרִיךְ הָאָדָם, לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ וּלְבַרַח מִקְשִׁיּוֹת וְחֻקִּירוֹת וְשְׁטוּתִים וּבִלְבוּלִים, רַק לְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּאַמוּנָה לְבַד כְּנִי"ל:

לג

שוב פעם אחת היה מדבר מאמונה. ענה ואמר: אצל העולם אמונה הוא דבר קטן, ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאוד. ועקר האמונה היא בלי שום חכמות וחקירות כלל רק בפשיטות גמור כמו שהנשים וההמון עם הכשרים

לד

אמונה חשוב כצדקה, כמו שכתוב: "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" (בראשית ט"ו) ועל-ידי-זה זוכה לבנים. ~ אמונה בגימטריה ~ בנים:

לה

ואמר: שהולך אפיקורסות גדול על העולם. וכן ספר כמה פעמים, שהולך ונמשך אפיקורסות גדול בעוונותינו הרבים בעולם, אשרי מי שיחזיק

עצמו באמונה באלו העתים. ואמר, אף-על-פי שאינו מועיל ככל מה שהוא מספר זאת, שיהיה אפיקורסות בעולם, ושצריכין להתחזק עצמו באמונה, כי אף-על-פי שהוא אומר זאת, אף-על-פי-כן מתגברת האפיקורסות והבלבולים. כי הלא גם דניאל וכיוצא הודיעו מקדם, שקדם שיבוא משיח, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, "והרשיעו רשעים והמשפילים יבינו" וכי (דניאל י"ב), ואם-כן מאחר שהודיע מקדם שזה יהיה הנסיון קדם ביאת משיח שיתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים באמונה, ומי שיזכה לעמד בנסיון וישאר קים באמונתו אשרי לו ויזכה לכל טוב המעתד לבוא לנו במהרה בימינו אשר נבאו עליהם כל נביאנו וחכמינו מקדם. ואם-כן היה ראוי שכל אחד ישפיל ויחוס על עצמו לשאר קים חזק באמונתו, ולא יהיה לו עוד שום נסיון וצרוף ככל מאחר שכבר הודיעו זאת מקדם. ובאמת אף-על-פי-כן אף-על-פי שהודיעו זאת מקדם, אף-על-פי-כן יהיה נסיון גדול ורבים ירשיעו כמו שכתוב "והרשיעו רשעים". אך אף-על-פי-כן אני מודיע זאת מקדם בשביל אותן מעט הכשרים שיחזקו עצמן באמונתן, ובדאי יהיה להם מלחמות גדולות בדעתו, למען יהיה להם למשיב נפש והתחזקות והתאמצות יותר כשיראו שכבר דברו מזה מקדם:

לו

ואמר: עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, יהיה חדוש גדול כמו הבעל-שם-טוב ז"ל. אשרי מי שיתחזק אז באמונה גדולה בהשם יתברך ובצדיקים האמתים לבקש מהשם יתברך תמיד שיזכה להתקרב לאיש אמת אשרי לו ואשרי חלקו:

לו

אפיקורסות נקראת משא כמו שכתב רש"י על "משאכם" (דברים א') מלמד שהיו בהם אפיקורסים. על-כן כשנוסע להצדיק הוא משליך מעליו משאוי גדולה כי מאחר שנוסע כבר יש לו אמונה שהוא הדרך האפיקורסות:

לח

"שִׁתּוֹ בְּשָׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהְלֶךְ בְּאָרֶץ" (תהלים ע"ג). כִּי עֲכָשׁוּ נִתְפָּשֵׁט
הָאֲפִיקוֹרְסוֹת שֶׁהִתְרָה הִרְצוּעָה לְדַבֵּר סָרָה עַל כָּל הַצְּדִיקִים וְעַל כָּל יִרְאֵי
ה'. וְהוּא כְּמוֹ מִי שֶׁפּוֹשֵׁט לְשׁוֹנוֹ נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ מְשַׁגֵּיחַ עַל כָּל הָעוֹלָם,
וּבִאֲמַת זֶה הָאֲפִיקוֹרְסוֹת הוּא נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, אֵךְ שֶׁהֵם בּוֹשִׁים
לְדַבֵּר בְּפִיהֶם עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן הֵם מְהַפְּכִין אֲפִיקוֹרְסוֹת שֶׁלָּהֶם לְדַבֵּר
עַל הָעוֹלָם. וְזֶה "שִׁתּוֹ בְּשָׁמַיִם פִּיהֶם", שֶׁבִּאֲמַת מַה שֶׁמְדַבְּרִים בְּפִיהֶם הוּא
בִּאֲמַת לְמַעַלָּה בְּשָׁמַיִם, כִּי עֵקֶר דְּבָרֵיהֶם נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִכּוֹל כְּנִ"ל,
אֵךְ "וּלְשׁוֹנָם תִּהְלֶךְ בְּאָרֶץ", שֶׁמַּחֲמַת שְׂבוּשִׁים לְדַבֵּר בְּפִרוּשׁ נֶגְדוֹ יִתְבָּרַךְ,
עַל-כֵּן לְשׁוֹנָם תִּהְלֶךְ בְּאָרֶץ שֶׁפּוֹשֵׁטִין לְשׁוֹנָם נֶגֶד הָעוֹלָם כְּנִ"ל, אֲבָל בִּאֲמַת
"שִׁתּוֹ בְּשָׁמַיִם פִּיהֶם" כְּנִ"ל:

לט

רְאוּי שְׂיִרְגִישׁ צָרַת יָחִיד מְכַל-שָׁכֵן צָרַת רַבִּים חֵס וְשְׁלוֹם בְּלֵב. כִּי אֶפְשָׁר
שְׂיִדַע מִהַצָּרָה חֵס וְשְׁלוֹם וְיִוָּדַע בְּבִרְוֹר כְּאֵב הַצָּרָה חֵס וְשְׁלוֹם, וְעַם כָּל זֶה
לְבוֹ אֵינוֹ מְרַגֵּישׁ הַצָּרָה כָּלֵל. וְעַל-כֵּל-פָּנִים צָרַת רַבִּים חֵס וְשְׁלוֹם רְאוּי
שֶׁהֵלֵב יִרְגִישׁ כְּאֵב הַצָּרָה, וְאִם אֵינוֹ מְרַגֵּישׁ צָרִיד לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בְּקִיר, הֵינּוּ
לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בְּקִירוֹת לְבָבוֹ כְּמוֹבָא בְּמַקּוֹם אַחַר (לְקַמֵּן רִי"ז) עַל-פְּסוּק:
"וְיִוָּדַעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּתָ אֶל לְבָבְךָ" (דְּבָרִים ד'), שֶׁצָּרִיד לְהַבִּיא הַדַּעַת בְּהֵלֵב
וְהֵבֵן הַיֵּטֵב (וְעֵינֵי חַיִּי מוֹהֲרִין סִימֵן ע"ג):

מ

בְּעֵינֵינוּ סִפְרֵי הַמַּחְקָרִים מְבֹאָר כְּבָר אֶצְלָנוּ כְּמָה פְּעָמִים שֶׁאֲסוּר לְעַסֵּק בָּהֶם
וְצָרִיד לְהִרְחִיק מְאֹד לְבָלִי לְלַמֵּד אוֹתָם וְלְבָלִי לְהַבִּיט בָּהֶם כָּלֵל, אֲפֹלוּ
בְּסִפְרֵי חֻקִּירוֹת שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא אֲסוּר גְּדוּל מְאֹד לְלַמֵּד אוֹתָם

(וּכְבֹר מְבֹאֵר בְּכִמָּה סִפְרִים גְּדוֹל הָאֲסוּר לְלַמֵּד בָּהֶם), כִּי לֹא בְּאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב, כִּי אֵין לָנוּ שְׂיִכוּת בָּהֶם. כִּי אָנוּ מְאֻמִּינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֻמוֹנָה לְבַד בְּלִי שׁוּם חֻקִּירָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם כְּלוּ וּמְקִיִּם אֶת עוֹלָמוֹ וְעֵתִיד לְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ וְכוּ'. וְדַרְךְ אֵלוֹ הַסִּפְרִים לְהַקְשׁוֹת קִשְׁיוֹת שֶׁנֶּרְאִין כְּקִשְׁיוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהַתְרוּץ חֲלוּשׁ מְאֹד, וּמִי שְׂרוּצָה לְחַקֵּר יוֹתֵר וּלְהַקְשׁוֹת עַל הַתְרוּץ, יוּכַל לְהַקְשׁוֹת וְלֹא יוֹעִיל לוֹ הַתְרוּץ. עַל-כֵּן אָסוּר לַעֲיֹן בָּהֶם כָּלֵל. וּבְאֻמַּת כָּל הַקִּשְׁיוֹת שֶׁלָּהֶם אֵינִם כְּלוּם וְהֵם כְּלָם הַבֵּל וְרַעֲיוֹן רוּחַ. וּמָה שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֵׁשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין דַּעְתָּן נִמְשַׁכֶּת אַחֵר סִפְרִים קְדוּשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, כְּגוֹן סִפְרֵי הַזֵּהָר וְסִפְרֵי הָאֶרֶץ וְצ"ל וְכוּצָא, אֶף-עַל-פִּי שֵׁשׁ בָּהֶם חֲדוּשִׁים נוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד הַמְאִירִים עֵינַיִם וּמְתוּקִים מְדַבֵּשׁ, וְהֵם נִמְשַׁכִּים דִּיקָא אַחֵר עֵינַיִם אַחֲרֵים כְּגוֹן חֻקִּירוֹת. דַּע כִּי זֶהוּ מַחֲמַת מְזֻגָם, כִּי מְזֻגָם בְּטַבְעָם הוּא מְזֻג רַע מִן הַהוֹלָדָה שֶׁנוֹלָדוּ בְּמְזֻג רַע שֶׁאֵינֶם יְכוּלִים לְסַבֵּל אֶת הַדְּבַר הַקְּדוּשׁ בְּאֻמַּת. וּבְאֻמַּת בּוֹדָאֵי יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה וַיֵּשׁ לוֹ כַּח לְשַׁבֵּר אֶת מְזֻגוֹ הָרַע, אֲבָל מֵאַחֵר שֶׁנוֹלָד בְּמְזֻג רַע כְּזֶה, הוּא צְרִיךְ לְסַבֵּל מְרִירוֹת גְּדוֹל לְשַׁבֵּר אֶת מְזֻגוֹ וְטַבְעוֹ הָרַע, וְאַשְׁרֵי לְאָדָם שֶׁנוֹלָד בְּקִדְשָׁה.

וְנִמְצָא בְּסִפְרֵיהֶם קִשְׁיוֹת עַל סֵדֶר הַבְּרִיאָה, מַה זָכָה הַכּוֹכָב לֵהִיּוֹת כּוֹכָב, אוֹ הַמְּזַל לֵהִיּוֹת מְזַל, וּמָה חֲטָאוּ הַדְּבָרִים הַשְּׁפָלִים שֶׁיְהִיוּ שְׁפָלִים, כְּגוֹן בְּהִמּוֹת וְחִיּוֹת וְכוּצָא וּמִדּוּעַ לֹא הָיָה בְּהַפֵּךְ, וְכֵן מִפְּנֵי מַה הָרֹאשׁ רֹאשׁ וְהַרְגֵל רְגֵל וּמִדּוּעַ לֹא יְהִיָה בְּהַפֵּךְ וְכוּצָא בְּזֶה, כְּמִבְּאֵר אֵלוֹ הַקִּשְׁיוֹת בְּאֵרִיכוֹת בְּסִפְרֵיהֶם, וּבְאֻמַּת הַבֵּל וְרַעוּת רוּחַ, וְאֵין צְרִיכִין לְחַקֵּר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כִּי צְדִיק וְיֹשֵׁר הוּא. וּבְאֻמַּת דַּע כִּי כָל הָעוֹלָם כְּלוּ הוּא בְּחִינַת גִּלְגַּל הַחוּזֵר שֶׁקוֹרִין "דְּרִיידִיל" [סְבִיבוֹן], וְהַכֵּל חוּזֵר חֲלִילָה וְנִתְהַפֵּךְ מֵאָדָם מִלְּאָדָּה וּמִמְלֻאָדָּה אָדָם וּמִרֹאשׁ רְגֵל וּמִרְגֵל רֹאשׁ, וְכֵן שְׂאֵר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם כְּלָם חוּזְרִים חֲלִילָה וּמִתְגַּלְגְּלִים וּמִתְהַפְּכִים מְזָה לְזָה וּמְזָה לְזָה מְעֻלְיוֹן לְתַחֲתוֹן וּמִתַּחֲתוֹן לְעֻלְיוֹן. כִּי בְּאֻמַּת בְּהַשְׂרֵשׁ הַכֵּל אֶחָד, כִּי יֵשׁ נִבְדָּלִים דְּהִינּוּ מִלְּאָכִים שֶׁהֵם נִבְדָּלִים לְגַמְרֵי מִן הַחֲמֵר, וַיֵּשׁ גִּלְגְּלִים שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲמֵר אֲבָל חֲמֵר זֶה מְאֹד, וַיֵּשׁ עוֹלָם הַשְּׁפָל דְּהִינּוּ זֶה הָעוֹלָם הַשְּׁפָל שֶׁהוּא חֲמֵר גָּמוֹר. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁבּוֹדָאֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלוֹ הַשְּׁלֵשָׁה הַנִּי"ל הוּא נִלְקַח מִמְקוֹם מִיָּחַד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן בְּשֵׁרֵשׁ הַכֵּל, שֶׁם כְּלוּ חֵד. וְעַל-כֵּן כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ הוּא בְּחִינַת גִּלְגַּל הַחוּזֵר, וְהַכֵּל חוּזֵר וְנִתְהַפֵּךְ, שְׁעֵתָה זֶה הַדְּבַר הוּא בְּבַחֲינָה עֲלִיוֹנָה בְּבַחֲינַת רֹאשׁ וְדָבָר אַחֵר בְּבַחֲינָה שְׁפָלָה בְּבַחֲינַת רְגֵל, וְאַחֵר-כֵּן נִתְהַפֵּךְ וְחוּזֵר וְנַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת רְגֵל בְּחִינַת רֹאשׁ וּמִרֹאשׁ רְגֵל, וְכֵן נִתְהַפֵּךְ מֵאָדָם מִלְּאָדָּה וּמִמְלֻאָדָּה אָדָם כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּסִיקְתָא רַבְתִּי פְּסִקָה ל"ד, זֵהָר בְּרֵאשִׁית כג. וְעוֹד) שֶׁהַשְּׁלִיכּוּ מִלְּאָכִים מִן הַשְּׂמִים אֶל עוֹלָם הַשְּׁפָל וְנִכְנְסוּ בְּחֲמֵר גָּמוֹר עַד שֶׁהִיוּ בְּעֻלֵי תַּאֲוֹת וְכוּ', וְכֵן כְּמָה פְּעָמִים שֶׁבָּאוּ מִלְּאָכִים בְּעוֹלָם הַזֵּה וְנִתְלַבְּשׁוּ בְּחֲמֵר כְּמִבְּאֵר בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת. וְכֵן לְהַפֵּךְ שֶׁמְצִינּוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵאָדָם מִלְּאָדָּה (זֵהָר וַיְגֵשׁ רט.). כִּי הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת גִּלְגַּל הַחוּזֵר שֶׁקוֹרִין "דְּרִיידִיל", וְהַכֵּל חוּזֵר חֲלִילָה, כִּי בְּאֻמַּת בְּהַשְׂרֵשׁ כְּלוּ אֶחָד כְּנִי"ל.

(גם מצינו שרגלו של זה הוא גבוה יותר במעלה מראשו של אחר, וכן בעולמות כי המדרגה התחתונה של עולם העליון הוא במעלה יותר מדרגה העליונה של עולם התחתון ממנו, אבל באמת הכל חוזר חלילה כנ"ל).

וזה בחינת מה שמשחקין בחנכה בדריידיל. כי חנכה הוא בחינת הבית-המקדש, ועקר בנין בית-המקדש היא בחינה הנ"ל בחינת גלגל החוזר. כי בבית-המקדש היה בחינת: "עליונים למטה ותחתונים למעלה" (פסחים נ.), כמו שכתוב במשכן "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה), שכביכול השם יתברך השרה שכינתו למטה במשכן ובבית-המקדש שזה בחינת "עליונים למטה", וכן להפך כל ציורא דמשפנא הכל היה רשום למעלה וזה בחינת "תחתונים למעלה", שזה בחינת דריידיל בחינת גלגל החוזר שהכל חוזר ונתהפך כנ"ל. כי על-פי חקירה הוא דבר רחוק מאד שהשם יתברך שהוא מרום ומנשא למעלה מכל הרוחניות יהיה מצמצם שכינתו בכלי המשכן, "הן השמים ושמי השמים לא יכללוהו" וכו' (מלכים א' ח'), ואף-על-פי-כן הראה השם יתברך שהוא דוקא להפך מדעתם, כי באמת השם יתברך השרה שכינתו במשכן. וכן להפך הוא דבר רחוק על-פי חקירה שהאדם שהוא בריה שפלה יהיה לו פח לעשות רשם למעלה, או בהמה שפלה יהיו מקריבין אותה לקרבן שתעלה לריח ניחוח לנחת רוח לפניו יתברך "שאמר ונעשה רצונו" (רש"י בשמות כ"ט פסוק י"ח), ואיך שיד רצון אצלו יתברך. אבל באמת הראה השם יתברך להפך מדעתם, כי באמת השם יתברך השרה שכינתו למטה במשכן ובבית-המקדש, והבהמה עלתה לריח ניחוח וכו'. וזה בחינת "עליונים למטה ותחתונים למעלה" בחינת גלגל החוזר בחינת דריידיל. והנה פח היולי המובא בספריהם, הוא בחינת הממצע בין הכח והפעל. כי כל דבר הוא בתחלה בכח ואחר-כך יוצא מכח אל הפעל, וכשיוצא מן הכח קדם שבא אל הפעל יש בחינת היולי שהוא ממצע בין הכח והפעל שהוא שרש כל הנבראים. כי כלם יוצאים מן פח ההיולי, כי כלם היו תחלה בתוך בחינת פח ההיולי וכל הנבראים היוצאים משם שהם שלש בחינות הנ"ל שהם: נבדלים גלגלים שפלים, כלם חוזרים חלילה, וחוזר ונתהפך מנבדל לשפל ומשפל לנבדל וכן כלם כי בשרש כלו אחד כנ"ל. וזה בחינת האותיות החקוקים על הדריידיל שהם הנג"ש, ראשי-תבות: היולי נבדל גלגל שיפל, שהם כלל כל הבריאה כנ"ל שכלם חוזרים חלילה ומתגלגלים ומתהפכים מזה לזה ומזה לזה כנ"ל, שזה מרמז בחנכה שהוא בחינת חנכת הבית-המקדש ששם היה בחינת "עליונים למטה ותחתונים למעלה" שזה בחינת דריידיל בחינת גלגל החוזר שנתהפך מבחינה זו לבחינה זו ומזו לזו כנ"ל. וזה בחינת הגאולה, כי זהו עקר הגאולה, שיהיה בחינה הנ"ל דהינו בחינת חוזרת חלילה הנ"ל בחינת "עליונים למטה ותחתונים למעלה" שהיה בבית-המקדש. ועל-כן כשיצאו ממצרים תכף בשירת הים אמרו "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך" וכו' (שמות ט"ו) שבשרו על בנין בית-המקדש. כי זה עקר הגאולה שיהיה בנין בית-המקדש ששם הוא בחינת גלגל החוזר הנ"ל בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה (שזהו עקר התכלית), כי באמת כלו חד כי

בְּהַשְׁרֵשׁ הַכֹּל אֶחָד כַּנִּי"ל. וְזֶהוּ גַם-כֵּן בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת הַנִּי"ל שֶׁהֵם הַנְּגִישׁ
רֵאשֵׁי-תְבוּת: "גִּיאֵלֶת שִׁבְט נִחְלָתָד הִיר צִיּוֹן" (תְּהִלִּים ע"ד), בְּחִינַת
"תְּבִאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נִחְלָתָד" בְּחִינַת הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁם הָיָה בְּחִינַת
גִּלְגָל הַחוּזָר שֶׁזֶהוּ עֵקֶר הַגְּאֻלָּה כַּנִּי"ל.
וְעַיִן בַּמֶּאמָר הַנֶּאמָר בְּחִנּוּכָה זֶה הַמִּתְחִיל: "וַיְהִי מִקֶּץ כִּי מֵרַחֲמִים יִנְהַגִּם"
וְכוּי (לְקוּי מוֹהַר"ן תַּנְיָנָא ז'), שֶׁסּ מְבֹאֵר גַּם-כֵּן מֵעַנְיָן עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה
וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה וּמֵעַנְיָן חֲנֻכָּה שֶׁהוּא חֲנֻכַּת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ עַיִן שָׁם.
וְזֶה בְּחִינַת מְקִיפִים הַנֶּאמָר בַּמֶּאמָר הַנִּי"ל, הֵינּוּ בְּחִינַת גִּלְגָל הַחוּזָר דְּהֵינּוּ
דְּרִיידִיל הַנִּי"ל הוּא בְּחִינַת מְקִיפִים שֶׁמְקִיף וְסוֹבֵב וְעַיִן שָׁם וְהֵבֵן (חֲכֻמָּה
הוּא בְּחִינַת הַיּוֹלֵי).
וְנַחֲזֵר לְעַנְיָן רֵאשׁוֹן. כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְכַנֵּס כָּלל בְּחֻקֵּי הַבַּיִת כִּי הוּא אֲסוּר
גְּדוּל מְאֹד רַק אָנוּ מְאֲמִינִים בּוֹ וְתַבְרָד בְּאֲמוּנָה לְבַד, שֶׁהוּא יִתְבָּרַד בְּרָא
אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כָּלם וּמְקִיפִים כָּלם וְעֵתִיד לְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ:

מא

לֵב נִשְׁבֵּר וְעֲצָבוֹת אֵינּוּ עֵנְיָן אֶחָד כָּלל, כִּי לֵב נִשְׁבֵּר הוּא בֵּלֵב, אֲבָל עֲצָבוֹת
הוּא בָּא מִן הַטְּחוּל, וְעֲצָבוֹת שֶׁהוּא מֵהַטְּחוּל הֵיא סְטָרָא אַחְרָא וְהַקְּדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹנָא אוֹתָהּ, אֲבָל לֵב נִשְׁבֵּר הוּא חֲבִיב לְפָנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַד. כִּי לֵב
נִשְׁבֵּר יָקָר מְאֹד מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַד. וְהָיָה טוֹב שִׁיְהִיָּה לוֹ לֵב נִשְׁבֵּר כָּל הַיּוֹם,
אֲדָ אֲנָשִׁים כְּעַרְכָּכָם, יְכוּלִין לְבוֹא מִלֵּב נִשְׁבֵּר לְעֲצָבוֹת עַל-כֵּן צְרִיכִין לִיחַד
אֵיזָה שְׁעָה בַּיּוֹם שִׁיְהִיָּה לוֹ לֵב נִשְׁבֵּר, דְּהֵינּוּ לְהַתְּבוּדָד וּלְשִׁבְרָ לְבוֹ לְפָנָיו
יִתְבָּרַד כַּמְבֹאֵר בְּמִקּוֹם אַחַר (לְקוּי תַּנְיָנָא כ"ד, כ"ה), אֲבָל שְׂאָר כָּל הַיּוֹם
כָּלוּ יְהִיָּה רַק בְּשִׁמְחָה. וְעַל זֶה הַזֶּהִיר אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים לְהַתְּאֲמֵץ
וּלְהַתְּגַבֵּר שֶׁלֹּא יְהִיָּה לָנוּ לֵב נִשְׁבֵּר רַק אֵיזָה שְׁעָה בַּיּוֹם, וְעֲצָבוֹת כָּלל כָּלל
לֹא, וְשְׂאָר כָּל הַיּוֹם יְהִיָּה בְּשִׁמְחָה:

מב

עֲצָבוֹת הוּא כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא בְּכַעַס וּבְרָגָז, כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַעַם וּמִתְלוֹנֵן עָלָיו
יִתְבָּרַד חֵס וְשְׁלוֹם עַל שְׂאֵינּוּ עוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ. אֲבָל לֵב נִשְׁבֵּר הוּא כְּבוֹן
הַמִּתְחַטֵּא לְפָנֵי אָבִיו, כְּתִינוּק שֶׁקוֹבֵל וּבוֹכָה לְפָנֵי אָבִיו עַל שֶׁנִּתְרַחַק מִמֶּנּוּ

מג

על-ידי מְרָה שְׁחוּרָה וְעֶצְבוֹת אֵינָם יוֹדְעִים מִשְׁמוֹ. וְאָמַר בְּדַרְךְ צַחוּת, שֶׁהֵמֶת כְּשִׁשׁוּאֵלֶיךָ אוֹתוֹ שְׁיֵאמֶר שְׁמוֹ הוּא שׁוֹכַח אֶת שְׁמוֹ כְּמוֹבָא (ראשית חֲכָמָה שֶׁעַר הִירָאָה מִסְכַּת חֲבוּט הַקְּבֵר פֶּרֶק ב'), וְזֶה מִחֲמַת שֶׁהֵמֶת הוּא בְּעֶצְבוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה מְאֹד עַל-כֵּן אֵינּוּ יוֹדְעַ מִשְׁמוֹ. וְהַכֵּלל שֶׁצָּרִיךְ לָזַהַר מְאֹד מְאֹד לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד. וְאֶפְלוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם רְחוּק מְאֹד מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לוֹ לְשִׁמְחַת מְאֹד שֶׁלֹּא עֲשָׂהוּ גוֹי. וְכִבֵּר מְבַאֵר שֶׁעַל עֲנִינֵי מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר אֵינָם כְּרֵאוּי נִגְדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל זֶה צָרִיכִין לִיַּחַד שְׁעָה בְּיוֹם לְהִתְבּוֹדֵד וּלְשַׁבֵּר לְבֹו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר (לְקוּיֵי תַנְיִנָא כ"ד, כ"ה), וְגַם אוֹתָהּ הַשְּׁעָה אֲסוּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֶצְבוֹת רַק לֵב נִשְׁבֵּר, אֲבָל שְׁאֵר כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה רַק בְּשִׁמְחָה.

גַּם עַל-יְדֵי הַשְּׁמִיחָה יְכוּלִין לְהַחֲיוֹת אָדָם אַחֵר. כִּי יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם שֵׁישׁ לָהֶם יְסוּרִים גְּדוּלִים וְנוֹרָאִים רַחֲמָנָא לְצִלוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְסַפֵּר מֶה שֶׁבִּלְבָבָם, וְהֵם הֵיוּ רוֹצִים לְסַפֵּר, אֲדָּ אֵין לָהֶם בְּפָנָי מִי לְסַפֵּר וּלְהַשִּׁיחַ עִמּוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבָם וְהֵם הוֹלְכִים מִלְּאִים יְסוּרִים וּדְאָגוֹת, וְכִשְׁבָּא אָדָם עִם פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת, יְכוּל לְהַחֲיוֹת אוֹתָם מִמֶּשׁ. וּלְהַחֲיוֹת אָדָם אֵינּוּ דְבַר רִיק, כִּי הוּא דְבַר גְּדוּל מְאֹד, וְכְמוֹ שְׁמוֹבָא בְּגִמְרָא: מִהֲנִי תִרִי בְּדַחֵי שְׁזָכוּ לְמַה שְׁזָכוּ עַל-יְדֵי זֶה שֶׁהֵיוּ מִשְׁמַחִים בְּנֵי אָדָם (תַּעֲנִית כב.).

מד

בְּעֵינֵי הַשֵּׁם שֶׁל אָדָם. הַשֵּׁם הוּא דְבַר גְּדוּל מְאֹד, וְדַבַּר הַרְבֵּה מִזָּה. גַּם דְּבַר עֲמָנוּ מַעֲנִין הַפְּסוּקִים שֶׁנוֹהֲגִין לוֹמַר קָדָם יִהְיוּ לְרַצוֹן הַמִּתְחִילִין וּמְסִימִין בְּאוֹתֵיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹ, וְאָמַר שֶׁיּוֹדְעַ לְבָאֵר כָּל הַשְּׁמוֹת שֶׁל אוֹתָן שֶׁעֲמָדוּ סְבִיבוֹ הֵיכָן הֵם רוֹמְזִים. וּבִיּוֹתֵר מְרַבֵּי שֶׁמַּעוֹן דְּבַר הַרְבֵּה, שֶׁמַּעוֹן הוּא צְרוּף עוּ"ן מִ"שׁ, וְלֹא רָצָה לְבָאֵר בְּאוֹר הַדְּבַר, וְאָמַר שֶׁצְרוּף הַנִּי"ל זֶהוּ מִמֶּשׁ כָּל עֲנִינּוֹ וּבְחִינָתוֹ שֶׁל רַבִּי שֶׁמַּעוֹן. זֶה רַבִּי שֶׁמַּעוֹן הָיָה אֶחָד מִתְּלַמִּידָיו הַחֲשׁוּבִים. וְאָמַר: שְׂאֵל תִּטְעֶה אִם אִמַּר לָךְ הֵיכָן אֶתָּה מְרַמֵּז, שְׁגַם אָדָם אַחֵר שֶׁשְׁמוֹ

כְּשֶׁמִדַּבְּרֵנוּ אֶחֱזִיזְתוּ גַם כֵּן שֵׁם, אֶל תֹּאמְרוּ כֵּן. וּמִכֻּל דְּבָרָיו הִבְנֵנוּ שְׂכָל אֶחָד כְּפִי עֲנִינוּ וּמִדְרָגָתוֹ וּבְחִינָתוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹ אֵיזָה צְרוּף וְרִמּוֹז וְהוּא יוֹדֵעַ כָּל זֶה הַיֵּטִב לְאֲמֵתוֹ. וְאָמַר שְׂצָרוּפֵי אוֹתִיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד, וְאָמַר שֶׁהַתּוֹרָה שְׁלֹ גְדוֹלָה, אֵדָּה בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא צָרִיף לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הוּא גְּדוֹל בְּיוֹתֵר:

מה

אחר לב נשבר בא שמחה, וזה סימן אם היה לו לב נשבר כשפא אחר-כך לשמחה:

מו

צריך לשמר את המחשבה מאד כי ממחשבה יכול להיות נעשה דבר חיוני ממש.

ודע שכל בחינה שהיא גבוה למעלה יותר אצל האדם, היא יכולה להגיע ולהשיג יותר. כמו למשל, עם הרגל יכולין להשליך איזה דבר למעלה, אבל עם היד יכולין להשליך למעלה יותר, והדבור יכול להשיג ולהגיע יותר ויותר, כי בהדבור יכולין לדבר למרחוק. והשמיעה היא גבוה יותר, ויכולין לשמע קול מרחוק מאד, כגון פשיורין בקני-שרפה (שקורין "הורמאטעס") יכולין לשמע למרחוק מאד, והראיה יכולה להשיג ולהגיע עוד יותר ויותר, כי בהראיה יכולין לראות ולהביט על השמים. נמצא שכל בחינה שהיא גבוה יותר למעלה היא יכולה להשיג ולהגיע יותר, והמחשבה היא גבוה מאד מאד למעלה מן הכל, ויכולה להשיג ולהגיע למעלה למעלה על-כן צריכין לשמרה מאד:

מז

צָרִיךְ לָזֶה זְכוּיָה גְדוּלָה, שְׂיִזְכָּה לִישֵׁב עֲצָמוּ שְׁעָה אַחַת בְּיוֹם וְשָׂיְהִיָּה לוֹ חֲרֻטָּה עַל מַה שְׂצָרִיכִין לְהִתְחַרֵּט. כִּי לֹא כָּל אֶחָד זֹכֶה לִישֵׁב הַדַּעַת אִיזָה שְׁעָה בְּיוֹם, כִּי הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְחוֹלֵף וְעוֹבֵר אֶצְלוֹ וְאִין לוֹ פְּנְאֵי לִישֵׁב עֲצָמוּ אֶפְלוּ פְּעַם אֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, עַל-כֵּן צָרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר לְרֵאוֹת לִיחַד לוֹ פְּנְאֵי לִישֵׁב עֲצָמוּ הַיֵּטֵב עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם, אִם כֶּךָ הוּא רָאוּי לוֹ לְבִלּוֹת יְמָיו בְּמַעֲשִׂים כְּאֵלוֹ. וּמַחֲמַת שְׂאִין הָאָדָם מֵישֵׁב עֲצָמוּ וְאִין לוֹ דַּעַת, וְאֶפְלוּ אִם יֵשׁ לוֹ לְפַעְמִים אִיזָה יֵשׁוּב הַדַּעַת, אִין הַדַּעַת הַמֵּישֵׁב מֵאַרְיֵךְ זְמַן אֶצְלוֹ, וְתִכְף וּמִיד חוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדַּעַת מִמְּנוֹ, וְגַם אוֹתוֹ הַמַּעַט הַדַּעַת שְׂיֵשׁ לוֹ אִינוּ חִזְק וְתִקְיָף אֶצְלוֹ, מַחֲמַת זֶה אִין מְבִינִים שְׁטוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה. אָבֵל אִם הָיָה לְהָאָדָם שְׂכָל מֵישֵׁב חִזְק וְתִקְיָף הָיָה מְבִין שְׁהַכֵּל שְׁטוֹת וְהַבֵּל. בְּפִרְט הַתְּאֻנָּה שְׂיֵשׁ לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם לְהִיּוֹת מְפָרְסָם וּלְהִנְהִיג הָעוֹלָם וּלְנַסֵּעַ עַל הַמְּדִינָה הַכֹּל הַבֵּל וְרַעוּת רוּחַ, וְהוּא שְׁטוֹת גְּדוֹל בְּאַמְת. כִּי בְּאַמְת אִין זֶה שׁוֹם תַּעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ אֶפְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הוּא מְלֵא יִסּוּרִים וּבְזִיוֹנוֹת. גַּם כְּבָר הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד מֵאַנְשֵׁים כְּאֵלוֹ, שְׂהִתְאֻנָּה לְהִיּוֹת מְפָרְסָם וְאָמַר לוֹ: הֲלֵא לֹא תוּכַל אֶפְלוּ לְבָרָךְ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן בְּאַמְת, כִּי תִצְטָרֵךְ בְּכָל מַעֲשִׂיךָ לְכוֹן שְׂיִתְקַבְּלוּ מַעֲשִׂיךָ בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְלֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת שׁוֹם עֲבוּדָה קְלָה לְשֵׁם שְׂמַיִם:

מח

סֵפֶר הַרְבֵּה מַעֲנִין גּוֹדֵל הִירָאָה וְהַקְדָּשָׁה שְׂהִיָּה לוֹ בְּיַלְדוּתוֹ, שְׂהִיָּה זָרִיז וְקָדוֹשׁ מְאֹד. וְאָמַר שְׂהִיָּה מִתְחִיל כְּמָה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד. הֵינּוּ שְׂהִיָּה מִתְחִיל לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר, שְׂמַעְתָּה יַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר-כֵּן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲצָמוּ נֶפֶל מְזָה וְנֶפֶל לְתַאֲוֹת אֲכִילָה וְכִיּוּצָא, וְחִזְר וְהִתְחִיל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם פְּעַם אַחַר שְׂמֵאוֹתוֹ הַשְּׁעָה יְהִיָּה אִישׁ כָּשֶׁר וְכוּי, וְחִזְר וְנֶפֶל, וְחִזְר וְהִתְחִיל מִחֲדָשׁ, וְכֵן הָיָה כְּמָה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד וּכְבָר שְׂמַעְנוּ מִמְּנוֹ כְּמָה פְּעָמִים שְׂהִיָּה לוֹ כְּמָה הַתְּחִלוֹת שְׂבְּכָל פְּעַם הַתְּחִיל מִחֲדָשׁ לַעֲבֹד אֶת ה'. וְזֶהוּ כָּלֵל גְּדוֹל מְאֹד בְּעֲבוּדַת ה', לְבַל יִנִּיחַ עֲצָמוּ לְפַל חַס וְשְׁלוֹם מַחֲמַת שְׂנַפֵּל מֵאִיזָה עֲבוּדָה אוֹ מִתְּפִלָּה בְּכוֹנָה, אוֹ שְׂנַפֵּל לְמָקוֹם שְׂנַפֵּל חַס וְשְׁלוֹם. עַם כָּל זֶה יַחֲזֵק אֶת עֲצָמוּ בְּכָל הָאֶפְשָׁר, וְיִתְחִיל בְּכָל פְּעַם מִחֲדָשׁ, כְּאֵלוֹ הַיּוֹם הַתְּחִיל לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַף אִם יְהִיָּה כֵּן כְּמָה פְּעָמִים, דְּהֵינּוּ שְׂהִיָּה לוֹ חַס וְשְׁלוֹם כְּמָה וְכְמָה נְפִילוֹת מֵעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַם כָּל זֶה יִתְחִיל בְּכָל פְּעַם מִחֲדָשׁ, אֶפְלוּ כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים. וּבִלֵּא זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר בְּאַמְת וּלְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמְת. וְכָל זְמַן שְׂאִינוּ חִזְק בְּדַעַתוֹ, שְׂתַמִּיד יִמְשֵׁךְ עֲצָמוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּכָל מַה שְׂיִוְכַל בֵּין בְּעֵלְיָה בֵּין בִּירִידָה חַס וְשְׁלוֹם, אֶפְלוּ אִם תְּהִיָּה הִירִידָה חַס וְשְׁלוֹם אִיךָ שְׂתַהֲיָה, אָף-עַל-פִּי-כֵן יְהִיָּה חִזְק וְאַמִּיץ בְּדַעַתוֹ, לְמִשָּׁךְ וּלְהַשְׁתַּוְּקֵק וּלְהִתְגַּעְגַּע תַּמִּיד אֶלְיוֹ

יִתְבַּרְךָ, וְלַצֶּעֶק וְלַהֲתַפְּלֵל וְלַהֲתַחַן אֱלֹהֵי יִתְבַּרְךָ תָּמִיד, וְלַעֲשׂוֹת מַה שְּׂיֻכַּל
בְּעִבּוּדָת ה' בְּשִׂמְחָה, אֲפֹלוּ אִם יִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה, כֹּל זְמַן שְׂאִין לוֹ
הֲתַחֲזֹקוֹת הַזֹּאת בְּאֵמֶת, אִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְהִתְקַרֵּב לַהֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ בְּאֵמֶת.
וְכֹל כֶּךָ הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק, עַד שֶׁהוּא מִכָּרַח לְהִיּוֹת מְרַצָּה לְעַבֵּד אֶת ה'
תָּמִיד כֹּל יְמֵי חַיָּיו עַל מְנַת שְׂלֵא לְקַבֵּל פָּרֶס. כִּי לַפְּעָמִים נִדְמָה לְהֶאֱדָם
שְׂרַחוּק שֶׁהוּא יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, לְפִי גִדּוּל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ,
אָף-עַל-פִּי-כֵן יִהְיֶה מְרַצָּה לַעֲשׂוֹת מַה שְּׂיֻכַּל בְּעִבּוּדָת ה' בְּלֵא עוֹלָם הַבָּא.
וְאֲפֹלוּ אִם נִרְאָה לוֹ שְׂיִהְיֶה לוֹ גִּיהֶנֶם גַּם-כֵּן חֵס וְשְׁלוֹם, יִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה,
הוּא מְחַיֵּב לַעֲשׂוֹת אֶת שְׂלוֹ תָּמִיד בְּעִבּוּדָת ה' כֹּל מַה שְּׂיֻכַּל לַעֲשׂוֹת וְלַחֲטוֹף
אִיזָה מְצוּהָ אוֹ תוֹרָה וְתַפְּלָה וְכִיּוּצָא, וְהִי הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. וְכַעֲיִן מַה
שְּׂמִסְפָּרִים בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, שְׂפַעַם אֶחָד נֶפֶל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד מְאֹד,
עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁבִּנְדָאִי לֹא יִהְיֶה לוֹ עוֹלָם הַבָּא חֵס וְשְׁלוֹם, וְלֹא הָיָה לוֹ בְּמַה
לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ כֹּלֵל, וְאָמַר: אֲנִי אוֹהֵב אֶת הֵשֶׁם יִתְבַּרְךָ בְּלֵא עוֹלָם הַבָּא.
וְכֹל אֲדָם אֲפֹלוּ אִישׁ פְּשׁוּט, אִי אֲפֹשֶׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כֶּשֶׁר בְּאֵמֶת, כִּי-אִם
כְּשִׂיכּוֹל לַעֲמֹד בְּכֹל הַנִּ"ל. וְאֲפֹלוּ בְּיוֹם אֶחָד צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כְּמַה
פְּעָמִים וְלַהֲתַחֵיל בְּכֹל פַּעַם מִחֲדָשׁ כְּנִ"ל עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה בְּרַבּוֹת הַיָּמִים לִילֵךְ
בְּדַרְכֵי ה' פֶּסְדֵר, אָמֵן:

מט

בְּעֵינָיו קָדוֹשׁ הֵשֶׁם, שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (כְּתוּבֹת לֵג:): "אֲלֵמְלָא נִגְדוּהָ
לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה" וְכוּ'. אָמַר שְׂאִינוּ חַיִּיב, כִּי אָף-עַל-פִּי-כֵן יָכוֹל
לְהִיּוֹת שְׂיִמְצָא אֶחָד שְׂיִקְדָּשׁ הֵשֶׁם אֲפֹלוּ אִם יַעֲשׂוּ לוֹ כֹּל הַיִּסּוּרִים וְהַכָּאוֹת
שְׂבַעוֹלָם, וְיִכְמוּ שְׂמִסְפָּרִים מֵהַדּוֹרוֹת הַסְּמוּכִים לְפָנֵינוּ, כְּמַה מִּינֵי עֲנוּיִים
שְׂסָבְלוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּשִׂבִּיל קָדוֹשׁ הֵשֶׁם אֲשֶׁרֵי לָהֶם:

נ

מֵעֵינָיו דְּאִקְטוֹרִים וְרַפּוּאוֹת, הַרְּבָה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מְאֹד, וְהָיָה מְגִנָּה מְאֹד מְאֹד
עֵינָיו רַפּוּאוֹת וְדְאִקְטִירֵי. וְהִזְהִיר מְאֹד מְאֹד לְכֹל מִי שֶׁרוּצָה לְחוּס עַל חַיָּיו,
וְעַל חַיֵּי זָרְעוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, שְׂיִתְרַחֵק עַצְמוֹ מְאֹד בְּתַכְלִית הַרְּחוּק מְלַעֲסֵק חֵס
וְשְׁלוֹם בְּרַפּוּאוֹת וְדְאִקְטוֹרִים. וְאֲפֹלוּ מִי שְׂיִשׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֲפֹלוּ

אם החולאת חזק חס ושלום רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן ישליך על ה' יהבו, וישען באלקיו לבד, ואל יעסק ברפואות ודאקטורים כלל. אפלו במקום שיש דאקטורים מפלגים, אף-על-פי-כן אל יסמוך עליהם, ואל ימסר חייו בידם, כי הם קרובים למיתה יותר מחיים רחמנא לצלן. כי אפלו מי שהוא דאקטיר גדול, אי אפשר לו לכונן החולאת והרפואה השייכת לו לפי מזגו וטבעו וכפי החולאת שלו, וכפי העת והזמן. כי יש בזה כמה וכמה שנויים, שצריך הדאקטיר לכונן בהם מאד, וקשה לו מאד שייכון ולא יטעה בכל הפרטים, באשר הם בעצמם מודים בזה. ובקל בקל יוכל לקלקל לו הרבה הרבה, שלא יועיל שום תקנה לחייו חס ושלום. ואפלו הדאקטיר הגדול מאד, מכל-שכן וכל שכן רב הדאקטורים המצויים במדינתנו, אשר רבם אינם יודעים בין מינם לשמאלם, והם רוצחים ממש, והורגים נפשות בידיים חס ושלום, צריך לברח מהם כמטחוי קשת לבל ימית עצמו או החולה שמוסר להם בידיים חס ושלום. ואפלו כשסומך על דאקטורים גדולים הוא סכנה גדולה מאד ורחוק מן החיים מאחר שנפל ליד הדאקטיר, ואי אפשר להאריך ולספר כל מה שספר רבנו ז"ל בענין זה. וספר, שבשעה בקהלת-קדש לעמבירג שהוא מקום קבוץ דאקטורים גדולים העיד לפניו דאקטיר גדול בעצמו, שטוב להתרחק מרפואות ודאקטורים בתכלית הרחוק. ואמר, שכבר חקרו כל-כך בחכמת הדאקטירי, עד שעכשו אינם יודעים כלל כלל לא. כי מרבו חקירתם, כבר ראו שאי אפשר לחקר ולברר אמתת הדברים על מכונם. גם יש מחלוקות גדולות ביניהם, בעניני הרפואות. ובקהלת-קדש לעמבירג יש שתי פתות דאקטורים, מחלקים בענין איזה חולאת מסכן איד להתנהג בו: שפת אחת אומרת שכל הדברים החזקים שיש להם איזה חריפות מזיק מאד לזה החולאת ושצריך החולה לקח רק הדברים שהם בהפך, וכת האחרת אומרת בהפך ממש שצריך לזה החולאת דיקא דברים חזקים וכיוצא, ודברים מתוקים ורכים מזיקים מאד לחולאת הזאת. וכל אחת ואחת מהפתות הנ"ל מביאה ראיות חזקות לדבריהם. ולפי דעת כל אחת מהפתות מי שמתנהג בהפך דעתם הוא סם הפמות חס ושלום לפי דעתם. נמצא שלפי דעת פת זו כל ההנהגות של החולה הנ"ל שמתנהג על-פי הדאקטורים של הפת השנייה הם סם הפמות חס ושלום, וכן להפך לפי פת האחרת. וכל אחת מהפתות הם דאקטורים גדולים ומפלגים בחכמה זו מאד, ואף-על-פי-כן אינם יכולים לכונן האמת לאמתו, וגם אי אפשר לברר בחוש עם מי האמת. כי לפעמים נראה בחוש כפי דעה זו, ולפעמים להפך ואי אפשר להם לברר הדבר כלל. נמצא שאי אפשר לסמוך על הדאקטורים, מאחר שהם בעצמם מבלבלים מאד מאד בחכמה זו, ואי אפשר להם לעמד על האמת לאמתו. ואידך ימסר חייו בידם שהוא תלוי בחוט השערה, שכאשר הדאקטיר שוגה איזה תנועה בעלמא פחוט השערה, הרי הוא מקלקל חייו וממיתו בידיים. וכאשר רואין בחוש רב הפעמים, שרבים מאד מתים מן העולם על ידי הדאקטורים. כי יש בענין חכמת הדאקטירי דקדוקים הרבה הרבה מאד מאד, והם נעלמים מהם מאד מאד "כפעמים בבטן המלאה" (קהלת י"א), עד שאי אפשר שייכון הדאקטיר בכל הדקדוקים והפרטים ולא

ישגה כָּלֵל, על-כֵּן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק וּלְבַרַח מֵהֶם מְאֹד.
וְאֵל יֹאמֶר הָאָדָם שֶׁהוּא חוֹלָה חֵס וְשָׁלוֹם אִזּוֹ שֵׁשׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ חֵס
וְשָׁלוֹם, אִם-כֵּן עַל מִי אֶסְמָךְ? כִּי בְּהִכָּרַח לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֵסֶק בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע,
וְאִיךָ אֲנִיחַ אֶת הַחוֹלָה וְלֹא אֲשַׁתְּדֵל בְּהַצְלָתוֹ? כִּי בְּאֶמֶת זֶה שְׁטוּת, כִּי
מֵאַחַר שֶׁהִדְאֻקְטִיר רְחוֹק מֵחַיִּים וְקָרוֹב לְהַפְּךָ פְּנִיָּל, וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא
צְרִיךְ לְסַמָּךְ רַק עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, טוֹב טוֹב לְסַמָּךְ מִיָּד עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵל
יִסְכֵּן אֶת הַחוֹלָה בְּיָדִים עַל-יָדֵי הִדְאֻקְטִיר, כִּי עַל-פִּי רַב הִדְאֻקְטוּרִים הֵם
שְׁלוּחֵי הַמְּלֶאכֶת הַמּוֹת רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן רַחֲמָנָא לְשַׁבּוֹן.
וַיִּדְמָה בְּעֵינָיו כְּאֵלוֹ הוּא יוֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר אוֹ בַּיַּעַר, שֶׁבְּהִכָּרַח לְסַמָּךְ עַל הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ לְבַד מֵאַחַר שֶׁאֵין יוֹדְעִים מֶה לַעֲשׂוֹת, כְּמוֹ כֵּן עֲכָשׁוּ, אָף-עַל-פִּי
שֵׁיוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֵׁשׁ דְּאֻקְטוּרִים וּרְפוּאוֹת, אָף-עַל-פִּי-כֵּן מֵאַחַר שֶׁהֵם
בְּעֵצָמָם מְבַלְבְּלִים בְּחֻכְמָה זֹו וְשֶׁאֵר הַחֲשָׁשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד שֵׁשׁ בְּעֵינָן
רְפוּאוֹת, אִם-כֵּן קָרוֹב הַדְּבָר, שֶׁעַל-יָדֵי הַרְפוּאוֹת וְהִדְאֻקְטִיר לֹא דִי שֶׁלֹּא
יוֹעִיל, אֲדַרְבָּא יִקְלַקֵּל בְּוִדְאֵי וְאִם-כֵּן לָמָּה יַעֲשֶׂה עֵסֶק בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע מֶה
שֶׁרְחוֹק מִשְׁכָּר וְקָרוֹב לְהַפְּסֵד. וְהֵבֵן הַדְּבָר הַיָּטֵב, כִּי הוּא ז"ל סִפֵּר הַרְבֵּה
עִם דְּאֻקְטוּרִים גְּדוֹלִים, וְהָיָה יוֹדֵעַ הַדְּבָר עַל בְּרִיו, וְהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק
מֵהֶם מְאֹד, וְאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל מֶה שֶׁסִּפֵּר בְּעֵינָן זֶה.
וְאָמַר שֶׁכָּבֵר הָיָה בְּעוֹלָם, מְלַךְ אֶחָד, שֶׁהָרַג כָּל הִדְאֻקְטוּרִים שֶׁבְּמִדְיַנְתּוֹ,
מִחֲמַת שֶׁהֵם מְזִיקִים מְאֹד אֶת בְּנֵי אָדָם. וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת, שֶׁעַל מְלֶאכֶת
הַמּוֹת הוּא קָשָׁה מְאֹד לְהַמִּית בְּעֵצָמוֹ, כִּי כָּל הָעוֹלָם תְּלוּי בּוֹ, וְקָשָׁה וְכָבֵד
עָלָיו לַעֲשׂוֹת הַכָּל בְּעֵצָמוֹ, עַל כֵּן הָעֵמִיד שְׁלוּחִים בְּמָקוֹמוֹ בְּכָל מָקוֹם וְהֵם
הִדְאֻקְטוּרִים שֶׁהֵם שְׁלוּחֵיו לְהַמִּית אֲנָשִׁים, כִּי הֵם מְמִיתִים בְּנֵי אָדָם
הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמִּתְרַחֵק מֵהֶם, וּמְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,
לְסַמָּךְ עָלָיו לְבַד. וְכָבֵר מְבָאֵר קֶצֶת מֵעֵינָן הַרְחַקְתָּ רְפוּאוֹת בְּאֵיזָה מְקוֹמוֹת
בְּסִפְרֵים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר, רַק שֵׁם מְרָמֵז הַדְּבָר קֶצֶת בְּרָמֵז בְּעֵלְמָא, אֲבָל
הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מְאֹד בְּעֵינָן זֶה, לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד, יְהִיֵּה אִיךָ שִׁיְהִיֵּה
חֵס וְשָׁלוֹם, יִשָּׂא עֵינָיו לְשָׁמַיִם וַיִּשְׁעֵן בְּה' לְבַד.

וּמֶה שֶׁרַבְּנוּ ז"ל בְּעֵצָמוֹ נָסַע לְקַהֲלַת לְעַמְּבֶּעֶרְג וְעֵסֶק שֵׁם בְּרְפוּאוֹת, יֵשׁ בְּזֶה
סוּדוֹת וְדְבָרִים נִסְתָּרִים מְאֹד, כִּי לֹא הָיָה פּוֹנֵתוֹ כָּלֵל בְּמֶה שֶׁנָּסַע לְשֵׁם
בְּשָׁבִיל הַרְפוּאוֹת, רַק בְּשָׁבִיל עֵינָיִם אַחֲרֵים הִידוּעִים לוֹ. וְכֵמוֹ שֶׁכָּל
הַנְּסִיעוֹת שָׁלוֹ הֵיוּ פְּלֹאוֹת נִשְׁגָּבוֹת וְנִגְעָלוֹת מְאֹד, כְּמוֹ הַנְּסִיעָה לְקַאֲמִינִיץ
וּלְנֶאֱוֹרִיטֵשׁ וּלְשֶׁאֲרִיגְרָאד וְכִיּוֹצָא בָּהֶם, הַמְזַכְּרִים קֶצֶת בְּדְבָרֵינוּ, כִּי הָיָה
לוֹ בְּזֶה סוּדוֹת נוֹרָאוֹת מְאֹד הַנִּגְעָלוֹת מֵעֵין כָּל חַי. וְכֵמוֹ שֶׁפָּעַם אֶחָד כְּשֶׁבָּא
מִהַדְּרֶךְ מִהַדְּרָכִים הַנְּזָכְרִים לְעִיל, סִפֵּר אֵיזָה מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה הַמְּבָאֵר
בִּ"סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" (מַעֲשֶׂה ז' מְזָבוּב וְעַכְבִּישׁ), וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה
מְבָאֵרֵת עֵינָן הַנְּסִיעָה שָׁלוֹ. וּבְאֶמֶת הַדְּבָר סְתוּם וְחֲתוּם מְאֹד, כִּי מִי יוֹכֵל
לְעַמֵּד בְּסוּד הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, אוֹ בְּסוּד הַנְּסִיעוֹת וְהַנְּהִגוֹת הַנִּפְלְאוֹת
וְהַנִּגְעָלוֹת שָׁלוֹ, וְכֵמוֹ כֵּן הָיְתָה בְּנִסְיָה שָׁלוֹ לְקַהֲלַת לְעַמְּבֶּעֶרְג וּמֵאַחַר שֶׁבָּא
לְשֵׁם הָיָה מְכָרַח מִן הַשָּׁמַיִם לְעֵסֶק בְּרְפוּאוֹת מְטַעֲמִים וְסוּדוֹת הִידוּעִים
לוֹ. אֲבָל כְּשֶׁבָּא מִשָּׁם, אִזּוֹ דִּיקָא הַרְבֵּה לְדַבֵּר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִהַרְחַקוֹת
הַרְפוּאוֹת, וְאָמַר אִזּוֹ כְּמֶה תוֹרוֹת עַל זֶה. וְגַם מְקַדֵּם שֶׁנָּסַע לְלַעֲמַבְּרַג הָיָה
מְדַבֵּר מֵעֵינָן זֶה, אֲבָל אַחַר-כֵּךְ הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד מְזִה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם

שיחתו הקדושה של רבנו ז"ל העולם הזה אינו כלום, רק למשך אל התכלית הנצחי. ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו, כי בין כך ובין כך יבלה זמיו בשוה. כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם ובסוף אינו כלום, כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא-ומתן, ולבסוף כשבאין לחשבון אין נשאר בידם כלום. ואם אפלו משיג מעות, לוקחין אותו מן המעות. והכלל: ששניהם אין להם קיום ביחד דהינו האדם עם המעות, רק או שלוקחין המעות מן האדם, או שלוקחין האדם מהמעות, ומעולם לא נמצא שישאר אחד עם המעות רק כנ"ל.

גם היכן הוא כל המעות שעושין מימות עולם, כי מעולם עושין תמיד מעות, והיכן הוא כל המעות, רק באמת אינו כלום לגמרי. ולעבד ה', איני יודע מי הוא שיוכל לומר שיעבד את ה', לפי גדלת הבוהא יתברך, מי שידע מעט מגדלתו יתברך, איני יודע איך יכול לומר שיעבד אותו יתברך. ושום מלאך ושרף אינו יכול להתפאר על זאת שיוכל לעבד אותו יתברך. רק העקר הוא הרצון, להיות רצונו חזק ותקיף תמיד להתקרב אליו יתברך. ואף-על-פי שהכל חפצים ורוצים לעבדו, אף-על-פי-כן אין כל הרצונות שוין ויש חלוקים רבים ברצון, אפלו באדם אחד בעצמו בכל עת ובכל רגע יש חלוקים גדולים בין הרצונות. והכלל: שעקר הוא הרצון והכסופים, שיהיה כוסף תמיד אליו יתברך. ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות (ובאמת לפי גדלתו יתברך כל אלו העבודות אינם כלום רק הכל הוא בדרך "כאלו" כי הכל הוא כמו שחוק בעלמא כנגד גדלתו יתברך, בלשון אשכנז "קלאמירשטי"). גם חכמות אינם כלום, רק תמימות ופשטות. גם בתמימות אסור להיות שוטה, אבל אף-על-פי-כן חכמות אין צריכים כלל וכמבאר במקום אחר (לקוטי תנינא ע"ח).

גם אין טוב להיות זקן. הו חסיד זקן, והו צדיק זקן, זקן אינו טוב. כי צריך רק להתחדש בכל יום להתחיל בכל עת מחדש, רק יש מה שהוא משביח כשהוא זקן, הינו "דבר אחר" שמוסיף כח כשמזקין כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת עז:).

גם הפקרות אין צריכים. אף-על-פי שבאמת אצלי אינו נקרא הפקרות כלל, אדרבא להפך, כשרודף אחר עסקי עולם הזה ורחוק מעבודתו יתברך, זהו מפקר באמת. אך אף-על-פי-כן אפלו מה שנקרא אצל העולם

הַפְּקָרוֹת, דְּהִינּוּ מִי שֶׁמִּפְקִיר כָּל עֶסְקֵי עוֹלָם הִזָּה מִכָּל וְכָל וְעוֹסֵק רַק בְּעִבּוּדַת ה' שֶׁזֶהוּ אֶצֶל הָעוֹלָם הַפְּקָרוֹת, גַּם זֶה אֵין צְרִיכִים, כִּי יְכוּלִים לְהִיֹּת אִישׁ פֶּשֶׁר בְּלִי הַפְּקָרוֹת. אֶת זֶה תִּקְבְּלוּ מֵאֵתִי, שֶׁלֹּא לְהֵנִיחַ עֲצָמוֹ לְהָעוֹלָם לְהִטְעוֹת, שֶׁלֹּא יִטְעֶה אוֹתוֹ הָעוֹלָם. כִּי לֹא נִמְצָא אַחַד שֶׁיְהִיֶּה לוֹ קֶחַ וְסוּף טוֹב מִן הָעוֹלָם. וְכָל בְּנֵי אָדָם שֶׁהִיוּ, אֶפְלוּ אוֹתָן שֶׁתִּפְסוּ בְּיָדָם כָּל הָעוֹלָם הִזָּה כְּלוּ, הִיָּה סוּפָם רַע מְאֹד, גַּם לְדוּרֵי דוֹרוֹת קִלְקְלוּ וְהִפְסִידוּ. וְאֶפְלוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִים לִידַע מִזֶּה, מֵאַחַר שֶׁאֵין הָעוֹלָם הִזָּה כְּלוּם, מֵה צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת, עַל זֶה צְרִיכִים זְכִיָּה מִן הַשָּׁמַיִם, לְזָכוֹת לִידַע מֵה שֶׁצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת. אֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין צְרִיכִים לָזֶה כִּי כָּבֵר הֵם יוֹדְעִים מֵה לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי הַתּוֹרָה. הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁאֵין צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ גְּדוּלוֹת, וְאֲנִי אוֹמֵר שֶׁצָרִיךְ דְּיוֹקָא לְבַקֵּשׁ גְּדוּלוֹת, לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַצְּדִיק הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר דְּיוֹקָא. וְכָבֵר מְבַאֵר מִזֶּה בְּסִפְרֵים שֶׁצָרִיךְ לְחַפֵּשׂ דְּיוֹקָא אַחַר הַצְּדִיק וְהַרְבֵּי הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן ל').

וְכַנְגֵּד הַתְּאֻוֹת הַמְטָרִידִים אֶת הָאָדָם, בְּאַמֶּת אֵין נִמְצָא שׁוּם תְּאֻוָּה כְּלָל, כִּי אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה הוּא הַכֶּרֶחַ לְקִיּוּם הַגּוּף, וְגַם בְּנִים מִכְרָחִים לְהוֹלִיד, וְכָל זֶה הָאָדָם מִכְרָח, וְאִם-כֵּן אֵין שׁוּם תְּאֻוָּה כְּלָל רַק שֶׁצְרִיכִים לְהַתְנַהֵג בָּהֶם בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה. וְהַשֶּׁכֶל שֶׁל הָאָדָם יְכוּל לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הַתְּאֻוֹת, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא "יְהִי חֻכְמָתָא לְחַפְיָמִין" (דְּנִינְאֵל ב'). כִּי יֵשׁ לְכָל אַחַד חֻכְמָה בְּכַח, רַק שֶׁצְרִיכִין לְהוֹצִיאָהּ מִכַּח אֶל הַפְּעַל, וּבִזְהַ הַשֶּׁכֶל לְבַד שֶׁיֵּשׁ לְכָל אַחַד בְּכַח חֻכְמָתוֹ, דְּהִינּוּ מֵה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵעַצְם בְּרִיאָתוֹ, מְלַבֵּד מֵה שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ מוֹסִיף לְתֵן חֻכְמָה לְחַפְיָמִין, בְּכַח חֻכְמָתוֹ לְבַד יְכוּל גַּם-כֵּן לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַתְּאֻוֹת. וְאֶפְלוּ מִי שֶׁכָּבֵר נִמְשָׁךְ אַחַר תְּאֻוֹת עוֹלָם הִזָּה וְעֵבֵר מֵה שֶׁעֵבֵר, וְנִפְגַּם שֶׁכָּלוּ וְנִתְבַּלְבַּל וְנִתְמַעַט, אֶף-עַל-פִּי-כֵן, בְּמַעַט מַעַט שֶׁכָּל הַנִּשְׂאָר יְכוּל גַּם-כֵּן לַעֲמֹד. וְאֶפְלוּ נִקְדָּה אַחַת מִן הַשֶּׁכֶל יְכוּלָה לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם עִם הַתְּאֻוֹת, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא יְכוּלִין לְהִיֹּת סְמוּכִין לְשֵׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַיִן בְּמְקוֹם אַחַר מִזֶּה שֶׁגַּם בְּשִׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, יְכוּלִין לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְעוֹבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן ו' וְעוֹד). עֵנָה וְאָמַר: אוֹ שֶׁצְרִיכִין לָזֶה רַחֲמָנוּת מֵהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ יִגִּיעוֹת וְעִבּוּדוֹת, אוֹ שֶׁצְרִיכִין שְׁנִיָּהֶם, שֶׁיְהִיֶּה לוֹ יִגִּיעוֹת גְּדוּלוֹת בְּעִבּוּדַת ה' וְגַם רַחֲמָנוּת מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ, קֹדֶם שֶׁזֹּכִין שֶׁיַּעֲמִדוּ וְיִשְׁקֻטוּ שְׁמֵרֵי הַמַּחַ לְמַטָּה, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם דְּבַר בְּעוֹלָם, וְיִהְיֶה הַכָּל שׁוּה אֶצְלוֹ. "בְּהַתְּהַלְכָךָ תִּנְחָה אוֹתָךְ, בְּשִׁכְבָךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲד" (מְשִׁלִּי ו'), הִינּוּ שֶׁהַכָּל שׁוּה, וְאֵין שׁוּם חִלּוּק בֵּין הָעוֹלָם הִזָּה וּבֵין הַקְּבֵר וּבֵין הָעוֹלָם הַבָּא. כִּי "בְּהַתְּהַלְכָךָ תִּנְחָה אוֹתָךְ" – הַתּוֹרָה, וְכֵן "בְּשִׁכְבָךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ" שֶׁשֵׁם בְּשִׁכְבָךָ בְּהַקְּבֵר שֵׁם גַּם-כֵּן הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה, וְכֵן "וְהַקִּיצוֹת" – לְעוֹלָם הַבָּא וְכוּ' (אֲבוֹת ו'). כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תְּאֻוָּה וְרָצוֹן כְּלָל לְשׁוּם דְּבַר רַק לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁהַכָּל שׁוּה אֶצְלוֹ בֵּין בְּעוֹלָם הִזָּה, בֵּין בְּקְבֵר, בֵּין בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּכֻלָּם הוּא דְבוּק רַק בְּהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּבְהַתּוֹרָה. כִּי מִי שֶׁמְקַשֵּׁר בְּעוֹלָם הִזָּה, יֵשׁ חִלּוּק גְּדוֹל בֵּין הָעוֹלָם הִזָּה שֶׁהוּא רַחֲבַת יְדִים, וּבֵין הַקְּבֵר שֶׁהוּא מְקוֹם צָר וְכוּיֹצָא בְּזֶה. אֲבָל מִי שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֵחוּ וְאֵין לוֹ

נב

מִכָּל הַדְּבָרִים צוּעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מִלֵּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֶפְלוּ מִסְּפוּרֵי הַגּוֹיִים צוּעֵק גַּם-כֵּן כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: "סִפְרוּ בְּגוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ" (תְּהִלִּים צ"ו), שְׁאֶפְלוּ בְּסִפּוּרֵי הַגּוֹיִים צוּעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ צוּעֵק תְּמִיד, וְקוֹרֵא וּמְרַמֵּז לְהֶאֱדָם שְׂיִקְרַב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יִקְרַב אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים בְּאַהֲבָה וּבְחֶפְזָה גְּדוּלָה. וְזֶה שֶׁהֶאֱדָם נִתְלַהֵב לְפַעֲמִים בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וּמִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהְבוּת וְחֶשֶׁק גְּדוּל, וְתְּפִלָּתוֹ שְׂגוּרָה וּמְרַצָּה בְּפִיו, זֶהוּ אֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ כְּבִיכּוֹל שְׂנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ וְקוֹרֵא אוֹתוֹ לְעִבּוּדוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הִתְלַהְבוּת שֶׁהֶאֱדָם מִתְלַהֵב בְּתְּפִלָּתוֹ זֶה בְּחִינַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ כְּבִיכּוֹל, בְּחִינַת "הוּא תְּהִלָּתוֹ וְהוּא אֱלֹקֵינוּ" (דְּבָרִים י'), שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ הִתְהַלָּה וְהִתְפַּלָּה. וְלְפַעֲמִים הֶאֱדָם מִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל, וְגַם כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַתַּלֵּק וּמִתְרַחֵק חֵס וְשְׁלוֹם מִן הֶאֱדָם, הוּא צָרִיךְ גַּם-כֵּן לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַשְׁלִיךְ הַתְּפִלוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת "הַשֵּׁלֶךְ עַל ה' יִהְיֶה" (תְּהִלִּים נ"ב), שְׁצָרִיךְ לְזַרֵּק וּלְהַשְׁלִיךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלוֹת כְּשֶׁהוּא מְסַתַּלֵּק וּמִתְרַחֵק מִן הֶאֱדָם. וְזֶה בְּחִינַת: 'זָכָא מָאן דִּיזְדַע לְזַרְקָא חֲצִי' וְכוּ' הַמּוֹבָא בְּתַקּוּנֵים (תְּקוּן יג) שְׁצָרִיךְ לְזַרֵּק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלוֹת כְּנִי"ל:

נג

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶמוּנָה חֲזִיו חַיִּים, וְהוּא מְבַלָּה יְמֵי חַיָּיו בְּטוֹב תְּמִיד. כִּי כְּשֶׁהוֹלֵךְ לוֹ כְּרָאוּי וַיֵּשׁ לוֹ טוֹב, בּוֹדָאֵי טוֹב לוֹ, וְאֶפְלוּ כְּשֶׁאֵינּוּ כָּד (דְּהִינּוּ שְׂאִין מִתְנַהֵג לוֹ כְּסֻדֵּר וַיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִין חֵס וְשְׁלוֹם) גַּם-כֵּן טוֹב, כִּי הוּא בְּטוֹחַ שְׂאֵף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו לְהִבָּא וַיִּיטִיב אַחֲרֵיתוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַכֵּל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ בּוֹדָאֵי הַכֵּל לְטוֹבָה. אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶמוּנָה חֵס וְשְׁלוֹם חֲזִיו אֵינֶם חַיִּים כָּלֵל, כִּי תִּכְףּ כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזָה רָעָה, שׁוֹב אֵין לוֹ שׁוֹם חַיּוֹת, כִּי אֵין לוֹ בְּמָה לְנַחֵם עֶצְמוֹ כָּלֵל מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֶמוּנָה כָּלֵל, וְאֵין לוֹ שׁוֹם חַיּוֹת וְשׁוֹם טוֹב מֵאַחַר שֶׁהוֹלֵךְ בְּלֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְלֵי הַשְּׂגָחָה

רחמנא לצלן. אבל על-ידי אמונה מה טוב ויפה החיות שלו פניל:

נד

השם ותברך אינו עושה שני פעמים דבר אחד. כי אפלו גלגולים, אין זאת הנשמה נתגלגלת פעם שניה כמות שהיא, רק זאת הנפש עם זה הרוח וכיוצא בזה כידוע. נמצא שעכשו כשזה הנפש מתקבץ עם רוח אחר וכיוצא בזה, שוב אין זה מה שהיה קדם, כי אין השם ותברך עושה שני פעמים
דבר
אחד:

נה

פעם אחת דבר מענין טוב העולם הבא, מה שיכולין לזכות על-ידי עבודת ה' באמת. ענה ואמר: מכרחין לומר ולקרותו בשם טוב, כי אי אפשר לקרותו בשם אחר להודיע לבני האדם. אבל באמת, אפלו שם טוב אין שני לומר על זה, כלומר שהוא אפלו למעלה למעלה מטוב, אך אי אפשר להודיע יותר לבני אדם כי-אם כשמכנין אותו בשם טוב אבל באמת וכו' "עין לא ראתה" וכו':

נו

יש בני אדם שנדמה עליהם שהם רחוקים מאיזה תאוות גדולות כגון מתאוות ממון וכיוצא בזה. דע, שאף-על-פי-כן יכול להיות שהוא גרוע יותר מחברו שהוא משקע באותה התאוה, דהינו שיש לו איזה תאוה אחרת שהוא משקע בה כל-כך עד שאפלו תאוות ממון וכיוצא בזה שהיא תאוה גדולה מאד, נתבטלה אצלו כנגד אותו התאוה. נמצא שהוא גרוע יותר, כי הוא משקע כל-כך באיזה תאוה עד שאפלו תאוה גדולה של ממון

וְכִיּוֹצֵא, נִתְבַּטַּל אֲצֵלוֹ מִחֲמַת אוֹתוֹ הַתְּאֻוָּה. וְאַפְלוּ אִם הִיְתָה הַתְּאֻוָּה
שֶׁהוּא מְשַׁקֵּעַ בָּהּ קִטְנָה מִתְּאֻוָּה הָאֲחֵרֶת שֶׁהוּא רְחוּק מִמֶּנָּה, עִם כָּל זֶה אֵין
נִפְקָא מִנָּה כָּלֵל, מֵאַחַר שֶׁהוּא מְשַׁקֵּעַ בָּהּ כָּל-כָּף עַד שֶׁתְּאֻוָּה גְדוֹלָה נִתְבַּטַּל
אֲצֵלוֹ עַל-יְדֵי-זֶה כַּנִּ"ל. וְכִמוֹ שֶׁמְצִינּוּ שֵׁישׁ עֶקֶשׁוֹן, כְּגוֹן תִּינוּק שֶׁבְּשִׁבִיל
עֶקֶשׁוֹנוֹת לְבַד יָכוֹל לְהַפְקִיר עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי וּלְהַכּוֹת רֵאשׁוֹ בִּתְבֵבָה מִחֲמַת
עֶקֶשׁוֹנוֹת כְּנֶגֶד אָמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה לָּהּ לְהַכְעִיס, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בְּבִנְיָ אָדָם שֶׁיָּכוֹל
לְהַפְקִיר הַכֹּל וּלְסַלֵּק כָּל הַתְּאֻוֹת בְּשִׁבִיל אֵיזָה תְּאֻוָּה אוֹ עֶקֶשׁוֹנוֹת שֶׁהוּא
רוֹצֵה:

נז

מְקַדֵּם סֵפֶר, שְׂבִימֵי בְּחֵרוֹתוֹ, הִיָּה לוֹ פֶּחַד גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד מִן הַמִּיתָה, וְהִיָּה
מִתְּפַחַד וּמִתְּיָרָא הַרְבֵּה מְאֹד מִן הַמִּיתָה, וְאִזּוֹ הִיָּה מִבְּקֵשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ
שְׂיִמּוֹת עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. וְהִלֵּךְ בְּזֶה זְמַן רַב, וְאֵינּוּ זוֹכֵר כְּמָה, אֲבָל זֶה הוּא
יּוֹדֵעַ שֶׁהִיָּה זְמַן גְּדוֹל, אֲפֹשֶׁר שָׁנָה שֶׁהִלֵּךְ בְּזֶה וּבִקְשׁ תְּמִיד עַל זֶה, וְלֹא הִיְתָה
שִׂיחָה וְתַפְלָה שְׁלֵא בְּקֵשׁ עַל-זֶה, שֶׁיִּסְתַּלֵּק עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. וּמִגְדֹּל פְּחָדוֹ
וְיִרְאָתוֹ אִזּוֹ מֵהַמִּיתָה כַּנִּ"ל, הִיָּה זֶה בְּעֲצָמוֹ אֲצֵלוֹ מְסִירַת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת
הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, מֵהַ שֶׁהִיָּה מִתְּפַלֵּל עַל זֶה, כִּי הִיָּה פְּחָדוֹ גְּדוֹל מְאֹד אִזּוֹ.
מִזֶּה וּמֵהַנִּ"ל הַבְּנֵי שֶׁאוֹתוֹ הַדְּבָר שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם וְהוּא מְשַׁקֵּעַ בוֹ,
אוֹתוֹ הַדְּבָר דִּיקָא הוּא צָרִיךְ לְשַׁבֵּר בְּשִׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, כִּי זֶה עֶקֶר
עֲבוּדָתוֹ. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "וּבְכָל מְאֻדָּךְ - יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁחֲבִיב
עָלָיו" וְכוּ' (בְּרֵכוֹת ס"א:): וְהֵבִן:

נח

כְּשֶׁחֹשְׁבֵין תּוֹרָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת חוֹשֵׁב הַדְּבָר תּוֹרָה שְׂרוּצָה לְחַדֵּשׁ בָּהּ לְחַשֵּׁב
וְלְחַזֵּר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ אוֹתוֹ הַפְּסוּק אוֹ אוֹתוֹ הָעֵינָן כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים הַרְבֵּה
מְאֹד, וְלְהִיּוֹת נוֹקֵשׁ וְדוֹפֵק עַל הַפֶּתַח עַד שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ.
יֵשׁ דְּבָר שֶׁפּוֹרֵחַ בְּמַחְשַׁבָּה כְּמוֹ זְרִיחָה, וְאַחַר-כֵּן פּוֹרֵחַ מֵהַמַּחְשַׁבָּה. וְצָרִיךְ
שִׂיחָה לְזֶה בְּרִיָּה וְאִישׁ חֵיל, לְרַדֵּף וְלְרוֹץ אַחֲרֶיהָ לְהַשִּׁיגָהּ (וְעֵין חֵיי מוֹהַר"ן
סִימָן

מסגל יותר לבנים, להיות רחוק מהם, לבלי להיות דבוק בהם לשעשע בהם בכל פעם, רק לבלי להסתפל עליהם כלל:

שיחתו הקדושה של רבנו ז"ל, בעת שארע מעשה בקהלת-קדש בראסלב שגזקה ילדה אחת בבית שחפרו בו ועשו בו בננים חדשים, גם כמה נפשות היו בסכנה גדולה. אז שמעתי מפיו הקדוש ענין זה: בענין בננים עינתי והסתכלתי בענין זה, וראיתי שכל העוסקים בבננים ובחומות אין אחד מהם יוצא נקי, ואפלו עכו"ם. ואף-על-פי-כן העולם עוסקים בזה, כי הוא קיום העולם, כי אי אפשר להיות בלא זה, ועל-כן בהכרח שיהיו בני אדם שיהיה להם חשקות לזה. ויש בענין זה כמה ענינים וחלוקים, אך סוף כל סוף אינו יוצא נקי. ונראה שזהו פרוש: "כל העוסק בבנין מתמסכן" (במות סג. סוטה יא.). "מתמסכן" הוא לשון עניות, וגם הוא לשון סכנה. ובמדרש מבאר בפרוש על פסוק: "ויבן ערי מסכנות לפרעה" (שמות א'), "חד אמר שממסכנות את בעליהן, וחד אמר שמסכנות את בעליהן" (עין שמות רבה א' אות י). והעקר הוא הנחת היסוד (שקורין "זאקלאשטשינא"). וצריך לידע באיזה זמן להניח היסוד, ומאיזה עץ להניח היסוד, כי יש עצים שאינם ראויים להיות יסוד, אך אי אפשר לידע כל זאת. וגם מה שאין גדלים פרות במדינות אלו הוא גם כן מחמת זה. הינו שיש כמה פרות שאין יכולים להיות גדלים כאן, והוא גם-כן מחמת זה, שאין יודעים ענינים הנ"ל. כי אבן שתיה שממנה השתת העולם, משם יוצאין גידין לכל הארצות. ושלמה המלך עליו השלום שהיה חכם גדול וידע כל הגידין בפרטיות, היה נוטע עץ כל פרי כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קהלת רבה ב' אות ז). וגם במדינות הללו אם היו יודעין הלוח הגידים בפרטיות היטב, היו יכולים לטע גם כאן את הפרות שאינם גדלים פה. כי גם כאן אף-על-פי שהגיד ההולך למדינה זו, הוא מסגל לפרי מיחדת, עם כל זה כל הגידין מתערבין ומתחברין יחד. ועל-כן גם כאן במדינות אלו, יכול להיות כשמתרחקים מעט יכולין לטע גם שאר הפרות שאין גדלים פה. גם יש מציאות שאם היו פותחים באר באיזה צד, היו יכולין לטע ברחוק

מקום משם אותן הפרות הנ"ל. גם צריכין לידע העליות והירידות של האבן שתיה, ולידע לפי הזמן, את בחינת האבן שתיה, באיזה בחינה ומדרגה הוא האבן שתיה באותו הזמן. ולפי אותה הבחינה של האבן שתיה באותו הזמן ידע איך להתנהג בעניינים הנ"ל, אך כל זה נעלם ונסתר מן העולם.

כי יש דברים שאסור לגלותו. והענין, כי העולם אומרים שבכל פעם נתחכם העולם יותר. ובאמת בודאי הדורות הקודמים בודאי היו חכמים יותר מאד, והם גלו עקר החכמה, אך מאחר שהם כבר הכינו הכל, על-כן באים הדורות האחרונים על חכמות יותר. כי הדורות האחרונים הם באו אל המוכן, כי כבר מוכן מהדורות הקודמים שגלו עקר החכמה, ועל-כן הדור האחרון מוסיף מעט ונתחכם יותר. וכמו שמצינו בדברי רבותינו ז"ל שאמרו: "אי לא דדלאית חספא לא אשכחית מרגיניתא תותה" (יבמות צב: בבא מציעא יז:). ועל-כן אף-על-פי שהקודם לא פעל כלל כי העקר הוא המרגיניתא, אף-על-פי-כן הראשון עקר, כי הוא דלה חספא, הינו שהיא גלה וחסר יסוד ועקר החכמה, שעל-ידי-זה בא השני בנקל על עסק החכמה בתכלית.

ועל-כן יש דברים שאסור לגלות אותם, כי אם היה מגלה אותם היו יכולים לבוא מזה בדורות האחרונים לעבודות זרות. כי יש באותו הענין כמה דברים ועניינים שצריכים לעשות לזה, ואם היה נתגלה אותו החכמה בעולם, והיו יודעים אותן העניינים שצריכים לעשות לאותו הענין, היו יכולים לבוא מזה בדורות האחרונים לעבודות זרות, כי הדורות האחרונים מוסיפים בכל פעם חכמה כנ"ל. ולפעמים הדורות האחרונים טועין בחכמתם שמוסיפין על הראשונים, על-כן אם היו מגלים עניינים הנ"ל והדורות האחרונים היו רוצים בכל פעם להוסיף עליהם חכמתם, והיו יכולים לטעות בטעות חכמתם שהיו מוסיפים עד שהיה יכול להתגלגל מעניינים הנ"ל הנעלמים מן העולם, עבודות זרות חס ושלום. כי היה נדמה להם על-פי טעותם שפך צריך להיות חס ושלום לעבוד אותן העבודה זרה חס ושלום. וכמו שמובא בענין ערלה (ויקרא י"ט). כי איתא בזהר (חלק ב' רמד:) שבאותן השלש שנים שורה קלפה על האילן, ובדורות הראשונים טעו בזה עד שהיה להם עבודה זרה בזה בתחלת נטיעת האילן דוקא בעת ששורה הקלפה הנ"ל. כי כפי שהיו יודעין היטב ענין נטיעת האילן מה שנעשה מזה, היה נדמה להם על-פי טעותם שבודאי צריכים לעשות אותו העבודה-זרה חס ושלום שהיו עובדים, כי היה נדמה להם שהוא פשוט כפי מה שטעו בחכמתם, על-כן אסור לגלות עניינים כאלו:

ענין הדרי בי הנאמר בגמרא, זה היה בחינת תשובה, ששב בתשובה על שפגם בתורה לומר שלא כענין וכראוי, ותכף ומיד שהקשה אותו חברו הבין מיד שפגם ושב בתשובה מיד. כי יש תשובה שהיא בכם ועדין לא יצאה לפעל, ובשביל זה אדם משיג לפעמים למעלה ממדרגתו מה שאינו ראוי לזה, היא כדי שתצא התשובה מכח אל הפעל כנ"ל. וזה בחינת הדרי בי, הינו שהתשובה היתה בי מתחלה רק שהיה בכם כנ"ל ועתה יצאה לפעל (כי על-ידי שהשיג למעלה ממדרגתו על-ידי-זה פגם לומר שלא כענין, ואזי חברו מקשה עליו ואז הוא מתעורר מיד ומבין שפגם ושב בתשובה מיד. נמצא שעל-ידי-זה יצאה התשובה מכח אל הפעל):

סב

דע שיש בבני אדם סגלות גדולות, כי יכולין לפעל על-ידי מחשבתם מה שהם חושבים. ואפלו היקרות חס ושלוס הוא בא ממחשבות בני אדם. כי כשהמחשבה היא כלה אחוזה ודבוקה בדבר אחד שיהיה כן, דהינו כל הבחינות שיש במחשבה דהינו פנימיות וחיצוניות, ושאר הבחינות כלם עד הנקדה, וכשכלם כאחד אחוזים ודבוקים וחושבים שיהיה כן בלי בלבול ונטיה למחשבה אחרת, על-ידי-זה הם פועלים שבהכרח יהיה כן כמו שהם חושבים. וגם שהמחשבה תהיה בפרטי פרטיות, לא בדרך כלל, כגון שיחשב שאם יהיה כן יהיה כך וכך בפרטיות. אבל כשחושב בדרך כלל הוא בחינת גולמי כלים (כלים י"ב משנה ו'), ויכול לטעות כמו שטעה נבט שראה אש יוצא וכוי (סנהדרין קא:). וגם לענין הלמוד מועיל זה, אם תהיה מחשבתו תקיפה מאד כנ"ל בודאי יהיה כן, ובלבד שתהיה המחשבה תקיפה ואחוזה מאד בזה כנ"ל. דהינו למשל שיחשב במחשבתו שיזכה ללמד ולגמר כל הארבעה פוסקים כלם, עם כל הפרושים הגדולים, ויחשב ויציר בדעתו באיזה אפן ילמד אותם, ובכמה זמן. כגון למשל, שיזכה ללמד חמשה דפין ביום אחד, עד שיזכה לגמר כלם בשנה אחת, ויכניס מחשבתו בזה היטב היטב בתקף גדול מאד עד שתהיה המחשבה תקיפה ואחוזה בזה מאד, וכיוצא בזה בשאר לפי הדרי התורה הקדושה כגון ש"ס עם הרי"ף והרא"ש וטורים וכוי ותנ"ך וכיוצא, ויכסף וישתוקק ויחשב בזה הרבה בתקף גדול, אזי יזכה שיהיה כן. ואמר שזה מרמז בדברי רבותינו ז"ל במה שאמרו: "מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה" (סנהדרין כו:), מועלת ממש, דהינו שמועלת ומסיע לזה, אפלו לדברי תורה. ואף על פי שרש"י פרש שם בענין אחר, אף על פי כן הוא כך. ולא סיים לבאר הדבר יותר, ואלו ואלו דברי אלקים חיים:

בְּכֹל מְדִינָה וּמְדִינָה יֵשׁ דָּבָר שֶׁחָשׁוּב בְּאוֹתָהּ הַמְדִינָה, וְתִכְּף כְּשִׁמְתַחִיל אוֹתוֹ הַדָּבָר, יֵשׁ בּוֹ טוֹב וְרָע. וְהַטּוֹב הוּא מַעֲט וְהָרָע הוּא שְׁוֹה מִמַּשׁ בְּכֹל הַתְּנוּעוֹת אֶל הַטּוֹב, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶכֶר בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע, וְאוֹתוֹ הַדָּבָר הוֹלֵךְ וְחָשׁוּב עַד הַסּוֹף. כְּגוֹן בַּמְדִינָה זֹאת חָשׁוּב בְּעַל שֵׁם וּבְאַמֶּת הָיוּ כַּמָּה בְּעָלֵי שְׁמוֹת אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקִים וְעֵתָה נִתְרַבּוּ הַרְבֵּה בְּעָלֵי שְׁמוֹת שֶׁל שֶׁקֶר. וְהַכֶּלֶל, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה וְחָפֵץ לִכְנֹס בְּזֶה לְעֶסֶק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר הַחָשׁוּב בְּאוֹתוֹ הַמְדִינָה, כְּגוֹן בְּעַל שֵׁם בַּמְדִינָה זֹאת, הוּא מְצָלִיחַ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר אֲף שֶׁהוּא שֶׁקֶר כִּי בְּאַמֶּת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כָּלוּם, רַק שֶׁהַדָּבָר הַתְּלוּי בַּהֲתַעֲוֲרוֹת שֶׁלוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר וְחָפֵץ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר. וְגַם תְּלוּי בַּהֲמָקוֹם שֶׁמִּתַּחִיל שֵׁם לְהִנְהִיג אוֹתוֹ הַדָּבָר, אִם הִתְחַלָּה בְּמָקוֹם שֶׁהֵם מְאַמְיִינִים בְּזֶה אוֹ שֶׁמִּתַּחִיל עִם נָשִׁים שֶׁהֵם דֹּרְכָן לְהֶאֱמִין בְּכֹל דָּבָר, אֲזִי מְצָלִיחַ, וְאֲזִי יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵחֵר-כֶּף יְאַמְיִנוּ בּוֹ גַּם אוֹתוֹ שֶׁהֵם רְחוּקִים מִלְּהֶאֱמִין בְּכֶזֶה, וְאִם הִיא מִתַּחִיל בְּמָקוֹמָם הָיוּ מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה מְצָלִיחַ כְּלָל, אֵיךְ מְאַחֵר שֶׁכָּבֵר הַתַּחִיל בְּמָקוֹם שֶׁחָשׁוּב שֵׁם וַיֵּשׁ לָהֶם אֲמוּנָה, עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁגַּם הֵם יִהְיוּ מְכַרְחִין לְהֶאֱמִין בּוֹ מְאַחֵר שֶׁהוּא מְצָלִיחַ. אֲבָל יֵשׁ מְדִינָה אַחֶרֶת שֶׁאֵין חָשׁוּב שֵׁם כְּלָל אוֹתוֹ הַדָּבָר, כְּגוֹן מְדִינַת אֲשֶׁכְּנֹז שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם אֲמוּנָה בְּבְעָלֵי שְׁמוֹת, וְשֵׁם אֵין שׁוּם הַצְּלָחָה וְהַתְּחַלָּה לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְעֶסֶק בְּזֶה. וַיְכַמוּ-כֵּן עַנְיָן הַהִנְהָגָה וְהַגְּדָלָה שֶׁל צַדִּיקִים בַּמְדִינָה זֹאת, וּבַמְדִינָה אַחֶרֶת אֵין לָהֶם אוֹתָהּ גְּדֻלָּה, כְּגוֹן בַּמְדִינַת יִשְׁמַעֵאל שֶׁנִּקְרָאִים חֲכָמִים וְאֵין לָהֶם אוֹתוֹ הַהִנְהָגָה וְהַגְּדָלָה כְּלָל, וְעַל-כֵּן בַּמְדִינָה זֹאת כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְעֶסֶק בְּזֶה וְלְהִנְהִיג בְּדָרְךְ הַצַּדִּיקִים כְּפִי הַנְּהוּג עֵתָה, הוּא מְצָלִיחַ בְּזֶה כְּנִ"ל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְלֶה הָאֲמֶת בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. בַּמְדִינָה שֶׁמִּתְקַבְּלִין שֵׁם מוֹפְתִים וּמִתְנַהֲגִת בְּדָרְךְ זֶה, עַל-יְדֵי-זֶה בְּעֶצְמוֹ נַעֲשִׂין לְפַעֲמִים מוֹפְתִים, וְלְפַעֲמִים אֵינוֹ עוֹלָה בִּידוֹ:

מִן הַתְּנַשְׂאוֹת וְגִדְלָה אֵין רְאִיָּה כְּלָל. כִּי הַהֲתַנְשְׂאוֹת הוּא דָּבָר בְּפָנֵי עֶצְמוֹ, לְפַעֲמִים עוֹשִׂים דָּבָר שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְגִדְלָה וְהַתְּנַשְׂאוֹת, וְכִינּוֹן שֶׁעָלָה לֹא יֵרֵד. וּמְצִינוּ בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד זָכוּ לְמַלְכוּכָה עַד דּוֹר רְבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּנֵי רְבִיעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פְּסָא יִשְׂרָאֵל" (מְלָכִים ב' י'), וְדָבָר

זֶה בְּאֵמֶת קָשָׁה לְהַבִּין. עַל-כֵּל-פָּנִים זֶה הַדּוֹר רְבִיעִי מְכָרָח שְׁיִפְסֵק אֶצְלוֹ הַגְּדֵלָה וְהַמְּלוּכָה, וְאֶפְלוּ אִם יַעֲשֶׂה דְבָר זֶה שְׁעֵשֶׂה זְקֵנוּ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה לֹא יוֹעִיל, מִחֲמַת שְׁנִגְזֹר כָּבֵד שְׁאֶצְלוּ יִפְסֵק הַמְּלוּכָה וְהוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל עֲנֵשׁ אֲבוֹתָיו. (נִמְצָא שֶׁהוּא פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה מְאֹד, כִּי אֲבוֹתָיו זָכוּ עַל-יְדֵי דְבָר זֶה לְבַד לְמְלוּכָה עַד דּוֹר רְבִיעִי, וְהַדּוֹר הַרְבִּיעִי בְּעֶצְמוֹ שְׁכָבֵר מְחִזֵּק בְּמְלוּכָה מְאֹבֹתָיו אֵינּוּ מוֹעִיל לוֹ שׁוּם דְבָר. אֶפְלוּ אִם יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַדְּבָר שְׁעֵשֶׂה אָבִי זְקֵנוּ, לֹא יוֹעִיל לוֹ שְׁתִּמְשֵׁךְ מַלְכוּתוֹ יוֹתֵר לְדוֹרוֹת שְׁאַחֲרָיו. וְאֶפְלוּ אִם יַעֲשֶׂה מַה שְׁיַעֲשֶׂה לֹא יוֹעִיל מֵאַחֵר שְׁכָבֵר נִגְזֹר שְׁאֶצְלוּ יִפְסֵק הַמְּלוּכָה, וְהוּא דְבָר תְּמוּהָ מְאֹד, וְהִבֵּן). וּבְאֵמֶת אֵין אֲנוּ מְבִינִים דְרָכֵי ה'. עַל-כֵּל-פָּנִים נִמְצָא שְׁלִפְעָמִים אֶחָד עוֹשֶׂה דְבָרִים טוֹבִים הַרְבֵּה וְאָף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לוֹ גְּדֵלָה, מִחֲמַת שְׁמְכָרָח עַל-פִּי הַגְּזֵרָה שְׁיִפְסֵק אֶצְלוֹ הַגְּדֵלָה כְּנִי, וְלִפְעָמִים אָדָם זֹכֶה לְגְדֵלָה עַל יְדֵי דְבָר אֶחָד אֶפְלוּ עַד דּוֹר רְבִיעִי, וְהִבֵּן:

סה

עַל יְדֵי שְׁמָחָה נְצוּלִין מִמִּיתַת בְּנִים. כִּי הַקְּלָפָה הַעוֹשֶׂת אוֹתָם חֵס וְשְׁלוֹם נִקְרָאת לִילִי, וְהַשְּׂמָחָה הוּא הַהֶפֶךְ מִמֶּנָּה:

סו

הַזְּהִיר מְאֹד כְּמָה פְּעָמִים לְהַתְּפִיל בְּכַח גְּדוֹל לְהַכְנִיס כֹּל כְּחוֹ בְּדַבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְכַמְבָּאָר מִזֶּה בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְאָמַר כְּמָה פְּעָמִים שְׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עֶצְמוֹ מְאֹד לְתַפְּלָה, לֹא כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים קִצַּת שְׁאֵין לְהַכְרִיחַ עֶצְמוֹ לְתַפְּלָה, רַק אֲדַרְבָּא צָרִיכִין לְהַכְרִיחַ עֶצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בְּכָל הַכּוֹחוֹת לְתַפְּלָה. שׁוֹב אָמַר, כְּשֶׁאָדָם מִתְּפִלֵּל בְּכּוֹנֵה, דְּהֵינּוּ שְׁמִקְשֶׁר הַמְּחַשְׁבָּה אֶל הַדְּבוּר, וּמִטָּה אֲזַנּוּ וְשׁוּמַע מַה שֶׁהוּא מְדַבֵּר, אֲזִי הַכּוֹחוֹת נִמְשָׁכִין מִמִּילָא לְתוֹךְ דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה. כִּי כָּל הַכּוֹחוֹת מְצַפִּין וּמְסַתְּפְלִין תְּמִיד עַל זֶה, שְׁיִמְשְׁכוּ וְיִכְנָסוּ בְּתוֹךְ דְּבוּרֵי קְדוּשִׁים. עַל-כֵּן כְּשֶׁמִּתְּפִלֵּל בְּכּוֹנֵה, נִמְשָׁכִין וְנִכְנָסִין כָּל הַכּוֹחוֹת שְׁלוֹ מִמִּילָא לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְזוֹכֶה לְהַתְּפִיל בְּכַח גְּדוֹל אָף-עַל-פִּי שְׁאֵינּוּ מְכָרִיחַ עֶצְמוֹ לָזֶה, כִּי הַכּוֹחוֹת נִמְשָׁכִין מִמִּילָא לְתוֹךְ דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה

סז

מִי שְׂאִינוּ שׁוֹמֵעַ וְצִית לְדַבְרֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּגֵּעַ. כִּי עֵקֶר שְׂגֵעוֹן שֶׁל כָּל הַמְּשֻׁגָּעִים הוּא רַק מַחֲמַת שֶׁהוּא אִינוּ צִית וְשׁוֹמֵעַ לְדַבְרֵי הַבְּעֵלִי שֶׁכָּל. כִּי הַמְּשֻׁגָּע אִם הִיָּה שׁוֹמֵעַ וְצִית לְדַבְרֵי אֲחֵרִים שֶׁהֵם הַבְּעֵלִי שֶׁכָּל, בּוֹדָאִי לֹא הִיָּה מְשֻׁגָּע כָּלֵל. כִּי אֶף-עַל-פִּי שְׁלֵפֵי רוּחַ שְׁטוּת וְשְׂגֵעוֹן שְׁלוֹ, נִדְמָה לוֹ בְּבִרוֹר גָּמוֹר, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִילֵךְ קְרוֹעַ וּלְהִתְגַּלְגֵּל בְּאֲשָׁפָה, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מִדְרָכֵי הַשְׁטוּת וְשְׂגֵעוֹן. אֶף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁהַגְּדוֹל מִמֶּנּוּ אוֹמֵר לוֹ שְׂאִינוּ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אִם הִיָּה מְבֹטֵל דַּעְתּוֹ, נֶגֶד דַּעַת הַגְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה בּוֹדָאִי הִיָּה מְתַבְּטֵל כָּל הַשְׂגֵעוֹן שְׁלוֹ. נִמְצָא שֶׁעֵקֶר הַשְׂגֵעוֹן הוּא רַק מַחֲמַת שֶׁהוּא אִינוּ רוֹצֵה לְשִׁמֵּעַ וְלַצִּית לְדַבְרֵי חֲכָמִים, וְהֵבֵן הַדָּבָר הַיָּטִב:

סח

הַזְּהִיר מְאֹד כְּמָה פְּעָמִים, עַל עֲנִין הַשִּׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁכָּל אָדָם יִדְבֵר וְיִשְׁיחַ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ. וַיִּישַׁב עֲצָמוֹ הַיָּטִב מֵהוּא עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וַיִּרְחַם עַל עֲצָמוֹ, וַיִּפְרֹשׁ כְּפָיו בְּתַחֲנוּגִים וּפִיּוּסִים, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבַּרְךָ, שִׁיזְכֶּהוּ בְּרַחֲמָיו הַמְרַבִּים לְהִתְקַרֵב לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַמְצִיא לוֹ טַעֲנוֹת וּבִקְשׁוֹת עַל זֶה. וְעֲנִין שִׁיחָה זֶה יְהִיָּה בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ שְׂמֵדְבָרִים בּוֹ. וְכִבֵּר מְבֹאֵר זֹאת בְּסִפְרֵים הַנִּדְפָּסִים, אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מְאֹד בְּעֲנִין זֶה. כִּי מִי שִׁיִּרְגִיל עֲצָמוֹ לְנַהֵג הַנְּהִיגָה זֶה בְּכָל יוֹם עַל-כָּל-פְּנִים שְׁעָה אַחַת, בּוֹדָאִי יִזְכֶּה לְהִתְקַרֵב אֵלָיו יִתְבַּרְךָ בְּאַמֶּת. וְאִף אִם לְפַעֲמִים הוּא רוֹאֶה שְׂמִקִּים הַנְּהִיגָה זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְאִף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין לֹא זָכָה לְהִתְקַרְבוֹת כְּרָאוֹי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יַחֲזֵק עֲצָמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יוֹעִיל לוֹ בּוֹדָאִי. וְאָמַר שְׂדוּד הַמְּלָךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יִסַּד מִזֶּה סִפְרֵי תַהֲלִים. וְאָמַר שֶׁעֵקֶר הַהִתְבּוֹדָדוֹת שֶׁל דָּוִד הַמְּלָךְ הִיָּה עַל מִטָּתוֹ, בַּעַת שֶׁשָּׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְכִסָּה עֲצָמוֹ בְּסִדִּין, אִזּוֹ הִיָּה מִדְבֵר וּמְשִׁיחַ כָּל לְבוֹ לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֲשִׁחָה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדַמְעָתִי" וְכוּ' (תַהֲלִים ו'). אֲשֶׁרִי אֲשָׁרִי מִי שִׁיִּרְגִיל עֲצָמוֹ לְקַיֵּם הַנְּהִיגָה זֶה, הַעוֹלָה עַל הַכָּל. וְעֵין בְּסִפְרֵי "לְקוֹיֵי תַנְיָנָא" בְּדָף ל"ב (תוֹרָה כ"ד, כ"ה), וְשִׁים לְבָדָה לְכָל מֵה

שְׁנֵאֵמַר שֵׁם בְּעֵינָיו זֶה, וְתִרְגִּיל עֲצֻמָּה לְקַיֵּם הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שֵׁם, וְהַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר בְּכָל פַּעַם שֶׁתִּזְכֶּה לְפִתּוֹחַ פִּיךָ שֶׁתּוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחַתְּךָ לְפָנָיו
בְּאֵמֶת:

ס ט

”זָמְרוּ לְמִי שֶׁמִּנְצַחִין אוֹתוֹ וְשִׁמְח” (פְּסָחִים קִיט.). כִּי צְרִיכִין לְנַצַּח אוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל. כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁנִּדְמָה לְהֶאֱדָם שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֵה
לְקַרְבוֹ, מִחֲמַת שֶׁקִּלְקַל הִרְבֵּה, וְגַם עֲכָשׁוּ אֵינוֹ מִתְנַהֵג כְּרְאוּי כְּרֻצוֹנוֹ
יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיךְ הֶאֱדָם לְחַזֵּק עֲצֻמוֹ בְּיוֹתֵר וּלְהַשְׁתַּטַּח עֲצֻמוֹ
לְפָנָיו וּלְפָרֵשׁ כְּפִיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שִׁירְחַס עָלָיו וַיִּקְרְבֵהוּ לְעַבּוֹדָתוֹ, כִּי אֶף-עַל-
פִּי-כֵן אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵלִי. נִמְצָא שֶׁרוֹצֵה לְנַצַּח אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
כְּבִיכּוֹל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ שִׁמְחָה מְזֵה שֶׁמִּנְצַחִין אוֹתוֹ כְּבִיכּוֹל:

ע

עֲנֵה וְאָמַר: הִיתְכּוֹן שְׁאֲנוּ מִנִּיחִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיעֲשֵׂה וַיִּחַשֵּׁב לְגֹזֵר
גְּזֵרוֹת בְּעוֹלָם. (כִּי אִזּוֹ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נִשְׁמַע שִׁיּוֹצְאִין גְּזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל חֵס
וְשְׁלוֹם). כִּי אֲנוּ צְרִיכִין לְקִרְוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְעַסְקִיו שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהֶם
בְּאִיזָה גְּזֵרָה וְכִיּוֹצֵא חֵס וְשְׁלוֹם, לְקִרְוֹת אוֹתוֹ מִשֵּׁם שִׁישְׁלִיךְ זֹאת וַיִּפְנֶה
אֵלֵינוּ לְמַה שְׁאֲנוּ רוֹצִים לְדַבֵּר עִמוֹ, לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּקְרַב אוֹתָנוּ לְעַבּוֹדָתוֹ
יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּשֶׁאֲחַד מִיִּשְׂרָאֵל רוֹצֵה לְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְפָרֵשׁ שִׂיחַתוֹ
לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אִזִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְשַׁלֵּיךְ כָּל עֵינֵינוּ וְכָל הַגְּזֵרוֹת שֶׁרוֹצֵה לְגֹזֵר
חֵס וְשְׁלוֹם וְכָל הָעַסְקִים שֶׁלוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹסֵק בָּהֶם כְּבִיכּוֹל, וְהוּא
מְשַׁלֵּיךְ הַכֹּל וּפּוֹנֶה עֲצֻמוֹ רַק לָזֶה הָאִישׁ שֶׁרוֹצֵה לְדַבֵּר עִמוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחַתוֹ
לְפָנָיו, לְבַקֵּשׁ מֵאֵתוֹ שִׁיעֲזָרְהוּ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ (וְעַיֵן חַיֵּי מוֹהַר”ן סִימָן
ס ט-ב):

בענין מה שכתוב בזהר הקדוש שעל פגם הברית בפרט "מאן דאושיד זרעא בריקנגא" חס ושלום וכי אין מועיל תשובה (ויחי דף ריט:). אמר רבנו ז"ל שאין הדבר כן, רק על הכל מועיל תשובה. ואמר, שבזה המאמר זהר אין שום אדם מבין הפשט רק הוא לבד. והכלל שבאמת מועיל תשובה בודאי על חטא זה, אפלו אם הרבה לפשע חס ושלום בזה. וכבר מבאר בספרים הנדפסים כבר שעקר התשובה הוא לבל יעשה עוד מכאן ולהבא, והוא מכרח לעבר באלו המקומות והענינים שהיה בתחלה ולהתנסות שם. וכשמרחם על עצמו עכשו ואינו עושה עוד מה שעשה מקדם ומשבר תאותו, זהו עקר התשובה:

כבר מבאר, שאין להשיג כלל על פניות ומחשבות זרות ובלבולים שבתפלה. רק לעשות את שלו לילך בתפלתו בסדר, ולא ישיג על שום בלבול ומחשבה זרה כלל, רק הוא יעשה את שלו ולא יחזיר פניו להביט על אלו המחשבות כלל. גם אמר שזה טובה גדולה, מה שבאים עליו מחשבות זרות ופניות. כי בלא זה, אם היה האדם מתפלל התפלה כראוי, לא היה אפשר לסבל כלל את גדל עצם הקטרוגים שיש על התפלה שהיא כראוי, אבל על ידי שהתפלה מלבשת במחשבות זרות, על ידי זה אין החיצונים מסתכלין עליה כל כך, ואין הקטרוג גדול כל כך ועל ידי זה יכול התפלה לעלות. ובוחן לבבות הוא יודע האמת לאמתו, שאף-על-פי שיש להאדם פניות ומחשבות זרות, אף-על-פי-כן פנימיות מחשבתו הוא לה' לבדו. כי פנימיות פונתו בתפלה הוא באמת להשם יתברך. והשם יתברך בוחן לבבות ומסתכל על פנימיות פונתו ורצונו, ומקבל תפלתו באהבה, אף-על-פי שהיא מלבשת במה שמלבשת כי פנימיות רצונו וכונתו הוא טוב. וזהו: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" (משלי י"ט). הינו שיש מחשבות הרבה בלב איש בשעת התפלה, כי אז באין עליו בלבולים גדולים ומחשבות רבות, אבל: "עצת ה' היא תקום". הינו פנימיות הנקדה שבלב, מה שבפנימיות המחשבה מתפון להתפלל להשם יתברך לבד, שזה בחינת "עצת ה'", שמתפון להשם יתברך לבד בפנימיות מחשבתו זה נשאר קים, בחינת "עצת ה' היא תקום" כנ"ל. על כן אין להסתכל על שום מחשבות חוץ ופניות רק להתפלל בסדר כנ"ל:

יש צדיקים שמגלין ואומרים תקף מה שהם רואים, ואלו הצדיקים נשמתם הוא מבחינת אותיות מנצפ"ד. וזהו: "מנצפ"ד צופים אמרו" (שבת קד.), אלו שהם מבחינת מנצפ"ד שהוא בחינת צמצום פידוע, מה שרואים וצופים הם אומרים, ואינם יכולים להחזיק אצלם. אבל יש צדיקים ששרשם מבחינה גבוה יותר שהוא בחינת הרחבה, הם יכולים להחזיק אצלם כל מה שרואין:

בענין התפלה. לפעמים אין להאדם שום התלהבות בהתפלה, וצריכין לעשות לעצמו התלהבות ונחמימות ולב בוער להתפלה. כמו למשל שנמצא לפעמים שהאדם עושה לעצמו רגז עד שבא בכעס ונתרגז, כמו שאומרים העולם בלשון אשכנז: "ער שניצט זיד איין רגז", כמו כן ממש בקדשה בענין התפלה, צריכין לפעמים לעשות לעצמו רגז. ויעשה לו נחמימות ותבערת הלב בדבורי התפלה, "אזוי וויא איינר שניצט זיד אה רגז". ועל ידי זה יבוא אחר כך באמת להתלהבות ונחמימות הלב בהתפלה ויזכה שיבער לבו להשם יתברך, ויתפלל בהתלהבות גדול. וכן בענין השמחה, בפרט בשעת התפלה, שצריכין שתהיה התפלה בשמחה גדולה. וצריכין להכריח עצמו לשמח עצמו בכל מה שיכול כדי לזכות לשמחה, ובפרט בשעת התפלה, וכמובא על פסוק "אזמרה לאלקי בעודי" וכו' (תהלים קמ"ו) עין שם (לקוטי מוהר"ן סימן רפ"ב). ואם לפעמים דעתו מבלבל, ואינו יכול בשום אופן לשמח עצמו, אז עצתו שיעשה עצמו כאלו הוא שמח. ואף-על-פי שבתחלה עדין אין השמחה באמת בלבו, אף-על-פי-כן על-ידי שעושה עצמו כאלו הוא שמח, על-ידי-זה יזכה אחר-כך באמת לשמחה. ועצה זאת היא עצה גדולה מאד, גם בכל הדברים שבקדשה. שבתחלה צריכין לעשות עצמו כאלו הוא להוט אחר אותו הדבר שבקדשה, ואחר-כך זוכין באמת לזה. והבן מאד:

בענין התפלה, ספר רבנו ז"ל עמנו הרבה, והזהיר מאד להכריח את עצמו להתפלל בכונה גדולה, דהינו לקשר המחשבה אל הדבור בקשר אמיץ וחזק שיטה אָזנו היטב היטב וישמע מה שהוא מדבר בתפלה, וזה עקר תפלה בכונה. ולא היה מצוה להתפלל עם פגנות ממש על-פי כתבי האריז"ל, אפלו לאותן האנשים שהיו לומדים כתבי האריז"ל על-פי פקדנתו. ואמר שעקר שלמות התפלה הוא ברוך אתה ה' וכו' כפשוטו, וזה עקר פגנת התפלה, שיכונן פרוש המלות וישמע היטב מה שהוא אומר. והיה מתלווץ מאד מאד מאותן האומרים שאין צריכון להכריח עצמו לתפלה, והיה מזהיר מאד להתפלל בכחות להכניס כל פחו באותיות התפלה. ועל המחשבות זרות הבאים בתוך התפלה היה מצוה לבלי להשגיח עליהם כלל, רק יעשה את שלו ויתפלל כדרכו ואל ישגיח כלל על שום בלבול, ואל יחזיר פניו ומחשבתו אליהם כלל, וכאשר מבאר מזה בספרים הנדפסים

גם אמר רבנו ז"ל, שאי אפשר להתפלל כל התפלה בכונה כראוי, רק כל אחד ואחד אינו מתפלל כי אם קצת מהתפלה בכונה. כנראה בחוש, שאחד אומר קטרת בכונה, ואחד אומר פסוקי דזמרה בכונה וכו' וכיוצא בזה. וראיתי בכתביו תורה על זה, אך לא זכיתי להעתיקה. וקצת מה שאני זוכר משם הוא, שזה בחינת מה דאיתא בתקונים "דאית מארי דידן ואית מארי דרגליו" וכו' (תקון י"ח דף לב:), זה בחינה הנ"ל, שכל אחד מתעורר וזוכה להתפלל בכונה חלק מהתפלה, כפי בחינתו. על-כן אל יפל לב אדם, בראותו שזכה להתפלל קצת בכונה איזה חלק מהתפלה ופתאם נפסק, ואינו יכול עוד להתפלל כראוי בשום אפן, כי זה מכרח כנ"ל וישתדל להתפלל שאר התפלה בפשיטות גמור. ואפלו אם לפעמים הוא מנגע עצמו ואינו יכול להתפלל כלל, אך על-פי-כן אל יפל בדעתו מזה כלל, כי זה כלל גדול שאסור לפל בדעתו בשום אפן, אפלו אם יעבר עליו מה. ואפלו אם אינו יכול להתפלל כלל, רק יכריח את עצמו על-כל-פנים לדבר דבורי התפלה בפשיטות גמור כמו תינוק בבית הספר ממש. ויאמר כך כמה וכמה דבורים בפשיטות גמור, ועל-פי הרב יזכה ברחמי יתברך להתעורר מזה עד שיחזור ויתלהב לבו מאד ויתחיל פתאם להתפלל בהתעוררות, רק שלא יעמיד זאת לנסיון. כי בודאי כל אחד ואחד כפי מה שיודע בנפשו פחיתותו ראוי לו לדעת שהוא רחוק מאד מאד מתפלה. כי תפלה גבוה מאד מאד, וגבוה יותר מלמוד התורה (עין לקוטי הלכות הלכות ראש חדש הלכה ה' אות ג' ועוד שם), ומהיכן יזכה לעבודה גבוה כזו. על-כן עליו לעשות את שלו, להתחיל דבורי התפלה בפשיטות גמור "אדון עולם אשר מלך" וכו', ויטה אָזנו מה שהוא אומר ויצמצם את מחשבתו מאד שלא תתפזר מחשבתו לחוץ, רק שתהיה כל מחשבתו בתוך דבורי התפלה. ויתפלל כך כסדר בפשיטות גמור אפלו בלי

התעוררות וחייות והתלהבות, וילך כד בתפלתו כמה וכמה מלות או כמה דפין, עד שבתוך כד יעזרו ה' ברחמי להתעוררות וכו' כנ"ל. ואם לפעמים אינו זוכה בכל התפלה להתעוררות, מה לעשות, אם יזכה, יוכל לדבר אחר-כך איזה קפיטל תהלים או בקשה ותחנה אחרת בכונה. הכלל שהאדם צריך להכריח עצמו בכל הכחות לכל הדברים שבקדשה מאד בפרט לתפלה, ואם אף-על-פי-כן אינו זוכה אסור לו לפל בדעתו כלל. ויחזק את עצמו ויחיה את עצמו בכל מה דאפשר. וכבר מבאר מזה הרבה בספרים הנדפסים. ויזהר מאד להתפלל בשמחה ולהרגיל עצמו שתהיה התפלה בנגון של שמחה, ויראה לשמח את עצמו קדם התפלה ולהחיות את עצמו בכל מה דאפשר, ולחפש למצא בעצמו איזה נקדה טובה כדי לזכות לשמחה שיוכל להתפלל בשמחה. וכבר מבאר מזה במאמר "אזמרה לאלקי בעודי" וכו' עין שם היטב (לקוטי מוהר"ן רפ"ב). ויש בענין זה של תפלה הרבה הרבה לספר, אך אי אפשר לבאר בכתב כי-אם קצת ראשי פרקים.

והמשכיל החפץ באמת, יבין היטב את כל דברינו כי הם עצות נפלאות ונוראות, ומתיות

גם יעין היטב במאמר "תהומות יכסימו" מה שכתב שם על פסוק "צהר תעשה לתבה" וכו' בדף ט"ו בספר הראשון (בסימן ט') גם בדף ס"ח ע"ג גם כן על פסוק "צהר תעשה" הנ"ל (בסימן קי"ב). והטה אזהרה ושמע, ופקח עיניך וראה שם היטב באמת, מה דאיתא שם מענין האמת, שעקר הוא האמת. שכשמבלבלין את האדם בתפלתו ובעבודתו מאד מאד בכמה מיני בלבולים, העקר הוא האמת, שיראה בתפלתו, לדבר על-כל-פנים הדבור באמת בפשיטות באיזה מדרגה שהוא וכו' עין שם היטב. ועל-ידי-זה תזכה בודאי לתפלה, אם תרגיל עצמך לקיים מה שנאמר שם באמת. גם הוא כלל גדול בכל עבודות ה' כמבאר שם עין שם. גם שמעתי שאמר, שכל התנועות שעושין בשעת התפלה בידיים וכיוצא, זה בחינת "ויזוהי כתבין רזין" וכו' הנאמר בתקונים (תקון כ"א דף מד):

שמעתי בשמו מכבר שספר, שלמד כל הארבעה שלחן-ערוך שלש פעמים: פעם אחת כפשוטו, ופעם שני למד וגמר אותם, והיה יודע בכל דין ודין מארבעה שלחן-ערוך השרש שלו בגמרא פרוש רש"י ותוספות. ופעם שלישי למד וגמר אותם, וזכה לידע בכל דין ודין סוד הכונה של הדין, מפני מה הדין כד על-פי סוד. וכפי הנשמע כל זה היה בימי נעוריו, כי אחר-כך חזר וגמר אותם עוד כמה פעמים. ודרכו היה תמיד, שהיה לומד הרב, הרבה כל ימיו עד הסוף, אפלו בעת

החולאת הכבד שהיה לו בסוף. ואף-על-פי שהיה עליו טרחא דצבורא, שהיה עוסק הרבה עמנו ועם כל אנשיו לקרבם לעבודת ה', ולתן לנו עצות בכל עסקינו וכו' וכו', וגם מחו היה משוטט תמיד בהשגות גבוהות ונוראות תמיד וכו' וכו', אף-על-פי-כן, היה עוסק בלמוד התורה בפשיטות הרבה בכל יום ויום. ולא היה טרוד כלל, רק תמיד היה בשוב הדעת. ובענין זה היה חדוש נפלא, ואי אפשר לספר מזה כלל. ומחמת זה היה לו פנאי על כל דבר.

ותמיד היה למודו במהירות גדול מאד. והיה לומד כמה דפין פוסק בשעה אחת, עם כל הפרושים כלם שסביב הארבעה "שלחן ערוך" הנדפסים בכרך גדול, שהם ה"טורי-זהב" וה"מגן אברהם" וה"באר הגולה" ו"פרי חדש" ו"עטרת זקנים" וכיוצא בהם בשאר החלקים. וספר, שבעת שהעולם מכינים עצמן להתפלל בבקר בעת שמתחילין להתקבץ עד שמתחילין להתפלל, באותה השעה הוא לומד ארבעה דפין פוסק. וכן כל מה שלמד גמרא או פוסק וכיוצא הפל היה במהירות גדול מאד. וספר עמנו הרבה בענין זה, שטוב ללמד במהירות ולבלי לדקדק הרבה בלמודו, רק ללמד בפשיטות בזריזות, ולבלי לבלבל דעתו הרבה בשעת למודו מענין לענין, רק יראה להבין הדבר בפשיטות במקומו. ואם לפעמים אינו יכול להבין דבר אחד, אל יעמד הרבה שם ויניח אותו הענין וילמד יותר להלן. ועל-פי הרב ידע אחר-כך ממילא מה שלא היה מבין בתחלה, כשילמד כסדר בזריזות להלן יותר.

ואמר, שאין צריכין בלמוד, רק האמירה לבד, לומר הדברים כסדר, וממילא יבין. ולא יבלבל דעתו בתחלת למודו שירצה להבין תכף, ומחמת זה יקשה לו הרבה תכף ולא יבין כלל. רק יכניס מחו בהלמוד, ויאמר כסדר בזריזות וממילא יבין, ואם לא יבין תכף יבין אחר-כך. ואם ישארו איזה דברים, שאף-על-פי-כן לא יוכל לעמד על פונתם, מה בכך? כי מעלת רבוי הלמוד עולה על הפל. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל: "לגמור והדר לסביר ואף-על-גב דלא ידע מה קאמר" שנאמר גרסה נפשי לתאבה" (תהלים קי"ט) וכו' (שבת סג.). כי על-ידי רבוי הלמוד שילמד במהירות, ויזכה ללמד הרבה, על-ידי-זה יזכה לעבר כמה פעמים אלו הספרים שלומד, לגומרם ולחזור להתחיל ולגומרם פעם אחר פעם, ועל-ידי-זה ממילא יבין בפעם השני והשלישי כל מה שלא היה מבין בתחלה, כל מה שאפשר להבין ולעמד על דבריהם.

ודבר הרבה מאד בענין זה, ואי אפשר לבאר דברים אלו בכתב היטב. אבל באמת הוא דרך עצה טובה מאד בענין הלמוד. כי על-ידי-זה יכולים לזכות ללמד הרבה מאד לגמור כמה וכמה ספרים, וגם יזכה להבין הדברים יותר מאשר היה לומד בדקדוק גדול. כי זה מבלבל מאד מן הלמוד, וכמה בני אדם פסקו מלמודם לגמרי על-ידי רבוי הדקדוקים שלהם ומאומה לא נשאר בידם. אבל כשירגיל עצמו ללמוד במהירות כנ"ל בלי דקדוקים הרבה, התורה תתקיים בידו, ויזכה ללמד הרבה מאד, גמרא ופוסקים כלם, ותנ"ך ומדרשים וספרי הזהר וקבלה, ושאר ספרים כלם.

וכבר מבאר שיחתו של רבנו ז"ל, שטוב לאדם שיעבר בחייו בכל הספרים

שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה (לְעֵיל כ"ח).
 וּפְעַם אֶחָד חָשַׁב רַבֵּנוּ ז"ל מַה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם עַד שֶׁאֵין הַיּוֹם
 מִסְפִּיק. דִּהְיֵנוּ לְגַמֵּר בְּכָל שָׁנָה שְׁ"ס עִם הַרִ"ף וְהַרְא"ש, וְאַרְבַּעַה שְׁלַח־
 עֲרוּךְ הַגְּדוּלִים, וְכָל הַמְדַרְשִׁים כָּלֵם, וְכָל סִפְרֵי הַזֵּהָר וְתַקוּנִים וְזֵהָר חֲדָשׁ,
 וְכָל סִפְרֵי קַבָּלָה מֵהָאַרִיז"ל. גַּם צָרִיכִין לְלַמֵּד אֵיזָה שְׁעוֹר בַּיּוֹם בְּקִצַּת עֵיוֹן.
 וְעוֹד חָשַׁב הַרְבֵּה דְבָרִים. גַּם צָרִיכִין לומר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם, וְתַחֲנוּת
 וּבִקְשׁוֹת הַרְבֵּה הַרְבֵּה. וְאִזּוֹ סֵפֶר הַרְבֵּה מֵעַנְיָן זֶה שֶׁצָּרִיכִין לְלַמֵּד בְּמֵהִירוֹת
 גְּדוֹל וּבְזָרִיזוֹת, וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בְּדַקְדּוּקִים הַרְבֵּה מֵעַנְיָן לְעַנְיָן.
 וְהַדְּבָרִים הַלְלוּ הֵם בְּדוּקִים וּמְנַסִּים.
 גַּם לֹא הָיָה מְצִיָּה לַחֲזֹר תַּכְפֹּף עַל לְמוֹדוֹ. רַק רְצוֹנוֹ תָּמִיד הָיָה לְלַמֵּד הַסֵּפֶר
 אוֹ הַפּוֹסֵק שְׁלוֹמֵד כְּסֹדֶר מֵרֵאשׁוֹ לְסוּפּוֹ בְּזָרִיזוֹת, וְאַחֲר־כֵּן יִתְחִיל פְּעַם
 שְׁנִי וַיִּגְמֹר אוֹתוֹ כֵּלּוֹ וְכֵן פְּעַם אַחֵר פְּעַם.
 גַּם אָמַר לְבַל יְהִי נִבְהַל מִזֶּה שֶׁהַזְּכִיר שֶׁצָּרִיכִין לְלַמֵּד כָּל-כֶּךָ בְּכָל יוֹם. כִּי
 גַּם אִם אֵינוֹ זֹכֶה לְלַמֵּד כָּל-כֶּךָ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא יָכוֹל לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר
 בְּאֵמֶת. וְגַם כָּבֵר סֵפֶר מִזֶּה שֶׁיְּכוֹלִין לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר אֶפְיָלוֹ אִם אֵינוֹ יָכוֹל
 לְלַמֵּד כָּלֵל. וְאַפְלוֹ צָדִיק יְכוֹלִין לְהִיּוֹת אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ לְמַדָּן כָּלֵל. רַק בְּעַל
 הַשְּׂגָה אֵין יְכוֹלִין לְהִיּוֹת כִּי-אִם כְּשֶׁהוּא לְמַדָּן בְּגִמְרָא פְּרוּשׁ רִשׁוּי
 וְתוֹסֵפוֹת, אֲבָל אִישׁ כָּשֶׁר וְצָדִיק גָּמוֹר יְכוֹלִין לְזַכּוֹת אֶפְלוֹ מִי שֶׁהוּא אִישׁ
 פְּשוֹט לְגִמְרֵי. "וְלֹא עָלִיד הַמְּלָאכָה לְגַמֵּר וְאִי אֶתָּה בּוֹ חוֹרִין לְהַבְטִיל מִמֶּנָּה"
 (אָבוֹת ב')

כָּל הַעוֹלָם מְלֵא מַחְלָקֹת. הֵן בֵּין אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְכֵן בְּכָל עִיר וְעִיר, וְכֵן בְּכָל
 בַּיִת וּבֵית בֵּין הַשְּׂכֵנִים וּבֵין כָּל אֶחָד עִם אֲשֶׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וּמִשְׁרָתוֹ וּבְנֵיו,
 וְאֵין מִי שֶׁיֵּשֵׁים עַל לְבוֹ הַתְּכָלִית שֶׁבְּכָל יוֹם וַיּוֹם הָאָדָם מֵת. כִּי הַיּוֹם שֶׁעָבַר
 לֹא יִחְיֶה עוֹד וּבְכָל יוֹם הוּא מִתְקַרֵּב לְמִיתָה.
 וְדַע שֶׁהַכֹּל אֶחָד. שֶׁהַמְּחַלְקֹת שֶׁבְּפִרְטוּת בֵּין אִישׁ וּבֵיתוֹ וּכְיוּצָא כְּנִ"ל, הוּא
 גַּם-כֵּן מִמֶּשׁ הַמְּחַלְקֹת שֶׁבֵּין הַמְּלָכִים וְהָאֻמּוֹת. כִּי כָּל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ
 הוּא בְּחִינַת אֵמָה מִיְחָדָת, וְהֵם מִתְגַּרְרִין זֶה עִם זֶה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מְלַחְמוֹת בֵּין
 הָאֻמּוֹת. וְגַם אֶפְשֶׁר לְהַכִּיר כָּל אֶחָד מֵאֵיזָה בְּחִינָה שֶׁל אֵמָה הוּא, כִּי יָדוּעַ
 מַדּוֹת הָאֻמּוֹת, שֶׁזֶּה כְּעֶסֶן וְרוּצָח וּכְיוּצָא, וְכְמוֹ כֵּן יְכוֹלִין לְמַצֵּא בְּפִרְטוּת
 בְּבִנֵי הַבַּיִת. וְאַפְלוֹ אִם אֶחָד אֵינוֹ רוּצָה לְרִיב וְרוּצָה לִישֵׁב בְּהַשְּׁקֵט וְשִׁלוּה,
 עִם כָּל זֶה הוּא מְכַרַח לְהִיּוֹת גַּם-כֵּן בְּתוֹךְ הַמְּחַלְקֹת וְהַמְּלַחְמוֹת. כְּמוֹ
 שֶׁנִּמְצָא בֵּין הַמְּלַחְמוֹת שֶׁבֵּין הַמְּלָכִים וְהָאֻמּוֹת, שֶׁנִּמְצָא לְפַעְמִים אֵיזָה
 אֵמָה שְׂרוּצָה לִישֵׁב בְּשִׁלוּה וְאֵין רוּצָה שׁוּם מְלַחְמָה, אֲדַרְבָּא, הִיתָה מְרַצָּה
 לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַחֲבֵרוֹ כְּמָה פְּעַמִּים. עִם כָּל זֶה חוֹטְפִין אוֹתָהּ גַּם-כֵּן עַל כְּרַחֲמֵי

בתוך המלחמה, שזה אומר שיהיה מצדו וזה להפך עד שנלחמין עמו גם-
כן. כמו כן ממש נמצא בפרטיות במלחמות הבית הנ"ל. כי האדם בעצמו
הוא עולם קטן ונכלל בו כל העולם ומלואו, מכל-שכן האדם וביתו
שנכלליו בהם כל האמות ונלחמין ומתגרין זה בזה פנ"ל. ועל-כן לפעמים
כשאחד יושב לבדו ביער יכול להיות שיהיה נעשה משגע. זה נעשה מחמת
שהוא לבדו, ונכלליו בו לבד כל האמות, והם מתגרין זה בזה, והוא מכרח
להשתנות בכל פעם לבחינת אמה אחרת כפי התגברות אמה על אמה
שהם כלם נכלליו בו לבדו. ומחמת זה יכול להשתגע לגמרי מחמת
התהפכות הדעות שבו על-ידי התגרות האמות שנכלליו בו לבדו פנ"ל.
אבל כשהוא בישוב בין אנשים יש מקום להמלחמה להתפשט בכל אחד
מהבני הבית או בין השכנים פנ"ל.
המחלקת שבבית הצדיק הוא גם-כן בחינת מלחמות האמות פנ"ל. גם
נכלליו שם בחינת מלחמות השבטים שהיו נלחמין זה על זה אפרים על
יהודה וכיוצא. וכשיבוא משיח במהרה בימינו אז יתבטל כל מיני
מחלקת, ויהיה שלום גדול בעולם כמו שכתוב "לא ירעו ולא ישחיתו"
וכו' (ישעיה)

עח

בכל מקום יש ישר. אפלו מי שעושה כל העולות אף-על-פי-כן בהכרח
ימצא בו איזה ישר, רק שיש חלוק בין בני אדם מתי מתחיל הישר. שיש
בני אדם שהישר מתחיל אצלו תכף, ויש שאין מתחיל אצלו הישר רק
אחר-כך אחר שעושה עולה, ויש שמתאחר אצלו התחלת הישר יותר
דהינו אחר שעושה כמה עולות, וכן יש שמתחיל אצלו באחור יותר
ויותר, אבל אף-על-פי-כן ימצא גם בו איזה ישר רק שהוא מאחר הרבה.
כגון למשל, שהיה מעשה שראיתי בכפר שבא איש חיל וצנה שיתנו לו
הסוסים על הפאטשט [הדאר] ושחדו אותו בממון, ואחר-כך בא השני
והסית אותו הראשון שיקח גם-כן הסוסים פנ"ל, ושחדו אותו גם-כן.
ואחר-כך בא השלישי והיה צריך באמת סוסים על הפאטשט, ורצה גם-
כן לקח הסוסים והלך הבעל כפר והתחנן לפני הראשון שהיה אדון
שיניחהו, ועתה נשא לו פנים האיש חיל ראשון וצנה להניחו ולא יקחו
אצלו הסוסים. נמצא שאצל זה הגזלן האיש חיל הראשון הנ"ל התחיל
הישר אחר שעשה שתי עולות פנ"ל, ואז התחיל אצלו הישר וצנה להניחו.
כי אף-על-פי שהיה גזלן ועשה עולות כאלו אף-על-פי-כן בפעם השלישית
התחיל הישר אצלו והכרח להניחו. נמצא שבכל מקום יש ישר רק
שהחלוק מתי מתחיל הישר פנ"ל, והבן.
וזה בחינת מה שכתוב בזהר הקדוש שגם בסטרא דשמאלא יש ימין

ושמאל, רק שימין שלהם רחוק הרבה אפלו משמאל של הקדשה. נמצא שגם בהסטרא אחרא יש ימין בחינת ישר רק שהימין והישר שלהם מתחיל מאחר מאד אפלו מן השמאל של הקדשה והבן:

עט

מה שכשאתם מתחיל לכןס בעבודת השם ולהתקרב לצדיק האמת, באים עליו הרהורים ובלבולים גדולים. זהו כמו למשל כלי מים שמתחלה נראה כאילו המים צלולים, ואחר-כך כששופתין ומעמידין המים אצל האש ומתחיל להתבשל, אזי מתבלבל המים ומעלה הרתיחה כל הפסלת שהיה במים, ועולה כל הפסלת למעלה, וצריך שיעמד אחד להסיר חלאת ופסלת המים בכל פעם. ומתחלה נדמה כאילו המים צלולים לגמרי, ואחר-כך נראה הפסלת שבמים העולה בכל פעם למעלה. ואזי כשמשירין בכל פעם חלאת ופסלת המים, אזי אחר-כך נשארו המים צלולים וזכים באמת כראוי. כמו כן ממש, קדם שמתחיל האדם לכןס בעבודת ה', אזי הטוב והרע מערבין בו. ומחמת שהם מערבים מאד אין נראה הפסלת והרע שבו כלל כי הם מערבים יחד לגמרי, הרע עם הטוב. אך אחר-כך כשמתחיל לכןס בעבודת השם ומתקרב לצדיק האמת, אזי מתחיל להזדבד ולהתברר, ואזי עולה הפסלת והרע בכל פעם למעלה כמשל הנ"ל. וצריך שיעמד אחד שישיר ממנו חלאתו ופסלתו בכל פעם, ואזי ישאר אחר-כך זך וצלול לגמרי באמת כראוי.

היה אפשר להוציא הפסלת והרפש מיד, מהאנשים שהיו בגשמיות מתחלה ונתקרבו להשם יתברך. אך מה יהיה, אם יהיה מוציא הרפש יוציא הרפש עם המוח מאחר שמערב הכל יחד. על-כן ההכרח להיות מתון מתון עד שיזדבד מעט מעט:

פ

בני אדם יש להם פח למנע ולהסית את האדם לרחקו מעבודת הבורא ומצדיקי אמת יותר מן היצר הרע. כי היצר הרע אין לו זכלת רק כפי פחו, כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא, אבל האדם הוא כלליות שכלול מכל העולמות. ועל-כן מניעות של בני אדם יותר ממניעת היצר

פא

בְּנֵי אָדָם הֵם מוֹנְעִים גְּדוֹלִים מְאֹד. וְדַע, אִם הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ וְלֹא הָיָה אֲצֵלוֹ בְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים לְמוֹנְעוֹ, אָף-עַל-פִּי שְׂגָם אִזְּ הָיוּ בָּאִים עַל הָאָדָם כָּל הַבְּלִבּוּלִים וְכָל הַמַּחְשְׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכָל הַמְּנִיעוֹת, אָף-עַל-פִּי-כֵן בּוֹדָאִי הָיָה מְטָה עֲצֻמוֹ לְדַרְךְ הַחַיִּים. כִּי סוֹף כָּל סוֹף הָיָה מְטָה תְּמִיד לְדַרְךְ הָאֱמֶת, וְאִפְלוֹ אִם הָיָה עוֹבֵר עֲבָרָה חֵס וְשָׁלוֹם רַחֲמָנָא לְצִלּוֹן, אָף-עַל-פִּי-כֵן בּוֹדָאִי הָיָה מִתְחַרֵּט חֲרָטָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּכָל פַּעַם, וְסוֹף כָּל דְּבַר הָיָה נִשְׁאַר אֲצֵל הָאֱמֶת. אֲבָל כְּשֵׁיט בְּנֵי אָדָם הַמְּבַלְבְּלִים, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהָאָדָם מִתְחַבֵּר חֵס וְשָׁלוֹם לְאִיזָה חֲכָמִים בְּדַעְתָּם שְׂיִישׁ לָהֶם אִיזָה יְדִיעָה בְּחֻקֵּיהֶם וּפִילוֹסוֹפִיָּא, אוֹ לִכְתּוּב לְצִים, וְהֵם הַחֲכָמוֹת הַנְּהוּגִים עִכְשָׁו, שְׁעוֹשִׁים לְיִצְנוֹת מִכַּמָּה דְּבָרִים שְׁבִקְדָּשָׁה, כִּידוּעַ הַיֵּטֵב לְמִי שְׁבִקִי בְּחֲכָמוֹת וְלִיִּצְנוֹת אֱלוֹ, זֹאת הַמְּנִיעָה וְהַבְּלִבּוּל הוּא גְרוּעַ מֵהַכֵּל. כִּי אֱלוֹ הַחֲכָמוֹת הֵם מְבַלְבְּלִים וּמוֹנְעִים בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל דְּרָכָיו נִעְשִׂין לוֹ מִיִּשׁוּר חֵס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הַחֲכָמוֹת, הֵן שֶׁל פִּילוֹסוֹפִיָּא, שְׁזֹאת הַחֲכָמָה מְזַקֶּת בּוֹדָאִי מְאֹד מְאֹד כְּמַבְאָר לְעִיל (סִימָן ה'). וְכֵן הַחֲכָמוֹת וְהַלִּיִצְנוֹת הַנִּי"ל שֶׁל אֲנָשִׁים הַנְּדָמִין כְּכֹשְׁרִים הֵיא מְזַקֶּת גַּם-כֵּן מְאֹד מְאֹד. כִּי בְּאֱמֶת הַכֵּל אֶחָד, כִּי הַחֲכָמוֹת וְהַלִּיִצְנוֹת שְׁלָהֶם הֵיא מְמַשׁ כְּמוֹ הַכְּפִירוֹת שֶׁל הַפִּילוֹסוֹפִיָּא, וּבְאֱמֶת גְרוּעַ יוֹתֵר הַחֲכָמוֹת וְהַלִּיִצְנוֹת שְׁלָהֶם מַחְכְּמַת הַפִּילוֹסוֹפִיָּא. כִּי מַחְכְּמַת הַפִּילוֹסוֹפִיָּא הַכֵּל בּוֹרְחִים, כִּי רַב יִשְׂרָאֵל הֵם בּוֹרְחִים מְאֹד מִפִּילוֹסוֹפִיָּא מַחְמַת שְׁהֵם יוֹדְעִים שְׁפִילוֹסוֹפִיָּא מְזַקֶּת מְאֹד וּמוֹרְדֶת אֶת הָאָדָם לְשָׂאוֹל תַּחְתִּיתוֹת חֵס וְשָׁלוֹם רַחֲמָנָא לְצִלּוֹן. אֲבָל זֹאת הַלִּיִצְנוֹת וְהַחֲכָמוֹת הַנִּי"ל, אִין הָאָדָם בּוֹרַח מֵהֶם כָּל-כָּף, מֵאַחַר שְׁיִוְצָאִין מִפִּי אֲנָשִׁים הַנְּרָאִין כְּהַגּוֹנִים, וּמַלְבִּישִׁין הַכֵּל בְּדַרְכֵי אֱמֶת כְּאֱלוֹ הָאֱמֶת עִמָּהֶם, עַל-כֵּן אִין הָאָדָם בּוֹרַח מֵהֶם כָּל-כָּף. וְהֵם מְזַיקִים וּמְבַלְבְּלִים וּמוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד מֵעֲבוּדַת הַבּוֹרָא יְתִבְרַךְ בְּאֱמֶת. אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לִילָךְ בְּדַרְךְ אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ וְלִהְיוֹת "תָּם וְיֹשֵׁר יֵרָא אֱלֻקִּים וְסָר מֵרַע" בְּלִי שׁוֹם חֲכָמוֹת כָּלֵל:

”בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע איבי עלי” (תהלים מ”א). בזה שאובים שלי אינם רעים כי צדיקים חולקים עלי, בזאת ידעתי כי חפצת בי:

פג

בענין היראות והפחדים, שאדם מתירא ומתפחד על-פי הרב מכמה דברים או מבני אדם שאינם יכולים להזיק לו כלל. והדבר נראה שרק בסוף כשהאדם נסתלק ושוכב על הארץ ורגליו אל הדלת, אז יהיה לו ישוב הדעת באמת, ויסתכל על עצמו ויראה האמת, שכל היראות והפחדים שהיה מתירא מאיזה בני אדם שעמדו כנגדו היה הכל שטות והבל, ובחנם היה לו יראות ופחדים מהם, כי מה יעשה לו אדם. וכן לענין התאוות. כי אז יראה היטב אשר בחנם כלה בהבל ימיו ובשטותים ובלבולים כאלו ומי הכריח אותו לזה וכי, כי רק אז יראה האמת היטב היטב.

ובאמת יש בזה דברים בגו, כי יש דבר אצל האדם שאותו הדבר הוא מתירא ומתפחד ממיני הפחדים שהוא מתפחד מהם, ואף-על-פי שהוא יודע בדעתו בברור חזק שאותו הענין שהוא מתפחד ממנו אינו יכול לעשות לו כלל, אף-על-פי-כן יש לו פחד גדול מאד ממנו. כי אותו הדבר שיש אצל האדם, הוא הוא מתפחד. כמו שאנו רואין שנמצאים כמה בני אדם שהם פחדנים גדולים שיש להם פחדים של שטות, והם בעצמן יודעים שזה הדבר אינו כלום, ואף-על-פי-כן הם מתפחדים מאד. וכן אנו רואים שכשפחידין את האדם מאחריו, שבאין עליו מאחוריו פתאם בבהלה בקול פחד, אזי הוא תכף מתפחד מאד קדם שמתחיל הדבר לכנס בדעתו כלל, שעדין אינו יודע כלל שום דבר כי באו עליו פתאם מאחוריו, ואף-על-פי-כן הוא מתפחד תכף ומיד קדם שהתחיל הדעת לידע מענין הפחד. ומאחר שעדין לא התחיל דבר הפחד לכנס בהדעת כלל, אם-כן איך שיש להתפחד? אף באמת עקר הפחד של האדם הוא, שיש דבר אצל האדם שאותו הדבר הוא מתפחד. וכן בענין התאוות, הוא גם-כן כן ממש. שאף-על-פי שהאדם יודע שהתאוה הזאת הוא שטות והבל, אף-על-פי-כן יש דבר אצל האדם שהוא מתאוה התאוה, אף-על-פי שהאדם יודע שהוא הבל גמור. ועל-כן בודאי אם האדם יישב עצמו היטב היטב, בקל יוכל לסלק ממנו כל היראות והפחדים, וכן כל התאוות, מאחר שיוודע שבאמת אינם כלום, רק שיש דבר אצלו שהוא מתירא ומתאוה. על-כן בקל יוכל לשבר ולסלק הכל, כי האדם הוא בעל בחירה, ובקל יוכל להרגיל דעתו לסלק ממנו

אותו הדבר שממנו באים כל הפחדים שלו וכל התאוות פני"ל:

פד

"ואל תאמר שהשואל והקבר בית מנוס לך" (אבות ד'). כי בעולם הזה שיש להאדם טרדות ועל הפרנסה, יכול להיות שיקץ וינשך אותו פּרעוש והוא לא ירגיש מחמת שמחשבתו טרודה באיזה מחשבה של פרנסה וכיוצא. אבל שם בקבר שאז אין להאדם שום טרדא ושום מחשבה אחרת, אז הוא שומע אפלו הרחישה וההלוד של התולעים איך הם רוחשים ובאים אליו, ומרגיש הצער של כל נשיכה ונשיכה, ואין שום דבר שיטרידהו וימנעהו מגדל צערו הקשה, רחמנא לצלן:

פה

אחד שאל אותו על ענין נסיעה לאיזה מקום אם יסע לשם. השיב לו: כשרואה אדם נסיעה לפניו, אין לו להתעקש למנע מזה לישוב בביתו דוקא, כי בכל מקום שאדם נוסע לשם הוא מתקן שם איזה דבר, רק שיזהר להיות שמור מן העברה חס ושלום. אבל כשהוא רק שמור מן העברה חס ושלום, אזי כל אדם מתקן בכל מקום שהוא נוסע לשם, אפלו איש פשוט לגמרי. כי בכל מקום שהאדם בא לשם, הוא עושה שם בודאי איזה דבר שבקדשה על-כל-פנים, כי מתפלל שם ואוכל שם ומברך על אכילתו לפניו ולאחריו וכיוצא בזה. כי בודאי איש ישראל אפלו הפחות שבפחותים, על-כל-פנים הוא עושה כמה דברים שבקדשה בכל מקום אשר הוא שם. ועל-כן בודאי האדם מכרח מן השמים להיות שם באותו מקום דוקא כדי שיתקן שם מה שהוא דיקא צריך לתקן שם, על-כן הוא טובה לפניו מה שנידמן לו נסיעה לשם, כי אולי היה מכרח לבוא לשם בשלשלאות של ברזל, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על יעקב אבינו "ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא" וכוי (שבת פט:). כמו כן הוא בכל אדם, שהוא טובה לפניו מה שנידמן לו נסיעה לשם, כי בלא זה אולי היה מכרח לירד לשם בשלשלאות וכוי חס ושלום פני"ל. וכל זה דבר עם איש פשוט לגמרי, כי אפלו איש פשוט לגמרי מישראל, מתקן גם-כן בכל מקום שהוא ובלבד שיהא שמור וכוי פני"ל (וסוד זה מרמז ב"פרי

עץ חיים" בפער קריאת שמע (פרק ג') בכונות זכירת יציאת מצרים עין
שם
והבו):

פו

מה שאומרים על החתנה מלתא דבדיחותא ואומרים מקדם "עלא", רמז
שאשה עולה עמו ואינה יורדת עמו. וזה "עלא" במלתא דבדיחותא. הינו
עולה עמו לכל שמחה וטוב ותענוג אבל אינה יורדת עמו.
מה שמכסין את הפלה ב"דעק טוד" [הינומה], כי הפלה רומזת לרחל
"עולימתא שפירתא דלית לה עינין" (זהר שמות צה.). גם רמז על בחינת:
"כבוד אלקים הסתר דבר" (משלי כ"ה). מה שמשליכין "אופין" [גרעיני
חטין וכדומה] לרמז (חסר).
וזה שמשליכין על החתן "אופין" לרמז: "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת
שמה ילכו האופנים" (יחזקאל א') והחתן הוא בחינת רוח.
מה שנותנין כל אחד מעות שקורין "שבת" בשביל המרקדין על שם
(תהלים ס"ח): "מלאכי צבאות ידון וידון" - הינו הם מרקדין, "ונות ~
בית ~ תחלק ~ שלל" - הם נותנין מעות "שבת" בשביל המרקדין.
והחתנה היא בחינת סיני כמו שכתוב: "ביום חתנתו - זה מעמד הר סיני"
(תענית כו:) ו"סיני" גימטריא סלם. וכתוב: "והנה מלאכי אלקים עולים
ויורדים בו" - הינו רקודין שבשעת רקודין עולה ויורד כי כן דרד רקודין
שעולה את גופו ויורד את גופו.
ומה שקורין זאת המעות "שבת" כי ראשי-תבות "ונות ~ בית ~ תחלק
~ שלל" אותיות שבת.
מה שהחתן דורש, כמו שאמרו חז"ל: "ביום חתנתו - זה מעמד הר סיני"
לרמז שהחתנה היא מעמד הר סיני, בשביל זה הוא דורש. ומה שנותנין
לו מעות שקורין "דרשה גישאנק" לרמז: "עלית למרום שבית שבי"
(תהלים ס"ח) בשביל [זה] "לקחת מתנות", וזהו ה"דרשה גישאנק"
שנותנין להחתן.
מה שהחתן דורש הדרשה היא מועלת לזווגים, כמו שכתוב: "וישכב
במקום ההוא" (בראשית כ"ח) "יש כ"ב" אותיות הדרשה שהיא בכ"ב
אותיות הם לזווג.
ה"פרסטקיס" [פזוז וכרכור] שעושין בשעת רקודין, זה בחינת "אנכי ארד
עמך מצרימה ואנכי אעלה" (בראשית מ"ו) כי גלות מצרים הנה בשביל
לברר ניצוצי קרי של אדם הראשון והחתנה היא תקון ויחוד הברית
שהיא בחינת "אנכי אעלה גם עלה".
מה שפוסקין את הדרשה זה בחינת שברי לוחות.
השושבין מלביש ה"קיסל" להחתן זה רמז: "ויסוף גשית ידו על עיניך"

(בְּרֵאשִׁית מ"ו) כִּי יוֹסֵף הוּא שׁוֹשֵׁבִין וְ"קִיטְל" הוּא בְּגַד מִתִּים.
מֵה שְׁמֵהֶפְכִין אֶת עֲצָמָן זֶה בְּחִינַת "וּמִשָּׁה עָלָה" (שְׁמוֹת י"ט) "וַיֵּרֶד ה' עַל
הַר סִינַי" (שָׁם). שְׁהַתְחַתּוּנִים עָלוּ לְמַעְלָה וְעֲלִיוֹנִים יָרְדוּ לְמַטָּה:

פז

לְפִי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים רָאוּי שְׁיִהְיֶה לָנוּ אֶתְרוּג נָאָה. כִּי אֲמַרִי אֵינְשִׁי:
"כָּל נֶעֱרַר יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה נָאָה". וְהָאֶתְרוּג הוּא בְּחִינַת אִשָּׁה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּזֶה־הָר
שְׁהָאֶתְרוּג הוּא בְּחִינַת (שִׁיר-הַשִּׁירִים ד'): "כִּלְדָּךְ יָפָה רַעִיתִי וּמוֹם אֵין בְּדָךְ"
(תְּקוּנֵי זֶה־כֵּט). וּבְיָמִים נוֹרָאִים יִשְׂרָאֵל הֵם בְּבְחִינַת נֶעֱרַר, כִּי אֲזִי הֵם
בְּבְחִינַת: "וְהִנֵּה נֶעֱרַר בּוֹכָה" (שְׁמוֹת ב'), מִיַּד "וַתְּחַמַּל עָלָיו" כְּמוֹ שְׁפָתוֹב
בְּתְקוּנֵים (דף כו:). וְעַל-כֵּן רָאוּי שְׁיִהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל אֶתְרוּג נָאָה כְּנ"ל. וּמִי
שְׁבּוֹכָה בְּיֹתֵר וְנִכְנָס בְּיֹתֵר בְּבְחִינַת "נֶעֱרַר בּוֹכָה" רָאוּי שְׁיִהְיֶה לוֹ אֶתְרוּג
נָאָה בְּיֹתֵר

כִּי זֶה שְׁאוּמְרִים הָעוֹלָם שְׁכָל נֶעֱרַר יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה נָאָה, זֶה יֵשׁ לְהַבִּין. כִּי עֵקֶר
הַשְּׁכָל הוּא מֵהַמַּח, וְהַמַּח שׁוֹאֵב מִמַּח שְׁבַעֲצָמוֹת, שֶׁהוּא נִשְׁקָה עַל-יָדֵי
לַחֹת וְשִׁמְנוֹנִית הַגּוֹף בְּבְחִינַת "וּמַחַ עֲצָמוֹתָיו יִשְׁקָה" (אִיּוֹב כ"א). כִּי עַל-
יָדֵי לַחֹת וְשִׁמְנוֹנִית הַגּוֹף נִשְׁקָה הַמַּח שְׁבַעֲצָמוֹת וְזֶהוּ עֵקֶר קִיּוֹם הַשְּׁכָל. כִּי
עֵקֶר קִיּוֹם הַשְּׁכָל עַל-יָדֵי לַחֹת וְשִׁמְנוֹנִית הַגּוֹף כְּמוֹבָא בְּמָקוֹם אַחֵר
(לְקוּיֵי מוֹהַר"ן רכ"ה).

וְעַל-כֵּן מִי שֶׁהוּא נֶעֱרַר וְאֵין שְׁכָלוֹ בְּשִׁלְמוֹת וְנִשְׁאָר מַחוּ כְּנוֹס בְּעֲצָמוֹת, כִּי
אֵין שׁוֹאֵב מַחוּ מִמַּח שְׁבַעֲצָמוֹת וּמַחֲמַת זֶה אֵין שְׁכָלוֹ בְּשִׁלְמוֹת כְּנ"ל, נִמְצָא
שְׁנִשְׁאָר הַמַּח כְּנוֹס בְּעֲצָמוֹת. וְעַל-כֵּן בַּת זֹוּגוֹ שְׁנִלְקָחָה מִן הָעֲצָמוֹת כְּמוֹ
שְׁפָתוֹב: "וַיִּקַּח אַחַת מִצְּלֵעוֹתָיו" וְכוּ' (בְּרֵאשִׁית ב'), נִמְשָׁךְ אֵלֶיהָ רַבּוּי הַמַּח
שְׁנִשְׁאָר כְּנוֹס בְּעֲצָמוֹתָיו אֲשֶׁר מִשָּׁם נִלְקָחָה כְּנ"ל. וְעַל-כֵּן בַּת זֹוּגוֹ נָאָה, כִּי
עֵקֶר הַיָּפִי עַל-יָדֵי הַמַּח וְהַחֲכָמָה בְּבְחִינַת "חֲכַמַת אֲדָם תֵּאִיר פָּנָיו" (קֹהֶלֶת
ח'), וְעַל-כֵּן הִיא נָאָה מַחֲמַת שְׁנִמְשָׁךְ אֵלֶיהָ רַבּוּי הַמַּח, כִּי הִיא עֵצָם מֵעֲצָמוֹ
שֶׁל זֶה שְׁאֵין שְׁכָלוֹ שְׁלֵם וְנִשְׁאָר מַחוּ כְּנוֹס בְּעֲצָמוֹתָיו כְּנ"ל.
וּבִקְדֻשָּׁה זֶה בְּחִינַת שְׁנִמְשָׁכִין שְׁרָשִׁי הַדְּעַת אֶל הָאֶתְרוּג. וְעַיִן בְּכּוֹנֵת (שְׁעַר
הַכּוֹנֵת סִפָּה ה) סוּד אֶתְרוּג וְלוּלָב עַיִן שָׁם.
(וּלְבָאֵר קֶצֶת, כִּי עֵקֶר הַכּוֹנֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶל הָאֶתְרוּג שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת
הַמַּחִין שְׁבַגּוּף, דְּהֵינּוּ הַחֲסָדִים שְׁבַגּוּי"ו קְצוּוֹת. אֲדָּ אֵי אֶפְשָׁר שְׁיִתְּנוּ הָאֶרֶה
אֶל הָאֶתְרוּג כִּי אִם עַל-יָדֵי שְׁמִקְבָּלִין הָאֶרֶה מִשְׁרָשִׁי הַמַּחִין, דְּהֵינּוּ מִשְׁרָשִׁי
הַחֲסָדִים שְׁבַדְעַת שְׁזָהוּ סוּד הַנְּעֻנְעִים עַיִן שָׁם. נִמְצָא שְׁעֵקֶר הָאֶרֶת
הָאֶתְרוּג בְּחִינַת מַלְכוּת עַל-יָדֵי שְׁנִתְרַבִּין וּמֵאִירִין בְּחִינַת הַמַּחִין שְׁבַגּוּי"ו
קְצוּוֹת עַל-יָדֵי שְׁנִמְשָׁךְ אֵלֶיהֶם הָאֶרֶת הַמַּחִין שְׁבַרְאֵשׁ כְּנ"ל, וְזֶה בְּחִינַת
הַנ"ל. רַק שָׁם הוּא נֶעֱרַר מִמֶּשׁ וְנִשְׁאָר מַחוּ כְּנוֹס בְּעֲצָמוֹת וְלֹא עָלָה לְמַעְלָה

אֶל הַמַּלְחָה כַּנִּי, וְכֵן בְּקִדְשָׁהּ, הָאֵרֶת הָאֶתְרוֹג עַל-יַדֵּי שְׂמִמְשִׁיכִין בְּכֹנֶה
הָאֵרֶת הַמַּחִין שֶׁבְּרֹאשׁ לְתוֹךְ בְּחִינַת הַגּוֹף וְנִתְרַבֶּה וּמֵאִיר הַמַּחִין שֶׁבְּגוֹף
וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּחִין אֶל הָאֶתְרוֹג, וְהֵבִין. עֵינֵי שֶׁם הַיֵּטֵב בְּכֹנֶה וְתֵבִין.
וְזֶה בְּחִינַת סֶכֶה, כִּי: "נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶהוּ" (הוֹשֵׁעַ י"א). אֶהְיֶה זֶה בְּחִינַת
יָמִין, בְּחִינַת חֲבוּק יָד יָמִין, בְּחִינַת סֶכֶה, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יַדֵּי בְּחִינַת "נֶעַר
יִשְׂרָאֵל" בְּחִינַת נֶעַר בּוֹכָה כַּנִּי ל:

פח

הַפִּיכָת הַשְּׁלָחַן בְּשֶׁבֶת הַגְּדוֹל, מְרַמֵּז כִּי עֵדִין לֹא יֵצֵא הַדְּבֹר מֵהַגְּלוּת עַד
פְּסַח, שְׂאֵז יֵצֵא הַדְּבֹר מֵהַגְּלוּת בְּחִינַת "פֶּה סָח" כִּידוּעַ, שְׂאֵז עֶקֶר בְּחִינַת
יֵצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁיֵּצֵא הַדְּבֹר מֵהַגְּלוּת. וְהַשְּׁלָחַן הוּא בְּחִינַת הַדְּבֹר, בְּחִינַת:
"וַיִּדְבֹּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (יִחְזַקְאֵל מ"א), "וַיִּדְבֹּר אֵלַי" דִּיקָא,
כִּי עֶקֶר הַפְּרָנְסָה וְהַאֲכִילָה שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלָחַן הוּא מִשָּׁם מִבְּחִינַת דְּבֹר,
בְּחִינַת: "כִּי עַל כָּל מוֹצֵא כִּי ה' יִחְיֶה הָאָדָם" (דְּבָרִים ח'). וְכִשְׂאִין הַדְּבֹר
בְּגָלוּת, אֵז הַשְּׁלָחַן שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבֹר בְּבְחִינַת פְּנִים, בְּבְחִינַת: "וַיִּדְבֹּר אֵלַי
זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'", "לִפְנֵי ה'" דִּיקָא, בְּחִינַת פְּנִים. וְעַל-כֵּן בְּשֶׁבֶת
הַגְּדוֹל שְׂאֵז הוּא קָדָם יֵצִיאַת מִצְרַיִם, אֵזִי הוּא בְּחִינַת הַפִּיכָת הַשְּׁלָחַן,
שֶׁמְרַמֵּזִין, שֶׁהַדְּבֹר הִזָּה בְּגָלוּת מִצְרַיִם, עַד שֶׁזְּכִינוּ לִיֵּצֵא מִצְרַיִם בְּפֶסַח
וְאֵז יֵצֵא הַדְּבֹר מִן הַגְּלוּת בְּחִינַת "פֶּה סָח" כַּנִּי ל:

פט

דַּע שֶׁיֵּשׁ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. כִּי "עֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה"
(אָבוֹת ד'). הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה חֵס וְשְׁלוֹם, אֵזִי עֲבָרָה רֵאשׁוֹנָה גּוֹרֶרֶת
אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת אַחֲרוֹת הַשִּׁיכִים לָהּ דִּיקָא, וְכֵן כְּשֶׁעוֹשֶׂה עֲבָרָה אַחֲרֵת
חֵס וְשְׁלוֹם, אֵזִי גּוֹרֶרֶת גַּם-כֵּן עֲבֵרוֹת הַשִּׁיכִים לָהּ. כִּי כָּל עֲבָרָה וְעֲבָרָה
גּוֹרֶרֶת עֲבֵרוֹת הַשִּׁיכִים לָהּ וְנִגְרָרִין אַחֲרֶיהָ, אֲבָל לֹא עֲבֵרוֹת שֶׁאֵין שִׁיכִים
לָהּ. וְזֶה בְּחִינַת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת עֲבֵרוֹת חֵס וְשְׁלוֹם. כִּי עֲבָרָה הֵרֵאשׁוֹנָה עִם
הָעֲבֵרוֹת שֶׁנִּגְרָרוּ אַחֲרֶיהָ דְּהֵינּוּ הַשִּׁיכִים לָהּ כַּנִּי ל, הֵם בְּחִינַת חֲבִילָה אַחַת
שֶׁל עֲבֵרוֹת, וְכֵן עֲבָרָה אַחֲרֵת עִם הָעֲבֵרוֹת הַשִּׁיכִים לָהּ שֶׁנִּגְרָרוּ אַחֲרֶיהָ הֵם
חֲבִילָה אַחֲרֵת וְכוּ', עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ חֵס וְשְׁלוֹם, חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת

רחמנא לצלן. ומפל חבילה וחבילה נבראת פת אחת של מחבלים ומקטרגים, והמחבלים צועקים "הב לנא חיי הב לנא מזוני" (תקוני זהר כב). כי הוא הבעל עברה, הינו שהוא הבעל של העברה, וצריך לתן להם חיי ומזוני. כי עברה הראשונה עשה בלי הכרת, וצריך בודאי לתן לה מזונות, ואפלו העברות האחרות השיכים לעברה הראשונה שנגררו אחריה צריך לתן להם גם-כן מזונות. ואף-על-פי שהיה כמו מכרח לעשותו, כי העברה הראשונה גררה אותו כנ"ל, אף-על-פי-כן צריך לתן להם מזונות. כי יש להם טענה: היה לה לעשות מצוה תכף אחר עברה הראשונה, והיתה המצוה מגנה עליו על-כן צריך לתן לכלם מזונות וחיות. והתקון הוא: שילמד לעשות ולקיים השלש עשרה מדות של רחמים וחסדים. דהינו שיהיה לו רחמנות, וירבה לעשות חסד, ויקיים כל השלש עשרה מדות של רחמים. כי על-ידי שמקיים השלש עשרה מדות של רחמים, על-ידי-זה הוא מעורר למעלה השלש עשרה מדות העליונים של רחמים, ועל-ידי-זה נכנעין ועוברין המחבלים שנעשו על-ידי העברות, בבחינת: "אל מלך יושב על כסא רחמים וכו' מוחל עוונות עמו מעביר ראשון ראשון" (עין חיי מוהר"ן סימן ע"א) הינו שעל-ידי השלש עשרה מדות של רחמים מעביר הקדוש-ברוך-הוא עברות הראשונים שבכל חבילה וחבילה ואזי שאר העוונות שבחבילה שבים אל השם יתברך והוא יתברך נותן להם חיות. וזה בחינת: "אלמדה פשעים דרכיך וחסאים אליך ישובו" (תהלים נ"א). "דרכיך" זה בחינת השלש עשרה מדות כמו שכתוב "הודיעני נא את דרכיך" (שמות ל"ג), והראה לו הקדוש-ברוך-הוא השלש עשרה מדות. הינו כשלומדעים לעשות השלש עשרה מדות, אזי: "וחסאים אליך ישובו", הינו שהעברות שבחבילה שבים אל השם יתברך.

אך מאין הקדוש-ברוך-הוא נותן להם חיות? דע, כי יש בסטרא אחרא בחינת ראשון לראשונים, דהינו בחינת אדום שנקרא ראשון, כמו שכתוב: "ויצא הראשון אדמוני" (בראשית כ"ב). והוא בחינת ראשון לראשונים, דהינו שהוא ראשון להעברות הראשונים הנ"ל, כי כלם נמשכים ובאים על-ידו. כי באמת לפי גדל קדשת ישראל אין ראוי להם כלל לעשות עברות חס ושלום, רק מחמת תקוף הגלות שסובלים מהאמות על-ידי מסים וארנוניות, מחמת זה באים לעברות חס ושלום. נמצא שכל העברות נמשכים על-ידי אדום, על-ידי שאנו מסורים בגלות אצלו, והוא בחינת ראשון לראשונים כנ"ל. ועל-כן הקדוש-ברוך-הוא נותן העוונות עליו ונמשך להם חיות ממנו. וזה בחינת: "תנה עון על עונם" (תהלים ס"ט), הינו שהקדוש-ברוך-הוא נותן העוונות של ישראל עליו ונמשך להם חיות ממנו.

וכל זה נעשה על-ידי הרחמנות, שעל-ידי זה מעוררין השלש-עשרה מדות של רחמים כנ"ל. אבל העניינים שאין להם מדת רחמנות, מפני שהם בחינת תקפא דדינא, בחינת שמעון שנאמר בו: "אחלקם בניעקב ואפיצם בישראל" (בראשית מ"ט), שהם מחזירין על הפתחים (בראשית רבה צ"ח אות יי). ושמעון הוא בחינת גבורות ודינים כמובא (זהר בראשית רלו:). וכמו שאנו רואין בחוש שהם אכזריים מאד, כי אין להם מדת רחמנות

מחמת שהם בחינת תקפא דדינא בחינת: "ואין מרחמים בדין" (כתבות פד.). ומאחר שאין להם רחמנות דהינו בחינת השלש-עשרה מדות של רחמים ואין יכולין לעורר השלש-עשרה מדות העליונים, על-כן צריכין לבקש מהשם יתברך רחמים, דהינו שצריכין לבקש ולחנן לפני השם יתברך שירחם מעצמו יתברך עם השלש-עשרה מדות שלו ויעורר ברחמיו מעצמו השלש-עשרה מדות של רחמים ויעביר ראשון ראשון. וזה בחינת: "אל תזכר לנו עונות ראשונים, מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד" (תהלים ע"ט). הינו שאנו מבקשים מהשם יתברך לבל יזכר לנו עונות הראשונים שבכל חבילה וחבילה של עונות כנ"ל, דהינו שיעביר ראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה כנ"ל בחינת מעביר ראשון ראשון וכו' כנ"ל, שעל ידי זה ממילא בטליו ונסתלקין כל שאר העונות שבכל חבילה וחבילה כנ"ל. אך לזה היינו צריכים לקיים כל השלש-עשרה מדות של רחמים, כדי לעורר על ידי זה שלש-עשרה מדות רחמים העליונים שעל-ידי זה הקדוש-ברוך-הוא מעביר ראשון ראשון וכו' כנ"ל. ועל זה אנו מבקשין "מהר יקדמונו רחמיך", דיקא, "כי דלוננו מאד", הינו כי אנחנו דלים ואביונים מאד ואין לנו מדת הרחמנות כנ"ל, ואין לנו כח שאנחנו נזכה לעורר השלש-עשרה מדות של רחמים. על-כן אנו פורשים בפנינו לפנינו יתברך ומתחננים אליו שיעורר בעצמו השלש-עשרה מדות של רחמים, כי אנו אין לנו כח לעוררם "כי דלוננו מאד" וכו' כנ"ל. וזהו: "מהר יקדמונו רחמיך" דיקא מעצמך "כי דלוננו מאד" וכו' כנ"ל, ועל-ידי זה: "אל תזכר לנו עונות ראשונים" בחינת: "מעביר ראשון ראשון" וכו' כנ"ל:

דע, שכל אדם קודם השנה הוא רואה כל הנשמות של המתים של קרובים שלו, או אותן שהם משרשו. כמו שקדם המיתה רואין הנשמות הנ"ל כידוע, כמו-כן קדם השנה שהוא אחד מששים במיתה (ברכות נו:) רואין אותם גם-כן. רק מחמת שהראיה היא בהעברה בעלמא מאד, כי קדם המיתה ממש אזי יש גם כן חלוקים. שאדם גדול ואיש כשר רואה הנשמות הנ"ל קדם מותו בראיה גמורה, אך סתם בני-אדם אפלו קדם מותם אינם רואים אותן הנשמות רק בהעברה בעלמא, כמו שעובר זריחה והתנוצצות בעלמא לפני העינים. וקדם השנה שהיא רק אחד מששים במיתה אזי גם הראיה הנ"ל של הנשמות הנ"ל הוא רק אחד מששים מהתנוצצות הנ"ל, ועל-כן אינו נרגש בחוש הראות כלל ראיה הנ"ל. ואין אדם יודע מזה מחמת שהוא התנוצצות מעט מאד אחד

מששים מהתנוצצות הנ"ל, אבל באמת הכל רואין קדם השנה כנ"ל:

צא

סגלה להתמדה שיזכה להיות מתמיד בלמודו, הוא להזהר לבלי לדבר על שום איש ישראל. כמו כשהפלה היא יפה אזי האהבה בשלמות, אבל כשיש להפלה איזה חסרון ומום, אזי בודאי אין האהבה בשלמות. כמו כן התורה נקראת פלה כמו שכתוב: "תורה צוה לנו משה מורשה" (דברים ל"ג) ודרשו רבותינו ז"ל: "אל תקרי מורשה אלא מאורסה" (ברכות נז:). וכל אחד מישראל יש לו אות בתורה, כי ששים רבוא אותיות התורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל, וכשיש חסרון באחד מישראל נמצא שיש חסרון בתורה ששם שרש נשמות ישראל כנ"ל, ועל-כן בודאי אי אפשר לאהב את התורה בשלמות. אבל כשיזהר מלדבר על שום ישראל ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראל, נמצא שאין בהתורה שום חסרון ומום, ואזי בודאי יאהב את התורה מאד, ואזי יתמיד בלמוד התורה מגדל האהבה כנ"ל.

וזהו: "תורת ה' תמימה" (תהלים י"ט). הינו כשתורת ה' היא תמימה בלי שום חסרון ומום, דהינו כשנזקקין לבלי לדבר ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראל שהוא אות מהתורה, נמצא שאז "תורת ה' תמימה" בלי שום חסרון ומום, אזי היא "משבת נפש". כי אז דיקא זוכין לאהבת התורה, ומרגישין טעם מתיקות התורה שמשכיבה את הנפש מאחר שאין בה שום חסרון כנ"ל, ואז זוכין להתמדה כנ"ל:

צב

כשבא נשמה לעולם, אזי אותו הפעלה של אותו הנשמה מתחלת להתעלות. כגון, אם הנשמה של חכם, אזי החכמה מתחלת להתעלות, ועולה למעלה למעלה מיום הולדו עד יום הסתלקותו. וכך אם היא נשמה של מלכות, אזי תכסיסי מלחמה ועסקי המלכות מתעליו. ולפי מהות החכמה, איזה חכמה שהיא, אותה החכמה מתעלית בעת שבא הנשמה להעולם. וכך לפי מהות המלכות, אם הוא מלכות הרשעה או מלכות טובה. הפלל, אותו הפעלה של אותה הנשמה מתחלת להתעלות מיום

ביאת אותה הנשמה לעולם. ויש בימי חייו של האדם ימי עליה וימי עמידה וימי ירידה. כגון, אם ימי חייו שבעים שנה או מאה שנה, אזי שליש ימיו הם ימי עליה ושליש ימי עמידה ושליש ימי ירידה. דהינו ששליש ימיו עולה מעלה מעלה עם כל הכחות, ושליש ימיו הוא עומד, ואחר-כך שליש ימי ירידה. וימי עמידה הוא במלואה שאז כל הכחות בשלמותן ובמלואן, והוא בחינת נגוד הלבנה, כי הלבנה בשעת המולד היא קטנה ואחר-כך עולה ונגדלת עד שבאה נגד השמש, ואזי הוא בחינת עמידה, ואחר-כך יורדת ונקטנת. וסגלת הלבנה היא לחלוחית, ועל-כך הים מעת מולד הלבנה מתחיל לעלות ולהגביה עצמו למעלה למעלה, ואחר-כך בסוף החדש נופל ויורד ונקטן. ודע שהדבורים שמדברים ברבים, כל מה שהעולם הם רבים יותר הדבורים נמתקים ביותר. וזה בחינת של ה"הינו דאמרי אינשי", שהם דבורים של גויים, ואחר-כך כשבאו בתוך ישראל שנדברו ביניהם על-ידי-זה נמתקו ונעשו מהם דברים עליונים. וזה בחינת מי הים שהם מלוחים ואי אפשר לשותתם, וכשהולכים דרך הרים של חול על-ידי-זה נמתקים, כי החול ממתיק המים, ואזי ראויין לשתייה (ולא באר יותר):

צג

דע, שיש אור שהוא מאיר באלף עולמות. וזה האור אין אדם פשוט יכול לקבל מחמת גדלו, וצריך לזה חכם גדול שיוכל לחלק אלפים למאות, דהינו שיוכל לחלק האור גדול לחלקים קטנים כדי שיוכלו הקטנים במעלה לקבלו מעט מעט. כמו למשל, כשאחד אומר פשוט או חלוק גדול מאד, ומחמת זה אין יכולין לקבל ממנו מחמת גדלו. כי חצי פשוט אי אפשר לקבל כי אם בלה. אבל כשמחלקין הפשוט והחלוק לחלקים וענינים, אזי יכולין להבין כל ענין וענין בפני עצמו. כך יש אור שהוא מאיר באלף עולמות, והוא השגה אחד, דהינו שאי אפשר להשיג אותו אלא פלו אבל לא במקצת, כי הוא אור אחד פשוט. אך תלמיד-חכם שהוא נוקם ונוטר הוא יכול לחלק אלפים למאות, דהינו לחלק האור גדול לחלקים כדי שיוכלו לקבלו פני"ל. וענין זה שתלמיד-חכם שהוא נוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות הוא מפרש, כמו שכתוב: "ושנה בדבר מפריד אלוף" (משלי י"ז), ופרש רש"י דהינו נוקם ונוטר ששונה בדבר שעשה לו חברו, על-ידי-זה הוא מפריד אלופו של עולם, כן פרש רש"י. אבל תלמיד-חכם צריך דיקא להיות נוקם ונוטר כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "כל תלמיד-חכם שאינו נוקם ונוטר" וכו' (יומא כב:). אך פרוש הפסוק הוא פני"ל, שתלמיד-חכם שהוא נוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות. וזהו "ושנה בדבר" הינו נוקם ונוטר,

מפריד אלוף הינו שהוא מפריד ומחלק אלפים למאות פנ"ל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל: "אם ראית תלמיד-חכם שהוא נוקם ונוטר פנחש חגרהו על מתניו לסוף שתהנה מתלמודו" (שבת סג.). כי על-ידי שהוא נוקם ונוטר על-ידי-זה יכול לחלק אלפים למאות, דהינו לחלק אור גדול לחלקים, ועל-ידי-זה יכולין להנות מתלמודו ולקבל ממנו. כי בלי זה אי אפשר לקבל מחמת גדל האור פנ"ל. אבל השכל והטעם של ענין זה, מפני מה מי שהוא נוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות וכו', זה עמק עמק וכו'. ודע, מי שיודע זאת הוא יכול להחיות מתים כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "עתידי צדיקים להחיות מתים" (פסחים סח). זהו בראשית קלה. במדרש הנעלם), וידע מה הוא מת. כי על-ידי שמחלק אלפים למאות, וממשיך האלפים לתוך המאות פנ"ל, על-ידי-זה נעשה ממות מאות על-ידי שנקנסו האלפים לתוכם. ומי שאינו יודע זאת, אינו יודע מפני מה הוא עכשו בשמחה, ואינו יודע היחוד של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואינו יודע מה זו ציקי קדרה שאמרו רבותינו ז"ל: "משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה, תאמר יש לה גנאי, לא תאמר יש לה צער" (פסחים נו.). ואינו יודע מה זו ח"ש מחשמ"ל, ואינו יודע מה זה נגה כמו שכתוב "ונגה לו סביב" (יחזקאל א'), ואינו יודע מהו מעשה מרפבה, ואינו יודע מהו ברית, ואינו יודע מפני מה חולקין עליו. ומשיח יודע כל הענין הזה בשלמות. אבל הצדיקים אינם יודעים אלא כשעושין מאלפים מאות. ואלו הצדיקים שהם נוקמין ונוטרים שיכולים לעשות מאלפים מאות הם חגורה למשיח. כי אמרו רבותינו ז"ל: "אם ראית תלמיד-חכם שהוא נוקם ונוטר פנחש - חגרהו על מתניו" (שבת סג.), הינו בחינת חגורה למשיח, שנאמר בו "והיה צדק אזור מתניו" (ישעיה י"א), [כתרגומו]: "ויהיו צדיקיא סחור סחור ליה". הינו בחינת "מתון מתון" (ברכות כ). דהינו מאות, הינו מי שיכול לחלק אלפים למאות הם חגורה למשיח פנ"ל, ואלו הצדיקים מחיין את הצדיקים הקטנים:

צד

דע, כשיש שלום בעיר הוא מפני שאין בר דעת בעיר הזאת. כי "אם אין דעת הבדלה מנין" (ירושלמי ברכות פ"ה הלכה ב'). אבל כשיש בר דעת בעיר, אזי יש הבדלה, דהינו שיש אנשים שנוטים להפר דעת ודבקים בו, ויש אנשים שחולקים עליו:

דע, שְׁהַשֵּׁם שְׁנוֹתְנִין לוֹ לְאָדָם הוּא לְפִי הַפְּעֵלָה שְׁיֵשׁ לוֹ לְאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם. וַיֵּשׂ אֶחָד שְׁעוֹשֶׂה הַפְּעֵלָה שְׁלוֹ בְּחֻצֵי שְׁנַיִם שְׁיֵשׁ לוֹ וְצָרִיךְ לְקַרְאֵה לּוֹ שֵׁם אַחֵר, דְּהֵינּוּ שֵׁם חֲדָשׁ. כִּי הַשֵּׁם שְׁנוֹתְנִין לְאָדָם הוּא לְאַחַר מוֹתוֹ לְבוֹשֵׁין שְׁלוֹ. כִּי הַשֵּׁם הוּא בְּחִינַת לְבוֹשֵׁין כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב: "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי" וְכוּ' (יִשְׁעִיָּה מ"ב). "כְּבוֹדִי" זֶה בְּחִינַת לְבוֹשֵׁין. כִּי "רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמַאֲנִיָּה מְכַבְּדוֹתָא" (שַׁבָּת (ק"ג):

כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִקְרָא הַוְי"ה. כִּי בְּשֵׁם הַוְי"ה נִתְהַוָּה כָּל הָעוֹלָמוֹת, אָבֵל לְמַעַלְה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת אֵין לוֹ שֵׁם. כִּי לְמַעַלְה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ. וְזָהוּ: "כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שְׁמֵךְ אִמְרַתְךָ" (תְּהִלִּים קל"ח).

"אִמְרַתְךָ" זֶה הַפְּעֵלָה. כִּי "בְּמֵאֲמַר נִבְרָא הָעוֹלָם" (אֲבוֹת ה') דְּהֵינּוּ הַפְּעֵלָה. הֵינּוּ לְפִי הַפְּעֵלוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמַעַלְה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא גְדוֹל מִכָּל הַשְּׁמוֹת שְׁיֵשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי לְמַעַלְה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת אֵין לוֹ שֵׁם כָּלֵל. וְזָהוּ: "כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שְׁמֵךְ אִמְרַתְךָ".

וְזָהוּ שְׁכֵתוֹב לְעֵתִיד לְבוֹא: "וְרָאוּ כָל הָעַמִּים צְדָקָךְ וְכוּ' וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ" (יִשְׁעִיָּה ס"ב). כִּי הָאֲמוֹת יִהְיוּ רוֹאִים הַפְּעֵלָה שְׁיִהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל וְיִקְרָאוּ לָהֶם שֵׁם חֲדָשׁ. כְּמוֹ כֵּן יֵשׂ אֶחָד שְׁעוֹשֶׂה הַפְּעֵלָה שְׁלוֹ לְפִי הַשֵּׁם שְׁיֵשׁ לוֹ בְּחֻצֵי שְׁנַיִם וְעוֹשֶׂה אַחֵר-כֵּךְ פְּעֻלוֹת חֲדָשִׁים, וְצָרִיךְ לְקַרְאֵה לּוֹ שֵׁם חֲדָשׁ. וַיֵּשׂ בְּזֶה סוּדוֹת גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד. וְזָהוּ שְׁקוֹרִין לְחוּלָה שֵׁם אַחֵר, כִּי הַשֵּׁם שְׁיֵשׁ לוֹ מִקֶּדֶם כְּבָר עָשָׂה הַפְּעֵלָה שְׁלוֹ כְּפִי אוֹתוֹ הַשֵּׁם שְׁהִיָּה לוֹ, וְהִיָּה רְאוּי לּוֹ לְמוֹת, לְפִיכֵךְ קוֹרְאִין לוֹ שֵׁם אַחֵר שְׁיִהְיֶה לוֹ פְּעֵלָה אַחֲרַת וַיּוֹכֵל לְחַיּוֹת עוֹד כְּמָה שְׁנַיִם עַל-יְדֵי שְׁקוֹרְאִין לוֹ שֵׁם אַחֵר כְּדִי לַעֲשׂוֹת הַפְּעֵלָה כְּפִי אוֹתוֹ הַשֵּׁם.

וְעַל-כֵּן מוֹשֶׁה רִבְּנוֹ עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם הִיָּה לוֹ כְּמָה שְׁמוֹת כְּמוֹ שְׁאֲמַרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (מְגִלָּה יג.). כִּי בְּכָל פַּעַם עָשָׂה הַפְּעֵלָה שְׁלוֹ כְּבָר לְפִי הַשֵּׁם, וְהִיָּה צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם שֵׁם אַחֵר לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת אַחֲרוֹת כְּנ"ל:

רְאוּי לְאָדָם לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם הַבָּא, דְּהֵינּוּ לְהִיּוֹת מִפְּרֵשׁ מִתְאַוּוֹת כְּמוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא שְׁאֵין בוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְשׁוֹם תְּאַוָּה מִתְאַוּוֹת הַבְּהִמְיוֹת הַכָּלוֹת וְנִפְסָדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וְכְמוֹ שְׁאֲנוּ רוֹאִין הַחוּלָה, מִחֲמַת שֶׁהוּא סָמוּךְ קִצַּת לְעוֹלָם הַבָּא, עַל-כֵּן הוּא מוֹאֵס בְּאֲכִילָה

וּשְׂתִיָּה וּמִשְׁגָּל וְאִין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה, אֲדַרְבָּא כֹּל הַתַּאֲוֹת קִצִּים וּמֵאוּסִים
 עָלָיו, מִחֲמַת שְׁהוּא סְמוּךְ לְעוֹלָם הַבָּא שְׂאִין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה וְכוּ'. כֵּן יֵשׁ
 לְאָדָם לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ וּבְבִרְיָאוּתוֹ, שְׂיִהְיֶה יָכוֹל לְהַתְנַהֵג
 בְּלֹא תַּאֲוֹת כְּמוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא. וּבּוֹדָאי אִם הָיָה נִזְכָּר בְּטוֹב זְכָרוֹן מִתַּעֲנוּגֵי
 הָעוֹלָם הַבָּא, בּוֹדָאי לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל כָּלֵל חַיּוּת וְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, עַד
 שְׁבִשְׁבִיל זֶה מַעֲלָה גְדוֹלָה הַשְׂכָּחָה. אֲף שֶׁהִיא מְדָה לֹא טוֹבָה, עִם כָּל זֶה
 הִיא מַעֲלָה, שֶׁעַל יָדָהּ אֲפָשָׁר לְאָדָם לְחַיּוּת בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי אִם הָיָה נִזְכָּר
 מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי יֵשׁ מִלְּאָדָּה גְדוֹל מְאֹד שְׂיֵשׁ לוֹ אֶלֶף רְאשִׁים, וְכָל
 רֹאשׁ יֵשׁ לוֹ אֶלֶף לְשׁוֹנוֹת, וְכָל לְשׁוֹן יֵשׁ לוֹ אֶלֶף קוֹלוֹת, וְכָל קוֹל יֵשׁ לוֹ אֶלֶף
 נְגוּנִים, וּכְשֶׁהַמְּלֶאֶךְ הַזֶּה עוֹמֵד לְשׁוֹרֵר בּוֹדָאי יָפָה וְנָעִים מְאֹד אֲשֶׁר אִין
 לְהַעֲרִיךְ וּלְשַׁעֵר כָּלֵל. וְעַתָּה יִזְכָּר הָאָדָם עֲצָמוֹ פְּחִיתוּת וּשְׁפָלוּת עֲרַכּוֹ נֶגֶד
 זֶה, וְאִידָּהּ יוֹכֵל לְסַבֵּל חַיּוּ, בּוֹדָאי יִמָּאֵס עֲצָמוֹ בְּחַיּוֹ עַד שְׂיִגְוַע בְּלֹא עֵתוֹ.
 וְכֵן אִם הָיָה זֹכֵר פְּחִיתוּתוֹ בְּפֶרֶט כְּמוֹ כְּמָה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְלַכְלְכִים
 וּמִתְעַבְּבִים מְאֹד בְּעוֹנוֹת, בּוֹדָאי אִם לֹא הָיָה שְׂכָחָה כָּלֵל, לֹא הָיָה אֲפָשָׁר לוֹ
 לְהָרִים עֲצָמוֹ כָּלֵל לְעַבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמִחֲמַת כָּל זֶה הַשְׂכָּחָה הוּא מַעֲלָה
 מְצַד זֶה. אֲבָל הָאָדָם רְאוּי לְזָכֵר עֲצָמוֹ לְבַל יֵאָבֵד עוֹלְמוֹ חֵס וְשְׁלוֹם.
 וְחִכְמֵינוּ ז"ל אָמְרוּ: שְׂעִתִּיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צְדִיק וְצְדִיק
 שְׂיִי עוֹלָמוֹת" וְכוּ' (עוֹקֶצִין פ"ג מִשְׁנָה י"ב). וַיִּשְׁעַר בְּדַעְתּוֹ גְּדֻלַּת עוֹלָם אֶחָד
 וְכַמָּה וְכַמָּה בְּתִים יֵשׁ בּוֹ, וְכַמָּה וְכַמָּה חֲצֵרוֹת וּמְבוֹאוֹת, וְכַמָּה וְכַמָּה עֵירוֹת
 וּמְדִינוֹת, וְגֵדֵל שְׁטַח שֶׁל כָּל עוֹלָם, וְכַמָּה וְכַמָּה כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת עַד אִין
 מִסְפָּר וְגִלְגָּלִים נְפִלְאִים וְנוֹרְאִים שְׂיֵשׁ בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם. כִּי כָּל אֱלוֹי יֵשׁ
 בְּעוֹלָם אֶחָד מִהָעוֹלָמוֹת. וּמִעַתָּה שְׂיִי עוֹלָמוֹת שְׂיֵשׁ לְכָל צְדִיק מִה יִקְרָה
 גְּדֻלָּתוֹ וְשַׁעֲשׂוּעֵיו וְתַעֲנוּגָיו עַד אִין לְהַעֲרִיךְ וּלְשַׁעֵר. וְהִנֵּה הַשְׂיִי עוֹלָמוֹת שְׂיֵשׁ
 לְהַצְדִּיק הוּא בּוֹנֵה אוֹתָם מִמַּחְלָקָת. כִּי כָּל דְּבָרֵי הַמַּחְלָקָת שְׁכָל אֶחָד
 מִדְּבַר הֵם בְּחִינַת אֲבָנִים. כִּי הָאוֹתִיוֹת נִקְרָאִים אֲבָנִים כְּמוֹבָא בְּסִפְר
 יְצִירָה: "שְׂתֵי אֲבָנִים בּוֹנוֹת" וְכוּ' (פֶּרֶק ד' מִי"ב), וְהֵם בְּחִינַת חֲלוּקֵי
 אֲבָנִים. כִּי הָאֲבָנִים הַבָּאִים עַל-יְדֵי דְבָרֵיהֶם שֶׁל הַמַּחְלָקָת הֵם מַחְלָקִים
 וְאִין לָהֶם חֲבוּר, וְהַצְדִּיק נוֹטֵל אֱלוֹ הָאֲבָנִים וּמַחְבֵּר אוֹתָם וּבּוֹנֵה מֵהֶם
 בְּתִים. כִּי הוּא עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם וּמַחְבֵּרָם וּמְסַדְרָם יַחַד זֶה עַל זֶה עַד
 שְׁבוֹנֵה מֵהֶם בֵּית. וְזֶה בְּחִינַת שְׁלוֹם בֵּית שְׁעוֹשֶׂה מַחְלוּקֵי הָאֲבָנִים הַנִּיל
 בְּחִינַת שְׁלוֹם בֵּית. וּמִהַבְּתִים נַעֲשֶׂה עִיר עַד שְׁנַעֲשֶׂה מֵהֶם עוֹלָם מְלֵא, וְכֵן
 שְׂיִי עוֹלָמוֹת. וְזֶה בְּחִינַת "לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׂ" (מִשְׁלֵי ח') (אוֹהְבֵי דִיקָא
 בְּחִינַת אֶהְבָּה וְשְׁלוֹם, כִּי עַל-יְדֵי הַשְׁלוֹם וְהָאֶהְבָּה שְׁעוֹשֶׂה בֵּין הַחֲלוּקֵי
 אֲבָנִים נַעֲשׂוּ הַשְׂיִי עוֹלָמוֹת כְּנִיל). וְזֶה מִה שְׂאֲמָרָה אֲבִיגַיִל לְדוֹד בְּעַת
 שְׁחָלַק עָלָיו נָבֵל וְדָבַר עָלָיו סָרָה כְּנִיאָמַר שֵׁם, אָמְרָה לוֹ: "וְעַתָּה יְדַעְתִּי כִּי
 בֵּית יַעֲשֶׂה לְךָ ה'" (שְׁמוּאֵל-ב' ז'). הֵינּוּ עַל-יְדֵי זֶה הַמַּחְלָקָת "יַעֲשֶׂה לְךָ ה'"
 בֵּית מִהָאֲבָנִים הַנִּיל

כִּי הַצְדִּיק מְטַה כְּלָפֵי חֶסֶד, וְדָן אֶת כָּל הַחֲלוּקִים עָלָיו לְכַף זְכוּת שְׁכּוֹנָתָם
 לְשֵׁם שְׁמַיִם. כִּי לֹא הָיָה הָעוֹלָם יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹר שֶׁל הַצְדִּיק שְׂאוּרוֹ גְּדוֹל
 מְאֹד לְהָעוֹלָם לְסַבְּלוֹ. וְגַם מִחֲמַת שְׂיֵשׁ כְּמָה דִּינִים וְקִטְרוּגִים גְּדוֹלִים עַל
 הַצְדִּיק הַגְּדוֹל הָאֲמֵת, עַל-כֵּן הֵם חוֹלְקִים עָלָיו, וּבְזֶה הֵם מִשְׂתִּיקִים
 הַדִּינִים וְהַקְּטְרוּגִים. כְּמוֹ שְׂאֲנוּ רוֹאִים כְּשֵׂיֵשׁ דִּין קָשָׁה עַל אָדָם, וְאֶחָד

לובש קנאה ואומר, אני אלך ואנקם ממנו ואעשה בו דין, על ידי זה הוא משתיק ממנו שאר הבעלי דין שמקטרגים שלא היה אפשר לו לסבל דיניהם. נמצא שזה שהולך לנקם ממנו עושה לו טובה גדולה מאד. כי בודאי טוב ונוח לו לסבל דינו של זה האחד שזה אפשר לו לסבלו, מלסבל דיניהם חס ושלום שלא היה אפשר לסבלו. וכמו שמצינו אצל פינחס במעשה זמרי. כי לולי פינחס היו ישראל חס ושלום חיבין פליה חס ושלום, אך מחמת שיצא פינחס וקנא קנאת ה' על-ידי-זה נשתק הדין מעל ישראל, כמו שכתוב "בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי" וכו' (במדבר כ"ה). כן זה שחולק על הצדיק, ואומר אני אעשה לו ואראה לו גבורתי ונקמתי ממנו, על-ידי-זה הוא משתיק ממנו שאר הדינים כנ"ל, וגם עושה לו טובה. כי כשהצדיק צריך לילך מדרגא לדרגא אזי מנסים אותו אם יש לו "כח לעמד בהיכל המלך" (דניאל א'), ו"היכל המלך" הוא בחינת פה של הצדיק שנקרא ~ היכל שהוא בגימטריא אד' שהוא בחינת פה, כמו שכתוב: מלכות פה. וזה שהצדיק חולק עליו, הוא נסיון לזה הצדיק שעליו המחלקת, אם יש לו כח לעמד בהיכל המלך בפה של הצדיק החולק עליו. ועל-ידי-זה מעלין אותו מדרגא לדרגא יותר עליונה. נמצא שעושה לו טובה:

צז

על-ידי בשורות טובות יכולין לומר תהלים:

צח

אמירת תהלים מעלה גדולה כאלו אמרם דוד המלך בעצמו. כי הוא אמרם ברוח הקדש, והרוח הקדש מנח בתוך התבות, וכשאומרם הוא מעורר ברוח פיו את הרוח הקדש עד שנחשב כאלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו. והוא מסגל מאד לרפאות החולה להיות לו בטחון רק על השם יתברך, שעל-ידי אמירת תהלים יושיעו ה', והבטחון הוא בחינת משענת. כמו שהאדם נשען על המטה, כן הוא נשען על הבטחון שבטח שיושיעו ה'. כמו שאמר דוד: "וייהי ה' למשען לי" (תהלים י"ח). ועל-כן על-ידי-זה נתרפא החולה, כמו שכתוב "אם יקום והתהלך בחוץ על

מְשַׁעֲנֵתוֹ וְנִקְהָה" (שְׁמוֹת כ"א). וְזֶה בְּחִינַת: "וַיֵּצֵא חֹטֵר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל" (יִשְׁעִיָּה
י"א) הַנֶּאֱמָר עַל מְשִׁיחַ שֶׁהוּא דָּוִד, בְּחִינַת: "רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ הוּא" (אֵיכָה
ד').

וְזֶה בְּחִינַת (פְּסָחִים סח.): "עֲתִידִין צְדִיקִים שְׂיַחֲיוּ מֵתִים", עַל-יְדֵי
הַמְשַׁעֲנֵת, בְּחִינַת: "וַאֲשֵׁר מְשַׁעֲנֵתוֹ בְּיָדוֹ". בְּחִינַת: "וְנִתְּתָה הַמְשַׁעֲנֵת עַל פְּנֵי
הַנֶּעֱר" עַד

(כָּל זֶה לֹא נִכְתָּב בְּשִׁלְמוֹת, וְחֹסֵר הָרֵב רַק מֵה שְׁנֵתַפֵּס בַּמַּח קָצֵת נִכְתָּב,
וְרַבּוֹ נִשְׁכַּח)

חֲרֹף הוּא בְּחִינַת עֲבוּר, וְקוֹץ הוּא בְּחִינַת לְדָה. וְאֵז דְּבַר עֲמֻנוּ שְׂיַחֲהָ נִפְלְאָה
וְנִשְׁכַּח הָרֵב. וּמֵה שְׂאֵנֵי זֹכֵר עֲדִין הוּא מֵה שְׂדַבֵּר אֵז מֵעֲנִין הַקּוֹץ שֶׁהִיָּה אֵז
מִמְשַׁמֵּשׁ וּבָא. כִּי שְׂיַחֲהָ זֶה הִיָּתָה אֵז בִּימֵי נִיסֹן קִדְּם פְּסַח, בְּעֵת שֶׁהִיָּה
הַבְּרִית מִיָּלָה שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֲפָרַיִם ז"ל בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּיָּלָה. וְדַבֵּר אֵז
שֶׁבְּחֲרֹף כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל הַצְּמָחִים כָּלָם מֵתִים, כִּי בְּטֵל כָּחַם בְּחֲרֹף וְהֵם אֵז
בְּבְחִינַת מִיָּתָה. וְכִשְׁבָּא הַקּוֹץ כָּלָם נִתְעוֹרְרִים וְחַיִּים. וְאֵז טוֹב וַיִּפְּהָ מְאֹד
כְּשִׁיוֹצְאִים לְשׁוּחַ בְּשִׁדָּה "שְׂיַחֲהָ זֶה תִּפְּלָה" (בְּרַכּוֹת כו): וְתַחֲנִינָה וְתִשׁוּקָה
וְגַעְגּוּעִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ. וְאֵז כָּל שְׂיַח וְשִׁיחַ הַשְּׂדָה הַמִּתְחִילִים לְחִיּוֹת
וְלְצִמָּח, אֵזִי כָּלָם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ שְׂיַחֲתוֹ וְתִפְּלָתוֹ. וְהָאֲרִיָּה אֵז
בְּשִׂיחֲהָ נִפְלְאָה בְּעֲנִין זֶה, וְעוֹד בְּשָׂאֵר עֲנִינִים (וְעֵין חַיִּי מוֹהֲר"ן סִימָן ע"ב):

צט

כְּשִׁאֲחַד מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאָת שְׁמַיִם נַעֲשֶׂה אֹר וְיֶשֶׁר וְאֹר חוֹזֵר.
וְלִפְעָמִים מְקַדִּים הָאֹר חוֹזֵר קִדְּם הָאֹר יֶשֶׁר, כְּשֶׁהִמְקַבֵּל יֵשׁ לוֹ מִחַ קֶטָן
וְאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל דְּבַרֵי חֲבֵרוֹ, כִּי אֵז קִדְּם שֶׁמְקַבֵּל חֲבֵרוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת
אֹר יֶשֶׁר, קִדְּם לְזֶה מְקַבֵּל הוּא מִחֲבֵרוֹ וְאֵזִי הָאֹר חוֹזֵר קִדְּם לְאֹר יֶשֶׁר.
כִּי כְּשֶׁמְדַבְּרִין עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאָת-שְׁמַיִם, אֵף שְׂאִין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אֵף-
עַל-פִּי-כֵן הוּא מְקַבֵּל הַתְּעוֹרְרוֹת מִחֲבֵרוֹ. כִּי עַל-יְדֵי הַהִפָּאָה שְׂיַצְאוּ
הַדְּבוּרִים מִפִּי לְחֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה חוֹזֵר הָאֹר אֵלָיו (וְזֶהוּ בְּחִינַת אֹר חוֹזֵר
מִמֶּשׁ הַמוֹבָא בְּכִתְבֵים) (בְּעֵץ חַיִּים הֵיכַל א' הֵיכַל א"ק שְׁעַר ד' שְׁעַר אַח"פ
פָּרַק א' וְעוֹד בְּמִקּוֹמוֹת הַרְבֵּה) עֵין שָׁם, כְּמוֹ מִי שֶׁמְכָה בְּכִתְלֵ שְׁחוֹזֵר הַדְּבַר
אֵלָיו. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁמְדַבֵּר לְחֲבֵרוֹ אֵף-עַל-פִּי שְׂאִין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אֵף-עַל-
פִּי-כֵן הוּא בְּעֲצָמוֹ יָכוֹל לְהַתְעוֹרֵר מֵהֶם, עַל-יְדֵי הַהִפָּאָה שְׂיַצְאוּ הַדְּבָרִים
לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ וְהִכּוּ בּוֹ וְחִזְרוּ אֵלָיו. וְעַל-כֵּן אִם הִיָּה מְדַבֵּר אֵלּוֹ הַדְּבָרִים בֵּינוֹ
לְבֵינוֹ עֲצָמוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֵא הִיָּה מִתְעוֹרֵר מֵהֶם כָּלֵל, וְעַל-יְדֵי שְׂדַבְּרָם
לְחֲבֵרוֹ נִתְעוֹרֵר מֵהֶם, אֵף שֶׁחֲבֵרוֹ לֹא נִתְעוֹרֵר כִּי חִזְרוּ אֵלָיו עַל-יְדֵי בְּחִינַת
הַהִפָּאָה כַּנִּי"ל (וְזֶה בְּחִינַת אֹר חוֹזֵר שֶׁהוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַהִפָּאָה כַּמְבָאָר

ק

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל מְכַבֵּר:
 "וְתִתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ" (בְּרֵאשִׁית ל"ט). שֶׁהִבְעֵל דְּבַר וְהִסְטֵרָא אַחֲרָא תּוֹפְסָת
 אֶת הָאֵדָם בְּבִגְדוֹ, דְּהִינּוּ שְׁמַטְרִיד אוֹתוֹ בְּטַרְדַּת בְּגָדָיו וּמְלַבּוּשָׁיו. כִּי טַרְדַּת
 הַצְּטֻרְכוֹת מְלַבּוּשִׁים וּבְגָדִים שֶׁל אָדָם הֵם מְבַלְבְּלִין מְאֹד אֶת הָאֵדָם,
 וּמוֹנְעִים אוֹתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה מְעַבֹּדֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ: "וְתִתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ".
 אֵד מִי שֶׁהוּא בְּעַל נֶפֶשׁ וְלִבּוֹ חֲזָק בְּה', אֵינּוּ מְשַׁגֵּיחַ גַּם עַל זֶה, אֶף-עַל-פִּי
 שָׂאִין לוֹ בְּגָד לְלִבָּשׁ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינּוּ מְטַרִיד עֲצָמוֹ בְּזֶה, וְאֵינּוּ רוֹצֵה
 לְהַנִּיחַ עֲצָמוֹ לְבַלְבֵּל עֲצָמוֹ בְּזֶה. וְזֶהוּ: "וַיִּנַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָה וַיִּנְס" וְכו' (שָׁם).
 שְׁמַנִּיחַ בְּגָדוֹ וּמְלַבּוּשׁוֹ וְנָס וּבֹרַח מֵהֶם וְאֵינּוּ מְשַׁגֵּיחַ כָּלֵל עַל זֶה, רַק עוֹשֶׂה
 אֶת שְׁלוֹ בְּעֹבֶדֶת ה' כְּפִי מֵה שְׁיָכוֹל:

קא

כָּבֵר מְבַאֵר כִּמָּה פְּעָמִים שָׂאִין צְרִיכִין שׁוּם חֲכָמוֹת בְּעֹבֹדוֹת הַבּוֹרָא
 יִתְבָּרַךְ, רַק תְּמִימוֹת וּפְשִׁיטוֹת וְאִמּוּנָה. וְאָמַר, שְׁפִשְׁיטוֹת הוּא גְבוּהַ מִן
 הַכֹּל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הוּא הוּא בְּוֹדָי גְבוּהַ מִן הַכֹּל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ
 הוּא פְּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת:

קב

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ עַל פְּסוּק: "לֹא הִבִּיט אֶן בְּנִיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֶלְקָיו עָמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ" (בְּמִדְבָּר כ"ג), אֲבָל שְׁכַחְתִּי הָעֲנִין, אֵד זֹאת
 אֲנִי זוֹכֵר מֵה שְׁפִרְשׁ סוּף הַפְּסוּק: "וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ", וְתִרְוַעַת לְשׁוֹן

שְׁבִירָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "תִּרְעַם בְּשִׁבְט בְּרָזָל" (תהלים ב'). הֵינּוּ כְּשֶׁמֶשְׁבְּרִין אֶת הַכְּפִירוֹת, אֵזִי: "מִלְכָּד בּו", הֵינּוּ שְׁמוּצָאִין אֶת הַמִּלְכָּד יִתְבַּרְךָ גַּם בְּתוֹךְ הַכְּפִירוֹת עֲצָמֹן, כִּי גַם בְּהַכְּפִירוֹת בְּעֲצָמֹן מִלְבָּשׁ חִיּוּתוֹ יִתְבַּרְךָ. גַּם אָמַר, שֶׁהַמְּחַקְרִים גַּם חִיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כָּלֵל אֶפְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי תִכְף כְּשֵׁישׁ לָהֶם אֵיזָה דָּבָר שְׂאִינוּ כְּרָצוֹנָם, מִכָּל-שָׂכָן כְּשֵׁישׁ לָהֶם אֵיזָה צָרָה, אֵזִי אֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת מֵאַחַר שֶׁתּוֹלִין בְּטַבַּע חֶסֶד וְשְׁלוֹם רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, וְאֵין לָהֶם בְּמָה לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמֹן כָּלֵל. אֲבָל אִישׁ אֲמוּנוֹת הַמֵּאֲמִין בְּה' חֲיִיו טוֹבִים מְאֹד. כִּי אֶפְלוּ כְּשֶׁעֲבַר עָלָיו חֶסֶד וְשְׁלוֹם אֵיזָה צָרָה רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, אֵזִי הוּא גַם-כֵּן יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּהֶשֶׁם יִתְבַּרְךָ, כִּי בּוֹטַח בְּה' כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה, אוֹ שְׁעַל-יָדֵי יִסּוּרִין אֵלוּ יִנְכוּ לוֹ מַעֲוֹנוֹתָיו, אוֹ שְׁעַל-יָדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְאֵיזָה טוֹבָה גְּדוֹלָה בְּסוּף, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. כִּי כְּוִנַּת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ הִיא בְּיָדָיו לְטוֹבָה. עַל-כֵּן אִישׁ אֲמוּנוֹת הוּא חֵי חַיִּים טוֹבִים תָּמִיד, וְטוֹב לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. אֲבָל הַמְּחַקְרִים אֵין לָהֶם שׁוֹם חִיּוֹת לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה מִבְּאֵר מְאֹד לְמִי שֶׁבָּקִי בָּהֶם. כִּי הֵם מְלֵאִים יִסּוּרִים תָּמִיד, כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ. כִּי אִי אֶפְשֶׁר שֶׁיִּתְנַהֵג לָהֶם כְּרָצוֹנָם. וּמֵאַחַר שֶׁהֵם בּוֹחֲרִים רַק בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּלוֹ מְלֵא יִסּוּרִים וְיִגּוֹנוֹת רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, עַל כֵּן בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה יֵשׁ לָהֶם צַעַר וְיִגּוֹנוֹת וּדְאָגוֹת מַעֲנִינֵי הַעוֹלָם הַזֶּה שְׂאִין מִתְנַהֵג לָהֶם כְּרָצוֹנָם, וְכָל יְמֵיהֶם כְּעַס וּמְכַאוּבוֹת. כִּי אִי אֶפְשֶׁר שֶׁיִּתְנַהֵג לְהֵאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה שׁוֹם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כְּרָצוֹנוֹ. וּמֵאַחַר שְׂאִין מְסַתְּכָלִין עַל הַתְּכֵלִית הָאֲמִתִּי וְהַנֶּחָחִי, רַק עַל תְּאוּוֹת עוֹלָם הַזֶּה, עַל-כֵּן בְּיָדָיו הֵם מְלֵאִים יִסּוּרִים תָּמִיד כְּנִ"ל. וְגַם כְּשֶׁבָּאִין עֲלֵיהֶם הַיִּסּוּרִים וְהַדְּאָגוֹת וְהַיִּגּוֹנוֹת אֵין לָהֶם בְּמָה לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמֹן כְּנִ"ל. אֲבָל אִישׁ כְּשֶׁר מֵאַחַר שֶׁמֵּאֲמִין בְּהָאֲמִת, וְעָקַר תִּקְוָתוֹ הוּא לְעוֹלָם הַבָּא, עַל-כֵּן חֲיִיו טוֹבִים מְאֹד. כִּי כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, הוּא מֵאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כְּדִי לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיָּשׁוּב מַעֲוֹנוֹתָיו אוֹ בְּשִׁבִּיל כְּפָרָה עַל עוֹנוֹתָיו, כְּדִי שֶׁיִּזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לְטוֹב הַנֶּחָחִי וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאֶפְלוּ הַיִּסּוּרִין שֵׁישׁ לְאִישׁ כְּשֶׁר מַחֲמַת הַצַּעַר שֶׁל הַחֲרָטָה כְּשֶׁנִּזְדַּמְּן לוֹ אֵיזָה פָּגָם אוֹ אֵיזָה עֲבָרָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֶפְלוּ אִם חֶסֶד וְשְׁלוֹם עֲבַר עֲבָרָה מִמֶּשׁ רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, אַחֲרֵי-כֵן כְּשֶׁזוֹכֶה לְהַתְּחַרֵּט עָלָיו, אֶף-עַל-פִּי שֵׁישׁ לוֹ צַעַר גְּדוֹל מְאֹד וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים, עַל שֶׁבָּא לְיָדֵי מְכַשׁוֹל אוֹ לְיָדֵי עֲבָרָה רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ רַחֲמָנָא לְשַׁבּוֹ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן, גַּם אֵלוּ הַיִּסּוּרִין אֵינָם הַיִּסּוּרִין כָּלֵל. כִּי זֶה הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין שֵׁישׁ לוֹ עַל שֶׁעֲבַר עֲבָרָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֵלוּ הַיִּסּוּרִין הֵם מוֹסִיפִים חַיִּים לְהֵאָדָם, בְּבַחֲיִנַת (מְשָׁלִי י'): "יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים". וְתִדַּע כָּלֵל זֶה, כִּי כָּל הַיִּרְאוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים שֵׁישׁ לְאָדָם הֵם מְקַצְרִים וּמְכַלִּים יָמֵי חֲיָיו. וְעַל-כֵּן אֵלוּ הַקְּלֵי עוֹלָם הָעוֹסְקִים בְּחַקִּירוֹת, חִיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כָּלֵל, כִּי הַיִּסּוּרִים וְהַדְּאָגוֹת שֶׁלָּהֶם מְכַלִּים חִיֵּיהֶם כְּנִ"ל. אֲבָל כָּל הַיִּרְאוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִין שֵׁישׁ לְאָדָם מַחֲמַת יִרְאֵת ה' הֵם מוֹסִיפִים יָמִים וְחַיִּים, בְּבַחֲיִנַת: "יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים". וְגַם אֵלוּ הַיִּסּוּרִין שֵׁישׁ לְאָדָם מַחֲמַת שֶׁעֲבַר אֵיזָה פָּגָם אוֹ עֲבָרָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, וּמִתְּחַרֵּט עַל זֶה וַיֵּשׁ לוֹ צַעַר גְּדוֹל מְאֹד, אֵלוּ הַיִּסּוּרִים הֵם בְּבַחֲיִנַת "יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים". כִּי הַיִּסּוּרִין שֶׁלוֹ הֵם מַחֲמַת שֶׁמִּתְּחַרֵּט מִהֶשֶׁם יִתְבַּרְךָ, הֵן מַחֲמַת רוּמְמוֹתָיו יִתְבַּרְךָ, אוֹ מַחֲמַת יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ. וְאִיךָ שֶׁהוּא, עַל-כָּל-פָּנִים הוּא בְּכָלֵל יִרְאֵת ה', כִּי הַכֹּל

מִירָאתוֹ יִתְבַּרַךְ וְעַל-כֵּן הִיא מוֹסֶפֶת יָמִים כַּנִּ"ל.
גַּם מִי שֶׁהוּא אִישׁ אֲמוּנָה, הַתְּשׁוּבָה שְׁלוֹ הוּא יוֹתֵר קָלָה. כִּי הַתְּשׁוּבָה
צְרִיכָה לְהִיטֵב תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל, דְּהֵינּוּ שְׂפָפִי הַתְּעַנּוּג שֶׁהִיָּה לוֹ מִהֶעֱבְרָה, כֵּן
יְהִיָּה לוֹ מִמַּשׁ צֶעַר וְיִסּוּרִין. וּמֵאַחַר שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, עַל-כֵּן לֹא הִיָּה תְּעַנּוּגוֹ
בְּשִׁלְמוֹת בְּשַׁעַת הֶעֱבְרָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן. כִּי הִיָּה מְעַרְבַּב בְּיָגוֹן, כִּי
יָדַע כִּי מָרָה תִּהְיֶה בְּאַחֲרוֹנָה, כִּי יְהִיָּה לוֹ עֲנֵשׁ קָשָׁה וְמֵר רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן, רַק
שֶׁלֹּא הִיָּה יְכוּל לְהִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲוָתוֹ. עַל-כֵּן תְּשׁוּבָתוֹ קָלָה יוֹתֵר, כִּי אִין צְרִיךְ
לְסַבֵּל יִסּוּרֵי הַתְּשׁוּבָה כָּל-כָּךְ מֵאַחַר שֶׁגַּם בְּשַׁעַת הֶעֱבְרָה לֹא הִיָּה תְּעַנּוּגוֹ
בְּשִׁלְמוֹת כַּנִּ"ל. אֲבָל הַמַּחֲקָרִים שֶׁאִין לָהֶם אֲמוּנָה תְּשׁוּבָתָם כְּבִדָּה יוֹתֵר,
כִּי לֹא הִיָּה לָהֶם יִסּוּרִים כָּל-כָּךְ בְּשַׁעַת הֶעֱבְרָה, כִּי הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לְהִיטֵב
תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל כַּנִּ"ל.

וְעַיִן בְּשִׁלְ"ה (סֵפֶר "שְׁנֵי-לוֹחֹת-הַבְּרִית") בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (פֶּרֶק נֵר מְצוּחָה
ד"ה הַרְחַקֵת לַמּוֹד וְכוּ'), שֶׁם מְבֹאָר בְּיוֹתֵר גְּדוֹל עֵצֶם הָאֲסוּר לְהַסְתַּכֵּל
בְּסִפְרֵי הַמַּחֲקָרִים. וְהִבִּיא שֶׁם שְׂמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאֵלוֹ הַסִּפְרִים אִין לוֹ חֵלֶק
לְעוֹלָם הַבָּא. וְהִבִּיא שֶׁם בְּשֵׁם כַּמָּה גְּדוֹלֵי הַקְּדָמוֹנִים שֶׁהִפְלִיגוּ בְּעֵצֶם אֲסוּר
זֶה שְׁחֵמוֹר מִכָּל עֲבֻרוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, וְכֵן מְבֹאָר בְּכַמָּה סִפְרֵים קְדוּשִׁים:

קג

טוֹב יוֹתֵר לְהִיטֵב פְּתִי יֶאֱמִין לְכָל דְּבַר, דְּהֵינּוּ לְהֶאֱמִין אֶפְלוּ בְּשִׁטּוֹתִים
וּשְׂקָרִים כְּדִי לְהֶאֱמִין גַּם בְּהֶאֱמָת, מִלְּהִיטֵב חֶכֶם וְלִכְפֹּר בְּכָל חֶסֶד וְשְׁלוֹם,
דְּהֵינּוּ לִכְפֹּר בְּשִׁטּוֹתִים וּשְׂקָרִים, וְעַל-יָדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַכָּל לִיצְנוּת אֶצְלוֹ
וְכוֹפֵר גַּם בְּהֶאֱמָת חֶסֶד וְשְׁלוֹם. "וּמוֹטָב שֶׁאֶקְרָא שׁוֹטָה כָּל יָמֵי וְאֵל אֶהְיָה
רָשָׁע שְׁעָה אַחַת לְפָנֵי הַמָּקוֹם" (עֲדִיּוֹת ה')

קד

"אִם פָּגַע בְּךָ מְנוּיָל זֶה מְשִׁכְהוּ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ" (קְדוּשִׁין ל:). כִּי לְפַעֲמִים הוּא
(הֵינּוּ הַבַּעַל דְּבַר) מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הָאָדָם וְאֵזִי הָאָדָם כְּמוֹ בֵּית-הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד
מִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ. וְכֵן בְּלַמּוּד, לְפַעֲמִים הָאָדָם הוּא כְּמוֹ בֵּית-הַמְּדַרְשׁ וְאֶחָד
לוֹמֵד בְּתוֹכוֹ. אֵךְ אֶף-עַל-פִּי-כֵן לַמּוּד כְּזֶה טוֹב יוֹתֵר מִתְפַּלֵּה כְּזוֹ, כְּמֵאֲמַר
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם): "אִם אָבֹן הוּא נְמוּחַ אִם בְּרָזָל הוּא מִתְפּוֹצֵץ". וְזֶהוּ:

אם פגע בך מנגול זה, פגיעה לשון תפלה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות כו:). הינו כשהמנגול מתפלל מתוך דא, ואתה רק כמו בית-הכנסת, משכהו לבית-המדרש. כי טוב יותר שיהיה נעשה בחינת בית-המדרש, כי הלמוד טוב יותר כנ"ל:

קה

"ואשר פח בהם לעמד בהיכל המלך" (דניאל א'). כי יש למעלה היכל המלך, ולמטה היכל המלך הוא הדבור. כי "היכל דא אד", "אד' שפתי תפתח" (תהלים נ"א). וצריך שיהיה לו פח לעמד בהיכל המלך בפה הצדיק וכו' (הינו כשהצדיק חולק עליו ומדבר עליו יהיה לו פח לעמד):

קו

אמונה בחינת אור, כמו שכתוב: "ואמונתך בלילות" (תהלים צ"ב). ואמונה שהיא על-פי חכמה בחכמות התורה, ומשיג את ה' ועל-ידי-זה יש לו אמונה, הגם שהוא טוב, עם כל זאת עקר אמונה הוא שיהא מאמין בהשם יתברך בלא אות ומופת וחכמה, וזה הוא עקר אמונה בשלמות ובחינת אור, כמו שכתוב: "ואמונתך בלילות" כנ"ל. ויש חכם שהוא חכם אפלו בחכמות התורה, ואין לו אמונה בה'. ואלו החכמים שאין להם אמונה נקראים בעלי ראון. כי חכמה אמתיות, דהינו עם אמונה, נקרא ראיה, כמו שכתוב: "ולבי ראה חכמה" (קהלת א') וכו'. ולעמת זה החכמים שאין להם אמונה נקראים בעלי ראון, וכמו שפרש רש"י שיש להם שרץ במחו (הינו שיש להם טמאה וכפירה במחם). וצריך להרחיק מאנשים אלו שהם בחינת בעלי ראון, אפלו משכונתם, כי ההבל פיהם מויק לאדם כשר שיפל לתאות נאוף. כי זיוג דקדשה הוא על-ידי בחינת דעת כמו שכתוב: "וידע אדם" (בראשית ד'). ואלו הבעלי ראון שדעתם מקלקל ופגום, ויש להם שרץ במחם, על-כן זיוגם נאחו בקלפה, ועל-כן הם נואפים (כי נאוף תלוי בעינים). כי חכמת אמת שהיא בחינת ראיה כנ"ל, בחינת עינים, על אלו החכמים נאמר "ברית כרתי לעיני" וכו' (איוב ל"א). אבל הבעלי ראון הם נואפים. וזה שדרשו רבותינו ז"ל: "ולא תתורו אחרי לבבכם - זהו מינות, ואחרי עיניכם - זהו נאוף" (ברכות יב:).

כִּי זֶה תִּלְוִי בְּזָה כַּנִּיל. וְעַל-יַדֵּי חֲכָמָה עִם אֲמוּנָה נִצּוּל כַּנִּיל:

קז

"אֶסְתֵּר בִּינּוֹנִית הִיְתָה לֹא אֶרְכָּה וְלֹא קֶצֶרָה" (מְגִלָּה יג.). הָעֵינָן שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם): "בְּשִׁבִיל צְנִיעוּת שְׁהִיְתָה בְּרַחֵל זְכָתָה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה שְׂאוּל, וּבְשִׁבִיל צְנִיעוּת שְׁהִיְתָה בְּשִׂאוּל זְכָה וַיֵּצֵאָה מִמֶּנּוּ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. וּבְרַחֵל כְּתִיב: "רַחֵל בְּתֵדָה הַקְּטָנָה" (בְּרַאשִׁית כ"ט). וּבְשִׂאוּל נֶאֱמַר "מִשְׁכְּמוֹ וּמַעֲלָה גְבִיהַ מִכָּל הָעָם" (שְׁמוּאֵל א' ט'). וְאֶסְתֵּר מִמְצַע בֵּין שְׂאוּל וְרַחֵל בִּינּוֹנִית הִיְתָה:

קח

זְדוּעַ שְׁלֵמוּד הַזֶּהר מְסַגֵּל מְאֹד מְאֹד. וְדַע, שְׁעַל-יַדֵּי לְמוּד הַזֶּהר נֶעֱשֶׂה חֶשֶׁק לְכָל מִינֵי לְמוּדִים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְהַלְשׁוֹן הַקְּדוּשׁ שֶׁל הַזֶּהר מְעוֹרֵר מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ. דְּהֵינּוּ הַשִּׁבְחָה שְׁמִשְׁבַּח וּמִפְאָר אֶת הָעוֹבֵד ה', דְּהֵינּוּ הַלְשׁוֹן הַרְגִיל בַּזֶּהר לומר "זִכְרָה" וְכוּ' עַל כָּל מִצְוָה וְעִבּוּדָה, וְלַהֲפִיךָ הַצִּעֲקָה שְׁצוּעַק "וַי" וְכוּ' "וַי לֵה וַי לְנִשְׁמָתָה" עַל הַסֵּר מִעִבּוּדַת ה'. אֵלּוּ הַלְשׁוֹנוֹת מְעוֹרְרִים מְאֹד אֶת הָאָדָם לְעִבּוּדָתוֹ וְתִבְרָךְ:

קט

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי קִדֵּשׁ כָּל-כָּדָד אֶת לְשׁוֹן תְּרַגּוּם, עַד שֶׁאֲפִלוּ שְׂאָר דְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בַּלְשׁוֹן תְּרַגּוּם יֵשׁ לָהֶם כַּח לְעוֹרֵר לְהַשִּׁם וְתִבְרָךְ:

קי

יש כמה שטותים ובלבולים המתדבקים ומתחברים בהמח, ובפרט בלבולי האמונה. ועל-ידי השנה נפרדים מהמח. וביותר מועיל השנה לאמונה
פנ"ל:

קיא

"אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו" (משלי י"ט). פרוש מי שאינו מקשר ומקרב לצדיק אמת, אזי כל עבודתו הוא רק כמו מי שמעקם עצמו, ומתדמה לחברו כקוף בפני אדם. וזהו: "אולת אדם תסלף דרכו". הינו שהאדם על-ידי אולתו כל עבודתו הוא רק בבחינת "תסלף דרכו", כמו מי שמסלף ומעקם עצמו אחר חברו פנ"ל. והטעם פי: "ועל ה' יזעף לבו". הינו להצדיק שהוא בחינת "על ה'". כי "מי מושל בי צדיק" (מועד קטן טז:). "יזעף לבו" הינו שחולק על הצדיק, ואינו מקרב אליו. על-ידי-זה "תסלף דרכו" שהוא רק כמי שמעקם עצמו פנ"ל. כי אין ממש בעבודה כ-אם על-ידי הצדיק האמיתי כמובא במקום אחר:

קיב

איתא, אם התורה היתה נכתבת פסדר, היו יודעין כל ענש ושכר של כל לא תעשה ועשה. הנה יש עברה שענשה של עברה ההיא שיהא בעל חוב תמיד, ואפלו יעשה כל טצדקי דאפשר והתפעלות, לא יועיל כלל, ויהיה בעל-חוב תמיד. ולפעמים גורם העברה שמפיל גם אחרים להיותם בעלי חובות. ולזה יש עת שנגעשו כמה בעלי חובות בעולם, זהו מחמת העברה הנ"ל שנתגברה בעולם חס ושלום. ועצה לזה, לשוב בתשובה בכלליות ולהתחנן לפני השם יתברך להצילו מעברה זו, ולהתחרט בכלליות על עברה זו. ועת לשוב על זה הוא כשהוא במחין דגדלות. אזי טוב להתחרט

וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ עַל זֶה וְלָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה. כִּי מִחִין דְּקִטְנוּת הוּא בְּחִינַת בְּעַל חוּב, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "עֲשֶׂרָה קָבִין שָׁנָה יָרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ עֲבָדִים" (קְדוּשֵׁין מֵט:). שָׁנָה הוּא בְּחִינַת מִחִין דְּקִטְנוּת, עֲבָדִים בְּחִינַת: "עֲבָד לֹא לְאִישׁ מְלוּחָה" (מִשְׁלֵי כ"ב). וְלָזֶה כָּשֶׁהוּא בְּמִחִין דְּגִדּוּלַת אָזִי הָעֵת לָשׁוּב עַל זֶה, וּלְבַטֵּל הָעֲנָשׁ שֶׁל בְּעַל-חוּב בְּחִינַת מִחִין דְּקִטְנוּת כְּנ"ל:

קיג

הָעוֹלָם אוֹמְרִים: מִי שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹתוֹ נֶעַר הוּא לוֹקֵחַ אֶשְׁתּוֹ מִמֶּנּוּ. כִּי אִשָּׁה כְּשֶׁרָה הִיא בְּחִינַת: "אִשָּׁת חַיִל עֹטְרַת בְּעֵלָה" (מִשְׁלֵי י"ב). וְכִשְׁמֵתָה חַס וְשְׁלוֹם הוּא בְּחִינַת "נִפְלָה ~ עֹטְרַת ~ ר' אֲשֶׁנּוּ" (אִיכָה ה' ה') רֵאשִׁי-תַבּוֹת נֶעַר:

קיד

עֲכָשׁוּ בְּנִקֵּל יוֹתֵר לַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן. כִּי הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁעָמְדוּ בְּנִסְיוֹן כָּבֵר שֶׁבְּרוּ כָּל-כָּד קָלְפָה הַזֹּאת שֶׁל תַּאֲוָה זוּ, עַד שֶׁעֲכָשׁוּ בְּקַל יְכוּלִים לַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן, וְאֶפְלוּ אִישׁ פְּשׁוּט לְגַמְרֵי יְכוּל עֲכָשׁוּ לַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן. וְעַל-כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "תּוֹקְפוּ שֶׁל יוֹסֵף עֲנֻתָנוֹתוֹ שֶׁל בְּעַז, תּוֹקְפוּ שֶׁל בְּעַז עֲנֻתָנוֹתוֹ שֶׁל פִּלְטֵי בֶן לִישׁ" (סִנְהֶדְרִין יט:). כִּי תִקַּף הַנִּסְיוֹן שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק (בְּרֵאשִׁית ל"ט) הָיָה דְבָר קַל וּפְשׁוּט אֲצֵל בְּעַז שֶׁהָיָה אַחֲרָיו (רוּת ג'), וְכֵן תִּקַּף הַנִּסְיוֹן שֶׁל בְּעַז הָיָה קַל וּפְשׁוּט אֲצֵל פִּלְטֵי (שְׁמוּאֵל-א כ"ה). כִּי כָּל מִי שֶׁהָיָה אַחֲרוֹן יוֹתֵר הַנִּסְיוֹן קַל אֲצֵלוֹ יוֹתֵר כְּנ"ל, וְעַל-כֵּן עֲכָשׁוּ בְּנִקֵּל לַעֲמֵד בְּנִסְיוֹן אֶפְלוּ אִישׁ פְּשׁוּט לְגַמְרֵי כְּנ"ל:

קטו

עקר הנסיון של כל אדם בעולם הזה הוא בתאונה הזאת של נאוף. ואפלו תאנות ממון, אף על פי שהיא תאונה גרועה מאד וכי וכי והוא עבודה זרה ממש, אף-על-פי-כן עקר הנסיון הוא בתאונה הזאת:

קטז

אחד היה מדבר עמו, והיה משבח את איש אחד שמתנהג בישר. ואמר עליו בלשון אשכנז, שהאיש הזה הוא "ארינטליד" [אדם ישר]. ענה הוא ז"ל ואמר: שעל איש ישראל אין שיך לומר "ארינטליד". כי אמות העולם יש להם הנהגות נימוסיות מה שהשכל והישר מחיב, שזה נקרא "ארינטליד". אבל ישראל עם קדוש, אפלו אלו המצוות שהם מצד דרך ארץ, מה שהישר והשכל מחיב, אפלו אלו המצוות אין עושין מחמת דרך ארץ, מצד חיוב השכל והישר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך שמו, שצוה עלינו בתורתו לעשות כן.

וזה שאמר דוד המלך עליו השלום: "דרך מצוותיך ארוץ" (תהלים קי"ט). הינו שאפלו המצוות וההנהגות שנקראים דרך, דהינו שהם מדרך ארץ, שמצד הדרך ארץ והישר מחיבים להתנהג כן, כגון לבלי לגזל את חברו וכיוצא בזה, ואמר דוד המלך עליו השלום שאפלו אלו המצוות שהם בחינת דרך כנ"ל - "מצוותיך ארוץ". הינו שאינו מקימם מצד דרך ארץ, כי-אם מחמת מצוות התורה הקדושה. וזהו: "דרך מצוותיך ארוץ", שאפלו המצוות שהם בחינת דרך, שהם מצד דרך ארץ וכי כנ"ל, אף-על-פי-כן "מצוותיך ארוץ". שאיני מקימם חס ושלום מצד נמוסיות ודרך ארץ, כי אם "מצוותיך ארוץ", שאני רץ לקיים מצוותיך שגזרת עלינו בתורה. ועל-כן אמרו רבותינו ז"ל "ישראל קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם" (יבמות סא.). כי אד"ם הוא ראשי-תבות: "דרך ~ מצוותיך ~ ארוץ". כי ישראל עם קדוש, אפלו המצוות שהם מצד השכל ודרך ארץ, גם אותן המצוות אינם מקימים מצד הישר, כי-אם מחמת מצוות התורה הקדושה כנ"ל. ועל-כן הם קרויים אד"ם בחינת: "דרך ~ מצוותיך ~ ארוץ" וכי כנ"ל:

ואלה מוסיף על הראשונים, מה שלקטנו ואספנו שושנים ופרחים נאים מתוך שיחות מוהר"ן הקדוש אשר עדין המה בכתובים:

ק"ז

בכפר אסאטאן, סמוך לעיר מעדווידווקע, שם היה דר חמיו ז"ל, ושם היה עקר גדולו. ושם הולך נהר גדול ועליו גדלים קנה וסוף הרבה למאד מאד. היה דרכו בקדש של אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה, שהיה לוקח לפעמים ספינה קטנה ושט עמה בעצמו לתוך הנהר הנ"ל, אף-על-פי שלא היה יכול היטב להנהיג ספינה זאת, אף-על-פי-כן היה שט עמה עד אחורי הקנה וסוף, עד המקום שלא היו רואין אותו עוד, ושם עשה מה שעשה בעבודת השם יתברך בתפלה והתבודדות אשרי לו. כי באמת זכה למה שזכה כנראה בחוש בספריו הקדושים. מענין הספינה הנ"ל, שהלך עם הספינה לתוך הנהר והוא לא ידע להנהיג הספינה. וכשבא בתוך הנהר רחוק מהיבשה, ולא ידע כלל מה לעשות, כי הספינה מתנוודת וכמעט שיטבע חס ושלום. ואז צעק להשם יתברך והרים ידיו אליו כראוי. וכן כשהיה תלוי בידי על החומה בטבריא כשרצה לברח מהעפוש רחמנא לצלן וכוי, וראה תחתיו הים כנרת, וכמעט כמעט שיפל כמבאר במקום אחר בספור הנסיעה שלו לארץ-ישראל (בשבחי הר"ן), אז גם-כן צעק בלבו להשם יתברך כראוי. והיה רגיל לספר זאת. ורצה להכניס בלבנו שכך צריך כל אחד ואחד לצעק להשם יתברך, ולשא לבו אליו יתברך כאלו הוא באמצע הים תלוי על חוט השערה, והרוח סערה סוער עד לב השמים, עד שאין יודעין מה לעשות, וכמעט אין פנאי אפלו לצעק, אבל באמת בודאי אין לו עצה ומנוס כי-אם לשא עיניו ולבו להשם יתברך. וכך צריכין בכל עת להתבודד ולצעק להשם יתברך, כי האדם בסכנה גדולה בזה העולם כאשר יודע כל אחד בנפשו, והבן הדברים היטב:

קִיחַ

שָׁמַעְתִּי מִהֶרֶב דָּפָה בְּרִסְלָב שָׁאֵמֶר, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁאָמַר בְּלִשׁוֹן תִּימָה :
עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קִשָּׁה קִשְׁיֹת הֶרְבֵּה מְאֹד. מַה טוֹב וְנָעִים לְהַאִישׁ הַזֶּה
שֶׁזֹּכֶה לְדַעַת שָׁלֵם, שְׂיוֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיֹדֵעַ שְׂאִינוּ קִשָּׁה שׁוֹם קִשְׂיָא כָּלֵל,
וְהַכֵּל נָכוֹן וְיָשָׁר כִּי יִשְׁרִים דְּרָכֵי ה' . וְכֵן אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי פַעַם אֶחָד שֶׁאָמַר : עַל
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קִשָּׁה קִשְׁיֹת וְכוּ'. וְכֹונֶתוֹ הִיָּה כְּמִתְלוֹצֵץ מִזֶּה שֶׁקִּשָּׁה לְקַצַּת
בְּנֵי הָעוֹלָם קִשְׁיֹת הֶרְבֵּה וּגְדוּלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֵס וְשָׁלוֹם. אֲבָל בְּאֶמֶת
בְּיָדָאֵי אֲסוּר לְהִרְהֵר אַחֲרֵי דְרָכָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּיָדָאֵי צְדִיק ה' בְּכֹל דְּרָכָיו
וְכוּ', רַק שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְשַׁכַּל הָאֲנוּשֵׁי לְהִבִּין דְּרָכָיו וְהִנְהִיגוּ אֶת הָעוֹלָם
בְּשׁוֹם אֲפֹן (וְעֵין בְּסִפְרֵי לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן חֶלֶק ב' (תַּנְיָנָא) בְּסִימָן נ"ב שֶׁמְבַאֵר
שֵׁם מַעֲנֵן זֶה : "כִּי כִּף רָאוּי לְהִיֹּת שְׂיִהְיָה קִשָּׁה עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אִם
לֹא כֵן הִיָּה דַעַתוֹ כְּדַעַתְנוּ חֵס וְשָׁלוֹם" וְכוּ' עֵין שָׁם) :

קִיט

אֵינִי זֹכֵר הֵיטֵב לַעֲנֵן מַה נִּדְבָר הָעֵנֵן, אֲבָל זֶה אֵינִי זֹכֵר, שֶׁבִּסּוֹף אָמַר :
כְּשֶׁאֹחֲזִין בְּזֶה וְכוּ'. וְהַפְּלִיג בְּתַנּוּעָתוֹ לְמַעַלָּה גְדוּלָּה מְאֹד כְּשֶׁאֹחֲזִין בְּזֶה,
דְּהֵינּוּ כְּשֶׁאֹחֲזִין בְּזֶה שֶׁהוּא מְרַצָּה וְחִפָּץ וּמְשִׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁחֲבָרוּ יִהְיֶה אִישׁ
כְּשֶׁר וְצְדִיק אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה חֵס וְשָׁלוֹם, זֶהוּ מַעַלָּה גְדוּלָּה מְאֹד.
גַּם נִזְכַּרְתִּי שֶׁאָמַר אֲזִי זֶה הַלִּשׁוֹן : שֶׁהוּא מְרַצָּה אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵנִי אֵינִי זֹכֶה
חֵס וְשָׁלוֹם לַעֲבֹד אֶת ה', עַל-כֵּל-פְּנִים יַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל הַשְּׂנִי אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
זֶהוּ דְבַר גְּדוֹל מְאֹד כְּשֶׁאֹחֲזִין בְּזֶה. כִּף שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ. וּלְפִי דַעַתִּי
נִדְמָה לִי שֶׁזֶהוּ דְבַר פְּשׁוּט מְאֹד, כִּי בְּיָדָאֵי אֵינִי רוֹצֶה וְחִפָּץ מְאֹד וּמְשִׁתּוֹקֵק
וּמִתְגַּעְגַּע מְאֹד שְׂיִהְיֶה כֹּל יִשְׂרָאֵל כְּשִׁרִים וְצְדִיקִים אֲמִתִּיִּים. אֲפֹלוּ אִם לֹא
אֲזַכֶּה אֵינִי לָזֶה, עַל-כֵּל-פְּנִים יִהְיֶה חֲבָרֵי בְּנֵי גִילִי וְכֹל יִשְׂרָאֵל צְדִיקִים
נוֹרָאִים אֲמִתִּיִּים. כִּי זֶה עֵקֶר הָאֱהָבָה וְהֶרְחַמְנוּת שְׂצָרִיכִין לְרַחֵם אֶחָד עַל
חֲבָרוֹ וְעַל כֹּל יִשְׂרָאֵל, שְׂיִזְכּוּ לְתַכְלִית הָאֲמִתִּי לְהִיֹּת כְּרָצוֹנוֹ הַטוֹב בְּאֶמֶת,
שֶׁזֶהוּ עֵקֶר טוֹבְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכַמְבַאֵר בְּהַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֵם יְנַהַגֵם" וְכוּ'.
בְּלְקוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן ז' עֵין שָׁם. אֲבָל דַּעַתִּי שְׂיִשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכְּשֶׁהֵם נוֹפְלִים
חֵס וְשָׁלוֹם מַעֲבֹדֶת ה', מְכַל-שֶׁכֶן וְכֹל שֶׁכֶן אוֹתָן שְׂנַכְשְׁלִין בְּאִיזָה תַאֲוָה
רָעָה אוֹ בַעֲבָרָה חֵס וְשָׁלוֹם, הֵם שׁוֹנְאִים וּמִתְגָּרִים בְּמִי שְׂעוֹסֵק בַּעֲבֹדֶת ה'
וְרוֹצִים לְהַפִּילוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, וּמְחַלְשִׁים אֶת דַּעַתוֹ מְאֹד, וּמְבַזִּים אוֹתוֹ
בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת, וְגַם אוֹמְרִים לוֹ שְׂגַם הוּא יִפֹּל כְּמוֹ שְׂנַפֵּל הוּא רַחֲמָנָא לְצַלָּן.
כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי כְּמָה מִהַחֲסִידִים שֶׁל עַכְשָׁו, שֶׁלְּפָנֵי כְּמָה שְׂנִים הִתְחִילוּ קַצַּת
בַּעֲבֹדֶת ה', וְאַחֲר-כֵּן נָפְלוּ לְמָה שְׂנַפְלוּ, כֹּל אֶחָד לְפִי נַפִּילְתוּ רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
וְאַחֲר-כֵּן כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים הֶרְכִּים בְּשָׁנִים כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרוּ בַּעֲבֹדֶת ה',

וְהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהְבוֹת בְּלֵב שָׁלֵם וּלְהִתְמַיֵּד בְּלִמּוּדוֹ וְכוּ', כַּאֲשֶׁר מִצוּי עֲכָשׁוּ כַּמָּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַכְּשָׁרִים הַמְשֻׁתָּקֵקִים מְאֹד מְאֹד לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּמִתְחִילִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל לֵב בְּכֹנֶה גְדוּלָה וְכוּ'. וּכְשֵׁרוּאִים אֱלוֹ הַחֲסִידִים הַנְּפוּלִים אוֹתָם הֵם שׁוֹתָקִים מְאֹד מֵהֵם, וּמְבַזִּים אוֹתָם, וּמְחַלְשִׁים אֶת דַּעְתָּם מְאֹד מְאֹד, וְאוֹמְרִים לָהֶם שְׂאִין מִמֶּשׁ בַּעֲבוּדְתָם וְכוּ'. וְכָל זֶה מְחַמֵּת קִנְיָה, מְחַמֵּת שְׁהֵם נָפְלוּ, הֵם רוֹצִים חֵס וְשָׁלוֹם שְׁגִם הַשָּׂאָר יֵהיוּ כְּמוֹתָם רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וּבְאֵמֶת צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה בְּהַפֵּךְ כְּנִ"ל (עֵין חַיִּי מוֹהֲרָ"ן תַּק־מ-ג וְשִׂיחָה הַבְּאֵה כִּי הַכֹּל מְקֻשָּׁר יַחַד):

קב

עָנָה וְאָמַר: "חֲזִקוּ וְאִמְצוּ כָּל הַמִּיחָלִים לְהִ" (תְּהִלִּים ל"א). "כָּל הַמִּיחָלִים" דִּיקָא, אֲפֹלוּ אִם אֵינְכֶם זֹכִים לְשׁוּם קִדְשָׁה וְעֲבוּדָה חֵס וְשָׁלוֹם רַק מִיחָלִים לְבַד, א-ף-על-פי-כֵּן חֲזִקוּ וְאִמְצוּ וְאֵל תִּפְלוּ מִשׁוּם דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם יֵהְיֶה אִיךְ שְׂיִהְיֶה, כְּמִבְּאָר מְזֶה בְּדַבְרֵינוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים (לְקוּטֵי תַנְיִנָא מ"ח, ע"ח). וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מְזֶה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ לְבַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשׁוּם דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם, וְאֲפֹלוּ אִם הוּא יוֹדֵעַ בַּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, א-ף-על-פי-כֵּן יִחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי אֶת חֲבֵרוֹ בְּקַל יוֹתֵר לְחַזֵּק מִלְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי "אֵין חֲבוּשׁ מִתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים" (בְּרַכּוֹת ה:). כִּי אֵין רָעָה גְדוּלָה מִנְּפִילָה, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל לְעַנְיָן מִלְּחָמָה הַגְּשָׁמִיּוֹת עַל פְּסוּק: "אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּעֲרָצוּ" וְכוּ' (דְּבָרִים כ'): אֵל תִּירָאוּ מִשְׁפַּעַת הַקְּלָגְסִים וְאֵל תַּעֲרָצוּ מִקּוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ' (רַש"י שָׁם פְּסוּק ג'), שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עוֹבְרִים עַל מִי שֶׁחָפֵץ לְכַנֵּס בַּעֲבוּדַת ה', שֶׁכַּמָּה מִינֵי מִלְּחָמוֹת וּפְחָדִים וְשְׁפַעַת הַקְּלָגְסִים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת וְהַצְּחוֹת וְכוּ' וְכוּ' עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכַמְבָּאָר בְּדַבְרֵינוּ מְזֶה בְּסִפְרֵי לְקוּטֵי הַלְכוֹת בְּיֹרָה דְּעָה (הַלְכוֹת גְּלוּחַ ה"ג אוֹת ט'). וְצָרִיךְ לַעֲמֹד עַל עֲמָדוֹ לְבַלִּי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ בְּשׁוּם אֶפֶן בְּעוֹלָם, וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָה תְּמִיד, וְלְבַלִּי לְהִתְרַחֵק וְלָנוּס מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ חֵס וְשָׁלוֹם, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל לְעַנְיָן מִלְּחָמָה שֶׁתַּחֲלַת מִפְּלֶה נִיֶּסֶה רַחֲמָנָא לְצַלָּן (סוֹטָה מ"ד). כִּי: "אָנָּה מִפְּנִיךְ אֲבָרַח, אִם אֶסֶק שְׁמַיִם שָׁם אֲתָה וְאֲצִיעָה שְׂאוֹל הַנֶּדֶךְ" וְכוּ' (תְּהִלִּים קל"ט). כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְקוֹם. כִּי צָרִיכִין לְהִיּוֹת עֹקֵשׁן גְּדוּל בַּעֲבוּדַת ה' כְּמִבְּאָר בְּדַבְרֵינוּ עֵין שָׁם (לְקוּטֵי תַנְיִנָא מ"ח). וְכַשֵּׁיזְכֶּה לְבַלִּי לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, א-ף-על-פי שְׂיִדַּע בַּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא רַחוּק מִעֲבוּדָתוֹ, אֲדַרְבָּא יִחַזֵּקוּ בְּכָל מִינֵי הַתְּחִזְקוֹת, וְיַחֲיֶהוּ וְיִשְׂיָבְהוּ בְּכָל מִינֵי דְּבוּרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְכוּ', עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֲחַר-כָּף יְזַכֶּה גַם הוּא לְחַזֵּר וְלָשׁוּב לַעֲבוּדַת ה' עַל-יְדֵי-זֶה:

קכא

פַּעַם אֶחָד הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה וּבְכַחוֹת, כְּמִבְאֵר בְּסִפְרֵי הַרְבֵּה שְׁצָרִיכִין לְהַכְרִיחַ עֲצָמוֹ מְאֹד לְתַפְלָה וּלְהִתְפַּלֵּל בְּכָל הַכּוֹחוֹת (לְקוּיֵי מוֹהַר"ן ה'). וְאָמַר שֶׁתַּפְלָה שְׁלָכֶם בְּכַח הוּא כְּמוֹ שֶׁמְשַׁכְתִּי אֲנִי אֶת חֻבְל עִם הָאֲנָקִיר כְּשֶׁהֵיטִי עַל הַסְפִינָה (הֵינּוּ שְׂבֵהִיּוֹתוֹ עַל הַסְפִינָה הִיא פֶּעַם אֶחָד שְׁעַת הַדְּחָק שֶׁהָיוּ מְכָרִיחִים אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַסְפִינָה שִׁימְשָׁכוּ בְּכָל כַּחַס אֶת חֻבְל הַנִּי"ל). וְהֵיטִי מוֹשֵׁךְ בְּכָל כַּחַי הַחֻבְל, אֲבָל בְּאַמַּת לֹא הִכְנַסְתִּי שׁוּם כַּח רַק הִיא לְפָנִים, כִּי הַכְרַחְתִּי לְהִרְאוֹת לְפָנֵיהֶם כְּאִלּוֹ אֲנִי מוֹשֵׁךְ בְּכָל כַּחַי. כִּךָּ הוּא הִתְפַּלָּה שְׁלָכֶם בְּכַח וּבְכּוֹנֵה, כְּלוֹמַר שֶׁעֲדִין אֵין אָנוּ מְכַנְיָסִין כָּל כַּחוֹנוֹ בְּאַמַּת לְתוֹךְ הַתַּפְלָה :

קכב

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאֵמַר, שְׂאֵם לֹא הִיא מִמֶּתִין בְּבִטְחוֹן לִישׁוּעַת ה', כְּבָר הִיא אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל כְּמוֹ כָּל הַנוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עֲצָמָם בְּשִׁבִיל הַפְּרָנְסָה כְּנֶהוּג עֲכָשׁוּ. וְהַכּוֹנֵה, כִּי אָמַר זֹאת לְעִנְיָן הַנְּהַגַת הַבַּיִת בְּפְרָנְסָה וּמְלַבּוֹשִׁים וּשְׂאֵר צְרִיכֵי הַבַּיִת שֶׁעַל פִּי רַב חֶסֶר לְאָדָם הַרְבֵּה. כְּגוֹן לְזֶה חֶסֶר מְלַבּוֹשׁ פְּשׁוּט, וְיֵשׁ שְׁחֶסֶר לָהֶם מְלַבּוֹשִׁים חֲשׁוּבִים אוֹ דִירָה וְכוּ', שְׁצָרִיכִין לְהַמְתִּין לִישׁוּעַת ה' וְלִבְלִי לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה לְמִלְאוֹת הַחֶסֶרוֹן תַּכְף וּמִיד, רַק צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד יְרַחֵם ה'. וְאָמַר עַל עֲצָמוֹ עִנְיָן הַנִּי"ל שְׂאֵם לֹא הִיא מִמֶּתִין, כְּגוֹן כְּשֶׁהִיא חֶסֶר לוֹ אֵיזָה דָּבָר, אִם הִיא דוֹחֵק אֶת הַשְּׁעָה שִׁיְהִיָּה דוֹקָא תַּכְף, הִיא צְרִיךְ לְלוֹוֹת לְעֲצָמוֹ וְלִהְיוֹת בְּעַל חוּב, עַד שֶׁהִיא מְכָרַח לְהִיּוֹת נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל, כְּמוֹ שְׂאֵנוּ יוֹדְעִים עִנְיָן הַנוֹסְעִים, שֶׁהֵם מְכָרְחִים תְּמִיד לְסַע עַל הַמְּדִינָה מִחֲמַת שֶׁהֵם תְּמִיד בְּעַלֵּי חוּבוֹת. וְעִנְיָן זֶה צְרִיכִים לִידַע מְאֹד, וְצְרִיכִין לְלַמֵּד עֲצָמוֹ לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ בְּזֶה מְאֹד. כִּי לְכָל אָדָם חֶסֶר הַרְבֵּה אֲפִלּוּ בְּעַלֵּי בְּתִים וְעֹשִׂירִים גְּדוֹלִים, מְכַל שְׂכָן מְקַבְּלִים אֲפִלּוּ הַחֲשׁוּבִים וְהַגְּדוֹלִים, וְצְרִיךְ לְזַהֵר לְהַסְתַּפֵּק בְּמַעוֹט וּלְהַנְהִיג בֵּיתוֹ כְּפִי הַשְּׁעָה וְהַזְמָן. וְאִם נִדְמָה לוֹ שֶׁצְרִיךְ מְלַבּוֹשׁ, אוֹ לְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמְכָרַח לוֹ, אֵל דְּחַק הַשְּׁעָה לְלוֹוֹת וְלִהְיוֹת בְּעַל חוּב, אֵךְ יִמְתִּין עַד יָבֵא עִתּוֹ. וְטוֹב לְסַבֵּל דְּחַק אֲפִלּוּ בְּמִזוֹנוֹת וְכָל-שְׂכָן בְּמְלַבּוֹשִׁים וְדִירוֹת וְכוּ', וְלֹא לְהִיּוֹת בְּעַל חוּב חֶסֶר וְשָׁלוֹם. וּמוֹטָב שִׁיְהִיָּה בְּעַל חוּב לְעֲצָמוֹ אוֹ לְבָנָי בֵּיתוֹ בְּמְלַבּוֹשִׁים מְלֵהִיּוֹת בְּעַל חוּב לְהַחְנוּנֵי אוֹ לְאַחֲרִים. כִּי בְּכָל עִנְיָנֵי פְּרָנְסָה

צָרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שְׂיָבֹוא עֵתוֹ כִּנְ"ל, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: "עֵינַי כָּל אֶלְיָךְ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ" (תְּהִלִּים קמ"ה):

קכג

מַעֲנִין קֶצֶת אֲנָשִׁים שְׁמֵת־קָרְבִים לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַחַר-כֵּן מִתְרַחֵקִין. עָנָה וְאָמַר: אֶף-עַל-פִּי-כֵן יִקָּר אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְקַרְבוֹת בְּעֶצְמוֹ אֶף לְפִי שְׁעָה, אֶף-עַל-פִּי שְׁאַחַר-כֵּן נַעֲשֶׂה מָה שְׁנַעֲשֶׂה חֵס וְשְׁלוֹם. וְאָמַר: הֲלֹא עַל שְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה נֶאֱמַר: "לִבְבְּתַנִּי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ" (שִׁיר הַשִּׁירִים ד'). וְאִיתָא בַּמְדָּרָשׁ (בְּגַמ' פְּסָחִים פח:): מֵהוּ "בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ" אֶלָּא שְׁבַעֲיָן הַשְּׁנִית כְּבָר הָיוּ מִסְתַּכְּלִין עַל הָעֵגֶל. נִמְצָא שְׁבַשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה כְּבָר הָיָה דְעַתָּם לְפָרֵשׁ חֵס וְשְׁלוֹם, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה יִקָּר בְּעֵינַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד הַהִתְקַרְבוֹת בְּעֶצְמוֹ כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב "לִבְבְּתַנִּי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ". כִּי זֶה בְּעֶצְמוֹ יִקָּר מְאֹד בְּעֵינַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קכד

פַּעַם אֶחָד שָׂאל אוֹתִי בַלְשׁוֹן תִּמְהָה: הַשְּׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי דְבָרֵי מוֹסֵר? וְאָמַר שְׂאִינוּ יָכוֹל לוֹמַר דְבָרֵי מוֹסֵר, כִּי כָּל דְבוּר מוֹסֵר שְׁלוֹ הוּא מְטַבֵּל וּמְרַחֵץ בְּדַמְעוֹת (בַּלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אִיטְלִיכְשׁ וְוֹאֲרֵט פּוֹן מוֹסֵר אִיז בֵּא מִיר פֵּר וְוֹאֲשִׁין מִיט טְרַעַהֲרִין"), וַיִּמְחַמֵּת זֶה אֵינֹנוּ יָכוֹל לוֹמַר מוֹסֵר בְּפִרוּשׁ. וּבִתְחִלָּה הָיָה אֶצְלָנוּ קֶצֶת תִּמְחִיָּה מֵהַ שְׂאֵמֵר שְׂאִינוּ אוֹמֵר מוֹסֵר, כִּי לְפִי דְעַתָּנוּ, כָּל דְבָרֵינוּ הֵם דְבָרֵי מוֹסֵר גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד כְּאִשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ, אֶף בְּאֵמֶת לֹא הָיָה רְגִיל לוֹמַר דְבָרֵי מוֹסֵר בְּפִרוּשׁ כְּדָרְךָ הַמוֹכִיחִים. אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן כָּל דְבָרֵינוּ וְכָל שִׁיחוֹתֵינוּ הָיוּ רַק מַעֲנִין עִבּוֹדַת ה', וְכָל דְבָרֵינוּ הָיָה כְּגַחְלֵי אֵשׁ מִמֶּשׁ. וּמִי שְׁזָכָה לְשִׁמְעַע דְבוּר מִפִּינוּ הָיָה נִכְנָס בְּקִרְבּוֹ כְּאִשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצִיר לֹא בְּכַתֵּב וְלֹא בְּפִה, לְעֶצֶם תִּבְעֵרֶת קִדְשֵׁת דְבוּרֵינוּ שְׂיִצְאוּ מִפִּינוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה, אֲשֶׁר כָּל דְבוּר וְדְבוּר שְׁלוֹ אֶפְלוּ בְּשִׁיחַת חֲלִין, מִכָּל שְׂכָן כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם, אוֹ כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר וּמְגַלָּה תּוֹרָה, הָיָה כָּל דְבוּר וְדְבוּר מְאִיר וּמְזַהֵר וּמְתַלְהֵב כְּאִשׁ לוֹהֵט רֶשֶׁפִי רֶשֶׁפִי שְׁלֵהֲבֵת. וּמִי שְׁהָיָה מְאִזִּין וּמְקַשֵּׁב לְדְבָרֵינוּ בְּאֵמֶת וּבִתְמִימוּת הָיָה כָּל דְבוּר וְדְבוּר שְׁלוֹ פּוֹרֵחַ וְנִכְנָס בְּקִרְבּוֹ

כִּלְבַּת אִשׁ מִמֶּשׁ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַשּׂוֹמְעִים הָיוּ נִמְשָׁכִין עַל-יְדֵי דְבוּרָיו
לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקַשְׁרוֹת נִפְלָא וְהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת.
וְעַל פִּי רַב הָיָה נִדְמָה לָנוּ בְּאוֹתוֹ שְׁעָה שְׁעֵמֶדְנוּ לִפְנֵי הַדֶּרֶת קִדְשָׁתוֹ הַנּוֹרָא,
שֶׁבּוֹדָאֵי לֹא יִהְיֶה לָנוּ עוֹד שׁוּם בְּחִירָה. כִּי בּוֹדָאֵי בְּהִכְרַח לְהִיּוֹת כְּרִצּוֹן
הֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ וְאִי אֶפְשֶׁר לִפְרֹד עוֹד מֵהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, מִכָּל-שָׁכֵן לְשָׁנוֹת רְצוֹנוֹ
יִתְבָּרַךְ לְעֵבֶר חֵס וְשְׁלוֹם אֶפְלוּ אֵיזָה דְּבַר קַל בְּעֵלְמָא. כִּי הַלֵּב הָיָה נִמְשָׁךְ
מְאֹד מְאֹד לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי דְבוּרָיו הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר אִי אֶפְשֶׁר לְשַׁעַר
וְלַעֲרֹךְ. גַּם עֲכָשׁוּ כָּל מִי שֶׁיַּעֲסֹק בְּסִפְרֵי רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק
וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה, וַיַּעֲיֵן וַיִּסְתַּכַּל בָּהֶם בְּאַמֶּת וּבְתַמִּימוֹת, בּוֹדָאֵי יִתְלַהֵב לְבוֹ
מְאֹד לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחְלֵי אִשׁ:

קבה

בְּחַג הַסְּכוּת תַּקִּי"ע, אֲזִי אָמַר מֵעֵינֵן הָאֶתְרוּג, שְׁלִפִּי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים
רְאוּי שְׁיִהְיֶה לָנוּ אֶתְרוּג נָאָה כְּמוֹבָא לְעֵיל (סִימָן פ"ז). וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁנָה לֹא
הָיוּ מְצוּיִים אֶתְרוּגִים, וְהָיוּ הָעוֹלָם סְבוּרִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם אֶתְרוּגִים כָּלֵל,
וְלֹא הָיָה שׁוּם אֶתְרוּג בְּמַדִּינָה עַד עָרֵב סְכוּת, שְׁעָשָׂה הֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ נִסִּים
וְסִבֵּב סְבוּת בְּדָרְךְ נִס שֶׁבָּאוּ אֶתְרוּגִים לְקִצַּת עֵירוֹת. וְהָיוּ נוֹתְנִים אֲזִי מִמּוֹן
הַרְבֵּה בְּעַד אֶתְרוּג. בְּקִצַּת קְהֵלוֹת נָתַנוּ חֲמִשִּׁים אֲדָמִים וַיּוֹתֵר בְּעַד אֶתְרוּג
אֶחָד, וְגַם לְקַהֲלַת בְּרִסְלָב בָּא אֶתְרוּג מֵהַדָּר מְאֹד לִיד רַבְּנֵי ז'צ"ל. וְהָיָה
שֶׁמֶחָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְרַבְּנֵי ז'ל, וְאָמַר לְהַבִּיא לוֹ כְּלֵי זָמֵר מִגְּדֵל הַשְּׂמֹחָה.
וְשִׁלְשָׁה יָמִים רְצוּפִים הָיָה לוֹ חִיּוֹת גְּדוֹל מִן הָאֶתְרוּג, וְהָיָה בְּרִיא כָּל אוֹתָן
הַשְּׁלִשָׁה יָמִים, וְלֹא הָיָה מְרַגֵּישׁ כָּלֵל הַחוֹלְאָת הַקְּשָׁה שֶׁהָיָה לוֹ מִגְּדֵל
הַשְּׂמֹחָה שֶׁהָיָה לוֹ מִן הָאֶתְרוּג. וְגַם אַחַר סְכוּת סִפְרַת הַרְבֵּה מִן הָאֶתְרוּג,
וְאָמַר שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִים כָּלֵל גְּדֵל יְקִרַת מַעֲלַת מְצוֹת אֶתְרוּג. וְהָרִי אָנוּ
רוֹאִין שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִפְּזָרִים מִמּוֹן הַרְבֵּה בְּשִׁבִיל מְצוּה ז', יוֹתֵר מֵעַל שְׂאֵר
מְצוּוֹת, וּבּוֹדָאֵי לֹא עַל חֲנֻם הוּא, מִסְתַּמָּא מְצוּה ז' הוּא יְקָרָה מְאֹד מְאֹד
אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר, רַק שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין גְּדֵל מַעֲלַתָּה. אֶפְשֶׁר אִם הָיוּ יוֹדְעִין
גְּדֵל מַעֲלַת מְצוּה ז', הָיוּ עוֹשִׂים מֵה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּשִׁבִיל מְצוּה ז'. כִּי
יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁתָהּ חֲכָמִים וְקִשְׁיָה לְהַטְעוֹתָם, וּבּוֹדָאֵי כְּשֶׁהֵם מִפְּזָרִים
מִמּוֹן הַרְבֵּה בְּשִׁבִיל מְצוּה ז', לֹא לְחֲנֻם הוּא. וְעוֹד הָאֶרֶץ בְּסִפּוּר זֶה וְהַפְּלִיג
מְאֹד בְּמַעֲלַת מְצוֹת

קבו

ליל מוצאי שבת של שבת תשובה שנת תק"ע דברו ממשית, כי היו מפרסמים שאמרו שבשנה זו יבוא, ודעתו לא היתה נוטה לזה. ואמר אז: שקדם שיבא משיח, לא אחד יהיה שיצחק כמוני על אמונה, כי כמה צדיקים שיהיו אז יהיו צועקים בקול גדול על אמונה כמוני היום, עד שיהיה נחר גרונם (שקורין בלשון אשכנז: "איין ראסין דיא קיילי") ולא יועיל. ומה שכתוב: "כל הנשאר בציון והנוותר בירושלם קדוש יאמר לו" (ישעיה ד'), ואמרו רבותינו ז"ל "עתידין שיאמרו לפני הצדיקים קדוש" (בבא בתרא עה:), הוא כפשוטו. כי בודאי הצדיקים שישארו אז ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפניהם אפלו יותר מזה, מאחר שישארו קימים באמונה ולא יניחו עצמם לפל ולטעות חס ושלום אחר העולם. ויהיו כמה מפרסמים ומנהיגים של שקר, ואין ספק שלא ימצא אז קבוץ כמונו היום, שנמצאים כמה בני אדם שמתקבצים יחד שחפצים באמת לשמע דבר ה'. ואף-על-פי שיהיה אז איזה כשרים בדור אך יהיו מפזרים. ענה ואמר: "כתב זאת זכרון בספר" (שמות י"ז), למען ידעו בימים הבאים שכבר היה מי שיזעזע זאת מקדם, וידעו להתחזק באמונה בו יתברך ובצדיקיו האמתיים:

קבו

פעם אחד היה מדבר מעגן אלול, ואמר: שמה שנוהגין לומר תקונים באלול, שהנגון של התקונים וגם מהחלישות הלב שיש לכל אחד אז, מחמת שכל אחד מתאחר אז בבית-המדרש יותר מרגילותו, מכל זה נעשה דברים עליונים ותקונים גדולים למעלה:

קבח

ספר בשבחו שיזעזע כל דברי ה"עץ חיים" ו"פרי עץ החיים" וכל כתבי האריז"ל, מספר הזמר והעקר התקונים, והמוכן מדבריו היה שזה היה בימי נעוריו. והפליג מאד כמה פעמים בשבח גדלת קדשת התקוני זהר, והיה רגיל לעסק בו ביותר גם בכל השנה אפלו שלא בימי אלול. ואמר

שְׁבִסְפֵר הַתְּקוּנִים כְּלוּלִים כָּל הַחֲכָמוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְכוּי (וְעֵין חַיִּי מוֹהֲרִ"ן
סִימָן

קבט

עֵקֶר הַתְּגַבְרוֹת הַתְּאֵנָה הַיְדוּעָה דְּהֵינּוּ תְּאֵנֹת הַמְּשָׁגֵל הוּא רַק מִחֲמַת
עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה, וְצָרִיכִין לְהַתְּגַבֵּר בְּכָל עֵז לְהִיּוֹת אֶדְ שְׁמַח תְּמִיד.
וְאָמַר: אֶפְלוּ כְּשֶׁנוֹפְלִין לְפַעֲמִים לְתוֹךְ רֶפֶשׁ וְטִיט, שְׁקִשָּׁה לוֹ מְאֹד לְצִאת
מִשָּׁם, צוּעֵקִין וְצוּעֵקִין וְצוּעֵקִין (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: "אֵין
אֶפְלוּ אִזּוּ מְעַ פֶּאֶלְט אֵין אֵה בְּלֵאֲטִי אַרִיין, שְׁרִיִּט מְעַן אֵין מְעַ שְׁרִיִּט אֵין
מְעַ שְׁרִיִּט). וְהַגְּבִיָּה יָדִיו קֶצֶת וְלֹא אָמַר יוֹתֵר. וְאָמַר שְׁלַעֲנִין הַמְּחֻשְׁבוֹת
וְהַבְּלוּלִים שְׁמַבְלָבְלִין לְאָדָם בְּעֵנֶן זֶה, שְׁדִיָּה לְצָרָה בְּשַׁעֲתָהּ (בְּרִכּוֹת ט:),
וְלֹא יִבְלָבֵל עֲצָמוֹ כָּלֵל כָּלֵל בְּעֵנֶן זֶה לֹא קָדָם וְלֹא אַחֲר־כָּד:

קל

שְׁמַעֲתִי בְּשִׁמוֹ לְעֵנֶן הַמְּפָרְסָמִים בְּעֵלֵי מוֹפֵת. סִפֵּר מַעֲשֵׂה, שְׁמֵלֶךְ אֶחָד הָיוּ
לוֹ שְׁנֵי בָּנִים, אֶחָד הָיָה חָכָם וְאֶחָד שׁוֹטָה, וְעָשָׂה אֶת הַשׁוֹטָה מִמְּנָה עַל
הָאוּצְרוֹת, וְלִהְיֶה חָכָם לֹא הָיָה שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת, רַק יוֹשֵׁב אֶצֶל הַמְּלֶכֶךְ תְּמִיד.
וְהָיָה קִשָּׁה לְהַעוֹלָם מְאֹד, שְׁזָה שְׁאֵינוֹ חָכָם יֵשׁ לוֹ כָּל הַתְּמִנּוֹת, וְהַכֵּל
בָּאִים וְנִכְנָסִים אֶצְלוֹ לְהַכְנִיס אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוּצְרוֹת, וְזֶה הַחֲכָם אֵין לוֹ
שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת כָּלֵל. וְהַשִּׁיב לָהֶם הַמְּלֶכֶךְ: וְכִי זֶה הוּא מַעֲלָה מַה שֶּׁהוּא לוֹקַח
אוּצְרוֹת מוֹכְנִים וּמְחַלְקִים לְהַעוֹלָם, כִּי זֶה הַחֲכָם יוֹשֵׁב אֶצְלֵי וְחוֹשֵׁב
מְחֻשְׁבוֹת וּבָא עַל יַעֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שְׁאֵינִי יָכוֹל לְבוֹא עֲלֵיהֶם, וְעַל-יָדֵי אֵלוֹ
הַיַּעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינּוֹת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כָּלֵל, אֲשֶׁר מֵאֵלוֹ הַמְּדִינּוֹת
נִמְשָׁכִים וּבָאִים כָּל הָאוּצְרוֹת שְׁלִי. אֲבָל זֶה הַמְּמַנֵּה לוֹקַח אוּצְרוֹת מוֹכְנִים
וּמְחַלְקִים לְהַעוֹלָם, עַל-כֵּן בּוֹדֵאֵי גְדֻלָּה וְשִׁגְבָה מְאֹד מַעֲלֵת הַחֲכָם עַל
הַמְּמַנֵּה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁנִּרְאָה שְׁאֵין לוֹ שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת, כִּי מִמְּנוֹ נִמְשָׁכִים כָּל
הָאוּצְרוֹת
כְּנִ"ל:

שיחות וספורים ועינים שהיו אצל כל תורה ומעשה.

קלא

כְּשֶׁתְּבִי לִפְנֵי הַתּוֹרָה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (בְּסִימָן י" חֶלֶק רִאשׁוֹן מִלְּקוּטֵי מוֹהַר"ן) הַמִּתְחַלֵּת: "כְּשֵׁי שׁ דִּינִים חֵס וְשְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְחָאָת כִּי נַעֲשֶׂה הַמִּתְקָת הַדִּינִים" וְכוּ'. אָמַר לִי: כִּדְ אָמַרְתִּי, שְׁעַכְשָׁו נִשְׁמַע גְּזֵרוֹת חֵס וְשְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִנֵּה הוֹלְכִים וּמְמַשְׁמְשִׁים לְבוֹא יְמֵי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה (כִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמָרָה סְמוּךְ לְפּוֹרִים), יְהִי יִשְׂרָאֵל מְרַקְדִים וְיִמְחָאוּ כִּי וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמְתִּיקוּ הַדִּינִים. וְחִזַּר וְכָפַל דְּבָרָיו, וְאָמַר בְּפֶה מְלֵא כִּדְ אָמַרְתִּי. וְכוֹנְתוֹ הִיָּתָה לְהַעִיר לְבַבְנוּ שְׂנִידַע וְנִבִּין שְׁכָל דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אֶף-עַל-פִּי שֵׁי שׁ בָּהּ עִמְקוֹת גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד וְרִזִּין עֲלָאִין וְסוּדֵי סוּדוֹת עִמְקִים וְרַחְבִּים מְנִי יָם בְּכָל דְּבוּר וְדְבוּר, אֶף-עַל-פִּי-כּוּ, עֶקֶר כּוֹנְתוֹ שְׂנִישְׁמַע וְנִקְבֵּל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּפִשְׁטוֹת, לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ בְּפִשְׁטוֹת וּבְתַמִּימוֹת. כְּמוֹ לְמַשָּׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, שְׁנֶאֱמַר שֵׁם שְׁעַל-יְדֵי הַמְחָאָת כִּי וְרְקוּדִין נִמְתְּקִין הַדִּינִים, הִיָּתָה כּוֹנְתוֹ כְּפִשְׁטוֹ, שְׂיַחְזְקוּ עֲצָמוֹן לְשִׁמּוֹחַ בִּימֵי שְׂמִיחָה, כְּגוֹן פּוֹרִים וְחִנְכָּה וְיָמִים טוֹבִים, אוֹ חֲתֻנָּה, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּל מִינֵי שְׂמִיחָה שֶׁל מִצְוָה, שְׂיַחְזְקוּ עֲצָמוֹן בְּשְׂמִיחָה גְּדוֹלָה עַד שְׂיִזְכּוּ לְהַתְעוֹרֵר לְרְקוּדִין וְהַמְחָאָת כִּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמְתִּיקוּ הַדִּינִים. כִּי כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה לֹא בְּשִׁמּוֹס הוּא, לְאֹמַר שְׂאִין מִי שְׂיִכּוֹל לְזַכּוֹת לָזֶה לְהַמְתִּיק הַדִּינִים עַל-יְדֵי הַמְחָאָת כִּי וְרְקוּדִין כִּי-אִם גְּדוֹלִים בְּנֵי עֲלִיָּה, רַק כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ כַּח הִזֵּה כְּשֵׁי קִיָּם הַדְּבָרִים כְּפִשְׁטוֹן בְּאֵמֶת וּבְתַמִּימוֹת. וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שֵׁם בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן כָּל מָה שְׁנֶאֱמַר בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, כִּי "לֹא הַמְדַרְשׁ הוּא הָעֶקֶר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה" (אָבוֹת א'). וְשִׁים עֵינָךְ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב, וְתִסְתַּכַּל יָפֶה בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְתִשָּׂם לְבָבְךָ לְהַבִּין בְּכָל מְקוֹם הָעֲבָדוֹת וְהַעֲצוֹת וְהַמּוֹסָר וְהַהֲתַעוֹרוֹת הַיּוֹצֵאִים מִשֵּׁם עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹן שֶׁל דְּבָרִים. וְתִבְקֶשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיֵאִיר עֵינֶיךָ לְזַכּוֹת לָזֶה, לְהַבִּין בְּכָל מְקוֹם הָעֲבָדוֹת וְהַעֲצוֹת וְהַמּוֹסָר הַדְּבָרִים הַיֵּטֵב לְמַעֲשֶׂה. כִּי כָּל דְּבָרָיו ז"ל כָּלֵם נְצָרְכִים וּמְכַרְחִים לְעֲבָדוֹת וְעֲצוֹת טוֹבוֹת לְעַבְדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֶפְלוּ בְּקִצָּת מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ רִיחָטָא בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה אִין מְבִינִים הַיֵּטֵב אִידָּךְ נוֹגַע הָעֵינָן הִזֵּה לְעַבְדָּא לְפִי מְדַרְגָּתוֹ, אֶף-עַל-פִּי-כּוּ בְּאֵמֶת יֵשׁ שֵׁם עֲצוֹת

נפלאות והתעוררות נורא לשוב אליו יתברך ממקום שהוא שם. ואם תשים עיונדך ולבך שם היטב, בודאי תמצא גם שם עצות ודרכים טובים לפי מדרגתך. כי כל דבריו ז"ל הם כפליית גדול, וכל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה, ומכל בני אדם שפעולם בכל דרגא ודרגא, מן תכלית קצה העליון עד תכלית קצה התחתון. הינו שעם כל תורה ותורה ושיחה שלו, יכול לעבד את השם יתברך הגדול במעלה בתכלית המעלה, וכן אפלו הקטן והפחות בתכלית דיוטא התחתונה יכול גם-כן לשוב להשם יתברך ולמצא עצות לנפשו על-ידי אותה התורה בעצמה, כי הם כפליית נפלא מאד:

קלב

בלקוטי חלק ראשון סימן י"ד (לקוטי מוהר"ן) המתחלת: "תקעו וכו', להמשיך שלום", זאת התורה אמר בשבת חנכה. ואז באותו העת נפטר הרב החסיד המפרסם מורנו הרב רבי גדליהו זצ"ל, אב-בית-דין דקהלת ליניץ, ורמו באותו התורה הספד להרב הנ"ל. כי הזכיר אז בתוך התורה מה שאמרו רבותינו ז"ל: "אין מספידין בחנכה" (שבת כא:). גם אמר אז שעכשו קשה לומר תורה, כי כשנסתלק צדיק קשה לומר תורה, כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה. כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, וכשנסתלק, נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה, על-כן קשה אז לומר תורה.

מה שכתוב שם באות ד' על מאמר רבותינו ז"ל: "מפני מה תלמידי-חכמים אין בנייהם תלמידי-חכמים, על שלא ברכו בתורה תחלה" (נדרים פא.), שמעתי ממנו ז"ל עוד בזה. כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחלה וכו', וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחינת התחלה, דהינו מה שהוא תחלה וקדם להולדה, דהינו האכילה וכל עסקיו וכו', עד שימשיך ההולדה בקדשה ובטהרה פראוי. וזהו: "על שלא ברכו בתורה תחלה", שלא ברכו וקדשו בקדשת התורה את התחלה, דהינו מה שהוא תחלה וקדם להולדה כנ"ל. כי צריך לברך ולקדש את בחינת תחילת ההולדה הנ"ל בהתורה, ואז יהיה גם בנו תלמיד-חכם וכנ"ל:

קלג

מה שכתוב בהתורה המדברת מגדל אסור גזלה וחמדה אפלו במחשבה (בסימן ס"ט חלק ראשון). פרוש על הגזל את חברו, שפרוש "יוליכנו אחריו אפלו למדי" (בבא קמא קג.), דהינו למודי ה', הינו הבנים וכו' עין שם. שמעתי מפיו הקדוש שאמר שפך שמע שהיו לומדים כן הגמרא הנ"ל במקום ששמע:

קלד

שיך לסימן ער"ה בלקוטי חלק ראשון, המתחלת: "דע שכל מצוה וכו' נעשה ממנה נר" וכו' עין שם. עתה שמעתי מאחד ששמע גם-כן זה הענין מפיו הקדוש, ובאר הדבר יותר קצת. שאמר, שיש אחד שגר שלו אינו יכול לדלק כי-אם איזה שעה, והוא מחפש עם הניר אותה שעה שדולק, ואחר-כך נכלה הניר ואין לו במה לחפש. ויש אחד שגר שלו דולק איזה שעות יותר, ויוכל לחפש יותר, אבל אחר-כך נפסק. ויש שגר שלו דולק יום אחד, ויש שדולק עוד יותר ויותר. אבל יש אחד שיש לו הרבה נרות נפלאים כאלו שדולקים ומאירים לעולם ועד ואינם נכבים לעולם, והוא זוכה לחפש בגנזיא דמלכא תמיד לעולמי עד ולנצח נצחים אשרי לו. והנה מזה מובן שגם אנשים פשרים פשוטים זוכים בעולם הבא לחפש בגנזיא דמלכא, אבל החפוש שלהם הוא רק לפי שעה כפי המצוות שלהם. ובדאי גם זה הוא זכיה גדולה ונפלאה מאד מאד, כי אפלו כשמחפש בגנזיא דמלכא איזה שעה יוכל גם-כן למצא שם אוצרות נפלאים שיוכל לחיות בהם חיי עולם הבא לנצח, אבל חיינו יהיה רק כפי מה שימצא באותה השעה. אבל מי שזוכה שגרות מצוותיו מאירין ודולקין יותר ויותר, בודאי ימצא רב טוב בגנזיא דמלכא יותר ויותר, וכן כל אחד ואחד כפי מה שגרות מצוותיו דולקין יותר. אבל הצדיק הגדול זוכה לחפש תמיד בגנזיא דמלכא ונרות שלו לא יכבו לעולם ועד. ועוד יש בזה דברים בגו, ודי בזה:

קלה

דבר עם איש אחד שהיה רחוק מהשם תברך מאד, ואמר לו שירגיל עצמו להתאנח על ענינו. ואמר אז התורה: "יש הבל אשר נעשה על הארץ" וכו' (בסימן ק"ט חלק ראשון), שמבאר שם שעל-ידי אנהה שמתאנחין לשוב

אליו יתברך, נפסקין מחבל הטמאה ונתקשרין לחבל דקדושה. וכן אמר
אחר-כך עוד כמה תורות על אגחה שהיא יקרה מאד:

קלו

שיך להתורה: "מלא כל הארץ כבודו" (בלקוטי חלק ראשון סימן קע"ב).
שמעתי מאיש אחד מאנשי ששמע מפיו הקדוש בבאור יותר קצת.
והענין, שהאדם צריך לבטל כל מדה ומדה עד שיבטל לגמרי כאין ואפס.
כי בתחלה צריך לבטל מדה זאת עד שתהיה כלא ממש, ואחר-כך מדה
אחרת עד שתהיה גם-כן לא, וכן כל המדות עד שתהיה כלם כלא היו.
וכפי מה שמבטלין כל מדה ומדה כן מאיר ומתגלה לו כבוד ה'. כי עקר
האור הוא כבודו יתברך, כמו שכתוב: "והארץ האירה מכבודו" (יחזקאל
מ"ג). אך כשמעמידין דבר גשמי כנגד דבר רוחני עושה צל, וכפי גשמיות
וגדל הדבר שעומד כנגד הדבר כמו כן נעשה צל. כגון כשמעמידין מקל נגד
אור השמש עושה צל קטן כפי מדת המקל, אבל כשמעמידין דבר גדול
יותר נגד השמש עושה צל גדול ביותר. וכן כשמעמידין בית גדול עושה צל
גדול יותר ויותר, וכן כל מה שגדול הדבר יותר, עושה צל גדול יותר ויותר.
והצל הוא הסתרת והעלמת האור כידוע, ועל-כן כפי מה שהאדם משקע
באיזה מדה ותאוה כמו כן עושה צל נגד אור כבודו יתברך, וכמו כן נעלם
ממנו אורו יתברך. אבל כשמבטל המדות והתאוות, כפי הבטול כן נתבטל
הצל, וכמו כן נתגלה אורו כבודו יתברך, עד שזוכה שיבטל הכל לגמרי עד
שיהיה הכל לא ואין ואפס, ואז יתגלה כבודו בכל הארץ, כי לא יהיה שום
דבר שישתיר האור ושיעשה צל כנ"ל. וזהו: "מלא כל הארץ כבודו",
הינו מן "לא", הינו כשזוכין לבטל הכל כלא ממש, על ידי זה: "מלא
כל הארץ כבודו". ועל-ידי-זה נתגלה כבודו בכל הארץ, כי אין דבר
שיסתיר אור כבודו יתברך ויעשה צל כנ"ל:

קלו

שיך להתורה: "מעו"ת ראשי-תבות" וכו' בחלק ראשון סימן ר"ד. וספר
מקדם מעשה: שני אנשים בני הנעורים היו בעיר אחת, והיה ביניהם
אהבה והתקשרות גדול. פעם אחד ראה אחד מהם בחברו שנטה מדרך:

היִשָּׁר קִצַּת וְעָשָׂה אֵיזָה דְּבַר שֶׁלֹּא כַּהֲגֹן, וְחָשַׁב מְקָרָה הוּא. אַחַר-כֵּן רָאָה אוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה דְּבַר גְּרוּעַ יוֹתֵר. אַחַר כֵּן רָאָה שֶׁעָבַר עֲבָרָה מִמֶּשׁ. וּמֵאַזּוֹ נִתְרַחַק מִמֶּנּוּ וְהִפְרִיד עֲצָמוֹ מֵאֵתוֹ. אַחַר-כֵּן בְּרַבּוֹת הַיָּמִים כְּשִׁירְדוּ מֵעַל שְׁלַחַן חוֹתֶנְךָ שְׁנֵיהֶם, הִתְחִיל זֶה שֶׁעָבַר הָעֲבָרָה כַּנִּי"ל לַעֲלוֹת מֵעַלָּה מֵעַלָּה עַד שֶׁנִּעְשָׂה עֲשֶׂר גְּדוֹל, וְהַשְּׁנִי הַנִּי"ל נִעְשָׂה עֲנִי גְּדוֹל. וְהָיָה זֶה בְּדַעְתּוֹ מִתְרַעֵם תְּמִיד עַל מַדּוּתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אָמַר בְּלִבּוֹ: הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעֲצָמִי שֶׁזֶה עָבַר עֲבָרָה, וּמִדּוּעַ יִתְּנוּ לוֹ גְּדֻלָּה כָּל-כֵּן. פֶּעַם אֶחָד רָאָה בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים כַּת אַחַת וּמִשְׁמִיעִין קוֹל וּמְקַשְׁקְשִׁין בְּמַעוֹת הַרְבֵּה, וְנִתְקַרְב אֲלֵיהֶם, וְאָמְרוּ לוֹ: אֵל תִּגַּע בָּזֶה הַמַּעוֹת כִּי זֶה שִׁיךְ לְאִישׁ הַנִּי"ל הֵינּוּ לְחַבְרוֹ הַנִּי"ל. אָמַר: עֲכָשׁוּ הַגִּיעַ הָעֵת לְשֶׂאל, וְשֶׂאל אוֹתָם: מִדּוּעַ יִגִּיעַ לוֹ מַעוֹת הֲלֹא בְּעֵינַי רָאִיתִי שֶׁעָבַר עֲבָרָה? הַשִּׁיבוּ לוֹ: מִיּוֹם שִׁירְדָתְךָ שְׁנֵיכֶם מֵעַל שְׁלַחַן חוֹתֶנְכֶם, מֵאַזּוֹ חִבְרָךְ קִבַּע עֵתִים לְתוֹרָה, וְיִקְבַּל עַל עֲצָמוֹ חֵק וְלֹא יַעֲבֹר לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וְיוֹם כֵּן וְכֵן. אֲבָל אֵתָּה אֵינְךָ עוֹסֵק בְּתוֹרָה, וְעַל-כֵּן נוֹתְנִין לְחִבְרָךְ מַעוֹת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁעָבַר עֲבָרָה. כִּי: "עֲבָרָה מְכַבָּה מְצוּהָ, וְאִין עֲבָרָה מְכַבָּה תוֹרָה" (סוֹטָה כ"א). "וְאִין ~ עֲבָרָה ~ מְכַבָּה ~ תוֹרָה" רָאִישִׁי-תְּבוֹת מְעוֹת:

קלח

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּעֵת שֶׁדְּבַר עֲמֵנוּ מִגְּדַל הָעֲנָן שֶׁל סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצְדִּיקִים, שֶׁנִּדְפַס בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים (בְּסִימָן ר"ל לְקוּטֵי חֶלֶק א'). וְאָמַר אַז, שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ ז"ל, עֵקֶר הַתְּעוֹרְרוֹתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵמַת הָיָה עַל-יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצְדִּיקִים. וְסִפֵּר שֶׁבְּבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצְדִּיקִים ז"ל, הָיוּ שְׂכִיחִים שֶׁם כָּל הַצְדִּיקִים. כִּי כָּל הַצְדִּיקִים הָיוּ מְצוּיִים בְּקִהְלַת מְעוֹזֵיבוֹ מְחַמַּת שֶׁהוּא מְקוֹם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל, וְרַבִּים כְּכֹלֶם הַתְּאַכְסְנוּ בְּבֵית אָבִיו ז"ל. וְשָׁמַע הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת מִצְדִּיקִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הָיָה עֵקֶר הַתְּעוֹרְרוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁזָּכָה לָמָּה שֶׁזָּכָה:

קלט

סִפֵּר לִי אֶחָד מְאַנְשָׁיו שֶׁפִּעַם אֶחָד סִפֵּר לְרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁדְּבָרוֹ לוֹ אֵיזָה שְׂדוּךְ, וְאָמַר הָאִישׁ הַנִּי"ל לְפָנָיו ז"ל שֶׁשָּׂם אִין מְקוֹם לְפָנָיו. הַשִּׁיב לוֹ: "כְּשִׁישׁ

לְהֶאֱדָם לֵב שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִידֵי שֵׁיךְ אֶצְלוֹ מְקוֹם וְכוּ', כִּי הֵלֵב הוּא אֱלֻקוֹת" וְכוּ' (פְּנִדָּפִס בְּלֻקוּטִי תִנְיָנָא סִימֹן נ"ו):

קמ

כְּשֶׁאָמַר לִי עֲנֵן הַנְּדָפִס בְּלֻקוּטִי תִנְיָנָא סִימֹן פ"ו עַל פְּסוּק: "מִקְצֵר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קִשָּׁה" (שְׁמוֹת ו'), שְׁעַל-יָדֵי קִטְנוֹת אֶמוּנָה צָרִיכִין לְעִבּוּדוֹת קִשׁוֹת וְכוּ' עַיִן שָׁם, עֲמַדְתִּי לְפָנָיו כְּמִשְׁתוֹמֵם, וּמַחְשְׁבוֹתַי הָיוּ תִמְהִים בְּעֵינָן זֶה, כִּי נִדְמָה לִי שֵׁיט לִי אֶמוּנָה קִצָּת. עָנָה וְאָמַר בְּלִשׁוֹן גְּעָרָה קִצָּת, כְּאוֹמֵר: וְאִם יֵשׁ לָךְ אֶמוּנָה, אִין לָךְ אֶמוּנָה בְּעֶצְמָךְ ("הֶאֱסָטִי אִין דִּיר קִיִּין אֶמוּנָה נִיט"). וְהִזְכִּיר מִיָּד מֵאָמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "כִּי מִי בֹז לְיוֹם קִטְנוֹת (זְכָרִיָּה ד') - מִי גָרַם לְצַדִּיקִים שִׁיתְבַּזְּבוּ שְׁלַחְנָם לְעֵתִיד לְבֹא, קִטְנוֹת שְׁהִיָּה בְּהֵם עֲצָמוֹן, שְׁלֹא הֶאֱמִינוּ בְּהֵם בְּעֶצְמוֹן" (סוֹטָה מ:). וְרַשִּׁי ז"ל פִּרַּשׁ שָׁם: כְּפִשׁוּטוֹ - קִטְנוֹת אֶמוּנָה. אֲבָל מִדְּקָדוּק לְשׁוֹן הִגְמָרָא שְׁאָמְרוּ שָׁם: "קִטְנוֹת שְׁהִיָּה בְּהֵם", נִרְאָה מְבֹאֵר דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שְׁעָקַר קִטְנוֹת הֶאֱמוּנָה שְׁלָהוֹן הָיָה בְּהֵם בְּעֶצְמוֹן. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ לְפִי זֶה שְׁלֹא הֶאֱמִינוּ בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁהוּא שְׁהוּא טוֹב לְכָל, וְהֵם חֲשׁוּבִים וְגִדּוּלִים בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַחְמַת זֶה הָיָה בְּהֵם קִטְנוֹת, וְזֶה הָיָה עָקַר קִטְנוֹת הֶאֱמוּנָה שְׁלָהֵם מֵה שְׁלֹא הֶאֱמִינוּ בְּהֵם בְּעֶצְמוֹן. וַיֵּשׁ לְכוּן גַּם פִּרוּשׁ רַשִּׁי גַם כֵּן לְזֶה. וְהַכֵּלֵל הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שְׁהֶאֱדָם צָרִיךְ שְׁהִיָּה לוֹ אֶמוּנָה בְּעֶצְמוֹ, שְׁגַם הוּא חָבִיב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי לְפִי גִדּוּלֵת טוֹבָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם הוּא גִדּוּל וְחֲשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְכִבֵּר מְבֹאֵר עֲנֵן זֶה כְּמָה פְּעָמִים שְׁאִין זֶה עֲנָנָה לְהִיּוֹת בְּמַחִין דְּקִטְנוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְזָכוֹת לְדָרְכֵי עֲנָנָה בְּאֶמֶת וְכוּ', עַיִן בְּלֻקוּטִי תִנְיָנָא סִימֹן ע"ב וְעוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (לֻקוּטִי תִנְיָנָא סִימֹן כ"ב). גַּם אַחֵר-כֵּן בְּסִמּוּךְ אַחֵר שְׁאָמַר עֲנֵן הַנִּי"ל, הִגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר אֲזִי הַתּוֹרָה: "חֲדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן" סִימֹן ס"א בְּחֻלְק רֹאשׁוֹן. וְשָׁם הִזְכִּיר עֲנֵן חֲסָרוֹן אֶמוּנָה בְּעֶצְמוֹ, עַיִן שָׁם בְּאוֹת ה' מֵה שְׁפָתוֹב שָׁם: "וַיֵּשׁ שֵׁיט עֲלֵיהֶם מַחְלוֹקֶת מַחְמַת שְׁאִין לְהֵם אֶמוּנָה בְּעֶצְמוֹ" וְכוּ':

קמא

בְּסִימֹן צ"ב (לְקוּיֵי תַנְיָנָא), תִּקְוִין לְמִקְרָה לִילָה רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ, לּוֹמֵר עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים כְּמִבְאָר בְּסִימֹן ר"ה וְכוּ', וְדַע שְׂאֵלוֹ הֵם הָעֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים וְכוּ'.

דַּע אַחֵי, כִּי בַתְחִלָּה אָמַר הוּא ז"ל הַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת: "תִּקְוִין לְמִקְרָה לִילָה", כְּנִדְפָס בְּסִפְרֵי הָרֵאשׁוֹן בְּסִימֹן ר"ה. וּבַתְחִלָּה בָּעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגִלוֹתָהּ, לֹא הָיִיתִי לְפָנָיו אֲזוּ, אֲדָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָכְנֵנוּ וּבֵאתִי אֶצְלוֹ סְמוּךְ מְאֹד לְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגִלוֹתָהּ, וְסִפֵּר לִי אֶחָד בְּשֵׁמוֹ הַתּוֹרָה הַנִּי"ל כְּפִי מֵה שֶׁשָּׁמַעְהָ מִפִּי הַקָּדוֹשׁ. וּבַתּוֹךְ כֶּךָ בְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי אַחֵר בְּשֵׁמוֹ הַתּוֹרָה הַנִּי"ל, בְּתוֹךְ כֶּךָ סָבַב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁדְּבַרְתִּי עִמּוֹ מְזָה, וְחִזַּר וְאָמַרָה לְפָנָי בְּקִצּוֹר כְּנִדְפָס כְּבָר בְּסִימֹן ר"ה הַנִּי"ל. וּבְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁגָּלָה הַתּוֹרָה לֹא גָלָה אֲזוּ אֵיזָה קִפִּיטֵלִיךְ לּוֹמֵר, רַק אָמַר סֵתֶם, לּוֹמֵר עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵלִיךְ תְּהֵלִים לְתִקְוִין הַנִּי"ל. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ אֲזוּ שְׁאָמַר, שֶׁהָיָה רְאוּי לְגִלוֹת אֵיזָה הֵם עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵלִיךְ תְּהֵלִים שְׁצָרִיכִין לּוֹמֵר, אֲדָה אֵיזָה שֶׁהֵם עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים שְׂיֵאמְרוּ הֵם תִּקְוִין לָזֶה, כִּי כָּל עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים אֵיזָה שֶׁהֵם, כְּלָם הֵם כְּנִגְדַּע עֲשֶׂרָה מֵינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקְוִין לְהַנִּי"ל. וְאֲזוּ בָּעֵת שֶׁגָּלָה הַתּוֹרָה הַנִּי"ל אָמַר בַּתְחִלָּה שֶׁתִּקְוִין הָרֵאשׁוֹן הוּא הַמְּקוֹה, שְׁצָרִיכִין לְטַבֵּל בַּמְּקוֹה (וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "דָּאֵס עֲרִשְׁטִי אֵיזוּ מְקוֹה"). וְאַחֲרֵי-כֵן גָּלָה הַתִּקְוִין הַנִּי"ל לּוֹמֵר עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים כְּנִי"ל. גַּם פָּעַם אַחַת אָמַר, שְׁצָרִיכִין לָזַהֵר מְאֹד לְטַבֵּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיְהִיָּה הָאָדָם בְּלִתֵי טְהוֹר, וְאֶפְלוֹ אִם לֹא יוּכַל לְטַבֵּל בְּבִקְרָה, עַל-כֵּל-פָּנִים יְטַבֵּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֶפְלוֹ לְפָנוֹת עָרֵב, כִּי צָרִיכִין לָזַהֵר מְאֹד לְטַבֵּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם דִּיקָא (וְעַיִן בְּסוּף סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שְׁאָמַר, שֶׁטוֹב מְאֹד לְטַבֵּל תַּכְףּ וּמִיָּד וְכוּ' עַיִן שָׁם).

אַחֲרֵי-כֵן אַחֵר שֶׁעָבְרוּ קְרוֹב לְאַרְבָּעָה שָׁנִים, וּמֵה שֶׁעָבַר בְּאֵלוֹ הַשָּׁנִים יִקְצְרוּ רַבּוֹת יְרִיעוֹת לְסִפְרֵי, וּכְבָר הָיָה לוֹ הַחוֹלְאָת שֶׁלוֹ שֶׁנִּסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ, וּכְבָר חִזַּר מִלְּעַמְבְּרָג. פָּעַם אַחַת בַּחֲרָף שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ, וְאִנְחָנוּ עִמְדָנוּ לְפָנָיו, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעַנְיָן הָעֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים שֶׁהֵם תִּקְוִין לְהַנִּי"ל. וְאֲזוּ צָוָה עָלַי לְכַתֵּב עַל הַנִּיר הַפְּסוּקִים שֶׁמֶרְמָזוּ בָּהֶם הָעֲשֶׂרָה מֵינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקְוִין לְהַנִּי"ל. וְיִשְׁבַּתִּי לְכַתֵּב, וּמִפִּי יִקְרָא אֵלַי וְגָלָה לִי הַפְּסוּקִים, וּכְתַבְתִּים עַל הַסִּפֵּר כְּאֲשֶׁר הֵם נִדְפָסִים (בְּלִקוּיֵי תַנְיָנָא סִימֹן צ"ב הַנִּי"ל). וְאֲזוּ גָלָה דַּעְתּוֹ, שְׁרָצוֹנוֹ לְגִלוֹת בְּפִרְטוּיּוֹת אֵיזוֹ הֵם הָעֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים שְׁצָרִיכִים לּוֹמֵר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְהֵינּוּ עוֹמְדִים וּמְצַפִּים שֶׁיִּגְלָה לָנוּ, וְלֹא זָכִינוּ מִיָּד. אַחֲרֵי-כֵן נִסְעָנוּ מֵאֵתוֹ. וְאַחֲרֵי-כֵן הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּאֵיזָה שַׁבָּת, וְהִזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂרָאִיתִי בְּעֵינַי כְּתִיבַת יְדוֹ הַקָּדוֹשׁה שֶׁכְּבָר רָשָׁם לְעַצְמוֹ הָעֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהֵלִים שְׁצָרִיכִין לּוֹמֵר, אֲדָה לֹא הָיָה מִדְּרָךְ אֲרָץ שֶׁאֶקַח כְּתַב-יְדוֹ בְּעַצְמִי בְּלִי רְשׁוּתוֹ. וְרָצִיתִי לְתַפְסֵם בְּמַחֵי בְּעַל-פִּה, וְלֹא יִכְלַתִּי מִחַמַּת אֵימַת רַבִּי פֶן יִקְפִיד, כִּי בָאתִי לְחַדְרוֹ וּמְצָאתִי כְּתַב-יְדוֹ הַנִּי"ל וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ בְּלֹא רְשׁוּתוֹ (כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה בְּשַׁבַּת פְּרִשְׁת שְׁקָלִים שְׁנַת תַּק"ע לְפִרְט-קָטוֹן, שֶׁהוּא ז"ל יָצָא מִחַדְרוֹ וְנִכְנַס לְבֵית הַגְּדוֹל שֶׁלוֹ בָּעֵת קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְאֲזוּ נִכְנַסְתִּי בְּחַדְרוֹ וְרָאִיתִי כְּתַב-יְדוֹ הַנִּי"ל). וְאַחֲרֵי-כֵן בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בָּעֵת שֶׁלְקַחְתִּי רְשׁוּת מֵאֵתוֹ לָשׁוּב לְבֵיתִי, דְּבַרְתִּי עִמּוֹ וְשָׂאֵלְתִי מִמֶּנּוּ שֶׁיִּגְלָה לִי עֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל הַנִּי"ל, כִּי יִדְעֵתִי שְׁכְּבָר הֵם נִרְשָׁמִים אֶצְלוֹ כְּנִי"ל. וְלֹא רָצָה, וְאָמַר שֶׁיְהִיָּה עֵת אַחֲרֵי לָזֶה, וְהִלְכְתִּי מֵאֵתוֹ.

אחר כך סמוך לאותה העת בעת שהייתי אני בביתי בנעמרוב, אז גלה העשרה קפיטל תהלים לפני הרב דפה ברסלב ולפני חברי רבי נפתלי מנעמרוב, ויחד אותם לעדות על זה. וכך אמר להם: היות בענין זה הידוע (הינו ענין מקרה לילה חס ושלוש) נלכדים בודאי שלשה חלקי העולם, אני לוקח אתכם לעדות, ותדעו, שאלו העשרה קפיטל תהלים מועילים מאד מאד לתקון קרי, והם תקון גמור ומועיל מאד מאד. ויש מי שיקרה לו על ידי רבוי אכילה ושתיה, או על-ידי חלשה ועיפות, או על-ידי שאינו שוכב כראוי, וכך זה אינו כלום (והוא כמו תינוק שמשתיין בשנה). גם יש ששומרים אותו מלמעלה ונצול מן המקרה, או שהמזל שומר אותו ונצל. גם לפעמים נדמה להאדם בשנה בחלום כאלו הוא נופל, ואחר-כך מתעורר משנתו, גם זה מן השמים שמצילין אותו מזה. רק מי שיקרה לו חס ושלוש מחמת הרהורים, מזה נבראים ממש קלפות חס ושלוש כמבאר בספרים (זהר בראשית יט:). אבל מי שיאמר באותו היום אלו העשרה קפיטל תהלים, בודאי יתקן בזה מאד מאד. וכמה וכמה צדיקים גדולים שרצו לעמוד על ענין זה, ונתנגעו למצא לזה תקון גמור, וקצתם לא ידעו כלל מהו ענין זה, וקצתם התחילו לידע קצת בענין תקון זה, ונסתלקו לעולמם באמצע עוסקים בזה ולא גמרו. ולי עזר השם יתברך שזכיתי לעמוד על זה בשלמות. וענין תקון זה על-ידי אמירת העשרה קפיטל תהלים הנ"ל הוא דבר חדש לגמרי חדוש נפלא, כי הוא תקון נפלא ונורא מאד מאד (עין למטה). ומי שיוכל לילך למקוה ואחר-כך יאמרם בודאי מה טוב, אך אפלו אם הוא אנוס שאי אפשר לטבל, כגון שהוא חולה או שהוא בדרך, אף-על-פי-כן אם יאמרם אשרי לו, כי הם תקון גדול ונורא מאד. ואם יאמרם בכונה כראוי בודאי מה טוב, אך גם האמירה בעצמה מסגל מאד. ואמר: כי לא נודע זאת מיום בריאת העולם, מסתמא הייתי רוצה לבטל זאת לגמרי, אך אי אפשר זאת לא בגשמיות ולא ברוחניות. בגשמיות אי אפשר, כי היה צריך לבטל ולשנות הטבע של כלליות בני האדם בתמידות, וזה דבר שאי אפשר. כי אפלו משה רבנו עליו השלום וכיוצא, שבטל הטבע היה רק לפי שעה ובדבר פרטי, כגון קריעת ים סוף או בקיעת הירדן וכיוצא שהיה רק לפי שעה. אבל לבטל הטבע של כלליות בני אדם, כי כל אחד ואחד בהכרח לבטל ולשנות הטבע אצלו, וגם צריך לבטל ולשנות הטבע תמיד, וזה דבר שאי אפשר, וגם ברוחניות אי אפשר וכו'. אך העשרה קפיטל הם דבר נפלא ויקר ומועיל מאד. גם יחד אותם לעדות ואמר שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על קברו, ויאמר שם אלו העשרה קפיטל תהלים הנ"ל ויתן פרוטה לצדקה, אפלו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחסאיו מאד מאד חס ושלוש, אזי אתאמץ ואשתדל לארץ ולרחב להושיעו ולתקנו וכו'. ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר, שאלו העשרה קפיטל מועילים מאד מאד. ואלו הן העשרה קפיטל תהלים: ט"ז ל"ב מ"א מ"ב נ"ט ע"ז צ"ק ק"ה קל"ז ק"נ, באשר כבר נדפסו כמה פעמים (רק בספר "ספורי מעשיות" נדפסו בפעם הראשון בטעות הקפיטל של קל"ז על-ידי עוית המדפיסים ומשם נתפשט הטעות בכמה ספרים וסדורים שהעתיקו משם). ויאמרם כסדר שהם כתובים בתהלים.

וְאָמַר שֶׁהוּא תִקּוּן הַכֶּלְלִי. כִּי כָל עֲבָרָה יֵשׁ לָהּ תִקּוּן מִיַּחַד אָבֵל תִּקּוּן הַיָּיִל
 הוּא תִקּוּן הַכֶּלְלִי. גַּם אָמַר אִזּוֹ שֶׁעֲנִין הַיָּיִל שֶׁל אֱלוֹ עֲשָׂרָה קְפִיטֵל תְּהֵלִים
 יֵאמְרוּ וַיִּגְלוּ בְּפָנָי הַכֹּל. וְאָמַר: אָף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דָבָר קַל לוֹמַר עֲשָׂרָה
 קְפִיטֵל תְּהֵלִים, אָף-עַל-פִּי-כֵן גַּם זֶה יִהְיֶה כְּבֵד מְאֹד לְקַיָּים. וְכֵן נִתְקַיָּים
 עֲתָה בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁמִּחֲמַת רַבּוּי הַמַּחְלֶקֶת רַב הַהֲמוֹן רְחוּקִים לְקַיָּים
 זֹאת. וְהוּא ז"ל הוֹדִיעַ כָּל זֹאת מִקֹּדֶם, וְאַנְחָנוּ עֲשִׂינוּ מַה שֶׁמֻטֵּל עָלֵינוּ
 לְהוֹדִיעַ הַתִּקּוּן לְכָל הַחֹפֵץ לְהִתְתַּקֵּן, וְכָל אֶחָד הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, הַשׁוֹמֵעַ
 יִשְׁמַע וְהַחֲדֵל יִחְדַּל, וְאַנְחָנוּ אֶת נַפְשָׁנוּ הַצְּלָנוּ.
 וּמַה שֶׁהָרַב בְּעַל הַמַּחְבֵּר "סֵדֶר תִּקּוּן שִׁבְת" מְבִיאֵם בְּשֵׁם סֵפֶר "עֲשָׂרָה
 הַלוּלָיִם", זֶה אֵינוֹ. כִּי יְדִידֵי הַקּוֹרָא עֵין נָא בְּסֵפֶר "תִּקּוּן מוֹעֵד", וְתִרְאֶה
 שֶׁמּוֹבָאִים שָׁם בְּפָרוּשׁ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נַחֲמָן ז"ל, וְכֵן בְּכַמָּה סֵפָרִים יֵשׁ
 שֶׁמּוֹבָאִים שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, וְגַם נֶס נָא וְחַפֵּשׂ בְּכָל הַסֵּפָרִים שֶׁמּוֹבָאִים
 שָׁם שֶׁלֹּא בְּשֵׁם רַבֵּנוּ, וְתִרְאֶה שֶׁכֻּלָּם נִדְפְּסוּ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁנִּפְטַר
 תַּחֲלַת תִּקְעִי"א בְּחוּל הַמוֹעֵד סְכוּת. וְאַפְשָׁר שֶׁהָרַב הַיָּיִל וְכִיּוּצָא מְגַדֵּל
 תְּשׁוּקָתָם לְזָכוֹת בָּהֶם אֶת הָרַבִּים בְּתִקּוּן גְּדוֹל כְּזֶה, וַיִּדְעוּ שֶׁיֵּשׁ שְׁנַמְצָאִים
 מִתְּנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עַל רַבֵּנוּ ז"ל, עַל-כֵּן קִיַּמוּ בְּנִפְשָׁם מֵאִמֵּר חַז"ל: "שִׁמְתֵּר
 לְשָׁנוֹת בְּדִבְרֵי הַשְּׁלוֹם" (יְבָמוֹת סה:), וּבִפְרָט בְּדִבְרֵי גְדוֹל וְתִקּוּן כְּזֶה. וְעַתָּה
 בֵּין תְּבִין שֶׁצְּדָקוֹ הַנֶּאֱמָר לְעִיל שֶׁהֵם תִּקּוּן חֲדָשׁ לְגַמְרֵי וְלֹא יָדַע מְזֶה שׁוֹם
 נִבְרָא מִיָּמוֹת עוֹלָם. וְתֵאמְרֵם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, בְּכַדֵּי שֶׁשִּׁפְתוֹתָיו יִהְיוּ
 דוֹבְבוֹת וְכוּי' (סִנְהֶדְרִין צ:), אֲשֶׁר כָּל הַצְּדִיקִים מִתְּגַעְגְּעִים לְזֶה, וּמְזֶה אֲשֶׁר
 אֲלֻצוֹנֵי לְגִלוֹת כָּל הַיָּיִל. וְזָכוּתוֹ יַעֲמֵד לָנוּ, וּמִכָּל פְּגַמֵּינוּ וְצָרוֹתֵינוּ יִתְקַנְנוּ
 וְיִוָּשִׁיעֵנו אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

קמב

(שִׁיבְד לְמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל עַל פְּסוּק: "אוֹדִיעַ אֶמּוֹנֵתְךָ בְּפִי" (תְּהֵלִים פ"ט)
 שֶׁעָקַר הָאֱמוּנָה תוֹלָה בְּפֶה שֶׁל הָאָדָם וְכוּי' בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן מ"ד):
 רֵאָה זֶה מְצֵאתִי מִכְּתַב יַד הַחֲבָרִים בְּבֵאוֹר יוֹתֵר קָצֵת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כְּשֶׁנוֹפֵל
 לְאָדָם סְפָקוֹת בְּאֱמוּנַת הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ שָׁמוּ, יֵאמַר בְּפֶה מְלֵא: אֲנִי מֵאֲמִין
 בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהוּא יְחִיד רֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן. כִּי יָדוּעַ שֶׁיִּצָּר הָרַע נִמְשָׁד
 מִגְּבוּרוֹת הַנְּפוּלִין, וַיֵּשׁ גְּבוּרוֹת דְּקֻדְשָׁה שְׁבָהֶם מִמַּתִּיקִים הַגְּבוּרוֹת דְּקֻלְפָּה
 וְהַדְּבוּר הוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת דְּקֻדְשָׁה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיִּגְבֹּרְתָּךְ יְדִבְרוּ"
 (תְּהֵלִים קמ"ה), נִמְצָא כְּשִׁיאֵמַר אֲנִי מֵאֲמִין כְּנִי"ל הוּא גְּבוּרוֹת דְּקֻדְשָׁה,
 וּבְזֶה הוּא מִמַּתִּיק אֶת הַסְּפָקוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה דְּקֻלְפָּה. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ
 בְּגִמְרָא (בְּרָכוֹת ה:): "לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יִצָּר טוֹב עַל יִצָּר הָרַע", דְּהֵינּוּ
 שֶׁבְּגְבוּרוֹת דְּקֻדְשָׁה מִמַּתִּיק גְּבוּרוֹת דְּקֻלְפָּה וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא: שְׁמִי
 שְׂרוּצָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה רִגְזוֹן יִהְיֶה דְּבוּרוֹ בְּנַחַת. נִמְצָא שֶׁהַדְּבוּר בְּנַחַת הוּא אֵינוֹ

כָּל-כֶּדָּר רָגַז, וְהִשְׁתִּיקָה מִשְׁתַּק הָרָגַז, אֲבָל הַדְּבֹר בְּפֹה מְלֵא הוּא בְּחִינַת רָגַז
בְּחִינַת גְּבוּרָה בְּחִינַת כַּנְּ"ל:

קמג

(כָּתַב יָד הַחֲבָרִים וְהוּא שֵׁיזָה לְסִימָן רַס"ג לְקוּטֵי בְּחֶלֶק רֵאשׁוֹן)
כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי אֲכִילַת הַבְּהֵמִיּוֹת. דְּהֵינּוּ, שְׁיֵשׁ אָדָם שְׂאוֹכֵל בְּתַאֲוָה גְּדוּלָה
בְּהֵמָה, וְהַמְּאָכֵל הוּא מְאָכֵל אָדָם, וְיֵשׁ אָדָם שְׂאוֹכֵל כְּאָדָם אֲבָל הַמְּאָכֵל
אֵינוֹ מְאָכֵל אָדָם, דְּהֵינּוּ שְׁהֵנִיצוּצוֹת לֹא נִתְבָּרְרוּ כָּל-כֶּדָּר שְׂרָאוּי לְאָדָם, אֲלֵא
הוּא מְאָכֵל בְּהֵמָה. וְהַאֲוִיכֵל מְשַׁנֵּי הַמְּאָכְלִים הָאֵלוּ בָּא לִיְדֵי חֲלֵי הַקְּדַחַת.
וְזֶה שְׁפָתוֹב: "הִרְכַּבְתָּ אֲנוֹשׁ לְרֵאשֵׁנו" (תְּהִלִּים ס"ו), דְּהֵינּוּ כְּשֶׁאֲנוּ בְּמַדְרָגָה
קְטַנָּה שְׂאָדָם גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שְׂאֲנוּ אוֹכְלִים מְשַׁנֵּי הַמְּאָכְלִים הַנִּ"ל, אֲזִי: "בְּאֲנוּ
בְּאֵשׁ וּבַמֵּיִם", הֵינּוּ קָר וְחָם, דְּהֵינּוּ קְדַחַת. וְאֲפֹלוּ הַרוֹפְאִים אוֹמְרִים גַּם-
כֵּן כֶּדָּר, שְׁקַדַּחַת בָּא מִן מְאָכֵל יוֹתֵר. וְזֶה בְּגִשְׁמִיּוֹת, וּבְרוּחֵינִיּוֹת גַּם-כֵּן כֶּדָּר.
כִּי כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּבַחֲינַת דַּעַת, אֲזִי יֵשׁ בּוֹ אֶהְבָּה וְיִרְאָה דְקַדְשָׁה. וְכִשְׁנוֹפֵל
חַס וְשָׁלוֹם מִבְּחִינַת דַּעַת, אֲזִי נוֹפֵל לְאֶהְבָּה וְיִרְאָה הַנְּפוּלָה. וְכִשְׂאָדָם אוֹכֵל
אֶחָד מְשַׁנֵּי הַמְּאָכְלִים הַנִּ"ל הוּא נוֹפֵל מִבְּחִינַת דַּעַת. כִּי: "מוֹתֵר הָאָדָם מִן
הַבְּהֵמָה אֵין" (קְהֵלֶת ג'), הֵינּוּ בְּחִינַת דַּעַת, בְּחִינַת: "הַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא"
(אִיּוֹב כ"ח). נִמְצָא כְּשֶׁאוֹכֵל מְאָכְלִים כְּאֵלוּ הוּא בְּחִינַת בְּהֵמָה, וְנוֹפֵל
מִבְּחִינַת דַּעַת וְנוֹפֵל בְּאֶהְבָּה וְיִרְאָה הַנְּפוּלָה. וְזֶה שְׁפָתוֹבף "הִרְכַּבְתָּ אֲנוֹשׁ
לְרֵאשֵׁנו", הֵינּוּ כַּנְּ"ל, אֲזִי: "בְּאֲנוּ בְּאֵשׁ וּבַמֵּיִם", דְּהֵינּוּ בְּאֶהְבָּה וְיִרְאָה
הַנְּפוּלָה:

קמד

כְּשֶׁבָּא מְלַעַמְבְּרָג, וְהָיָה עֲדִין הַחוֹלְאֵת שְׁלוֹ, דְּהֵינּוּ הַהוֹסֵט (שְׁעוּל) מִתְּגַבֵּר
עָלָיו, וְאִזּוּ הָיָה נוֹסֵעַ כְּמַעַט בְּכָל יוֹם לְטִיֵּל סְמוּךְ לְעִיר לְרַפּוּאָה, וְשָׂאָר כְּוִנּוֹת
נוֹרְאוֹת שֶׁהָיָה לוֹ בְּזֶה. וְשִׁמְעֵנוּ מִפִּיּוּ הַקְּדוֹשׁ אִזּוּ בְּדֶרֶךְ הַטִּיּוֹל כְּמָה תּוֹרוֹת
וְכְמָה שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים נִפְלְאִים וְנוֹרְאִים. גַּם הַמְּאָמֵר הַמִּתְחִיל: "דַּע
כְּשֶׁאֶחָד מִתְּפִלֵּל בְּשִׁדְה", הַנֶּאֱמָר עַל פְּסוּק (בְּרֵאשִׁית כ"ד): "וַיֵּצֵא יִצְחָק
לְשׁוֹחַ בְּשִׁדְה" וְכוּ' (בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָּא סִימָן י"א), נֶאֱמָר גַּם-כֵּן אִזּוּ בְּעַת שְׁנִסְעֵנוּ
עִמוֹ לְטִיֵּל. וְעַמְדָנוּ בְּשִׁדְה אֶחָד וְיִרְדָנוּ מִהַעֲגָלָה, וְהוּא הָיָה עֲדִין יוֹשֵׁב עַל

הַעֲגָלָה וְעַמְדָּנוּ סָבִיבוּ. בְּתוֹךְ כֵּךְ הִגִּיעַ שְׁעַת הַמִּנְחָה, וְהֵינּוּ רוֹצִים לְהַתְּפִלֵּל שָׁם, אֲזַי אָמַר הַתּוֹרָה הַנִּי"ל. וְהֵעֵינֵן שָׁם: שֶׁכְּשֶׁמִּתְפַּלְלִין בְּשָׂדֵה אֲזִי כָּל הָעֲשָׂבִים וְכוּ' נִכְנָסִין לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה וְכוּ' עֵינֵן שָׁם. וְאָמַר אַחֲרֵי-כֵן, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים סָבִיבוּ הוּא רוֹאֶה כָּל הָעֲשָׂבִים, אֵיךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב דּוֹחֵק עֲצָמוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים שָׁם כְּדִי לְעֵלוֹת וּלְכַנֵּס בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ כְּפִי הַמְּבָאֵר בְּתוֹרָה הַנִּי"ל.

גַּם הַתּוֹרָה שֶׁל "אֵיחָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ" עַל פְּסוּק: "וְאֵיחָה הִשָּׂה לְעוֹלָה" (בְּרֵאשִׁית כ"ב) בְּסִימָן י"ב, וְהַתּוֹרָה עַל מֵאֵמֶר "מֵאֵי טַעֲמָא גְּמִלֵי זוּטֵר גְּנוּבְתֵי וְתוֹרָא אַרוּכָא גְּנוּבְתָא" (שְׁבֵת עז:): הַמִּתְחִיל: "אֵלּוּ הַמִּתְפַּאֲרִין בְּגְדוּלוֹת" בְּסִימָן ט"ו, וְהַתּוֹרָה הַמִּתְחִיל: "הִקְשׁוּ מִפְּנֵי מָה כְּשֶׁאֶחָד מִבְּקֵשׁ פְּרִנְסָה" וְכוּ' בְּסִימָן ט"ז, כָּל זֶה שֶׁמֵּעֵנּוּ עַל הַדֶּרֶךְ בְּשַׁעַת הַטַּיּוֹל וְעוֹד שֶׁאֲרֵי תוֹרוֹת. וְכָל הַמֵּאֲמָרִים הַנִּי"ל וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר עַל בְּדִיחָא דְעֵתִיחָה, וְכָל מָה שֶׁשֶׁמֵּעֵנּוּ אֲזַי עַל הַדֶּרֶךְ, הַכֹּל מְקַשֵּׁר וּמְרַמֵּז בְּמֵאֲמָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּאַגְדָּה הַפְּלִיאָה שֶׁשָּׂאֵל רַבִּי יְהוּדָא לְרַבִּי זִירָא בְּעַת שְׁהִיָּה בְּדִיחָא דְעֵתִיחָה "מֵאֵי טַעֲמָא תִּרְנְגוּלָא מִדְּלֵי עֵינָא" וְכוּ', וְשָׁם מְרַמֵּז כָּל זֶה:

קמה

כְּשֶׁדָּבַר עָמִי וְגַלְהָ לִי הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת כְּנֻדָּפֵס (בְּבִלְקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן כ"ה), אָמַר לִי שֶׁטוֹב לְכַתֵּב לְעַצְמוֹ הַתְּפִלוֹת. וְאֲזַי רָאִיתִי וְהִבְנֵתִי בְּתַנוּעוֹתַי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁהוּא דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד לַעֲשׂוֹת מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁנֶּעֱשִׂין מְזָה שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוּלִים לְמַעַלָּה וְכוּ'. גַּם פֶּעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר עִם אֶחָד, וְהָיָה מִתְּגַעְגַּע מְאֹד שֶׁיַּעֲשׂוּ מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, וְאָמַר: אֲנִי חִפֵּץ מְאֹד שֶׁיַּעֲשׂוּ מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת אֲדָּ אֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי מוֹסְרִים זֹאת.

וּפֶעַם אֶחָד הִרְאָה לִי בְּסִפֵּר אֶחָד שְׁהִיָּה אֲצִלוֹ שְׁנֵתְחַבֵּר בְּסִמּוֹךְ הַנִּקְרָא "יֵד הַקְּטָנָה", וּבִסוּף מְבָאֵר שָׁם כְּמָה עֵנִינִים בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה, שֶׁמְדַבֵּר לְהֵשִׁים יְתִבְרָךְ וּמִתְחִיל כָּל עֵינֵן אֶלְקֵי וְכוּ', אֶלְקֵי וְכוּ'. וְקָרָא אוֹתִי וְצָוָה לְעֵינֵי בּוֹ בְּפָנִים, וְרַמְזוֹ לִי אֲזַי כְּמִדְּבַר, רָאֵה שֶׁזֶּה הַמְּחַבֵּר מְדַבֵּר כְּמָה עֵנִינִים מְדַרְוֵשׁוֹ לְהֵשִׁים יְתִבְרָךְ בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה. וְרַמְזוֹ לִי שֶׁתְּשׁוּקָתוֹ מְאֹד לַעֲשׂוֹת כֵּן מִתּוֹרוֹתַי הַקְּדוּשׁוֹת, לַעֲשׂוֹת מִכָּל הַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת. כִּי כֵן הָיָה דְרָכּוֹ לְרַמְזוֹ עַל דְּבָרִים גְּבוּהִים עַל-יְדֵי דְבָרִים קְטָנִים, מִחֲמַת שְׁהִיָּה קֶשֶׁה לוֹ לְבָאֵר דְּעֵתוֹ בְּפִרוּשׁ מְגֻדֵל הַקְּטָרוּגִים וְהַמְּנִיעוֹת, וְעוֹד מִכְּמָה טַעֲמִים, עַל-כֵּן רַמְזוֹ בְּדַרְכֵים נִפְלָאִים כְּדִי שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ יִבִּין דְּעֵתוֹ מֵאֵלּוֹ אִם יִרְצָה. וַיֵּשׁ בְּזֶה עֵנִינִים נִפְלָאִים בְּהִנְהַגְתּוֹ עָמִי בְּכְמָה עֵנִינִים וְאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. גַּם אָמַר, שֶׁכְּשֶׁעוֹשִׂין מִהַתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת נֶעֱשִׂים מְזָה שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוּלִים לְמַעַלָּה שֶׁלֹּא עָלוּ לְפָנָיו יְתִבְרָךְ שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוּלִים כְּפִאֲלָה מִימּוֹת עוֹלָם,

פּנִדָּפּס כָּבֵר בְּהַקְדָּמַת הַתּוֹרָה. וְיוֹתֵר מִזֶּה חֲזָקְנוּ בָּזֶה עַל-יְדֵי הַשִּׁיחָה
הַקְדוּשָׁה שֶׁסָּח עִמִּי אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה: "בְּרֵאשִׁית לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל"
(לְקוּטֵי תַנְיָנָא ס"ז), כְּמִבְאֵר לְקַמּוֹ (סִימּוֹן קצ"ו):

קמו

שִׁיחָה לְהַתּוֹרָה: "קִשְׁיָא רְאשֵׁי-תְבוֹת שְׂיַמַּע יִהְיֶה קִיּוּלֵי אִיקְרָא" (בְּלְקוּטֵי
תַנְיָנָא סִימּוֹן מ"ט [מ"ו]). קָדָם תְּבַת: וְעַל-כָּל-פְּנִים הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שׁוֹמַע
קוּלוֹ שְׁזֵה יִשׁוּעָתוֹ, שֶׁנֶּרְאָה לִי שֶׁחָסַר שָׁם. וְהַעֲקָר כִּי הִצְעָקָה בְּלִבּוֹ בְּעֶצְמָה
הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי אָף-עַל-פִּי שְׂבָאִים עָלָיו כְּפִירוֹת גְּדוּלוֹת וְקִשְׁיוֹת, עִם
כָּל זֶה מֵאַחַר שֶׁצוּעַק עַל-כָּל-פְּנִים בְּלִבּוֹ, בְּוַדַּאי עֲדִין יֵשׁ בּוֹ נִיצוּץ וְנִקְדָּה
מֵהָאֱמוּנָה הַקְדוּשָׁה. כִּי אִם חָס וְשָׁלוֹם לֹא הָיָה בּוֹ עוֹד שׁוֹם נִקְדָּה
מֵהָאֱמוּנָה כָּלל, לֹא הָיָה צוּעַק כָּלל. נִמְצָא, שֶׁהִצְעָקָה בְּעֶצְמָה הוּא בְּחִינַת
אֱמוּנָה, וְהִבּוֹ זֶה. וְגַם עַל-יְדֵי הִצְעָקָה זֹכִיךְ לְאֱמוּנָה, הֵינּוּ שֶׁהִצְעָקָה
בְּעֶצְמָה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כְּנִ"ל, רַק שֶׁהָאֱמוּנָה הוּא בְּקִטְנוּת גְּדוּל, וְעַל-
יְדֵי הִצְעָקָה בְּעֶצְמָה יָכוֹל לְזַכּוֹת לְאֱמוּנָה, הֵינּוּ לְהַעֲלוֹת וּלְגַדֵּל אֶת הָאֱמוּנָה
עַד שֶׁיִּסְתַּלְקוּ הַקִּשְׁיוֹת מִפָּנָיו. וְאַפְלוּ אִם אֵינּוּ זֹכֵה לָזֶה עֲדִין, אָף-עַל-פִּי-
כֵן הִצְעָקָה בְּעֶצְמָה טוֹב מְאֹד וְכְנִ"ל:

קמו

שְׂמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁינוּ שֶׁאָמַר, שֶׁקָּדָם שֶׁסָּפַר רַבְּנוּ ז"ל הַמַּעֲשָׂה שֶׁל
הַמְּלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן שֶׁכָּלוּ מֵאַבְנִים טוֹבוֹת הַנְּדָפְסוֹת (בְּסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מַעֲשָׂה
ה'), אָמַר קָדָם שֶׁסָּפַר: אֲנִי יוֹדֵעַ מַעֲשָׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּל הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב, וְאַחַר-
כֵּן סָפַר זֹאת הַמַּעֲשָׂה. וְאָף-עַל-פִּי-כֵן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם זֹאת הִיא
הַמַּעֲשָׂה שֶׁל הַשֵּׁם מ"ב. וְגַם אֲנִכִּי שְׂמַעְתִּי מִפִּיו הַקְדוּשׁ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים
שֶׁאָמַר, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל הָיָה יוֹדֵעַ מַעֲשָׂה שֶׁהָיָה בָּהּ הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב.
וְדַבֵּר עִמִּי אִזּוֹ מֵהַשֵּׁם שֶׁל מ"ב, וְשֶׁאֵל אוֹתִי לְמִצָּא פְּרוּשׁ בְּלִשׁוֹן לַעֲזוֹ עַל שְׂתֵי
אוֹתֵיֹת ו' צ' שֶׁנִּמְצָא בְּשֵׁם הַנִּ"ל, וְלֹא יָכַלְתִּי לְמִצָּא. וְכִפִּי הַמּוֹבֵן הָיָה שֶׁכָּבֵר
יוֹדֵעַ סוּד כָּל הַשֵּׁם הַנִּ"ל, רַק שְׂתֵי אוֹתֵיֹת אֵלוֹ ו' צ' הַנִּ"ל עֲדִין אֵינּוּ יָכוֹל
לְהַכְנִיסָם בְּתוֹךְ הָעֲנָן שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהַלְבִּישׁ בּוֹ שֵׁם הַנִּ"ל:

קמח

וכְּסָפֶר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תִּפְלָה הַנִּדְפָּסֶת בְּסֵפֶר הַמַּעֲשִׂיּוֹת (מַעֲשֶׂה יב), שָׁאֵל אוֹתָנוּ אַחֲר־כֵּן, מִי סֵפֶר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כְּתוּב בְּ"הַקְּרָאוּיִנִּיקוּס" [סִפְרֵי זְכוּרֹנוֹת] שֶׁלָּהֶם מַעֲנִין הַכְּתוּבֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּעֵת שֶׁהָיָה רוּחַ סְעָרָה בְּעוֹלָם וְכוּ'? הַשְּׂבָנוּ לוֹ, שֶׁזֶה סֵפֶר אֶחָד מֵהַגְּבוּרִים שֶׁל הַגְּבוּר לְהַבַּעַל תִּפְלָה כְּמִבְאָר שָׁם, וְנַעֲנֶה בְּרֵאשׁוֹ שֶׁכֵּן הוּא. וְהַבְּנֵנוּ מִדְּבָרָיו שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה מְכוּן גָּדוֹל מְאֹד, מֵה שֶׁדִּיקָא אֶחָד מֵהַגְּבוּרִים סֵפֶר זֹאת. וּמִזֶּה תִּלְמַד שֶׁבְּכָל דְּבָר וְדָבָר שֶׁל הַמַּעֲשִׂיּוֹת יֵשׁ מְכוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד מֵה שֶׁאֵין הֵפֶה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב (הַמְשָׁד בְּחֵי מוֹהֲר"ן סִימָן סב):

קמט

הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשְּׂבָעָה בְּעֵטְלִירֶס הַנִּדְפָּסֶת בְּסֵפֶר הַמַּעֲשִׂיּוֹת סֵפֶר כְּמָה יָמִים, וּבְכָל פַּעַם סֵפֶר עֲנִין הַשִּׁיָּד לָזֶה שֶׁסָּפְרוּ מִמֶּנּוּ, שְׁעַל-יָדֵי זֶה הַתְּחִיל לְסֵפֶר הַמַּעֲשֶׂה.

בְּתַחֲלָה הַתְּחִיל בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ עַל-יָדֵי הַטַּאבִּיקִי (טַבֵּק) שֶׁלְקַח מֵאִישׁ מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְנִזְכָּר בְּהַאֲגָרֶת שֶׁשִּׁלַּחְתִּי אֵנִי לְחֻבְרֵי שֶׁהִגִּיעַ לִידוֹ ז"ל, וְכַתְּבַתִּי לוֹ שֶׁיְהִיָּה בְּשִׂמְחָה. אִזְ דְּבַר מְזֵה, וְעֵנָה וְאָמַר: אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם אִיךָ פַּעַם אַחַת הָיוּ שְׂמֵחִים [וְשִׂמְעֵתִי שֶׁאָמַר אִזְ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מֵה אֲתֵם יוֹדְעִים אִיךָ לְשִׂמְחַ מִתּוֹךְ מְרָה שְׁחוּרָה, אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם אִיךָ פַּעַם אֶחָד הָיוּ שְׂמֵחִים וְכוּ'], וְהַתְּחִיל לְסֵפֶר הַמַּעֲשֶׂה. וְסֵפֶר כָּל הַתְּחִלַּת הַמַּעֲשֶׂה עַד סוֹף הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל הַבַּעַטְלִיר שֶׁהָיָה עוֹר. וְכָל זֶה הָיָה בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאֲנִי הֵייתִי אִזְ בְּבֵיתִי בְּנַעֲמָרוֹב. וְאַחֲר־כֵּן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי בְּאֶ חֻבְרֵי לְבֵיתוֹ, וְסֵפֶר לִי מַעֲשֶׂה זֹאת, וְעַמְדָּתִי מְרַעֵיד וּמְשִׁתּוֹמֵם. כִּי אִם אֲמַנֵּם כְּבָר שִׂמְעֵתִי מִמֶּנּוּ מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרְאוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל מַעֲשֶׂה כְּזֹאת עֲדִין לֹא שִׂמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ מַעוֹלָם. וְאַחֲר־כֵּן נִסְעֵתִי לְשֵׁם וּבֵאתִי לְבֵית רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שֶׁהָיָה סָגוּר בְּחֻדְרוֹ כְּבָר. וּבְבִקָּר שֶׁהוּא יוֹם רְבִיעִי נִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְדַבַּרְתִּי עִמוֹ הַרְבֵּה, וְסִפַּרְתִּי לוֹ מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַעוֹלָם שֶׁשִׂמְעֵתִי בְּסִמוּךְ. וְאַחֲר־כֵּן דְּבַר עִמִּי מַעֲנִין הַמַּעֲשֶׂה הַנִּי"ל שֶׁסֵּפֶר בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאָמַר שֶׁהוּא חָפֵץ מְאֹד לִידַע (כְּלוּמַר לְסֵפֶר) הַסּוֹף, דְּהֵינּוּ מֵה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּכָל שָׂאֵר שַׁבַּעַת יָמֵי הַמְּשִׁתָּה, וְגַם כָּל סוֹף גָּמַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֵּן מְלָךְ שֶׁקִּבֵּל הַמְּלוּכָה מֵאָבִיו בְּחֵי, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתְּחִיל הַסִּפּוּר. וְאָמַר לִי אִזְ, שֶׁכֵּן בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִזֵּי יָמֵי הַמְּשִׁתָּה בָּא בְּכָל יוֹם אֶחָד

מהשבעה בעטלירס וברכס ונתן להם מתנה לדרשה וכו'. וגם ספר עמי מסדר הספור של הזקנים בעלי הזכרון שלא שמעתי הענין בסדר בבאור יפה מפי חברי, ובאר לי הוא ז"ל בעצמו קצת פסדר. וגם דבר עמי מענין מה שהתפאר העור שאינו זוכר כלום (בלשון אשכנז: "איך גידיינק גאר נישט") - שפרשו "איך גידיינק גאר נישט", שזוכר כשעדין לא היה שום הנהגה וכו', והתפלא על זה. ואחר-כך הייתי נכסף מאד שיתחיל לספר מיום השני ולא עלתה בידי, כי בתוך כך בא המשרת שלו ואמר: רבי הגיע זמן סעודה וערך השלחן לפניו לאכל, והכרתי ליצאת מלפניו. אחר-כך אחר שישן מעט אחר אכילתו, אחר-כך חזרתי ונכנסתי אצלו ועמדתי לפניו וספרתי לפניו כמה דברים מעניני העולם, והר"ב מבארדיטשוב שהייתי אז בסמוך שם. ודברתי עמו מענין שכלם מלאים דאגות וחסרונות הרבה, שכל העשירים הגדולים חסר להם הרבה מאד לכל אחד ואחד וכו'. ואחר-כך עניתי ואמרתי לפניו פסוק זה: "גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא אדם את המעשה אשר עשה אלקים מראש ועד סוף" (קהלת ג') (עין פרוש רש"י). ענה הוא ז"ל: הלא זאת הוא המעשה שלנו. ותכף שאל: היכן אנו עומדים בהמעשה? ונבהלתי תכף מרב הכסופין שהיה לי לשמע זאת, והשבתי לו בבהלה שאנו עומדים ביום השני, ענה ואמר: ביום השני חזרו ונתגעגעו וכו'. וספר אז ביום רביעי כל המעשה של יום השני. ואחר-כך בליל שבת קדש, המעשה של יום שלישי ורביעי, ואחר-כך ביום ראשון המעשה של יום חמישי, ואחר-כך ביום שלישי שלאחריו המעשה של יום ששי. ואחר שספר המעשה של יום ששי עמדנו לפניו, וספר לפניו איש אחד מאנשיו איזה מעשה, ענה ואמר: הלא זה הוא מענין המעשה של יום השביעי. ואמר, שנראה שהעולם מספרים ממעשה שלו. והיה רוצה מאד לספרה, אך לא זכינו שיספרה אז ושוב לא סיפרה עוד:

קנ

פעם אחת אמר: אצל מי שאני לוקח ומקבל ממון וכיוצא אני נותן לו, כי בזה שאני מקבל אני נותן (והוא ענין המבאר בהמעשה של יום הששי מהשבעה בעטלירס, שהתפאר אחד את עצמו בנפלאות הכח שיש לו בידו עין):

המעשה של יום שלישי ורביעי ספר בליל שבת קדש כנ"ל. ואז באותו העת היה נכדו היילד מטל על ערש דני, והיה לו צער גדול מזה, כי חליו היה כבד עליו מאד. בפרט שבתו הצדקת מרת אדיל תחיה, אם היילד הנ"ל, היה לה צער גדול בנים מאד רחמנא לצלן, השם ישמרה מעתה. והוא ז"ל נכנס בליל שבת קדש וישב על השלחן בצער, ולא נתמהמה בסעדה זאת כלל. ותכף ברכנו ברפת המזון קדם שהתחילו העולם לכנס אליו כדרךם תמיד. אחר-כך אחר ברפת-המזון נשאר יושב על שלחנו הקדוש, ופתח פיו הקדוש והטהור והנורא, ואמר אז שיחה נפלאה ונוראה שהיה בה תורה קדושה, כדרך תמיד ברב שיחותיו הקדושות, וכל השיחה היתה שיכת לצערו הגדול שהיה לו, וכמדמה שדבר אז מענין הלב שרודפין אותו וכו'. ואחר-כך בתוך אותו השיחה ענה ואמר: איך אנו עומדין בהמעשה? ותכף נבהלנו והשבתי לו בבהלה באימה וביראה שאנו עומדים ביום השלישי. ותכף ענה ואמר: ביום הג' חזרו ונזכרו הזוג הזה איך לוקחין וכו' (פנדפס שם) וספר כל המעשה של יום השלישי, ושם מבאר קצת מעין שספר קדם. ואחר שסיים המעשה של יום השלישי שנעשה שם שמחה וכו', אז אמר בזה הלשון: "זייא האבין אה הילוא גיטאן" [יש להם שמחה גדולה], ואחר-כך תכף ספר המעשה של יום הרביעי. ותכף כשגמרה, תכף ומיד נסתלק מהשלחן בזריזות. ומחמת שהייתי טרוד בדעתי מאד לחזר השתי מעשיות הנוראות מיום השלישי ויום הרביעי, ותכף חזרתי אותם עם אנשים שהיו שם לבל נשכח דבור מהם, ומחמת זה נשכח ממני כל השיחה הקדושה הנ"ל שדבר מקדם, חבל על דאבדין (סנהדרין קיא), שבח ותהלה לאל חי על הנשאר לנו, שזכינו לזכר ולרשם המעשיות האלו, אשר אפלו לפי מעט התנוצצות שבלבי אין לי כלי הדבור והכתיבה לדבר מנוראות נשגבות מעלתם.

אחר כך ביום שלישי, ואז היה סמוך לפסח, ונצא מביתו מחמת שהיו מטיחים הבית בטיט לצרף פסח, ונכנס לבית הרב ושם עמדנו לפניו. ואיני זוכר איזה ענין ספרו לפניו שהיה לו איזה שיכות מעט לאיזה ענין של המעשה של יום ששי, ועל-ידי-זה ספר כל המעשה של יום ששי, ואחר-כך ספר לפניו אחד וכו' כנ"ל. והנה אז היה סמוך לפסח כנ"ל, ולדעתי מרמז שם סוד קריעת ים סוף בענין העשר חומות של מים. ועין בלקוטי הלכות בורה-דעה הלכות תולעים (הלכה ד') שם מבאר הענין מה שהאיר ה' עיני בזה.

הכלל, שבכל מעשה שספר נתגלגל הספור על-ידי איזה שיחה שהיה משיח ומדבר עמנו מספורי העולם, ובתוך כך התחיל לספר מעשה על-ידי שנמצא בהספור איזה דבורים שהיה להם איזה שיכות להמעשה שהיה בלבנו, וזה היה בחינת אתערותא דלתתא להמשיך השגות אלקות שהלביש בתוך אותו המעשה. וכן היה אצל כל מעשה ומעשה, וכן אצל כמה תורות שגלה שלא בעת הקבוע לקבוצ. ובכל זה ראינו תמיד נוראות ה', וגדלת מעלת הצדיק, שכל הדבורים שבעולם הם אצלו תורה והתגלות אלקות. אך ביותר ויותר ראינו זאת אצל ספור המעשה הנוראה הזאת

שֶׁל הַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירֶס, שֶׁהִיא חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים נִשְׁגָּבִים עַד אֵין קֶץ, כַּאֲשֶׁר יָבִין הַמְּבִין מְעַט בְּעֵצְמוֹ אִם יֵשִׁים לְבוֹ אֲלֵיהֶם בְּעֵין הָאֵמֶת לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל נוֹרָאוֹת קִדְשֵׁת הַהֲתַפָּאוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַנְּזַכָּרִים שָׁם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וּבִפְרָט גְּדֻלַּת קִדְשֵׁת הַהֲתַפָּאוֹת הַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירֶס בְּעֵצְמָם שְׁמֵת־פָּאֲרִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם. שֶׁהַעוֹר הַתַּפְּאָר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הַסְּתַכְּלוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כָּלֵל, וְעַל-כֵּן הוּא עוֹר מִמַּשׁ מְזֶה הָעוֹלָם, וְכֵן הַחֲרַשׁ שֶׁאֵין שׁוֹמֵעַ שׁוּם קוֹל מְזֶה הָעוֹלָם וְכוּ', וְעַל-כֵּן הוּא חֲרַשׁ וְכוּ' וְכוּ'. וְכֵן כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל זֹאת הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם כָּלֵם חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים גַּם לְפִי פְּחִיתוֹת דְּעֵתָנוּ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים אוֹתָם כָּלֵל. וְכָל הַתְּגֻלוֹת הַזֹּאת, הַכֹּל הִיא עַל-יַדִּי סְפוּרֵי דְּבָרִים מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם, עַל יָדָם נִתְּגַלְּגַל שְׁחַמֵּל עָלֵינוּ בְּחַמְלָה גְּדוּלָה וַיִּתְּרָה כְּזֹאת וְגַלְּהָ לָנוּ כָּל זֶה, לְמַעַן יֵיטֵב לָנוּ וּלְבָנֵינוּ לְעוֹלָם. אָמַר לְעַנְיָן הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁסָּפַר, שֶׁטּוֹב יוֹתֵר הִיא לְבָלִי לְגִלוֹת בָּהֶם שׁוּם רָמֵז לְהִיכֵן הֵם מְרַמְזִין, כִּי כִּשְׁהַדָּבָר נִסְתָּר יְכוּלִין לְפַעֵל בּוֹ יוֹתֵר מֵהַ שְׁצָרִיכִים, אֲדָּהּ הוּא מְכָרַח לְפַעְמֵים לְגִלוֹת אֵיזָה רָמֵז בְּעֵלְמָא, לְמַעַן יִדְעוּ שְׁיֵשׁ בָּהֶם דְּבָרִים נִסְתָּרִים:

קנב

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד, שְׁמִי שֶׁהִיא בְּעַל מַחְלֶקֶת בְּגִלְגוּל הָעֶבֶר, אֲזִי כְּשֶׁנִּתְּגַלְּגַל נַעֲשֶׂה אִטֵּר יָד. וְרָמַז לְדָבָר, מֵהַ דְּאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ עַל קֶרַח שֶׁהוּא בְּעַל מַחְלֶקֶת דְּבָעָא לְאַחְלָפָא יְמִינָא בְּשִׁמְאֵלָא, וּבְשִׁבִיל זֶה עוֹנֵשׁוּ כְּשֶׁנִּתְּגַלְּגַל נַעֲשֶׂה אִטֵּר יָד שְׁנַחֲלָף אֶצְלוֹ שְׁמַאל בְּיָמִין (פְּרָשֵׁת קֶרַח קַעוּ). וּבִסְפֹר הָאֶלֶף-בֵּית אוֹת א' אָמַת כָּתַב בְּעַנְיָן אַחַר: מִי שֶׁהִיא שְׁקָרָן בְּגִלְגוּל הָעֶבֶר וְכוּ'. עוֹד שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי שְׁמוּאֵל מְטַעֲפֵלִיק בְּעַת שְׁנִסַּע עִמּוֹ לְנְאוּרִיטְשׁ וְכוּ', שֶׁאָמַר לוֹ פֶּעַם אַחַת: אֵיךְ יִשְׁנָתִי אָנִי וְאֵיךְ יִשְׁנָתְךָ אַתָּה, אָנִי יִשְׁנָתִי בְּעַנְיָן אִטֵּר יָד, כְּלוֹמַר שֶׁבִשְׁעַת שְׁנָה שְׁלוֹ הִיא עוֹסֵק בְּעַנְיָן אִטֵּר יָד, וְהַזְכִּיר אֲזִי מַעֲנֵן שֶׁבֵט בְּנִימִין שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שֶׁהִיא בָּהֶם שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ אִטֵּר יָד יְמִינוֹ:

קנג

בלקוטי תננינא סימן ע"ח בענין הנהגת הפשיטות וכו', כי לפעמים הצדיק איש פשוט לגמרי שקורין "פראסטיק" וכו' עין שם. יש בזה הרבה לספר, איך ובאיזה ענין נאמרה זאת התורה, אך אי אפשר לצייר בכתב כל מה שעבר בענין זה, אך אף-על-פי-כן ארשם מה שאפשר: דע כי זאת התורה נאמרה בשבת נחמו באומאן סמוך להסתלקותו. ומעשה שהיה כך היה: באותה העת בסמוך נכנס לדירה אחרת שנסתלק שם, ואותה הדירה היתה טובה לפניו מאד לישב בה, כי היה לו שם רחבת ידיים ואויר יפה, כי היה שם גן לפני החלונות, אך הדירה היתה של וכו'. וסמוך לשבת נחמו נכנס לשם. ועל אותו השבת נתקבצו כמה אנשים חדשים גם ישנים שבאו אליו על שבת קדש והיה קבוץ גדול. ובליל שבת קדש נכנס מחדרו לבית שהיה העולם מקבצים שם, והיה חלוש מאד מאד כמעט לא היה לו כח לדבר, ותכף קדש על הכוס. ואחר הקדוש ישב אצל השלחן ולא חזר לחדרו תכף כדרך תמיד בעת הקבוץ. וישב בחלישות גדול, והתחיל לשוח ולדבר מעט בחלישות ובעיפות גדול. ענה ואמר: מה אתם נוסעים אצלי? הלא אני איני יודע עתה כלל? כשאני אומר תורה יש לכם על מה לנסע ולבוא אלי, אבל עתה על מה באתם? הלא אני איני יודע עתה כלל? כי אני עתה רק "פראסטיק" לגמרי. והאריך בשיחה זאת, וכפל ושלש כמה פעמים שאינו יודע כלל, ושהוא רק איש פשוט לגמרי ושהוא "פראסטיק". ואז אמר שהוא מחיה את עצמו עתה רק במה שהיה בארץ ישראל. והאריך בשיחה זאת, שבאמת לאמתו אינו יודע כלל לא ושהוא רק "פראסטיק" לגמרי, רק שהוא מחיה את עצמו במה שהיה בארץ-ישראל. ומתוך שיחה זאת התחיל לדבר ולבאר כל ענין הנורא ההוא, איך מחיה את עצמו בעת הפשיטות מהדרך של ארץ-ישראל, ושבה מחיין את כל הפשוטים שבעולם (שקורין "פראסטאקיס"), הן לומדים ובעלי תורה בעת שבטלים מן התורה, הן אנשים פשוטים שהם "פראסטאקיס" גמורים, אפלו אמות העולם צריכים לקבל חיות וכו' וכו', כמבאר כל זה בסימן הנ"ל עין שם היטב. ובתוך זה נכלל מה שנקנס לדירה הנ"ל, כי מבאר שם: "וגם עכשו פאן בחוץ לארץ באין ישראל לפעמים למקום וכו', וישראל באין לשם וכובשין המקום ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראלי, שזהו גם כן בחינת ארץ ישראל, והיו יכולים לומר גזלנים אתם וכו' (רש"י על בראשית א-א), אך על-ידי "כח מעשיו" (תהלים קי"א), על-ידי זה יש לנו כח לכבש כל העולם ולקדשו בקדשות ישראל. כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו וכו' (רש"י שם) כמבאר שם כל זה היטב. וגמר כל ענין התורה הזאת. ואחר-כך בא בשמחה גדולה, וצוה לזמר "אזמר בשבחיו" תכף קדם נטילת-ידיים לסעודה (מה שדרך היה תמיד לזמר אחר ברפת המוציא). וגם בעתים הללו שהיה חלוש מאד על-פי רב לא היו מזמרים כלל, אך עכשו מגדל השמחה צוה לזמר תכף, וגם הוא בעצמו היה מזמר עמנו יחד. ואחר-כך היה מדבר ומשיח עמנו הרבה בשמחה גדולה ובחן אמתי נפלא ונורא מאד מאד. וישב כל הסעודה בשמחה רבה, ודבר והשיח הרבה עמנו, וחזק אותנו מאד בכמה וכמה לשונות וקצת מזה נדפס. ואז צעק מעמק הלב: "גינואלד זייט אייך

נִיט מִיָּאֵשׁ" [אָהֶה! אַל תִּיאָשׁוּ אֶת עֲצַמְכֶם!], וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "קִיִּין
 יֵאוֹשׁ אִיז גָּאָר נִיט פֶּאָר הָאֵנְדִין" [אִין יֵאוֹשׁ בְּעוֹלָם כְּלָל].
 וְאִי אֶפְשֶׁר לְצִיר הַרְמְזִים שְׂרַמְזוּ לָנוּ בַתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים אִיךָ לְהַתְחַזֵּק עַד
 אִין קֶץ וְתַכְלִית. וְהַתְּפֹאֵר בְּעֲצָמוֹ שֶׁהוּא עֵתָה בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה. וְאָמַר, שֶׁהוּא
 בִּירָאָה וּבִשְׂמִיחָה. וְאָמַר בַּלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ: "אִיךָ בֵּין הַיֵּינֵט פְּרוּס פְּרִיִלִיד".
 וְלְצִיר וּלְבֹאֵר הַחוֹן הָאֵמֶת, וְהַיִּפִּי וְהַפֶּאָר וְהַקְּדוּשָׁה וְהַיִּרְאָה וְהַשְׂמִיחָה שֶׁל
 אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶת לֹא יִסְפִּיקוּ כָּל עוֹרוֹת אֵילִי נְבוִיּוֹת לְבֹאֵר. וְאִז רָאִינוּ יְשׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו
 וְנוֹרָאוֹתָיו וְנוֹרָאוֹתָיו הַעֲצוּמִים, שֶׁהוּא חוֹמֵל עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת,
 שְׂמִתּוֹךְ הַעֲלָמָה וְהַסְתַּרְתָּה כְּזֹאת, נִתְהַפֵּךְ לְרִצּוֹן כְּזֶה. שְׂבִתְחִלָּה לֹא הָיָה
 יוֹדֵעַ כְּלָל בְּאֵמֶת, וּמִתּוֹךְ אִינוּ יוֹדֵעַ כְּזֶה בְּאֵלֵי הַתְּגִלוֹת כְּזֶה. וְאִם בְּאֵמֶת
 אִין אָנוּ יוֹדְעִין כְּלָל בְּעֲנִינּוֹ הַקְּדוּשׁ, בְּפֶרֶט בְּעֲנִין הָאִינוּ יוֹדֵעַ שְׁלוֹ שֶׁהוּא עֲנִין
 עֲמֵק עֲמֵק וְנִסְתַּר מְאֹד, וְאָמַר בְּעֲצָמוֹ שֶׁהָאִינוּ יוֹדֵעַ שְׁלוֹ הוּא חֲדוּשׁ יוֹתֵר
 מִיִּדְעָה שְׁלוֹ כְּמִבְּאֵר בְּמִקּוֹם אַחַר (חַיִּי מוֹהֲרִ"ן סִימָן רפ"ב), אֶךְ אֶף-עַל-
 פִּי-כֵן בְּמָה שְׂמִתְנוּצָץ בְּדַעְתָּנוּ רָאִינוּ אִז נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲשֶׁר אִי אֶפְשֶׁר
 לְבֹאֵר וּלְסַפֵּר. וְהַעֲקָר מֵהַ שְׂרָאִינוּ יְשׁוּעַת ה' מֵהַ שְׂחִמָּל עֲלֵינוּ בְּרַחֲמָיו
 הַפְּשׁוּטִים וְגִלְהָ לָנוּ דְבָרִים הָאֵלֶּה, שֶׁהֵיוּ מְחִיִּין אוֹתָנוּ וּמְחַזְּקִין אוֹתָנוּ מְאֹד
 מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרְךָ, אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַיּוֹשְׁבִים שָׁם. וְכָל אֶחָד נִדְמָה
 לוֹ שֶׁעַמּוֹ לְבַד הוּא מְדַבֵּר, וְשִׁאֲלוֹ לְבַד מְגִיעִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְגַם
 בְּחִסְדּוֹ הַגְּדוֹל כְּבָר זְכִינוּ לְהַחֲיוֹת עִם רַב עִם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְעַדִּין דְּבָרָיו
 חַיִּים וְקַיָּמִים וְנֶאֱמָנִים וְנִחְמָדִים לְעַד, וּמְחִיִּין נְפֹשׁוֹת הַרְּבִה. מֵהַ אֲדַבֵּר
 חִסְדּוֹ גָּבַר עֲלֵינוּ וְאֵמֶת ה' לְעוֹלָם.
 אַחַר כֵּן בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שְׂכַתְבִּתִּי זֹאת הַתּוֹרָה, וְאַחַר כֵּן הִבֵּאתִי הַכְּתָב לְפָנָיו.
 וְתַפֵּס בְּיָדוֹ בְּרַפְיוֹן יָדַיִם, וּמְחַמֵּת זֶה נִפְל מִיָּדוֹ לְחוּץ עַל הָאֶרֶץ לְפָנָי הַחֲלוֹן
 שֶׁהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו אִז וְהַסְתַּכְּל בּוֹ לְחוּץ לְתוֹךְ הַגֶּן. וְהַגִּבְהַתִּי הַכְּתָב וְחִזַּרְתִּי
 וּמְסַרְתִּי לְיָדוֹ הַקְּדוּשָׁה, וְהַסְתַּכְּל וְרָאָה בּוֹ כָּל מֵהַ שְׂכַתּוֹב עַד הַסּוּף. אַחַר
 כֵּן עָנָה וְאָמַר: מֵהַ זֶה כְּתַבְתָּ? הֲלֹא זֶה סַחֲתִי לִי בְּעֲצָמִי (בַּלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ:
 "וְוַאֲס הָאֶסְטוֹ דָּא אוֹף גִּישְׁרוּבּוֹ? דָּאֲס הָאֲב אִיךָ מִיר אַזוֹי גִּישְׁמוֹסְט"),
 וְהַדְּבָרִים
 אָמַר הַמְּעַתִּיק, יְדִידֵי הַקּוֹרָא, עֵינֵי הַיֵּטֵב בְּהַתּוֹרָה הַשְּׂנֵךְ לְזֶה הַסְּפּוֹר
 בְּלִקּוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן ע"ח הַמְּתַחֲלֵת "וְאֶתְחַנֵּן" וְכוּ', וְאִז תִּבְּיֵן הַיֵּטֵב סְפּוֹר
 הַזֶּה וַיִּנְעַם לְנִפְשֶׁךָ לְעַד:

קנד

שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׂאָמַר, שְׂעַקָר מֵהַ שְׂהַגִיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ הוּא רַק עַל יְדֵי עֲנִין
 "פְּרָאֶסְטִיק" (פְּשִׁיטוֹת). שֶׁהָיָה מְדַבֵּר הַרְּבִה וּמְשִׁיחַ הַרְּבִה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ
 וְאָמַר תְּהִלִּים הַרְּבִה בְּפְשִׁיטוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא הִגִיעַ לְמָה שְׂהַגִיעַ. וְאָמַר:

אם הייתי יודע שהשם יתברך יעשה ממני מה שאני עתה, דהינו חדוש
כזה, הייתי עושה ביום אחד מה שעשיתי בשנה כלה (כלומר שהיה מזדרז
כל כך בעבודתו, עד שמה שהיה עושה ועובד השם יתברך בשנה כלה היה
עושה ביום אחד). והיה מתגעגע מאד אחר מעלת העבודה בבחינת
"פראסטיק" באמת, ואמר "איי איי פראסטיק".
גם אמר שדבר עם כמה צדיקים גדולים ואמרו גם כן, שלא הגיעו
למדרגתם כי אם על ידי ענין "פראסטיק", שעסקו בעבודתם בפשיטות
גמור בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו וכו', ועל ידי זה הגיעו למה
שהגיעו, אשרי להם:

קנה

שיך לסימן י"ז בלקוטי תניינא, המתחיל: "צריך לזהר מאד להיות
בשמחה בשבת" וכו', כל זה אמר בליל שבת קדש. ובתחלה שאל אותי:
האטה שמח בשבת? השבתי: אני לפעמים נתעורר עלי איזה יראה בשבת
שקורין ("פרוס"). ואמרתי לו בזה הלשון: "איך בין אמאל פרוס"
[לפעמים אני ירא]. והשיב: לא כך הוא, העקר הוא שמחה. ואז הוכיח
אותי הרבה להיות בשמחה דיקא בשבת. ואז אמר כל הענין הנדפס
בלקוטי תניינא סימן י"ז הנ"ל מענין מעלת השמחה בשבת, ונכלל שם שגם
היראה עקר עליה על ידי השמחה של שבת דיקא, הינו שעקר הוא רק
השמחה בשבת, ואז דיקא עולה היראה שהוא בחינת מה שקורין
("פרוס"). והאריך הרבה בשיחה הקדושה הזאת, והוכיח אותנו ואותי
ביותר, להתגבר להיות שמח וטוב לב בשבת ולהרבות בתענוגי שבת וכו',
כנדפס שם. ואמר: הלא כל הוצאותיו של אדם קצובין חוץ מהוצאות
שבתות ויום טוב וכו'. ואמר: הלא גם בעל הבית פשוט הוא שמח בשבת
בהדגים והזויפציא וכו'.

ואחר כך אמר לי: עתה יהא לך ממה להיות במרה שחורה. פונתו, כי
מאחר שהוכיח אותי הרבה להיות בשמחה בשבת, יכול להיות שאהיה
חס ושלוס מרה שחורה ביותר מזה בעצמו, מחמת שצריכין להיות
בשמחה בשבת ואיני זוכה לזה (ובאמת כון מאד למחשבותי בזה, כי תכף
בעת אמירתו כל הנ"ל, התחיל לעלות על מחשבותי דאגות איך זוכין
לשמחה בשבת). ובזה שאמר דבוריו הקדושים האלו "עתה יהיה לך"
וכו', בזה נחס וחסק אותי הרבה, שעל כל פנים לא יהיה לי מרה שחורה
מזה בעצמו שאני מחיב לשמח בשבת וכנ"ל.
גם בעת שהיה מרבה להוכיח אותי על זה להיות שמח בשבת, אז עניתי
ואמרתי: אני חפץ ורוצה מאד להיות בשמחה בשבת (וכונתי היה אם איני
זוכה לשמחה בשבת, על כל פנים אני רוצה מאד להיות בשמחה, וכבר

שְׁמַעְתִּי הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ מִגְדֹל מַעֲלַת הַרְצוֹן וְהַכְּסוּפִין וְכוּ'. עֲנֵה וְאָמַר
לְהַעֲלוֹם: הַשְּׁמַעְתֶּם מֵה שֶׁהוּא אוֹמֵר? הֵיטֵב אֲשֶׁר דִּבֶּר. גַּם הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ
אֲזַי לְזַמֵּר זְמִירוֹת בְּשַׁבַּת הַרְבֵּה, וְלִבְלִי לְהַסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ מֵאִיזָה בְּנִי
אָדָם הַיּוֹשְׁבִים עַל הַשֵּׁלֶחַן, שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁאֵין רְצוֹנָם בָּזֶה, רַק לְהִתְחַזֵּק לְזַמֵּר
זְמִירוֹת בְּשִׁמְחָה, וּלְהִנְהִיג הַשֵּׁלֶחַן וְכָל יוֹם הַשַּׁבַּת בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה, כִּי עֵקֶר
הוּא הַשִּׁמְחָה בְּשַׁבַּת:

קנו

כְּשֶׁהָיָה בְּאוֹמָאן שָׁמַע בְּבֵיתוֹ קוֹל שֶׁל הַצּוֹעֲקִים עַל הַבַּיִת עֲלָמִין עַל קִבְרֵי
אֲבוֹתָם, שֶׁדִּרְכָם לְצַעֵק וּלְהִתְפַּלֵּל שֶׁם בְּקוֹל מֵר כְּנֵהוּג. וּפְעַם אַחַת שָׁמַע
אִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיָּתָה צוֹעֲקַת שֶׁם עַל קִבְרֵי אָבִיהָ: "אָבִי" "אָבִי" בְּקוֹל מֵר
מְאֹד, וּבִתּוֹ תַחֲיָה הִיָּתָה עוֹמֶדֶת אֶצְלוֹ אֲזַי. עֲנֵה וְאָמַר לָהּ: הָאִשָּׁה הַזֹּאת
צוֹעֲקַת בְּכּוֹנֵה הֵיטֵב "אָבִי אָבִי", אֲבָל אָבִיהָ אֵינּוּ בְּכָאן כָּלֵל. וְאָמַר אֲזַי,
שֶׁטוֹב כְּשֶׁבָּאִים עַל קִבְרֵי אֲבוֹת לֹוֹמֵר לְהַמְתִּים הַשּׁוֹכְנִים סְבִיב סְבִיב לְקִבְרֵי
אָבִיהֶם וְאָמַם וְכִיּוֹצֵא, שֶׁבָּאִים אֵלָיו לְבַקֵּשׁ מֵהֶם שְׂיִוִּדְעוּ לוֹ שֶׁבָּא בְּנָם אוֹ
בָתָם אֵלָיו. כִּי בּוֹדָאִי לֹא כָּל הַמְתִּים נִסְתַּלְקִים מִמְּקוֹם קְבוּרָתָם לְמִקוֹם
שֶׁנִּטְרָדִים, כִּי הַרְבֵּה שְׂרוּיִים עַל קִבְרָם, עַל כֵּן טוֹב לְהוֹדִיעַם כְּדֵי שֶׁהֵם
יִוִּדְעוּ לְאָבִיהֶם וְכוּ'. וְאָמַר אֲזַי: אֲבָל אֶצֶל הַצַּדִּיק אֵין צְרִיכִים לַחֲשֹׁשׁ עַל
זֶה שֶׁמָּא אֵינּוּ שֶׁם, כִּי מֵיַתַּת הַצַּדִּיק הוּא רַק כְּמוֹ מִי שֶׁיּוֹצֵא מִחֶדֶר לְחֶדֶר
אַחֵר. וְהַמְשִׁיל אֲזַי לְבִתּוֹ עַל עֲצָמוֹ: כְּמוֹ שֶׁאֲנִי עֹתָה בְּחֶדֶר זֶה, וְאַחֵר כֶּדֶ אֲנִי
יוֹצֵא מִחֶדֶר זֶה וְנִכְנָס לְחֶדֶר הַשְּׂנִי וְסוֹגֵר הַדֶּלֶת אַחֲרַי, אִם אֶתָּה תִּבּוֹא אֶצֶל
הַדֶּלֶת וְתִצַּעֵק "אָבִי אָבִי" וְכוּ' לֹא אֲשַׁמַּע דְּבָרֶיךָ? כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה נִשְׁמַע
מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כְּמָה פְּעָמִים, שֶׁרְמֵז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּמָה גְּדֻלָּה הַמַּעֲלָה שֶׁל
מִי שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, כִּי בּוֹדָאִי יִשְׁמַע דְּבָרָיו וְיַעֲזֹר
וְיִוִּשִׁיעַ לוֹ בְּכָל מָה דְּאִפְשָׁר. וְכִבֵּר נִרְשָׁמוּ אִיזָה שִׁיחוֹת לְעִיל, כִּי כֵן הָיָה
דִּרְכּוֹ בְּקִדְשׁ לְשׁוּחַ וּלְדַבֵּר בְּחִכְמָתוֹ הַנִּפְלְאָה, וּבְשַׁעַת הַשִּׁיחָה לֹא הִבִּינוּ
כְּוִנְתּוֹ, וְאַחֵר-כֶּדֶ הִבִּינוּ לְמַפְרַע כְּוִנְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, בְּפֶרֶט בְּעִנְיָן זֶה לָבוֹא עַל
קִבְרוֹ שֶׁדִּבֶּר הַרְבֵּה מְזָה בְּפִרוּשׁ וּבְרִמּוֹ כְּמָה פְּעָמִים. וְכִבֵּר מְבֹאֵר מֵה שֶׁיַּחַד
שְׂנֵי עֲדִים וְכַנִּ"ל (לְעִיל קַמ"א):

קנו

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׂאֲמַר, שְׂכַבְרֵךְ אָמַר כְּמָה תּוֹרוֹת עַל חוֹלָאֵת שְׁלוֹ. כִּי אַחַר שְׂבֵא מְלַעֲמֵבְרֵךְ הַזְכִּיר כְּמַעַט בְּכָל תּוֹרָה מֵעֵינֵן הֶרְיָאָה שְׁזָה הִיָּה חוֹלָאֵת שְׁלוֹ, כִּי הִיָּה לוֹ חֲלִי הַהוֹסֵט (שְׁעוֹל) רְחֻמְנָא לְצִלָּן שְׁהוּא חֲלִי הֶרְאָה. וְאָמַר שְׂכַפִּי רַבּוּי הַתּוֹרוֹת שְׂאֲמַר עַל זֶה כְּבָר הִיָּה רְאוּי לְהַתְרַפָּא, אִךְ הַחֲסָרוֹן הוּא מַחֲמַת חֲסָרוֹן אָמוּנָה שֶׁל הַשּׁוֹמְעִים, שְׂאִין אָמוּנָתְם חֲזָקָה כָּל כָּד:

יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'

קנח

סֵפֶר שְׁפַעַם אַחַת בִּימֵי נְעוּרָיו הִיָּה אֶצֶל הָרַב וְכוּי, וְאָמַר, שְׂאִז עֵדִין לֹא הִיָּה אוֹחוֹ בְּמִדְרָגָה זוֹ שֶׁל עֲכָשׁוֹ שְׁיֻכַּל לְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם, וְאִף עַל פִּי כֵן יְהִיָּה דְבוּק בְּהַשִּׁים יְתִבְרָךְ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה מִמֶּשׁ, כִּי אַתָּה סְבוּר שְׂבַפְפַעַם אַחַת בְּאִין לְכָל הַמַּעֲלוֹת? כִּי לֹא כֵן הוּא, רַק צְרִיכִין לְהַתְיַגֵּעַ וְלִטְרַח בְּעִבּוּדְתוֹ מְאֹד (שְׂקוּרִין "הַאֲרִיּוּיִין") קָדַם שְׂבַאִין לְאִיזָה מַעֲלָה טוֹבָה. וְאִז הִיָּה קֶשֶׁה לִי לְהִיּוֹת בְּיַחַד עִם הָעוֹלָם מַחֲמַת שְׁהִיָּה רוּצָה לְעַסֵּק בְּעִבּוּדְתֵי ה'. וְכֵן כְּמָה פְּעָמִים בְּעֵת שְׂסַפֵּר מֵעֵינֵן הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ וְכוּי הִיָּה רְגִיל לֹמַר ("אִיךְ הָאֵב אֲבַעַר זַייעַר גִּיהָאֲרוּיִט, אִיךְ הָאֵב אֲסַךְ גִּיפֵאֲסִט") [אֲבַל מְאֹד הַתְיַגַּעְתִּי, הַתְעַנִּיתִי הַרְבֵּה וְכוּי]:

קנט

פַּעַם אַחַת אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּקַהֲלַת זְאֲסֵלָאֵב, אָמַר לְפָנַי בְּדָרְךְ קַבְלָנָא: אִיךְ זֹכִין לְהִיּוֹת יְהוּדִי? וְהִיּוֹתִי מִשְׁתוּמָּם מְאֹד לְפָנַי עַל זֶה, כְּפִי מַה שְׁהִיּוֹתִי יוֹדַע מְגַדְלָתוֹ וְעִבּוּדְתוֹ מְכַבֵּר, אֲשֶׁר אִי אֲפֹשֶׁר לְשַׁעַר בְּמַח כָּלֵל, וְעֵדִין נְדָמָה בְּעֵינָיו שֶׁלֹּא הַתְחִיל כָּלֵל. עֲנָה וְאָמַר: הֲלֹא בְּעֵת שְׁהִיּוֹתִי יָגַע בְּשִׁבְלֵי עִבּוּדְתֵי ה', לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שְׂאִזְכָּה לָזֶה, וְלֹא הִיּוֹתִי יוֹדַע כָּלֵל מִמַּה שְׂאִנִּי יוֹדַע

עֲכָשׁוּ. וְכִי עָלָה עַל דַּעְתִּי לְכֹסֶף וּלְהִתְנַגֵּעַ לַיָּדַע מֵה שְׂאֵנִי יוֹדַע עֲכָשׁוּ? כִּי
לֹא הֵייתִי יוֹדַע כָּלֵל שׁוּם מְצִיאוֹת וַיִּדְעָה מִהֲשָׁגָה זֹ, לְכֹסֶף וּלְהִתְנַגֵּעַ
אֲלֵיָהּ. אִם כֵּן גַּם עֲכָשׁוּ, מִי יוֹדַע מֵה שְׂיֵשׁ עוֹד לְהַשִּׁיג וּמֵה שְׂאוּכָל לְזָכוֹת
עוֹד, וְהִבֵּן. אַחֲרַי כֶּךָ אָמַר: אֵךְ זֹאת נְחֻמְתִּי שְׁכָל הַיּוֹם כֵּלּוֹ אֲנִי מִבְּלָה רַק
עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה:

קס

שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָאִישׁ שֶׁשָּׂמַשׁ אוֹתוֹ בַּיָּמִי יְלָדוֹתוֹ בַּעַת שְׁעָסֵק בְּתַעֲנִיתִים
(כְּמִבְאָר בְּהַשְׁיחוֹת שְׁמִקְדָּם) (בְּשִׁבְחֵי הַר"ן וְעוֹד). וְסִפֵּר לִפְנֵי הָאִישׁ הַנִּי"ל,
שֶׁפַּעַם אַחַת הִתְעַנָּה רַבְּנֵנוּ ז"ל מִשְׁבֶּת לְשִׁבְתָּ, וּבְאִמְצַע הַשְּׁבוּעַ בַּיּוֹם רַבִּיעִי
יָצָא מִמֶּנּוּ דָם מִחֻטְמוֹ וּשְׁתִּי עֵינָיו וּמִשְׁתִּי אֲזָנָיו וּמִפִּיו, וְצָעַק הָאִישׁ הַנִּי"ל
לִפְנָיו וְאָמַר שְׂיַעֲשֵׂה רַעַשׁ בְּבֵיתוֹ עַל שְׁנַחֲלַשׁ כָּל כֶּךָ. וּפָיַס אוֹתוֹ בְּחֻכְמָתוֹ,
וְאָמַר לוֹ: כֶּךָ הַדָּרֵךְ שְׁמִכְבִּידִין הִתְעַנִּית בְּאִמְצַע הַשְּׁבוּעַ, הֲלֹא תִרְאֶה בַּיּוֹם
מִחַר יָקָל עָלַי, עַד שֶׁהִכְרַח הָאִישׁ לְשִׁתְּךָ כִּי הַשְּׁבִיעַ אוֹתוֹ תִּחַלָּה שֶׁלֹּא יִגְלַח
לְשׁוֹם אָדָם הַתְעַנִּיתִים שְׁלוֹ.
פַּעַם אַחַד הִתְעַנָּה מִשְׁבֶּת לְשִׁבְתָּ. וּבְאִמְצַע הַשְּׁבוּעַ הִכְרַח לְשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ,
וְרָגְלוֹ תָלָה לְמַעַלָּה וּסְמָכְם עַל הַמוֹט וְכִיּוֹצֵא מַעֲצָם חֲלִישוֹתוֹ:

קסא

פַּעַם אַחַד הָיָה מְסַכֵּן מְאֹד מְאֹד בְּלִיל שְׁבֶת אַחַר הַתְעַנִּית מִשְׁבֶּת לְשִׁבְתָּ, כִּי
לֹא הָיָה מְכִין לְעַצְמוֹ שׁוּם דָּבָר אַחֲרַי הַתְעַנִּית מִשְׁבֶּת לְשִׁבְתָּ, כֶּךָרֵךְ הָעוֹלָם
שְׁמִכְיָנוּ לְעַצְמוֹן חֻלָּב וּמִשְׁקָאוֹת חֲמִין וְכִיּוֹצֵא, וְהוּא לֹא הִכִּין לְעַצְמוֹ כָּלֵל.
וְגַם שׁוּם אִישׁ לֹא יָדַע מְזָה. וְאָכַל הַמַּאֲכָלִים שְׂאוּכָלִין שְׂאָר בְּנֵי אָדָם. וְהָיָה
פַּעַם אַחַת מְסַכֵּן מְאֹד כְּנִי"ל, וְהָיָה רַעַשׁ גְּדוֹל. וְאָף עַל פִּי כֵן אַחֲרַי הַתְעַנִּית
מִשְׁבֶּת לְשִׁבְתָּ בַּיּוֹם שְׂשִׁי הָיָה הוֹלֵךְ לְמַרְחָץ, וְשָׁם הָיָה הַמְּקוֹה קָר מְאֹד
מְאֹד, וְהִלְךְ לְטַבֵּל, וְעָמַד בְּתוֹךְ הַמְּקוֹה זְמַן רַב מְאֹד מְאֹד בְּעֵרֵךְ שְׁתִּי שְׁעוֹת
רְצוּפִים, אֲשֶׁר אָפְלוּ אָדָם בְּרִיא לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל זֹאת:

קסב

בקהלת ז' לאטיפאלי התענה פעם אחת משבת לשבת, וביום ששי הכרח לנסע להמרץ פי לא היה יכול לילך, ואמר שזה היה מחמת שנודע הדבר לרבים שהוא מתענה מחמת זה נחלש כל כך. רבנו ז"ל, אף על פי שהיה לו חדר מיחד בכפר שישב בו לבדו, אף על פי כן היה הולך על פי הרב על פני השדה בתוך איזה יער וכיוצא, והיה מתבודד שם הרבה. ופעם אחת הלכתי עמו בקהלת מעדוועדווקע שהיה דר שם בתחלה כמבאר לעיל (סימן קי"ז), והלכתי עמו אנה ואנה אצל השדות וההרים, ונטה ידו על פני השדות וההרים, ואמר לי: על כל אלו השדות וההרים שאתה רואה סביב העיר, ועל כל המקומות הסמוכים להעיר סביב, בכלם הלכתי וסבבתי כמה וכמה פעמים, הינו שהיה הולך ומתבודד שם בכל המקומות הנ"ל. וספר לי ששם על ראש ההר יש מקום גבוה מאד, ושם בראש גבהו שם יש בתוכו כמו בקעה, והיה עולה על ראש גבה ההר ונכנס לתוך הבקעה שבתוכו, ושם היה אוהב להתבודד כמה פעמים, ולפעמים היה הולך במקומות אחרים כנ"ל. וכל זה היה בקהלת מעדוועדווקע שכבר היה צדיק מפרסם בעת שדר שם, חוץ מה שהיה מרבה בהתבודדות מאד בעת שישב בהכפר וכנ"ל. וכן בתחלה כשישב במעז'בוז, וגם אחר כך בעת שישב בז'לאטיפאלי, ופה קהלת-קדש בראסלב, בכל יום ויום היה מתבודד הרבה וכמה פעמים שהיה מתבודד כל היום כלו:

קסג

ספר לי איש אחד מז'לאטיפאלי, שבהיותו יושב רבנו ז"ל בז'לאטיפאלי, פעם אחת בקיץ התפלל רבנו ז"ל בבקר השכם, ואחר כך שלח את בתו הילדה שרה תחיה וקראה אותו, ובא לרבנו ז"ל. ואמר לו רבנו ז"ל: לך עמי לטייל. והלך עמו חוץ לעיר, והלך בין העשבים. ענה רבנו ז"ל ואמר: אם היית זוכה לשמע את קול השירות והתשבחות של העשבים, איך כל עשב ועשב אומר שירה להשם יתברך בלי פניה ובלו שום מחשבות זרות, ואינם מצפים לשום תשלום גמול, כמה יפה ונאה כששומעין השירה שלהם, וטוב מאד ביניהם לעבד את ה' ביראה (ואמר בלשון אשכנז: "עס איז זייער גוט פרום צו זיין צווישין זיין"). אחר כך הלכו יותר ובאו סמוך להר אחד (שקורין "מאגילא") שהיה שם סמוך לעיר, ושאל אותו מה

זאת, והשיב לו וספר לו ענין אותו המאגילא, ואמר לו שילך עמו לשם, ונכנסו לשם. וכשנכנסו לשם לא נראו לחוץ כלל. כי החר הנ"ל היה חלול בתוכו ועמק קצת בתוכו. ונכנס לשם רבנו ז"ל עם האיש הנ"ל, וישב רבנו ז"ל שם על הארץ, ולקח מבית יד שלו ספר "שערי ציון" והתחיל לומר, ובכה מאד מאד. והיה אומר להלן מדף לדף, ובכה הרבה מאד מאד בלי הפסק. והאיש עמד אצלו והחזיק הצופיך (בית קבול המקטרת) שלו ועמד משתומם, וראה בכיתו הגדולה מאד. ושקה זמן הרבה בזה, וכאשר פסק מלבכות צוה על האיש הנ"ל שילך ויסתכל בחוץ היכן היום עומד. ויצא, וראה שכבר פנה היום והשמש נוטה לשקע, וכל כך התמהמה בבכיתו קרוב ליום שלם בקיץ בלי הפסק. אחר כך צוה לו להוציא אש, ועשן הלולקע (מקטרת), וישב מעט ויצאו לחוץ. ואמר לו, שיהיה זמן שיהיה קשה מאד להתקרב אליו, אך אני עכשו בידיכם, ואתה ורבי יעקב יוסף אם תרצו אני יכול לעשות מכם צדיקים כמוני בעצמי:

קסד

גם כשיצא לקהלת אומאן שהיה סמוך מאד להסתלקותו כמו חצי שנה, וכבר זכה למעלה עליונה שלא זכה בה אדם מעולם כמבאר כבר, גם שם היה לו התבודדות הרבה מאד. ופעם אחד נכנס הבעל הבית שדר רבנו ז"ל אצלו בשכנות שם באומאן, ושם היה לרבנו ז"ל חדר מיחד, שהיה להבעל הבית תפיסת יד בו, ונכנס הבעל הבית פתאם לאותו החדר, ומצא את רבנו ז"ל שהיה שוכב בפשוט ידיים ורגלים על הארץ, אף על פי שהיה אז חלוש מאד מאד בלי שעור אשר חיותו היה בנס וכמעט שנגוע בכל עת, אף על פי כן לא עזב דרכו הטוב על פי פשיטות עד השעה האחרונה שנסתלק למעלה למעלה בשלום, אשרי לו:

קסה

בכל פעם שהיה מספר מעצם הפלגת מעלתו ומדרגתו הגבוה מאד מאד, היה אומר בכל פעם: אבל מאד נגעתי על זה, 1"איד האב זייער גיהארוויט, איד האב זייער פיל גיפאסט". ועקר ספורו בפנינו דברים כאלו היה בשביל קנאת סופרים, כדי שנהיה מקנאים עצמנו במעלתו

הַגְדוּלָה כְּדֵי שְׁגִים אֲנַחְנוּ נַעֲשֶׂה כְּמוֹתוֹ, וְנִלְדָּ בְּדַרְכֵי לְהַתְיַגֵּעַ וּלְטַרַח וְכוּ'
וְלַעֲבֹד ה' כְּמוֹתוֹ. וּפְעַם אַחַת סִפַּר עִם אֶחָד מֵעַנְיָנִים אֱלוֹ, וְהַתְּפָאֵר לְפָנָיו
מֵעַצָּם גְּדֻלַּת מַעֲלָתוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ הַגְּבוּוֹהַ הַעֲצוּמָה וְכוּ', כְּמִי שֶׁמִּתְפָּאֵר וּמִתְגַּרְה
עִם חֲבֵרוֹ בְּגְדוּלוֹת כְּדֵי שְׂיִתְקַנָּא בּוֹ חֲבֵרוֹ. וְזֶה הָאִישׁ אָמַר לוֹ: מִי יוּכַל
לְבוֹא לְזֶה לְזָפוֹת לְמַדְרַגְתְּכֶם, כִּי יֵשׁ לָכֶם נִשְׁמָה גְבוּוֹהַ מְאֹד בְּוֹדָאִי.
וְהַקְפִּיד רַבְּנֵנוּ ז"ל מְאֹד עַל זֶה, וְאָמַר: זֶהוּ הַחֲסָרוֹן שֶׁלָּכֶם, שֶׁנִּדְמָה לָכֶם
שֶׁעֶקֶר גְּדֻלַּת וְהַשְׁגָּת הַצְּדִיקִים הַגְּבוּוֹהִים הוּא רַק מִצַּד הַנִּשְׁמָה הַגְּבוּוֹהַ שֶׁיֵּשׁ
לָהֶם. כִּי בְּאֵמֶת לֹא כֵן הַדָּבָר, רַק כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוּכַל לְזָפוֹת לְבוֹא לְמַדְרַגְתּוֹ
לְהִיּוֹת כְּמוֹנֵי מִמֶּשׁ, כִּי הָעֶקֶר תְּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וְעִבּוּדוֹת בְּאֵמֶת. וְכֵן
שִׁמְעֵתִי גַם כֵּן כְּדַבְרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַקְדוֹשׁ כְּמָה פְּעָמִים, שֶׁהָעֶקֶר תְּלוּי רַק
בִּיגִיעוֹת וְעִבּוּדוֹת וְכוּ':

קסו

שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: הָעוֹלָם סוֹבְרִים שִׁמְחֵמֶת שְׂאֵנִי נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב
ז"ל, מִחֲמַת זֶה זְכִיתִי לְמַדְרַגְתִּי. לֹא כֵן הוּא, רַק עִם דָּבָר אֶחָד הַצְּלַחְתִּי,
וְעַל יְדֵי זֶה זְכִיתִי לַעֲלוֹת לְמָה שֶׁזְּכִיתִי. וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן:
"מִיט אֵיין זאךְ אִיז מִיר גִּיראַטִּין" (עֵין חַיִּי מוֹהֲרִין תַּר"ט-ב):

קסז

לְעֵנֵן מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אֲנַחְהָ שׁוֹבְרַת גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם" (בְּרַכּוֹת
נח:), סִפַּר שֶׁאֲצָלוּ הָיָה כֶּף מִמֶּשׁ. כִּי בִימֵי נְעוּרָיו בָּעֵת שֶׁיָּגַע בְּעִבּוּדֵת ה',
הָיָה לְפַעְמִים עוֹשֶׂה אִיזָה אֲנַחְהָ, וְאַחַר כֶּף הָיָה מְנַסָּה עֲצָמוֹ אִם יוּכַל
לְהַגְבִּיחַ יָדָיו, וְלֹא הָיָה יְכוֹל אֲזֵ לְהַגְבִּיחַ יָדָיו, כִּי גּוֹפּוֹ הָיָה מְשִׁתַּבֵּר בְּאֵמֶת
מִמֶּשׁ מִחֲמַת אֲנַחְתּוֹ:

קסח

גם ספר מגדל הבושה שהיה לו, שהיה מתבייש מהשם יתברך, והיה מרגיש ממש הבושה על פניו. והיה מרגיש כמו מי שמתבייש מחברו מאד, כי היה מרגיש שמתחילין מראה פניו להשתנות לכמה גונין כדרך המתביישין ממש בלי שום שנוי. וכבר נתבאר מגדל הבושה והיראה שהיתה מנחת על פניו תמיד אשר לא נראה כזאת. והרב הקדוש מורנו הרב רבי נחום ז"ל מטשארנאביל ראה אותו בימי נעוריו בקהלת מעדוועדווקע, ונתבהל מעצם היראה שהיה על פניו אז. ואמר שמה שנאמר: "למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ') זה רואין בחוש אצלו:

קסט

ועיניו היו מאירות כשמש וכירח ממש, בפרט בשבת קדש היו עיניו מאירות מאד מאד, ופניו היו מאירות ומאדימות מאד בשבת קדש. ומי שלא ראה עצם קדשותו ורשפי שלהבת דבקותו בשבת קדש, וסדר הקדוש שלו בליל שבת עם סדר השלחן, והנגון שהיה מזמר "אתקינו סעודתא אזמר בשבחיו", ואידך שהיה מזמר שאר הזמירות כל מקדש ומנוחה ושמחה, ואשת חיל, ומעין עולם הבא, ומי שלא ראה זאת, לא ראה טוב מעולם. וכל מי שעמד אז באותו מעמד היה מעיד שלא יהיה נראה כזאת עד שיבוא משיח צדקנו. ואלו כל הימים דיו וכו', אי אפשר לבאר אפס קצה ועצם היפי והקדשה הנוראה והיראה העצומה ועריבת נעימת דבקות הנפלא שהיה אז בענוה באמת, אשר לא נראה כזאת בעולם, וכל זה לפי תפיסת דעתנו מלבד סתרי נסתרות שהיה לו בזה. קדם הקדוש היה נוטל הכוס בידו, והיה עומד זמן רב עם הכוס בידו לפני השלחן בשתיקה, ולא היו שומעין ממנו כי אם קצת קול השתוקקות, ועלה אז למקום שעלה. אחר כך אחר ששהא הרבה מאד, פתח פיו בנעימות נפלא יום הששי כו' (ואמר שבתבה ראשונה וכו' עין לקמן) (סימן ר"י):

קע

פעם אחת שאלתי אותו : מדוע כמה יראים התיגעו בעבודת ה' הרבה מאד (שקורין "האריווי"), ואף על פי כן לא הגיעו למדרגת הצדיקים הגדולים? השיב בפשיטות: מסתמא לא התיגעו כל כך. (ואמר בזה הלשון: "מן הסתם האבן זיית גיהאריוועט"). כי הכלל שעקר הוא הגיעה, והכל לפי רב המעשה:

קעא

שמעתי מרבי יודל זצ"ל שאמר, ששמע מרבנו ז"ל שהתפאר שהוא חדוש גדול בענין שבירת תאוות, שאיש רך בשנים כמותו ישבר לגמרי כל כך כל התאוות, זה הדבר לא נמצא כלל. כי נמצאים כמה צדיקים שיצאו מן התאוות, אבל לא יצאו לגמרי עד עת זקנתם. ותפס לדגמא כמה צדיקים גדולים, ואמר שיודע שלא יצאו מן התאוות עד אשר באו בשנים. אבל איש רך בשנים כמוני בימי הנעורים והילדות ממש, ישבר כל התאוות כל כך כמוני, זה אין נמצא כלל. ועין לעיל (בשבחי הר"ן) שבימי ילדותו ממש, קדם שהיה בן עשרים שנה, כבר שבר ובטל לגמרי כל התאוות בתכלית הבטול. והתחיל לספר אז איך הוא רחוק מכל התאוות. ואמר, שלאכל נמאס אצלו לגמרי, וכשבא לו עת האכילה קשה וכבד עליו מאד, וכשנזכר מה שנעשה מן האכילה נמאס עליו מאד מאד לאכל, והוא מכרח בעת האכילה להסיח דעתו, ועל כן הוא מדבר לפעמים בשעת אכילה כדי שיוכל בהסח הדעת לחטף איזה מעט אכילה לתוך גופו בשביל קיום הגוף, כי קשה ונמאס מאד עליו האכילה. ובענין תאוות משגל בזה אני חדוש נפלא, וכבר מבאר מזה במקום אחר (חיי מוהר"ן רט"ז):

קעב

שמעתי בשמו שפעם אחד נתן הטלית הישן שלו במתנה לאחד מחשוביו. ענה ואמר רבנו ז"ל להאיש הזה שנתן לו הטלית שלו: הזהר מאד לכבד הטלית הזה, כי כמו מספר שערות שיש בהטלית, כל כך דמעות שפכתיו עד שידעתי מהו טלית:

קעג

שְׁמַעְתִּי מְאַנְשִׁים שֶׁאָמַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּעַת שָׁבָא מַעְבֵּר לְגִרְעִיץ (מַעְבֵּר לְגַבּוּל), שֶׁנִּתְרַחַק לְשֵׁם אֵיזָה שְׁנִים וְלֹא רָאָה אֶת רַבֵּנוּ ז"ל עֲרֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹתֵר מִחֻמַּת הַמַּעֲשָׂה שֶׁהָיָה בְּמַעֲדוֹ וְעַד בְּקֵא שֶׁהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל וְכוּ', וְאֵינִי בָּקִי בַּמַּעֲשָׂה הַזֹּאת הַיָּטֵב. וּמִחֻמַּת זֶה אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל פֶּעַם אַחַת: אֲנִי רוֹצֵה לְשַׁלַּח (שְׁקוֹרִין "פֶּאָר שׁוּקְעוֹ") מַעְבֵּר לְנֶהָר דָּאן. וְסַבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סְבוּת שְׁבִסְמוּךְ מְאֹד נִתְגַּלְגַּל הַדָּבָר שֶׁנִּסְעָה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְשֵׁם לְסַבִּיבוֹת נֶהָר דָּאן הַנִּי"ל, שֶׁהוּא רְחוּק בְּעֲרֹךְ מְאֹה פְּרִסְאוֹת וְיוֹתֵר מִמַּעֲדוֹ וְעַד בְּקֵא. כִּי שֵׁם עָקַר מְדִינַת רוּסְיָא כְּיָדוּעַ, וַיְהוּדִים אֵינָם נִמְצְאִים שָׁם כִּי אִם אֶחָד מֵאֶלְפִי. וּבְפֶרֶט לְפָנֶי כַּמָּה שָׁנִים. וְנִסְעָה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְשֵׁם לְפִי שְׁעָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סַבֵּב שֶׁנִּתְקַיֵּם דְּבַרֵּי רַבֵּנוּ ז"ל, וְהִכָּרַח רַבִּי שְׁמַעוֹן לְהַתְעַכֵּב כַּמָּה שָׁנִים. וּמָה שְׁעָבַר עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים יִקְצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. כִּי הָיָה דָר בֵּין הַגּוֹיִים כַּמָּה שָׁנִים וְכוּ'. וְהָיָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן שֵׁם כַּמָּה נְסִיווֹת. וּבִתְוֹךְ כֶּךָ, בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן שָׁם, בְּתוֹךְ כֶּךָ יֵצֵא רַבֵּנוּ ז"ל מִזְּלֹאֲטִיפֶאֱלִי וְקִבַּע דִּירְתוֹ פֶּה בְּרִסְלָב, וַיֵּשֶׁב כָּאן לְעֲרֹךְ שְׁתֵּים אוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְאַחַר כֶּךָ בָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְכָאן. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: דַּע, שְׁכֵמוֹ שֶׁהָיָה חֲלוּק אֶצְלִי מִיּוֹם יְלֻדְתִּי עַד הַיּוֹם שֶׁיֵּצֵאתָ מִמֶּנִּי, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ חֲלוּק עִכְשָׁו בֵּין הַיּוֹם שֶׁיֵּצֵאתָ מִמֶּנִּי לְבֵין הַיּוֹם הַזֶּה. כְּלוּמַר, כֹּל כֶּךָ עָלָה מִמְּדֻרְגָה לְמִדְרָגָה, וּמִשֵּׁם לְהֵלֶן יוֹתֵר, גְּבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁנַּעֲתַק בְּאֵלוֹ הַשָּׁנִים מְדֻרְגוֹת רַבּוֹת כֹּל כֶּךָ, עַד שֶׁיֵּשׁ חֲלוּק אֶצְלוֹ בֵּין אוֹתוֹ הַזְּמַן לְבֵין עִכְשָׁו כְּמוֹ הַחֲלוּק שֶׁהָיָה בֵּין יוֹם יְלֻדְתוֹ לְאוֹתוֹ הַזְּמַן. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקֵדוֹ יוֹכֵל לְהַבִּין מַעַט מַגְדֵּלֶת רַבֵּנוּ ז"ל מַעֲנִין זֶה. כִּי בְּעַת שֶׁיֵּצֵא רַבִּי שְׁמַעוֹן מִמֶּנּוּ כִּבֵּר הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל בְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל. וְכֹל מָה שְׁעָבַר עַל רַבֵּנוּ ז"ל קִדְּם זֶה, וְכֹל הַגְּדוּלוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת וְהַנִּפְלְאוֹת פְּלֵאֵי פְּלֵאוֹת שֶׁזָּכָה לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת עֲצוּמוֹת וְנוֹרְאוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמַעוּ וְלֹא נִרְאוּ בְּעוֹלָם קִדְּם שֶׁהָיָה בְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְאַחַר כֶּךָ כֹּל הַצְּרוֹת וְהַהֲרַפְתֵּי קֵאוֹת וְכוּ' שְׁעָבַר עָלָיו קִדְּם שֶׁהָיָה בְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁזָּכָה לְבוֹא לְשֵׁם וְלַחֲזֹר מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וְכוּ', וְהַשִּׁיג שָׁם מָה שֶׁהַשִּׁיג וְכוּ'. וְאָמַר, שְׁכַל מָה שֶׁיֵּדַע קִדְּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כֹּלָּא מִמֶּשׁ. וְהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מְאֹד עִם דַּרְכֵי תוֹרְתוֹ וְהַשְּׂגוֹת שֶׁיֵּדַע קִדְּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וְאַחַר כֶּךָ הִלְךְ מַעְלָה מַעְלָה בְּכֹל יוֹם

וּבְכָל שָׁעָה וְכוּ'. וּבַעֲת שְׁנֵסַע רַבִּי שְׁמַעוֹן מִמְּנוֹ, כָּבַר הִיָּה אֵיזָה שְׁנַיִם אַחֵר
בִּיאָתוֹ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל. רָאָה וְהִבֵּן וְהִבִּט בְּאֵיזָה מַעֲלָה וּמִדְרָגָה עֲמַד אָז.
וְאַחֵר כָּל אֵלֶּה כְּשֶׁנִּתְרַחַק רַבִּי שְׁמַעוֹן מִמְּנוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם אוֹ יוֹתֵר קִצָּת, אָמַר
שְׁיֵשׁ חֲלוּק בֵּין הַשְּׁגָתוֹ בַּעֲת שְׁיִצָּא מִמְּנוֹ וּבֵין עֲכָשׁוֹ, כְּמוֹ הַחֲלוּק שְׁיֵשׁ בֵּין
יוֹם לְדָתוֹ לְהַיּוֹם שְׁיִצָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן מִמְּנוֹ:

קעד

שְׁמַעְתִּי מִרַבִּי שְׁמַעוֹן הַנִּי"ל שֶׁאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, פַּה בְּרִסְלָב סוּף יָמָיו: כְּמוֹ
שֶׁאָתָּה רוֹאָה אוֹתִי, כָּל מָה שְׁיִגְעַתִּי וְטָרַחְתִּי וּפְעַלְתִּי עַל יְדֵי עֲבוֹדָתִי מֵעוֹדִי
עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עָתָּה אֲנִי יָכוֹל לַפְעֵל כָּל זֶה בַּיּוֹם אֶחָד. וְאַחֲרֵיכֶן בְּזֶמַן אַחֵר
אָמַר לוֹ שְׁעָתָה יָכוֹל לַפְעֵל כָּל זֶה בְּשָׁעָה אַחַת, וְאַחֲרֵיכֶן אָמַר שְׁעָתָה יָכוֹל
לַפְעֵל כָּל זֶה בְּרִגְעָה אַחַת. וְהִבֵּן הֵיטֵב עַד הֵיכֵן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים, כִּי בַּעֲת
שֶׁאָמַר זֹאת לְרַבִּי שְׁמַעוֹן כָּבַר הַשִּׁיג מָה שֶׁהַשִּׁיג, וּכְבָר אָמַר עַד אוֹתָהּ הָעֵת
כְּמָה פְּעָמִים שְׁכָל הָעֲבוֹדָה וְהַשְּׁגָה שֶׁמִּקְדָּם אֵינָה נַחֲשָׁבֶת לְכָלוּם נֶגֶד מָה
שֶׁהַשִּׁיג עֲכָשׁוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁגָם מִקְדָּם הִיָּתָה הַשְּׁגָתוֹ עֲצוּמָה וְנִשְׁגָּבָה מְאֹד
מְאֹד. וְכֵן הִיָּה כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים עַד אוֹתוֹ הָעֵת, כִּי גַם קִדְּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
הִיָּתָה הַשְּׁגָתוֹ גְּבוּהָ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר. וְאַחֵר כֶּן כְּשֶׁבָּא מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל
הִיָּתָה בְּעֵינָיו כָּל הַהַשְּׁגָה שֶׁל קִדְּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַחֲשָׁבֶת כְּלֵא מִמֶּשׁ, וְהִיָּה
מִתְבַּיֵּשׁ מִמְּנָה. וְגַם אַחֵר כֶּן עָלָה בְּכָל פַּעַם מִמַּעֲלָה לְמַעֲלָה בְּלִי שְׁעוֹר וְעָרֵךְ,
מָה שְׁאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהֵלֵב לְחַשֵּׁב וְכוּ' וְכוּ', כְּמוֹבֵן מְעַט בְּסַפּוּרִים
שֶׁמִּכְבָּר. וְאַחֲרֵיכֶן אָמַר כְּנִי"ל. רָאָה וְהִבִּט וְהִבֵּן בְּסַפּוּרִים שֶׁמִּכְבָּר, וְאָז
תָּבִין מְעַט מְעַט גְּדֻלַּת דְּבָרִים הָאֵלֶּה.
גַּם שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁזּוֹכֵין לְדַעַת שְׁלָם, אֲזִי יָכוֹלִין לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד
הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרִבְעָ שָׁעָה מָה שֶׁאֲדָם אַחֵר צָרִיךְ לַעֲבֹד וְלְהַתְיַגֵּעַ עַל זֶה
שְׁבָעִים

קעה

קִדְּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הַצְּדִיקִים עוֹשִׂים פְּדִיּוֹן. כִּי צָרִיכִין
לִידַע כָּל הַכִּי"ד [עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה] בְּתֵי דִינָיִם (לְקוּטִי מוֹהַר"ן סִימָן רט"ו).
כִּי כְּשֶׁמְבִיאִים הַפְּדִיּוֹן צָרִיךְ לִידַע בְּאֵיזָה בֵּית דִּין דְּנִין אוֹתוֹ. כִּי אוּלַי הוּא

עושה פדיון והמתקה השיך לבית דין זה, ובאמת הוא נדון בבית דין אחר. ועל כן צריך לידע באיזה בית דין הוא נדון, ולידע הפדיון והמתקה של אותו

הבית

אני יודע כל הכ"ד בתי דינים, ואני יכול לעשות ("אפילאציע") [ערעור] מבית דין לבית דין עד הכ"ד בתי דינים. דהינו שאני יכול לומר שאינו נראה לי המשפט של בית דין זה ואני רוצה לדון בבית דין אחר. וכן מבית דין לבית דין עד כלם. ומסתמא מועיל בודאי, כי על כל פנים בין כך ובין כך נמשך ונדחה המשפט, וכשנמשך קל יותר הדבר. כי בתוך כך עושה אותו האדם איזה מצוה וכיוצא. ואפלו אם אינו מועיל אני יכול לעשות ("אנדענסעניא") דהינו לשלח הדבר להקיסר בעצמו (עין חיי מוהר"ן סימן רמ"ב). וזהו מלאכה גדולה וחכמה גדולה. זה אינו יודע שום אחד בדור. וגם לא ידע עדן מזה שום אדם. כי הוא מלאכה גדולה להכניס כל הבקשה בתוך איזה תבות במספר, וגם לתן הכבוד להקיסר כראוי, כי בודאי אי אפשר לשלח הרבה דברים להקיסר וכו'. גם אמר אני יודע איך יכולים לעשות פדיון, כי אי אפשר לעשות פדיון כי אם כשיודעין איך היה נוהג הכהן הגדול עם השעיר המשתלח (עין ספר המדות המתקת הדין צ"ד):

קעו

קדם ארץ ישראל אמר אני יכול לישן מחמת שקדם השנה באים ועומדים לפני כל הששים רבוא אותיות של התורה (עין לעיל סימן צ'):

קעז

חזק את אחד להיות בשמחה, ואמר שראוי לו לשמח בהשם יתברך. ואף על פי שאין אתם יודעים מגדלת השם יתברך, ראוי לכם לסמוך עלי, כי אני יודע מגדלתו יתברך. והזכיר אז הפסוק: "כי אני ידעתי כי גדול ה' וכו' (תהלים קל"ה). גם ראוי לכם לשמח בי, מה שזכיתם שיהיה לכם רבי כזה. גם חזק אותו שישמח את עצמו אפלו בעסקי חל, ואמר לו: בודאי כן הוא, שבתחלה צריכין לשמח עצמו במלי דעלמא בכל מה

קעח

פֻּעַם אַחַת עֲמַדְתִּי לְפָנָיו לְעַת עֲרַב סָמוּךְ לְתַפְלַת הַמִּנְחָה. וְהָיָה מְסַתְּכָל בְּחִלּוֹן בְּדָרְךְ הַשְּׂתוּקָקוֹת נִמְרָץ וְכִלְיוֹן עֵינַיִם, וְדַבֵּר עִמִּי מֵעַנְיֵן הַיּוֹם שְׂחוּלְךָ וְעוֹבֵר מְהֵרָה. עֲנֵה וְאָמַר : מַה שְּׂיִישׁ לִי לַעֲשׂוֹת בְּזָה הָעוֹלָם (וְאָמַר זֹאת בְּדָרְךְ הַפְּלָגָה, כְּלוּמַר שְׂיִישׁ לוֹ הַרְבֵּה מְאֹד לַעֲשׂוֹת בְּזָה הָעוֹלָם שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְשַׁעַר), וְהִנֵּה הַיּוֹם חוּלְךָ וְעוֹבֵר מְהֵרָה. וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶז בְּזָה הַלְשׁוֹן : "וּוֹאֵס אִידֵךְ הָאֵב צוֹ טְהוֹן אִין דָּעַם עוֹלָם" :

קעט

קָדַם הַסְּתַלְקוֹתוֹ אָמַר, שְׂכַבֵּר הוּא עוֹמֵד עַכְשָׁו עַל מְדַרְגָּה כְּזוֹ שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְהַשִּׁיג יוֹתֵר בְּשׁוּם אֶפֶן כֹּל זְמַן שְׂמַלְבָּשִׁין בְּהַגּוּף. וְאָמַר שְׂמַתְגַּעְגַּע מְאֹד מְאֹד לְהַפְשִׁיט גּוּפוֹ, כִּי אִי אֶפְשֶׁר לוֹ לַעֲמֹד עַל מְדַרְגָּה אַחַת בְּשׁוּם אֶפֶן. כִּי כָּל יָמֵי חַיָּיו מֵעוֹלָם לֹא עָמַד עַל מְדַרְגָּה אַחַת אֶפְלוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאִיזָה מְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה שְׂיִהְיֶה, אֶפְלוּ לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה, אִף עַל פִּי כֵן הָיָה מְחַפֵּשׁ יוֹתֵר עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמְדַרְגָּה גְבוּהָ יוֹתֵר. וְכֵן הָיָה תְּמִיד כֹּל יָמֵי חַיָּיו כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וּלְבִסוּף הִגִּיעַ לְמְדַרְגָּה גְבוּהָ כְּזוֹ שְׂאִי אֶפְשֶׁר בְּתוֹךְ הַגּוּף לְהַשִּׁיג יוֹתֵר בְּשׁוּם אֶפֶן, וְעַל כֵּן הָיָה מְכַרַח לְהַסְתַּלֵּק. וְאָמַר בְּזָה הַלְשׁוֹן : "אִידֵךְ וּוֹאֵלֵט שׁוֹיִן גִּיגְעֵרִין דָּאֵס הָעַמְדִּיל אוֹיֵס גִּיטָאן. וּוֹאֵרִין אִידֵךְ קָאן אוֹיִף אִיין מְדַרְגָּה נִיט שְׂטִיין" (כְּבָר רְצִיתִי לְפָשׁוּט כְּתַנְתִּי מִפְּנֵי שְׂאִינִי יָכוֹל לַעֲמֹד עַל מְדַרְגָּה אַחַת) :

קפ

פעם אחת אמר לי רבנו ז"ל שהיום נראה לו מלאך חדש ויודע שמו. ויש תחנתו ממניס ויש להם שופרות בידם, והם תוקעים ותקיעה, ואחר כך תרועה, ואחר כך חוזרים ותוקעים תקיעה. והם כלם חופרים ומבקשים אחר אבדות. כי יש דברים אבודים הרבה. וזה בחינת: "תאנות ~ רשעים ~ תאבד" (תהלים קי"ב) ראשי תבות תר"ת. "יחפרו ויאבדו" (תהלים פ"ג). ולפעמים הצדיק בעצמו שמחפש אחר אבדות הוא בעצמו אבד לפעמים. וזה בחינת: "יש צדיק אובד בצדקו" (קהלת ז'). ואזי הצדיק עושה תשובה על אותו החטא שעל ידו באין אבדות. ובוודאי אין להצדיק אותו החטא ממש רק איזה פגם דק מן הדק מאותו החטא, ואזי כשעושה תשובה שלמה על אותו הפגם הדק שיש לו מאותו החטא, אזי אחר כך חוזר ומוציא אבדות נוראות. וכשמוציא נעשה שמחה ורעש גדול. ואמר אז שקשה מאד מאד להיות מקבל. וכפי הנראה הוא שמקבל מזיק ופוגם בענין האבדות שעל ידי זה באין אבדות, כך נראה לי מדבריו, והדברים סתומים ונפלאים ונוראים מאד. ועין מזה בספר לקוטי תניינא מענין מכוונת אלול שמסגל לפגם הברית (סימן פ"ז), ומענין הפרות שלא נתבשלו (סימן פ"ח), כי הכל אחד עם הנ"ל. כך שמעתי בפרוש מפיו הקדוש ואין איתנו יודע מה:

קפא

שמעתי בשמו שאמר בזה הלשון: אני יודע חכמות, שאם הייתי מתחיל לגלות מעט מהחכמות שאני יודע, היו יכולים לחיות על ידי התענוג של השגת החכמות האלו לבד בלי שום אכילה ושתיה. והיה כל העולם בטלים בכלות הנפש לשמע חכמתי, והיו בני אדם יוצאים מחיותם מעצם הפלגת מתיקת נעימת עריבת החכמות שהייתי מגלה, אך איני יכול לגלותם לבני אדם. כי תמיד כשאני מתחיל לדבר עם אחד אני חפץ לשמע ולקבל ממנו דברים עליונים, ומחמת זה הוא אינו יכול לגלות חכמתו הגדולה והמפלגת מאד. ועוד ספר בענין זה הרבה בענין עצם חכמתו, אך לא זכיתי לשמע זאת מפיו הקדוש בעצמו כי אם מפני אחרים (ועין לעיל בסוף ספורי מעשיות, מבאר שם מה שמעתי בעצמי שאמר, שיש חכמות בזה העולם שיכולין לחיות בהם בלי שום אכילה ושתיה עין שם (ועין חיי מוהר"ן סימן רל"ח):

קפב

פעם אחת ענה ואמר: עלי אין חולקים כלל, רק הם חולקים על מי שעשה כן, כמו שבזדים החולקים עליו, ועל איש כזה בנדאי ראוי לחלק. כלומר, כי החולקים בזדים עליו כזבים ושקרים אשר לא עלו על לבו, שעשה כן וכך מה שהכל שקר וכזב, ועל איש כזה שעשה כן כמו שאומרים הם, בנדאי ראוי לחלק. נמצא שעליו אינם חולקים כלל, כי אם היו יודעין גדל צדקתו וקדשותו ומעלתו וכו', בנדאי לא היו חולקים עליו, רק אדרבא היו רצים אחריו בהתלהבות נפלא כראוי, רק הם חולקים על מי שעשה מעשים כאלה כמו שהם אומרים, ועל איש כזה בנדאי ראוי לחלק. ואמר שהם חתכו וצירו לעצמם אדם וחולקים עליו. "זייא האבין זיד אויס גישניצט אה מענטש אין קרוגן אויף איהם" (הינו פנ"ל. שאינם חולקים עליו רק על זה האיש שצירו לעצמן בשקר שעשה כן וכי וכנ"ל):

קפג

פעם אחת בא מן החוץ וחש במעיו, ואמר שהרגיש בזה שיבוא לו מעות. והרמז: "וצאצאי מעיד כמעותיו" (ישעיה מ"ח). וכן הנה שבא מעות על הדין:

קפד

שמעתי בשמו שאמר, שתכף כשאחד בא אליו והוא נותן לו שלום ופושט ידו לידו (כמנהג העולם בשעת נתינת שלום), אז תכף הוא יודע כל מה שעבר אותו האיש. ואמר רמז על זה: "יד ליד לא ינקה רע" (משלי י"א). שתכף כשפושט "יד ליד", דהינו נתינת שלום, שוב "לא ינקה רע", כי תכף נתגלה לו הכל:

גם כבר שמעתי קצת מזה. ועשה זאת בלאחר יד והיה נחשב אצלו לדבר פשוט וקל מה שיודע את כל אחד ואחד כפי מה שהוא מתחלה ועד סוף כל מה שעשה ועבר וכי. ואמר שבלתי ידיעה בדרך השגה יכולים גם כן להבין ולידע על פי חכמה. כי יכולים להבין מדבריו של האיש. גם יש כמה סימנים. ואמר כי בהחטם יכולים להכיר הנואף, גם אמר שבהחגורה

יכולין להפיר אמונתו, אם אמונתו שלמה, וכן יש שאר סימנים. וכמה אנשים שבאו לפניו והוא הגיד להם מה שעשו:

קפה

ואמר רבנו ז"ל, שהוא יודע כל שרשי נשמות ישראל. ומתחלה אמר שיודע אותם מתורה שבכתב, ועדין אינו יודע אותם מתורה שבעל פה. אחר איזה זמן אמר, שכבר זכה לידע את שרשי הנשמות ישראל גם מתורה שבעל פה.

והיה יודע לתת תקונים לכל אחד ואחד כפי שרש נשמתו. וכל הדברים שצוה לא היה עניני סודות לכוון פגנות ויחודים, רק כל ההנהגות שצוה למקרביו היו עניני עבדות. לאחד צוה בתחלה להתענות איזה הפסקות. והזהיר על מקרביו שלא יתענו מעצמן כלל, רק בימים שצוה עליהם (עין חיי מוהר"ן סימן תצ"א). ולפעמים צוה לאחד להתענות משבת לשבת וצוה לכמה אנשים שיהיו נעורים לילה אחת בשבוע, ושלא יאכלו מעת לעת אחד בשבוע דבר מן החי. לכמה אנשים צוה להתענות ערב ראש חודש. וכן צוה על רב אנשים שיזהרו לילך למקוה לטבל בימים שאין אומרים בהם תחנון, וזה צוה לכמה אנשים. לכמה אנשים צוה לומר ח"י [שמונה עשר] פרקים משניות בכל יום, וכן כמה וכמה הנהגות שצוה בענין הלמוד, שלזה צוה ללמד זאת ולזה צוה ללמד זאת. וזאת היתה הנהגה הכלליות שצוה והזהיר את כלם, דהינו ללמד פוסק בכל יום. אפלו ביום שאין לו פנאי, ילמד על כל פנים איזה סעיף "שלחן ערוך" בכל מקום שהוא. ואמר שהוא חיוב גדול על כל אחד מישראל (לעיל כ"ט). גם זאת היתה הנהגה כלליות שהזהיר את כל אחד ואחד, דהינו להתבודד בכל יום ויפרש שיחתו לפני השם יתברך, ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך. ושיחה זו תהיה בלשון אשכנז שמדברים בו וכו', וכמבאר מזה בספריו הקדושים, וכבר נדפס (לקוטי תנינא כ"ה).

וכיוצא בזה שאר עניני הנהגות שצוה על כל אחד ואחד בפרט, כי לכל אחד ואחד צוה הנהגות אחרות. וגם באדם אחד היה שנוי בענין הנהגות, שבתחלה צוה על אחד לנהג הנהגות אלו, כגון לומר ח"י פרקים משניות וכיוצא, ואחר כך במשך איזה זמן פטרו מהנהגה זו וצוה עליו הנהגות אחרות. ואחר כך עוד במשך איזה זמן צוה עליו הנהגות אחרות. וכן התנהג עם מקרביו תמיד. לאחד צוה לומר פסוק מיוחד בכל יום, ולאחד צוה לומר איזה משנה מיוחדת בכל יום, וכיוצא בזה. והכלל, שלכל אחד ואחד צוה הנהגות מיוחדות כפי מה שהיה צריך לתקן מה שפגם וכפי שרש נשמתו. ויש הנהגות כלליות שצוה לכל המקרבים שלו בני"ל. ויש

הנהגות שהיה כלליות לכמה וכמה אנשים, ויש הנהגות שהיו מיוחדות
לכל אחד ואחד ביחוד.
וכן בענין הזמן, יש הנהגות שצוה לנהוג אותם כל ימי חייו, כגון למוד
הפוסקים, שעל זה הזהיר בפרוש לנהוג זאת כל אחד ואחד כל ימי חייו,
ויש הנהגות שהיו תלויים בזמן, שבזמן זה צוה לנהוג הנהגה זו, ובזמן
אחר צוה הנהגות אחרות וכנ"ל. וכל ההנהגות שצוה אפלו ההנהגות שהיו
נראים כדברים פשוטים, לא היתה שום הנהגה על פי פשוט, כי היה לו
ז"ל בזה כמה וכמה סודות נסתרות ונוראות מאד. אבל לנו לא גלה שום
דבר. רק צוה לעשות הדבר בפשיטות והוא עשה בזה מה שעשה. ואמר
בפרוש בזה הלשון: כל הנהגה והנהגה שאני מצוה לעשות הוא סגלה
ותקון ומועיל על מה שעבר, ועל העתיד, ולאחר ההסתלקות של האדם,
ולמות המשיח, ולתחית המתים, ולעתיד לבוא.
וכל מה שצוה לעשות, אפלו היה נראה דבר קל ופשוט מאד, היה כבד
מאד על האדם לעשות. והיה מנח עליו כל מיני כבדות והיו עליו כמה
וכמה מניעות אף על פי שהדבר היה דבר פשוט. ואפלו לא היה מצוה רבנו
ז"ל לעשות אותו הדבר, רק האדם היה רוצה לעשות זאת מעצמו, היה
קל עליו מאד לעשות, אבל כשצוה רבנו ז"ל לעשותו היה כבד מאד. אבל
אף על פי כן היו אנשים ש'לו מקימים דבריו תמיד. כי ידעו מזה שדבריו
שהוא מצוה כבד מאד לעשותו, והיו מכריחים עצמם מאד מאד לקיים
דבריו דייקא. והיו מתחננים ומבקשים מאד מהשם יתברך על זה שיעזר
אותם לקיים דברי הנהגותיו הקדושים, והשם יתברך עזרם על זה.
ושמעתי מפיו הקדוש בפרוש שאמר: כל מה שאני מצוה לעשות הוא כבד
מאד לעשות וכיו. ומי שזכה להתקרב אליו היה רואה קצת מעין זה. ולא
היה לרבנו ז"ל שום מנוחה כל ימיו אפלו רגע אחת. כי היה לוחם מלחמות
ה' בכל עת ובכל רגע, ואי אפשר להתקרב אליו ולספר בזה מפמה טעמים. וזה
היה ענין המחלקת הגדולה שהיה עליו וכיו (עין לעיל סימן צ"ו). אבל אף
על פי כן השם יתברך היה בעזרו תמיד, וזכה לעלות על ידי זה בכל יום
ובכל עת למעלות והשגות גבוהות מאד אשר לא נשמעו ולא נראו וכיו.
וגם עכשו עדין מנח כל מיני כבדות ללמד ספריו הקדושים ויש עליהם
כמה מניעות. אפלו מי שזכה לידע מרבנו ז"ל ורוצה ללמד אותם יש לו
כבדות גדול ומניעות רבות מאד כידוע בחוש לנו. וגם עדין האור נעלם
ונסתר:

קפו

כמה וכמה דברים ראינו בעינינו שהודיע לנו רבנו ז"ל קדם שהיה שיהיה
כו, וכן היה. פעם אחת בעשרת ימי תשובה אמר שבשנה זו יהיה חלשות

רחמנא לצלן (הינו בשנת תקס"ז). וכשיצא מהמרחץ בערב יום הכפורים, אמר שהוא ממשש בראשו של עצמו אם הוא חי (הינו מחמת הפחד שרואה חלשות גדולות רחמנא לצלן). וכן היה, שבאותו השנה היה חלשות גדולות רחמנא לצלן. כשהיו יקרות בעולם בשנה אחת, ואחר כך בימי הקיץ בעת גדול התבואה היה נראה להעולם שיהיה זול. ואמר הוא שלא יהיה זול באותו השנה כי היקרות הרחיבו זמנו על שתי שנים. וכן הנה, שגם שנה שניה היה יקרות, ואחר כך אחר כלות השתי שנים נעשה זול. וכן היה בכמה וכמה דברים. אך כבר אמרנו שאין זה רצוננו לספר מופתים מרבנו ז"ל, כי לא באלה תהלתו, גם כי הנה אסור במופתים באשר היה מובן מדבריו, שלא התר לו לגלות מופתים. ועל כן לא נראו ממנו כי אם קצת מופתים ועתידות, אף על פי שבאמת היה יודע בברור כל העתידות אפלו מה שיהיה לזמן רחוק וכו', באשר היה נראה לעין כל מי שהסתכל היטב על דבריו. אף על פי כן הפל היה בהצנע ובהעלם גדול ואין אנו עוסקין לספר מזה כנ"ל:

קפי

פעם אחת בא לפניו איש אחד מאנשיו שהיה לו חלי וכאב גדול בידו, עד שלא היה יכול להזיז בידו כלל. והיתה ידו תלויה בצוארו כדרך החולים בדיהם. ולא היה יכול בשום אופן להורידה, כי היה חלו וכאבו גדול מאד. והיו מדברים לפני רבנו ז"ל, שהוא צריך לשנות סאלץ (מי מלח) ולקבל רפואות. והאיש ההוא היה עני גדול ולא היה לו דבר על הוצאות ורפואות. ביום השבת בשעה שהיה יושב על השלחן בסעדת שחרית, ענה רבנו ז"ל ואמר לאותן היושבין סביבו שזה האיש בודאי יש לו אמונה, והשיבו: הן. וכפל הדברים ודבר מזה קצת אם יש לו אמונה, והשיבו: הן. אחר כך צוה רבנו ז"ל פתאם להאיש הנ"ל שיוריד ידו. ונבהל מאד, וכל העם נבהלו ונשתוממו, כי היה דבר תמוה מאד מאד, כי זה האיש היה חולה בידו זמן רב שאינו יכול להוריד ידו, ועכשו יורידנה פתאם! אבל תקף שצוה רבנו ז"ל, גזר אמר ויקם. ותקף לקחו ממנו המטפחת שהיתה ידו תלויה עליה בצוארו והוריד ידו תקף. והיה נס מפרסם לעין כל שנתרפא ידו תקף באותו השעה, ותקף חזרה ידו לבריאותה ואיתנה כשאר כל אדם עד היום הזה. כאלה וכאלה נראו ממנו כמה מופתים נוראים לפרקים. אך בעת שהיה ענין הנ"ל של האיש הנ"ל, אחר כך באתי אליו וספר עמי קצת מזה. והיה לרבנו ז"ל אז איזה מחוש וחולאת. ואמר אז, שבכל עת שהוא עושה איזה דבר מופת יש לו יסורים אחר כך תמיד. ואמר, שבכל פעם שהוא עושה איזה דבר, הוא מבקש אחר כך מהשם

קפח

אמר, שפליאה בעיניו, אם מביאין פדיון לאחד ומספרין לו צערו, כגון מחולה וכיוצא, כשאינו מרגיש הצער והיסורין כמו החולה בעצמו וכיו. והיוצא מדבריו הוא, שהוא מרגיש הצער והיסורין כשבאין לפניו שיתפלל על חולה וכיוצא, כמו החולה בעצמו ממש. וכן נשמע מפיו כמה פעמים. ואמר: בתחלה הייתי מבקש מאתו יתברך שאהיה מרגיש צער ויסורין של ישראל, כי לפעמים היה אחד בא וספר לי צערו ולא הייתי מרגיש הצער, והייתי מתפלל שארגיש צערו של ישראל. עכשו כשאחד מספר לי צערו, אני מרגיש בעצמי הצער יותר ממנו. וממש נוטפין ממני הדמים מגדל הצער שאני מרגיש יותר ממנו. כי הוא יכול לחשב מחשבות אחרות ולשכח הצער, אבל אני מרגיש מאד כני"ל. ואמר לאחד מאנשיו שבקש אותו שלא ישכח אותו, ענה ואמר: איך אפשר לשכח אחד מכם? הלא כל אחד ואחד יש לו אצלי מקום בלבי:

קפט

פעם אחת היה נכדו ז"ל, מטל על ערש מחלי הפאקין (אבעבועות שחורות) רחמנא לצלן. והיה קובל לפני מאד שיש לו צער גדול מזה מאד. וספר לי אז ואמר, שיש דרכי הי שאי אפשר להבינם. כי איתא שאצל האריז"ל נסתלק בן אחד. ואמר שנסתלק בשביל הסוד שגלה לתלמידו רבי חיים ויטאל ז"ל. והלא באמת האריז"ל היה מכרח לגלות לו, כי רבי חיים ויטאל הפציר בו מאד, וכשהפציר בו היה מכרח לגלות לו, כי אמר שלא בא לעולם כי אם לתקן נשמתו של רבי חיים ויטאל ז"ל. נמצא, שהיה מכרח מן השמים לגלות לו הסוד, ואף על פי כן נענש על ידי זה כני"ל. וזהו דרכי הי שאי אפשר להבין בשכל בשום אופן. והמויבן מדבריו לענין עצמו, שכל צערו ויסוריו וצערו בניו שיחיו, הכל הוא רק מחמת שעוסק עמנו לקרבנו להשם יתברך. ואף על פי שהוא מכרח לזה, כי בודאי השם יתברך רוצה בזה, כי הוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ואף על פי כן היה לו יסורים קשים גדולים מאד על ידי

זֶה, כִּי הוּא דַרְכֵי ה' כִּנּוּיִל. וְהָיָה הוֹלֵךְ וּמְסַפֵּר לְפָנַי צַעֲרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִזֶּה שֶׁנִּכְדָּו חוֹלָה כִּנּוּיִל. וְאָמַר שֶׁהוּא רוֹצֵה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה חוֹלָה בְּעַד הַתִּינוּק הַנּוּיִל. וְאָמַר שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ כָּל גְּנִיחוֹת הַתִּינוּק (שְׁקוֹרִין "קֶרְעֵכְצִי") בְּלִבּוֹ וְכוּ'. אַחַר כֵּן אָמַר: אֵךְ זֹאת יִחַשֵׁב לִי לְטוֹבָה, שֶׁגַּם כְּשֶׁאֲדַם אַחַר יֵשׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵבִיא לִי פְדִיּוֹן אוֹ מִבְּקֵשׁ לְהַתְפַּלֵּל עֲלָיו, יֵשׁ לִי גַם כֵּן צַעַר כִּזֶּה מִמֶּשׁ כָּכֵל הַנּוּיִל. גַּם כְּשֶׁאֲחַד מֵאֲנָשֵׁינוּ שֶׁהָיָה מִקְרָב מִתְרַחֵק עֲצָמוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, יֵשׁ לִי צַעַר כִּזֶּה מִמֶּשׁ בְּלִבִּי כָכֵל הַנּוּיִל. וְסִפֵּר אֲזִי מֵאֲחַד שֶׁנִּתְרַחֵק בְּאוֹתָן הַיָּמִים, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמֶּנּוּ כָּל צַעַר הַנּוּיִל. שׁוֹב שֶׁמֵּעֲתִי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁשָּׁמַע גַּם כֵּן מִרְבֵּנוּ ז"ל עֲנֵן זֶה בְּעֵת שֶׁנִּסְתַּלַּק אֲצִלוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן שֶׁלְמָה אֶפְרַיִם ז"ל, שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים בְּשִׁבְלֵנוּ. הֲלֹא הָאֲרִיז"ל לֹא גָּלָה כִּי אִם סוּד אֶחָד הָיָה לוֹ עֵנֶשׁ, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֲנִי גֹלִיתִי לָכֶם כָּל כֵּן סוּדוֹת רַבּוֹת כְּאֵלֶּה:

קצ

אָמַר, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים צִיר לְעַצְמוֹ עֲנִינִי מִיָּתָה כְּאֵלוֹ הוּא מֵת מִמֶּשׁ עַד שֶׁהִרְגִישׁ טַעַם מִיָּתָה מִמֶּשׁ. גַּם אֲנִי שֶׁמֵּעֲתִי שֶׁאָמַר, שֶׁבִימֵי נַעֲוִירָיו הָיָה מְצִיר לְעַצְמוֹ מִיָּתָתוֹ, וְאֵיךְ יִבְכּוּ עָלָיו וְכוּ'. וְצִיר לְעַצְמוֹ הֵיטֵב כָּל עֲנִינֵי מִיָּתָה. וְאָמַר שֶׁהוּא מְלֹאכָה לְצִיר לְעַצְמוֹ זֹאת הֵיטֵב:

קצא

פְּעַם אַחַת נִכְנַס לְבֵית, וְעָנָה וְאָמַר: מַה לַּעֲשׂוֹת כְּשֶׁעוֹמֵד לְפָנַי הָאֲדָם הַר גָּדוֹל שֶׁל אֵשׁ, וּמַעֲבֵר הַשָּׁנִי שֶׁל הָהָר מִנַּח אוֹצֵר טוֹב וְיִקָּר וְנִחְמָד מְאֹד מְאֹד. אָבֵל אֵי אֶפְשֶׁר לְבּוֹא אֶל הָאוֹצֵר כִּי אִם כְּשֶׁעוֹבְרִין דֶּרֶךְ הָהָר שֶׁל הָאֵשׁ. וְהִתְקַרַח לְבּוֹא לְאוֹתוֹ הָאוֹצֵר הַנִּחְמָד וְהִקָּר וְכוּ'. אַחַר אֵיזָה יָמִים שׁוֹב דִּבֵּר מִזֶּה וְשָׁחַק וְאָמַר: כְּבָר נוֹדַע לִי הַדְּבָר הַזֶּה מַה לַּעֲשׂוֹת לָזֶה:

פעם אחת דברתי עמו ז"ל מעננו זה, שאין העולם רוצים להאמין שיהיו נמצאים עכשו צדיקים גדולים במעלה מאד כמו בדורות הראשונים. ענה ואמר: אם מאמינים בהשם יתברך צריכים להאמין שיש צדיקים גם כן. כי כמו שהשם יתברך נמצא, בודאי כמו כן נמצאים צדיקים בודאי בכל דור דור. ודור. והבן מאד:

אמר לעננו ממון: צריך האדם שיהיו לו כל הכחות שיש בעננו אכילה. כי יש כמה כחות באדם לעננו האכילה. כי יש כח המקבל וכח המעבב שלא יצא לחוץ המאכל תכף, וכח המעכל, וכח המחלק המאכל לכל איברי הגוף - להמחם המבחר וכן ללב, וכן לכל שאר האיברים לכל אחד פראוי לו, וכח הדוחה הפסלת לחוץ, כמבאר כל זה לחכמי הרופאים. כמו כן כל אלו הכחות צריכין לעננו ממון. כי צריך שיהיה לו כח המעבב שלא יפזר מעותיו מיד (כדרך שיש בני אדם שבתחלה מתאווים מאד לממון ומבלים ימיהם על זה, ותכף כשמשגיגין הממון מפזרין אותו מיד), וכן כח המחלק שיתחלק מעותיו למקומות הצריכין לכל אחד פראוי כנ"ל לעננו האכילה. דהינו שמבחר יגיע לצדקה, וכיוצא בזה בשאר המעות כל אחד למקומו הראוי לו כנ"ל לעננו האכילה. וכמו שמספרין מהבעל שם טוב ז"ל, שאמר לעננו מה שמקבל מעות מרשעים. ואמר, שהמעות כשבא לידו, אזי הוא מתחלק. ומעות שקבל מאנשים הגונים, אלו המעות יוצאים על הוצאות הכנסת אורחים צדיקים שבאים אצלו, וכיוצא בשאר המעות. ומעות שבא ממי שאינו הגון, זה המעות יוצא על הוצאות הסוסים שלו והערל עבד שלו, דהינו שממילא מתחלק המעות אצלו כך. אף על פי שבאמת הוה כל המעות מערב אצלו, אך ממילא היה נעשה כך אצל הבעל שם טוב ז"ל. וזה בחינת כח המחלק הנ"ל וכח הדוחה הפסלת לחוץ, הינו כנ"ל, כי יש מעות שצריך לצאת לחוץ בשביל ערלים וסוסים וכיוצא. ואמר: עקר תאות ממון, מי שאין לו כלי לקבל. כמו לעננו תאות אכילה, כי בודאי מי שיכול לאכל וכו'. ועקר התאוה ביותר מהשעור, כמו כן לעננו ממון. אני יש לי כלי וכו':

אמר: אחר כל היסורים, אף על פי כן השם יתברך מטיב עמנו, רק שאין אנו רוצים להקטין את היסורים. וגם באמת בודאי אינם יסורים קטנים, אבל נגד דבקות אחד להשם יתברך מה שזוכין לאיזה בחינה של דבקות במחשבה או בבחינה אחרת. כל היסורים אינם כלום נגד זה, ועל ידם בעצמם מתקרבים ומתדבקים אליו יתברך. כי נוטלין ממני הבריאות גופי, מי נוטל ממני הבריאות? השם יתברך! אם כן אני נדבק בו יתברך. וכן כשלוך חס ושלום איזה בן. מי לוקח? השם יתברך! אם כן אדרבא עתה הוא סמוך יותר אליו יתברך. כי בעולם הבא סמוכין יותר להשם יתברך (עין לעיל סימן צ"ו):

שנת תק"ע פרשת נח, נכנסנו אליו בליקה כדרךנו תמיד. ענה ואמר: מה שאני עושה עמכם הוא דבר קטן לפני, זה אתם צריכים לעשות (פונתו הינו מה שהוא עוסק עמנו להכניסנו ולקרבונו לעבודתו יתברך, אפלו זאת הוא דבר קטן לפניו, וזה הדבר אנחנו צריכים לעשות, לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך. אבל הוא בעצמו יש לו עבודה גבוהה מזה). והייתי עומד ומשתומם כמתמיה, כי כפי הנראה לדעתנו אין עבודה גבוהה מזו, לקרב בני אדם להשם יתברך. ענה ואמר: יש נשמות ערטלאין שאין יכולין לפנס בגוף כלל, וגדל הרחמנות שעליהם גדול ועצום מאד מאד יותר מעל החיים. כי הם כבר נכנסו בגוף, ויש להם בנים ויש להם מצוות, אבל הרחמנות שעל אלו הנשמות הערמות הוא גדול מאד מאד. כי אינם יכולים לעלות למעלה, וגם למטה אינם יכולים להתלבש בגוף כפי"ל. ויש גלגולים בעולם שעדין לא נתגלו כלל בעולם (הפונה) - כי יש גלגולים שדברו מהם בספרים שנתגלו על ידי הקדמונים, אבל יש עוד גלגולים שעדין לא נתגלו כלל בעולם). גם מדה זו הוא מצד הגלגול, שהגלגול מחיב שיהיה לו מדה זו שיתאווה תמיד לנסע לדרכים ויהיה מוכן לנסע ואחר כך אינו עולה בידו ונמנע מלנסע (עין לעיל סימן פ"ה ולקמן ר"פ):

שיחתו הקדושה של רבנו ז"ל אור ליום שני פְּרַשַׁת נח תק"ע:
 התורה שלי גדולה מאד, והיא כִּלָּה רוח הקדש, ויכולין לידע ממנה
 עתידות, שמי שיטה עצמו ויאזין ויקשיב התורה שלי יכול לידע עתידות
 שיהיה. ואין צריך לומר אחר כך כְּשֶׁנַּעֲשִׂין הַדְּבָרִים בְּעוֹלָם, שְׂאֵז יִכּוֹלִין
 בְּנֵדָאֵי לְמַצָּא הַכֹּל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה שְׁלִי וְלִרְאוֹת וּלְהִבִּין שְׁהַכֹּל מְבֹאֵר בְּתוֹךְ
 הַתּוֹרָה שְׁנֵאמְרָה

כָּל זֶה שְׁמַעְתִּי אַחַר שֶׁבַת בְּרֵאשִׁית תְּק"ע, בְּעַת שֶׁהִרְאִיתִי לוֹ הַתּוֹרָה:
 "בְּרֵאשִׁית לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל" בְּכַתֵּב הַנְּדֻפָּסֵת בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ס"ח
 [ס"ז]. וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁבוּעַ רָאִינוּ בְּחוּשׁ כָּל הַנִּי"ל, אִידָּ בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁלוֹ
 הוּא מְגַלֶּה נְעֻלְמוֹת וְעֵתִידוֹת. כִּי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֶּךָ הִיָּה: כִּי בַשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֶמֶת
 בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁהוּא כ"ה תְּשֵׁרִי שָׁנָה הַנִּי"ל נִסְתַּלַּק כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן בּוֹצִינָא
 קַדִּישָׁא הַחֲסִיד הַמְּפָרָסֵם מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי לְוִי יֶצְחָק זְצ"ל אַבְּבִית־דִּין
 דְּקַהֲלַת קֹדֶשׁ בְּרֵדִיטְשׁוֹב, וּבַשֶּׁבֶת שְׁאַחַר יוֹם חֲמִישִׁי הַנִּי"ל שֶׁהוּא שֶׁבַת
 בְּרֵאשִׁית, אֵז נֵאמְרָה הַתּוֹרָה הַנִּי"ל מִפִּי רַבְּנֵי ז"ל, הַמַּתְחֵלֶת: "בְּרֵאשִׁית
 לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל", הַמְּדַבֵּרַת מֵהַעֲלַמַת הַפֶּאֶר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ הַעֲלַמַת
 וְהַסְתַּלְקוֹת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַפֶּאֶר שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְעַת שֶׁשְׁמַעְנוּ זֹאת הַתּוֹרָה
 מִפִּי הַקְּדוּשׁ שֶׁל רַבְּנֵי ז"ל, לֹא הֵיִינוּ מְבִינִים כָּלֵל לְהִיכֹן מְגִיעַ כּוֹנְנוֹ, כִּי אֵז
 בְּאוֹתוֹ הַשֶּׁבֶת עֲדִין לֹא נוֹדַע כָּלֵל מִפְּטִירַת הַצַּדִּיק הַנִּי"ל עַד יוֹם שְׁנֵי אַחַר
 שֶׁבַת. וְאַחַר כֶּךָ בַשָּׁבוּעַ שְׁאַחַר שֶׁבַת בְּרֵאשִׁית, נוֹדַע לָנוּ מְצַרְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 שְׁנִסְתַּלַּק הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַנִּי"ל. אֵז הֵיִינוּ מְבִינִים לְמַפְרַע שְׁרַבְנוּ ז"ל גְּלָה
 בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל, כִּי זֹאת הַתּוֹרָה מְדַבֵּרַת מֵהַעֲלַמַת הַפֶּאֶר וְכוּ', וְהַצַּדִּיק הַנִּי"ל
 הִיָּה נִקְרָא בְּפִי רַבְּנֵי ז"ל פֶּאֶר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת תְּפִלִּין, כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם
 אַחַר (חַיִּי מוֹהַר"ן סִימָן ע"ד). וְכֵן בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה לֹא הָיוּ אֶתְרוּגִים מְצוּיִים,
 וְאַחַר כֶּךָ בָּאוּ אֶתְרוּגִים עַל פִּי נֵס. וְאָמַר רַבְּנֵי ז"ל שְׁהִיָּה בְּטוּחַ עַל צַדִּיקֵי
 הַדּוֹר וּבִפְרֹט עַל הַצַּדִּיק הַנִּי"ל שֶׁהוּא פֶּאֶר הַקְּהֵלָה שְׁלָנוּ שְׁיִהְיוּ אֶתְרוּגִים
 וְכוּ'. עַל כֵּן רָאִינוּ בְּבִירוֹ שְׁרַבְנוּ גְּלָה בְּרוּחַ קֹדֶשׁוֹ בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל הַסְתַּלְקוֹת
 הַצַּדִּיק הַנִּי"ל, כְּמִבְּאֵר עֲתָה לְהַמְעִין שְׁמַמְשׁ כָּל הַתּוֹרָה הַנִּי"ל מְדַבֵּרַת מַעֲנִין
 זֶה, דוֹק

גַּם אֵלָּה דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל, בְּעַת שֶׁרָאָה הַתּוֹרָה הַנִּי"ל בְּכַתֵּב: הַמוֹסֵר שֶׁל
 הַתּוֹרָה שְׁלִי נִפְלָא וְעָצוּם מְאֹד. אֵלּוּ הָיוּ אוֹמְרִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן אַחַר,
 בְּלִשׁוֹן מוֹסֵר, הִיָּה מְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב מְאֹד, כִּי כִּלָּה מוֹסֵר הַשֶּׁכֶּל,
 מוֹסֵר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד. עַל כֵּן צָרִיךְ לְזַהֵר לְקַיֵּם מֵה שְׁהִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם
 לַעֲשׂוֹת מִן הַתּוֹרָה תְּפִלָּה. כִּי תִכְףּ כְּשֶׁמִּתְחִילִין לְהַכְנִיֵס זֹאת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ
 דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְשִׁיחָה שֶׁל תְּפִלָּה, בְּנֵדָאֵי תְּעוֹרֵר וּתְשַׁבֵּר אֶת לְבוֹ מְאֹד
 כְּנִי"ל (עֵין לְעִיל סִימָן קמ"ה):

בענין הצדיק הנ"ל שנפטר. אמר, שאפלו איש פשוט מחיב להרגיש החסרון. כי בודאי כל אחד מרגיש מה שנחסר דבר מן העולם, אך כל אחד מרגיש החסרון באיזה מרה שחורה, כי זה מרגיש בהפרנסה, שאין הפרנסה כסדר, וזה מרגיש בעצמיו שאין העצמות מושבים בו עתה כסדר וכיוצא בזה (וחשב לדגמא כמה דברים כאלו, מה שכל אחד מרגיש החסרון באיזה ענין משנה). אבל מי שיש לו עינים פקוחות הוא רואה ממש שנקבה נר מן העולם ונעשה חשד. והלא מצינו כמה שנויים שנעשו בעולם בעת הסתלקות הצדיקים כמו שמצינו בגמרא מועד קטן דף כד (דף כ"ה): "שכיב וכו' שפעו מרזבי דמא" וכו'. ואם כן במקומות כאלו נעשו שנויים מחמת הסתלקות הצדיקים. ומה שמספרין שראו אש, אף שהוא רחוק קצת בעיני, מחמת שעכשו אין הדור ראוי לכך לראות דברים כאלו, אבל מצד הצדיק שנסתלק בודאי יכול להיות שיהיה עמודא דנורא בעת הסתלקותו(עין כתבות יז. עז.). כי נסתלק ראש כזה ראש באמת, בפרט ראש של ישראל. כי אפלו כשמת ראש ושר של אמות העולם נעשין גם כן שנויים בשמים בין הכוכבים, מכל שכן וכל שכן ראש של ישראל:

שנת תק"ע בחרף אחר חנכה בעת שבאתי מבארדיטשוב, אמר לי שיש לו מעשה לספר. ואמר שהמעשה הזאת שרוצה לספר לא ספרו אותה כי אם פעם אחד לפני בית ראשון, וגם הנביאים לא ידעו הסוד שלה, כי אם הנביא שספר אותה ומי שספר אותה לפניו, והוא חדוש גדול. והגם שכבר ספרו אותה כנ"ל, אף על פי כן הוא חדוש גמור, הינו דבר חדש לגמרי. כי בודאי מאז עד עתה נעשה מה שנעשה. ואז ספרו אותה כמו שהיה ראוי אז, ועתה צריכין לספרה כמו שראוי עתה (ולא זכינו לשמעה). ועל ידי המעשה שוב אינו קשה לי כלל בענינו. כי מתחלה היה קשה לי קצת מפני מה יהיה כך, דהינו שאין לנו שום חשיבות בעולם וכו'. אבל עכשו, על פי המעשה הנ"ל שוב אינו קשה לי כלל. וכבר היה מוכן לספר מעשה זה, אך אף על פי כן נתגלגל הדבר ולא זכינו לשומעה. אחר כך בסמוך ספר המעשה של הבעל תפלה הנדפס ב"ספורי מעשיות" (מעשה י"ב). ואמר שאין זאת המעשה הנ"ל. ואמר שהמעשה הנ"ל שרצה לספר הוא יפה עוד יותר ממעשה זאת של הבעל תפלה הנפלאה והנוראה מאד. אשרי מי שיזכה לשומעה לעתיד:

קצט

אָמַר: אִין מִי שְׂיוּכַל לְהַבִּין בְּהַסְפָּר (הֵינּוּ בְּסִפְרָא לְקוּטֵי מוֹהַר"ן), כִּי אִם מִי שְׂיוּכַל לֹמַר כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה פְּנִים וְאַחֹר: וְאַחֹר:

ר

אָמַר: כָּל הַתּוֹרָה שְׁלִי הִיא כְּלָה הַקְּדָמוֹת (עֵין חַיִּי מוֹהַר"ן סִימָן ש"נ):

רא

אָמַר, כָּל תּוֹרָה וּמֵאָמַר שְׂאוּמַר יְכוּלִין לִילְדָא וְלַעֲבַר בּוּ כָּל תַּנְיָא (תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתוּבִים), וְתוֹרָה שְׂבַעַל פָּה:

רב

שְׂמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ ז"ל שְׂאָמַר, שְׂיֵשׁ חֲלוּק בֵּין הַחֲדוּשֵׁי תּוֹרָה שְׂמַגְלִין הַצְּדִיקִים. כְּעֵין שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יְבָמוֹת מ"ט): שְׂיֵשׁ חֲלוּק בֵּין נְבִיא בְּאֶסְפֵּקְלָרְיָא שְׂאִינְהָ מְאִירָה לְנְבוּאָת מְשָׁה רַבֵּנוּ עָלֵיו הַשְּׁלוֹם שְׂהָיָה בְּאֶסְפֵּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה. וְעַל כֵּן שְׂאָר הַנְּבִיאִים הִתְנַבְּאוּ ב"כֹּה אָמַר ה'" שְׂהוּא בְּחִינַת אֶסְפֵּקְלָרְיָא שְׂאִינְהָ מְאִירָה, אָבַל מְשָׁה אָמַר "זֶה הַדְּבָר" שְׂהוּא דְבָר בְּרוּר, בְּחִינַת אֶסְפֵּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה כְּמוֹבָא בְּפְרוּשׁ רַש"י פְּרָשֶׁת מִטּוֹת (בְּמִדְבָר ל' פְּסוּק ב'). וְאָמַר הוּא ז"ל, שְׂכִמּוּ כֵן יֵשׁ בְּחִינַת חֲלוּק הַזֶּה

בין החדושי תורה של הצדיקים. כי יש צדיקים שאומרים חדושי תורה אמתים ומכניסים אותם באיזה פסוק או מאמר רבותינו ז"ל, אבל אין מכונים ונכנסים היטב בתוך דברי המקרא וכו', רק באיזה רמז וסמיכות בעלמא, וזה בחינת נביא באספקלריא שאינה מאירה שאינו מתנבא רק בבחינת "פה אמר ה'" וכו'. אבל יש צדיקים נוראים שהם בבחינת משה שחדושי תורתם הם ברורים וזפים כשמש ומבארים ומפרשים היטב בהפסוק או מאמר רבותינו ז"ל שהם מכניסים אותם בהם, וזה בחינת אספקלריא המאירה, בחינת "זה הדבר". כי דבריהם מבארים ומפרשים היטב בהמקרא וכו' שהם מפרשים כפי דרכם שזהו בחינת: "זה הדבר":

רג

אמר: התורה שלי גבוה מאד, ובכל מקום שאני משתמש עם צרופי אותיות (דהינו הראשי תבות וסופי תבות וצרופים נוראים שמגלה בספריו הקדושים) הוא גדולה ביותר (ועין לעיל מ"ד). ואמר: הייתי רוצה לילך להלן מן צרופי אותיות, אבל אף על פי כן עדין אני מתעכב בבחינה זו. וגם יש לי נחת מזה, כי לפעמים יש דברים שהם סתומים ונעלמים מאד שאי אפשר למצואם כי אם על ידי בחינת צרופי אותיות, דהינו בראשי תבות או סופי תבות וכיוצא:

רד

אמר: שמי שבקי היטב בתורתו ובשיחותיו הקדושות, דהינו בספריו הקדושים, ראוי לו למצא כל שיחות העולם בתוך תורתו הקדושה, ואין שום שיחה וענין בעולם שלא יוכל השלים למצא בתוך תורתו (פירוש, כי בודאי באמת בכל הדבורים ושיחות של העולם, בודאי יש בהם תורה בהעלם. אבל אין מי שיזכה לגלות זאת, לידע הנסתרות שנעלם בשיחות בני אדם, כי אם אנשים גדולים במעלה מאד מאד. אבל על ידי התגלות תורתו הקדושה והנראה של רבנו ז"ל, מי שבקי בספריו היטב היטב, ויש לו שכל קצת, יוכל למצא בכל שיחות העולם רמזים בתורתו הקדושה. אפלו אם לא יהיה גדול במעלה ביותר):

רה

פֶּעַם אֶחָד נִכְנָסוּ אַנְשֵׁים אֵלָיו. וְהוֹצִיא חֲתִיכַת נֶגֶר בְּיָדוֹ. וְהָיָה כְּתוּב עָלָיו בְּכַתִּיבַת יָדוֹ הַקְּדוּשָׁה. וְאַחֲזוֹ בְּיָדוֹ, וְעָנָה וְאָמַר: כִּמָּה תוֹרוֹת כְּתוּבוֹת עַל חֲתִיכַת נֶגֶר הַזֶּה. וְאָמַר שֵׁישׁ כִּמָּה וְכִמָּה עוֹלָמוֹת שֶׁהֵם נִזְוָנִין וַיֵּשׁ לָהֶם חַיּוֹת מִהָעֶשֶׂן שֶׁל הַתּוֹרָה שְׁלוֹ, וְנִטְלָה הַנֶּגֶר וּשְׂרָפוֹ אֶצֶל הַנֵּר. וְאָמַר, שֵׁישׁ כִּמָּה וְכִמָּה תוֹרוֹת שֶׁעֲדִין לֹא בָּאוּ אֶפְלוּ לְתוֹךְ תְּמוּנַת אוֹתִיּוֹת, וְעַל כֵּן הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא כְּשֶׁזֹּכִין לְהוֹרִיד אֱלֹהֵי הַתּוֹרוֹת, לְהַכְנִיסָם עַל כָּל פְּנִים לְתוֹךְ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת. (כְּלוּמַר אֲבָל עֲדִין אֵין הָעוֹלָם כְּדָאֵי שֶׁיִּכְנָסוּ לְתוֹךְ הָעוֹלָם, רַק שָׂהוּ גַם כֵּן חֲדוּשׁ גָּדוֹל כְּשֶׁבָּאוּ עַל כָּל פְּנִים לְתוֹךְ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת כַּנִּי"ל):

רו

אָמַר, אֶפְלוּ מִי שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמְעֵי דְבוּרֵי הַתּוֹרָה שְׂאוּמֵר, רַק הַקּוֹל לְבַד הוּא גַם כֵּן טוֹב מְאֹד. וְזֶה בְּחִינַת: "לְשִׁמְעַי בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תְּהִלִּים ק"ג), "בְּקוֹלִי דִּיקָא. וְאַפְלוּ מִי שֶׁהוּא רַק עוֹמֵד בְּבֵית אֶצֶל הַתּוֹרָה שְׂאוּמֵר טוֹב מְאֹד מְאֹד שְׁעוֹר: בְּלִי

רז

אָמַר: לְפַעְמִים אֲנִי מְדַבֵּר אֵיזָה דְבוּר לְאֵיזָה אָדָם, וְאֵין הַדְּבוּר עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ עַד לְזְמַן רְחוֹק. כְּמוֹ שֵׁישׁ כְּשֶׁנּוֹתְנִין אֵיזָה סָמִים לְרַפּוּאָה. לְפַעְמִים הַסֵּם עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ וּמוֹעִיל מִיָּד, וְלְפַעְמִים צָרִיךְ הַסֵּם לְשִׁהוּת בְּתוֹךְ הָאָדָם אֵיזָה זְמַן וְאַחֲרֵיכֵן הוּא עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ. כְּמוֹכֵן יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהוּא מְדַבֵּר שֶׁהֵם מְנַחִים אֶצֶל הָאָדָם וְאֵינָם מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ עַד לְזְמַן רְחוֹק. אֲבָל סוּף כָּל סוּף יַעֲשֶׂה הַדְּבוּר פְּעֻלָּתוֹ וַיִּוְעִיל בְּוַדָּאֵי:

רח

אמר: יש כמה דברים שאני אומר לאיזה אדם, ועדין אין עושים פעלתם רק שמתגלגלים הדברים מאדם זה לאדם אחר ומחברו לחברו וכו', עד שיתגלגלו הדברים ויבואו לאיזה אדם ויכנסו הדברים ללבו בעמק גדול, ושם יעשו פעלתם בשלמות, ויעוררו אותו וכו':

רט

אמר שכל התורות והשיחות שלו אינם בשבילנו לחוד. כי אם "את אשר ישנו פה ואשר איננו פה" (דברים כ"ט"ד) (ועין ברש"י שפרש "ואשר איננו פה", ואף עם דורות העתידים לבוא, והבן). וכמה פעמים דברנו עמו מענין זה, ורמז לנו בדבריו להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול שעשה עמנו. ופעם אחד אמר בפרוש: גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות וכיוצא בהם אשר גלה לנו. ואמר אז זה הפסוק בהתלהבות גדול כגחלי אש: "והודעתם לבניך ולבני בניך" (דברים ד'). (ואמר בזה הלשון: "אייערי קינדיר זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן"). ואמר ברדת וזיע בהתלהבות נורא: "והודעתם לבניך ולבני בניך". ואמר: דע והאמן, אם אפשר להוציא אחד מן הרפש, גם מי שיתאחז בו יוצאו אותו גם כן:

רי

(התחלת שיחה זו בחיי מוהר"ן סימן שע"ד) אמר, כל מה שהוא צריך לעשות ברבים קשה לו מאד מאד, וצריך שיהיה לו מסירת נפש ממש על זה. וספר שקדם הקדוש, כשרוצה להתחיל תבה הראשונה של הקדוש נדמה לו שתצא נפשו ממש. וכן קדם אמירת התורה, כשרוצה להתחיל לומר תורה, אזי נדמה לו שבתבה הראשונה

שְׂיֵאמֶר תִּצְאָה נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ (וְיִוִּיָא אִידָּ ווִיל אַרְוִיס לְאִזִּין דָּאס עֲרֻשְׁטִי וְוֹאֲרִט דְּאִכְט זִידָּ מִיר הָאט גִּיָא אִידָּ אוֹיס). וְלֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הָעַמּוּד בְּשׁוּם פֶּעַם וְלֹא עָשָׂה שׁוּם דְּבַר כִּיּוֹצֵא בְּזָה, כְּגוֹן קְרִיאַת הַמְּגִלָּה וְקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְאַפְלוּ לְקָרוֹת לְפָנֵי הַתּוֹקֵעַ וּשְׂאָר דְּבָרִים כְּאַלְהָה, רַק קְדוּשׁ וְזִמְרוֹת עַל שְׁלֹחֲנוּ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ וְאַמִּירַת הַתּוֹרָה. וְגַם זֶה הָיָה כְּבִד עָלָיו מְאֹד כְּנִ"ל. וְאַפְלוּ כְּשֶׁהָיָה צָרִידָּ לֹמֵר קְדִישׁ עַל אִמּוֹ בְּיוֹם הַיְאָרְצִיט הָיָה קֶשֶׁה וְכְבִד עָלָיו מְאֹד:

ריא

הָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִהַחֹלְקִים עָלָיו וְאוֹמְרִים שְׁתוֹרְתוֹ קִבֵּל מִזְקֵנוּ רַבִּי נַחֲמָן הָאֲרִידְעֵנְקִיר ז"ל. וְאָמַר בְּדָרְךָ צַחוּת: כִּמְהָ הֵיטִיב עִמִּי זְקֵנִי שֶׁהִשְׁאִיר לִי תוֹרוֹת כְּאֵלוֹ מִכּוֹן מִמֶּשׁ לְכָל עֵנִין וְעֵנִין שֶׁיְהִיָּה מִעֵנִינָא דִּיּוֹמָא, וְכִפִּי מִהַ שְׂצָרִיכִין הָאֲנָשִׁים הַשׁוֹמְעִים. כְּגוֹן עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה מְחַנְכָּה, וְעַל שַׁבַּת נַחֲמוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ וְכוּ'. וְכָל הָאֲנָשִׁים עִם כָּל הַצְּטֻרְכוּתָם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת יְהִיוּ נְכֻלָּלִים בְּזֵאת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַעֵת, וְכָל מִהַ שְׂעֵבֵר בְּעוֹלָם אִזּוֹ וְכוּ'. כְּלוּמַר הֲלֹא בְּתוֹרְתוֹ הָיָה כְּלוּל כָּל מִהַ שֶׁהָיָה צָרִידָּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִהַשׁוֹמְעִים כְּאִשְׁרֵי רְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ בְּפִשְׁטוּת, כִּמְהָ וְכִמְהָ מִעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת בְּעֵנִין זֶה, אִידָּ מִהַ שֶׁהָיָה צָרִידָּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּגִשְׁמִיּוֹת וּרוּחָנִיּוֹת, וְכָל מִהַ שְׂעֵבֵר בְּעוֹלָם אִזּוֹ הַכָּל נְכֻלָּל בְּתוֹרְתוֹ. וְגַם הַתּוֹרָה דְּבִרְהָ מִעֵנִינָא דִּיּוֹמָא. מְלַבֵּד שְׂאָר עֵנִינִים וְחֲדוּשִׁים נִפְלְאִים שְׂרָאִינוּ בְּשַׁעַת אֲמִירַת תּוֹרְתוֹ הַנוֹרָאָה. שְׂכַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ מַחַ בְּקִדְקָדוֹ, רְאָה שֶׁהִם דְּבָרֵי אֱלֹקִים חֲיִים שֶׁנִּתְגַּלּוּ לוֹ עִתָּה מִן הַשָּׁמַיִם מִמְּקוֹר עֲלִיוֹן קְדוּשׁ וְנוֹרָא וְנִשְׁגָּב מְאֹד מְאֹד. כִּי הָיוּ חֲדוּשִׁים חֲדָשִׁים שְׂלֹא נִשְׁמְעוּ בְּעוֹלָם. וְאִידָּ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁטוּת כְּזֶה, שְׂזַקְנוּ רַבִּי נַחֲמָן עָלָיו הַשְּׁלוּם הַשְּׁאִיר לוֹ כָּל כְּדָ תוֹרוֹת וְכָל כְּדָ מִעֲשִׂיּוֹת וְכָל כְּדָ שִׁיחוֹת נִפְלְאוֹת, וְכָל כְּדָ שִׁיחוֹת וְעֲצוֹת נִפְלְאוֹת שְׂדִבֵּר עִמָּנוּ וְכוּ', וְהַכָּל הִגִּיעַ לְרַבְּנוּ ז"ל דִּיקָא. וּמִקֵּדָם לֹא נִשְׁמַע לְשׁוּם אָדָם שְׂבַעֲוֹלָם דְּבַר אֶחָד מֵאֵלוֹ הַתּוֹרוֹת וְהַחֲדוּשִׁים שְׂגִלָּה זְקֵנוּ. מִי פְתִי וְשׁוֹטָה שֶׁיִּשְׁמַע לְדַבֵּר הֶבֶל וְכִזָּב וְשִׁטוּת כְּזֶה. גַּם אָמַר, שְׂמִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר אֶת זְקֵנוּ הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נַחֲמָן הָאֲרִידְעֵנְקִיר ז"ל, יוֹדֵעַ שְׂלֹא הָיָה בְּעַל תּוֹרָה כְּזֶה. כִּי אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה צְדִיק קְדוּשׁ וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, אֲבָל לֹא הָיָה בְּעַל תּוֹרָה כָּל כְּדָ, מְכַל שְׂכֹן וְכָל שְׂכֹן חֲדוּשִׁים כְּאַלְהָה וְכוּ'. וּפֶעַם אֶחָד הָיָה פֹּה אִישׁ אֶחָד זְקֵן מִסְּלֵאֲפִקוּיָא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אֶת זְקֵנוּ הָרַב הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נַחֲמָן הָאֲרִידְעֵנְקִיר ז"ל, וְהָיָה עוֹמֵד לְפָנֵי רַבְּנוּ ז"ל. עָנָה וְאָמַר: הִם אוֹמְרִים שְׁתוֹרְתִי הִיא מִזְקֵנִי רַבִּי נַחֲמָן ז"ל. אִם הָיָה זְקֵנִי רַבִּי נַחֲמָן בְּעֲצֻמוֹ שׁוֹמֵעַ תּוֹרְתִי, הָיָה אֶצְלוֹ גַּם כֵּן חֲדוּשׁ. וְאַחֵר כְּדָ אָמַר: וְאִם הָיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שֶׁמַּע תּוֹרְתִי הָיָה אֶצְלוֹ גַּם כֵּן חֲדוּשׁ,

וְאִם הָיָה רֶשֶׁבַי שִׁמְעַתְּ תוֹרַתִּי הָיָה גַם כֵּן חֲדוּשׁ גַם אֲזוּ (מוֹבָא גַם בְּחַיִּי מוֹהַר"ן סִימָן שפ"ג):

לענין המחלקת שעליו

ריב

פעם אחד אמר: "הלקה קרב נחמן בדיני" (כתבות יג). הינו לענין המתנגדים שחלקו עליו, בודאי הלקה כמותו, כי הלקה קרב נחמן בדיני. כי דיני הוא לשון מחלקת ששני בני אדם מחלקין לפני הבית דין על איזה דבר (זה שמעתי בשמו). ועין בגטין פרק השולח שאמרו שם שלש פעמים: הלקה קרב נחמן, והלקה קרב נחמן. והלקה קרב נחמני (גטין לד):

ריג

שמעתי בשמו שדבר בענין מחלקת. ואמר: שלכאורה מאי אכפת שזה מדבר על זה? אך באמת על ידי מחלקת שחולקים על אחד יכולין חס ושלום להפיל אותו ממדרגתו חס ושלום. וכעין שאמרו רבותינו ז"ל שרצו למנות גם את שלמה המלך עליו השלום וכו' עד שבא דוד ונשתטח לפניו וכו' (ירושלמי סנהדרין לח:). כי היה להם פח לדחותו חס ושלום על ידי דבוריהם. ואמר שזה שאמר דוד המלך עליו השלום: "שרים רדפוני חנם" (תהלים קי"ט), הינו אף שגדולים ושרים רדפוני, אני יודע שהוא בחנם, שאינם פועלים כלל במחלקתם עלי. והסימן: כי "ומדברך פחד לבי" (שם), שאני מפחד מדברך. דהינו שיש לי יראת שמים ואיני נופל ממדרגתי חס ושלום. וזה סימן שהרדיפה שלהם חנם, בחינת: "שרים רדפוני חנם"

ריד

(התחלת השיחה בחיי מוהר"ן סימן ת"ג) שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל לְהַצְדִּיק אִם לַעֲשׂוֹת דְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ מְסִירַת נַפֶּשׁ בְּשִׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא רְאוּי לוֹ לְהִשָּׁיב וּלְצִוּוֹת עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. וְאִף עַל פִּי כֵן הַשׁוֹאֵל אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם דְּבָרָיו. כֵּן שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ. עוֹד שְׁמַעְתִּי בְּעִנְיַן אַחֵר: כָּל מֶה שֶׁהַצְדִּיק מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת צָרִיךְ לְקַיֵּם. רַק כְּשֶׁמְצַוֶּה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶצְלוֹ זֶה אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם. עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה רְאוּי לְתַן עַל פְּדִיוֹן:

רטו

אָמַר: אֶצְלֵי הַעֲקָר הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְתַכְף כְּשֶׁחֹלֵף וְעוֹבֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲנִי מְטָה אֶזְנִי וְשׁוֹמֵעַ אִם מִכֵּין בְּכַתֵּל לְעוֹרֵר לְסִלִּיחוֹת לְשָׁנָה הַבָּאָה. כִּי אֵין שׁוֹם זְמַן כָּלָל, כִּי כָּל הַשָּׁנָה חֹלֵף וְעוֹבֵר כְּהֶרֶף עֵין:

להתרחק מחקירות ולהתחזק
באמונה

רטז

(התחלת השיחה חיי מוהר"ן סימן תי"א) ועין אלשיך על משלי. ובפרט בקפיטל ז' בדרך שלישי שם מרחיב הדבור והאזהרה להתרחק מהם ועין שם. כי מדבר שם בדרך צחות ונפלא, ומסביר הדבר איך הם מטעים את העולם, שבתחלה אינם מגלים האפיקורסות והכפירות שלהם, רק מראים המתיקות המדמה הנראה בתחלה בדרךיהם הרעים עין שם. וזהו: "כי נפת תטפנה שפתי זרה" וכ"ו (משלי ה'ג'), ופרש רש"י - אפיקורסות. "ואחריתה מרה כלענה" כ"ו עין שם. והכלל: שכל האזהרות של משלי להתרחק מ"אשה זרה", פונתו על חכמות החיצוניות שנקראת אשה זרה כנגד חכמת התורה שנקראת "אשת חיל" (משלי ל"א). ומי שבקי בהם ובדרכיהם, ואיך הם מטעין את העולם, בפרט בני הנעורים, שהם מחנכין אותן בחנוך הרע והמר שלהם, הם ממש כמו אשה המנאפת המקשטת עצמה ומדברת דברי חו. ובתחלה אינה מגלה זדון לבה ומראית עצמה ככשרה, עד אשר היא מטעת כל מי שנסת אחריה. כמו כן ממש הם דרכיהם הרעים למי שיודע מעט מדרכיהם. ועל קטב משל זה סובב רב ספר משלי. וכל מקום שקורא "כסיל" ו"פתי" המהפכים "ארחות ישר" (משלי ב') וכיוצא בזה, כל פונתו על אלו החכמים להרע שנקראו כסילים ופתאים. כמו שפתיב: "ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו" (משלי כ"ו) וכתוב: "הוי חכמים בעיניהם" (ישעיה ה'). ואי אפשר להאריך בזה. כי הם אומרים בהפך ממש, ומביאים ראיה ממשלי דיקא ומשאר כתבי קדש לדרכיהם הרעים. כי תורתנו הקדושה יש בה סם חיים למי שזוכה, ולא זכה נעשית לו סם מות. כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא עב): על פסוק: "אשר שם משה" (דברים ד'), וכתוב: "כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" (הושע י"ד). על כן להמתעקש לילך בדרכיהם הרעים לא יועילו רב הדברים, ולהחפץ באמת יספיקו דברינו אליו לחזק נפשו ודעתו לעמד כעמוד ברזל נגדם ולשבר "מתלעות עול" (איוב כ"ט). והשם יתברך יגלה האמת במהרה, אמן כן יהי רצון (המשך השיחה בחיי מוהר"ן סימן תי"ב):

ריז

ואמר: שאיתא בספר אחד, שמה שמובא בספרי המחקרים ראיה שצריכין לחקר מפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך" וכ"ו (דברים ד' ל"ט), שצריכין לדעת אותו יתברך על פי חקירות. זה הפרוש הוא מפת הקראים שהם מפרשים פסוק זה כך, שצריכין לדעת אותו יתברך על פי חקירות, אבל האמת לא כן הוא. כי באמת העקר לדעת אותו יתברך הוא רק על ידי אמונה שלמה, שעל ידי זה דיקא זוכין אחר כך לדעת והשגה

גדולה בידיעת רוממותו יתברך שמו. וכמו שכתוב: "וארשתיה לי באמונה וידעת את ה'" (הושע ב'). ועין בלקוטי הלכות ביורה דעה הלכות גלוח (ה"ג), שם מבאר היטב שעקר הידיעה הוא על ידי אמונה, עין שם. ובאמת עקר הפרוש הפשוט של פסוקים אלו המזהירים לדעת אותו יתברך, כגון: "וידעת היום והשבת וכי", וכן: "דע את אלקי אביך ועבדו" (דברי הימים א כ"ח), וכן: "דעו כי ה' הוא אלקים" וכו' (תהלים ק'), עקר האזהרה זו היא בפשיטות לדעת ולזכר אותו יתברך תמיד בכל עת, ואל ישפח אותו יתברך חס ושלום בשום עת. כמו למשל שדרך המלכים והאדונים שמזהירין את עבדיהם שיזעו שיש עליהם מושל, ובפרט אנשי חיל של המלכים שמלמדו אותם שיזעו מי המלך והקיסר שלהם "למען תהיה יראתו על פניהם" (שמות כ'), ויעבדו עבודתם בשלמות. וכן הרגילות לומר להעבד: דע שיש עליך אדון ומושל. שהכונה שיקח זאת בדעתו בכל עת ואל ישפח לבל יעשה שום דבר נגד רצונו. כמו כן להבדיל במלכותא דשמיא, שמזהיר אותנו: "דע את אלקי אביך" וכו', הינו ידוע ידע ואל תשפח בשום עת. וכן: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים" וכו'. וכן: "דעו כי ה' הוא אלקים". כי בודאי צריכין כמה וכמה אזהרות גדולות ורבות על זה בכמה וכמה לשונות. כי אף על פי שכל אחד יודע בכלל כי "ה' הוא האלקים", אף על פי כן מחמת טרדות עולם הזה ותאוותיו והבליו, נמצאים הרבה שברב העתים שוכחים אותו יתברך. ועל זה מזהירים הפסוקים: "דעו כי ה' הוא האלקים" וכו' וכן: "דע את אלקי אביך" וכו'. כלומר קחו זאת בדעתכם היטב עד שיהיה קשור וחזק בדעתכם ולבבכם בכל עת, וזה: "וידעת היום והשבות אל לבבך" וכו', כי זה עקר שלמות הידיעה כשמקשרין הדעת אל הלב, כמבאר בדבריו בכמה מקומות (בלקוטי מוהר"ן סימן ל"ג), דהינו כשממשיכין הדעת אל הלב לידע בלבו היטב כי ה' הוא אלקים וכו'. כי בכל עת שמשימין זאת אל לבבו היטב כי ה' הוא האלקים, בודאי נוכל פחדו ואימתו ויראתו עליו לבלתי יחטא. ואי אפשר לדבר בזה יותר, כי ידיעת אלקותו יתברך הוא לכל חד כפום מה דמשער בלבה פידוע (לעיל א').

וכל חד כפום מה דמשער בלביה יבין היטב דברינו אלה. אבל חלילה לומר שפונת הפסוקים לדעת אותו יתברך על פי חקירות אנושיות הבנויים על שכל המטעה. כי עקר הידיעה ממנו יתברך, כבר הודיעו לנו אבותינו הקדושים שיגעו וטרחו כל ימיהם ופשוטו את עצמם מגשמיות לגמרי, כי שברו כל התאוות והמדות בתכלית, ובפרט הרע הכולל שהוא תאוות המשגל, ועל ידי זה היה דעתם בשלמות, וזכו להכיר את בוראם בתכלית השלמות, והניחו לנו ירשה טובה כזאת. ואנחנו מחיבים לקבל הירשה הטובה הזאת בשמחה גדולה כמו שכתוב: "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו" וכו' (מתפלת שחרית). רק הפסוקים מזהירים אותנו לקח הידיעה הקדושה הזאת במחנה ולהמשיכה ולקשרה בלבנו היטב תמיד בכל עת, למען תהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא וכו':

ריח

והתלוץץ מאד מהמחקרים שאומרים שיש בהלבנה ישוב כמו על הארץ הזאת, על שרואין שם בתוכה כמו אילנות ושאר ברואים שבזו הארץ, והיה מתלוץץ מזה ואמר שהוא שטות גדול. כי הלבנה הוא כמו אספקלריא שכל דבר שעומד כנגדו נראה בתוכו. ועל כן נראה בתוך הלבנה דברים שבזאת הארץ, אבל באמת אין שם דבר מאלו הברואים, והבל יפצה פיהם של המחקרים:

ריט

אחר שבא מלעמברג שחי אחר כך שתי שנים היה מדבר בכל פעם הרבה מאמונה. והבננו מדבריו שכל דבוריו שמדבר כל פונתו היה הכל בשביל להכניס אמונותינו האמתיות בלב כל אחד ואחד מישראל. והיה רגיל להזכיר כמה פעמים גדל עצם נפלאות הטובה שעשה לנו משה רבנו עליו השלום, שנתן לנו את התורה, ופתח בה: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א'), וגלה לנו האמונה הקדושה בלי שום חכמות וחקירות. וגנה הרבה את ספרי המחקרים והפילוסופים והתלוץץ מהם בכמה מיני ליצנות. וברר לעינינו שאינם יודעים כלום. והארץ בשיחות כאלו הרבה מאד בכמה וכמה מיני לשונות של חכמה אמתית נפלאה ונוראה, אשר כל דבור ודבור היה מתוך מדבש ונפת צופים ונכנס בעמק הלב לכל אחד ואחד. וכבר כתבנו מהם הרבה כאשר כבר נדפסו קצתם, אבל עדן לא נכתב חלק אלה מהם. וגם אי אפשר לבאר תמונת הדבור הקדוש והנורא הנעים והמתוק בתכלית הנעימות שיצא מפיו הקדוש בקדשה ובטהרה באימה וביראה ברדת וזיע, שהיה לו כל מין חן שבעולם, כאשר יעידון ויגידון כל מי שזכה לדבר עמו אפלו במלי דעלמא. וכפי המובן מדבריו בסוף בשתי השנים הנ"ל שחי אחר שבא מלעמברג, שכל דבוריו, הן במלי דעלמא הן בדברי תורה, הכל כאשר לכל, כדי להכניס אמונה בעולם שהוא יסוד כל התורה והמצוות, כמו שכתוב: "כל מצותיך אמונה" (תהלים)

(התחלה בסימן תי"ז בתי מוהר"ן) פעם אחד אמר לאחד: אגלה לך סוד
 שיהיה אפיקורסות גדול בעולם. כי מלמעלה יבוא אפיקורסות בעולם
 בשביל נסיון. ואני יודע שאנשים שלי גם בלא זה יתחזקו באמונה באמת
 וישארו קימים באמונתם, אך אני מגלה לך זאת כדי שיתחזקו יותר
 כשיראו שדברו מזה מקדם. וכדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה
 פעמים. והיה מתאנח מאד על זה ואמר: אוי, איך יוכלו לעמד אנשים
 מעטים נגד כל העולם.
 והנה סמוך מאד אחר הסתלקותו ז"ל ראינו בעינינו זאת, שתכף התחיל
 להתפשט אפיקורסות גדול בעולם מה שלא היה כזאת מימי קדם. כי אף
 על פי שכבר התחיל לצמח נגע המספחת הזאת בברלין על ידי
 האפיקורסים המפרסמים דשם במפרסם, וחברו חבורים רעים, בפרט
 ספרי המאסף וכו', אבל עדין לא נתפשטה הנגע במדינתנו. עד אשר בימינו
 אחר הסתלקותו ז"ל והסתלקות עוד גדולי הצדיקים הקדושים ז"ל,
 פשטה נגע המספחת הרעה הזאת גם במדינתנו, והתחיל האפיקורס
 המפרסם דקהלת טרנספאל עם סיעתו הרעה ליסד בית החנוף הרע
 שלהם, עד אשר אחר כך העמידו צלם כזה באדעסיא וכו'. וכבר צוחו
 ככרוכיא הצדיקים והכשרים שבדורותינו אלה, ואין שומע להם, כי ידם
 תקיפה בעוונותינו הרבים. או לנו מה שהגיע לנו בדורותינו אלה. ועל ידי
 זה נצמחה הגזרה הרעה בימינו שנמשכה על ידם שהפצירו את הקיר"ה
 על זה פיודע. אוי מה היה לנו. ונתקיים בעוונותינו הרבים כאשר הודיע
 אדמו"ר ז"ל הנורא מקדם ברוח קדשו. ועדין הם הולכים ומתפשטים
 בכל עת. אוי מי יודע מה יהיה בימים הבאים.
 וכבר כתבנו מה שאמר הוא ז"ל (לעיל ל"ה) שעל זה התנבאו כל נביאינו,
 בפרט דניאל שאמר: "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים" וכו' (דניאל י"ב).
 שכל כונתם היה שבאחרית הימים האלה יתנסו ויצטרפו ישראל
 באמונה. שיעמדו ויקומו רבים שירצו להטעות אותם מהאמונה
 הקדושה, שהם האפיקורסים והמחקרים שבמינו. ומאחר שכבר הודיע
 זאת מקדם שזה יהיה הנסיון, היה ראוי לעמד בנסיון בודאי, אף על פי
 כן יהיה נסיון גדול, עד אשר רבים יהיו נכשלים מאד. אך אף על פי כן אנו
 פותבים כל זאת, למען ידעו החפצים באמת ובאמונה הקדושה שכבר
 הודיע הוא ז"ל לנו את כל זאת מקדם, למען יהיה להם למשיב נפש,
 ולחזק לבם בה' ובתורתו הקדושה כאשר קבלנו מרבנותינו ז"ל בגמרא
 ופוסקים:

רכא

הָיָה מִתְלוּצָץ מְאֹד מִהַלּוּחוֹת שְׁלָנוּ אוֹ לְהַבְדִּיל שְׁלָהֶם שְׁכוּתָבִים הַמְאָרְעוֹת וְהַשְׁנוּיִים כְּגוֹן קָר וְחַס וְכוּ', וְעַל פִּי הָרַב אֵינָם מְכֻנָּיִים דְּבָרֵיהֶם כָּלֵל. עֲנֵה וְאָמַר: אִם כֵּן שְׂיֻדְדֵעִין, יֵאמְרוּ נָא הַשְׁנוּיִים שְׂיִישׁ בְּעוֹלָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּעֶצְמוֹ. כִּי כַּמְעַט בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁתַּנֵּימִים בְּעוֹלָם שְׁנוּיִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּיוֹם אֶחָד. כִּי יֵשׁ קָר וְחַס וְגִשָּׁם וְשֶׁלֶג וְרוּחַ וְאֹוִיר נַח, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שְׁנוּיִים רַבִּים אֵין מִסְפָּר שְׁנַעֲשִׂין בְּיוֹם אֶחָד עַל פִּי הָרַב. וּמִי יוֹכֵל לְכוֹן וְלִידַע זֹאת? "מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂי ה' מְאֹד עֲמָקוֹ מִחֻשְׁבוֹתָיו. אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע וְכִסִּיל לֹא יִבִּין אֶת זֹאת" (תְּהִלִּים צ"ב) עַל פִּי חֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שְׁלָהֶם כָּל הַשְׁנוּיִים הַנַּעֲשִׂים בְּיוֹם אֶחָד (וְגַם בְּסִפְרֵי הַתְּכוּנָה בְּעֶצְמָם מִבְּאֵר שְׁעֵנֶן זֶה שֶׁל הַלּוּחוֹת הַנִּי"ל אֵינוֹ בְּרוּר כָּלֵל. כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּסוֹף סֵפֶר "נִחְמַד וְנַעִים" עֵין שָׁם):

רכב

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׂדַבֵּר עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בְּלְבוּלֵי אֶמוּנָה. וְחִזַּק אוֹתוֹ רַבְּנוֹ ז"ל, וְאָמַר לוֹ, שְׂאִיתָא שְׁכָל הַתְּהוּוֹת מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הָיָה רַק בְּשִׁבִיל מָה שְׂצַפָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיִהְיוּ אֲנָשִׁים שְׂיִהְיֶה לָהֶם יְסוּרִים בְּעֵנֶן הָאֶמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, מִחֻמַּת הַבְּלְבוּלִים וְהַכְּפִירוֹת הָעוֹלִים עַל מִחֻשְׁבָּתָם רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, וְהֵם יִתְגַּבְּרוּ כְּנֶגֶד אֱלוֹ הַמִּחְשְׁבוֹת וְיִתְחַזְּקוּ בְּאֶמוּנָה. וְרַק בְּשִׁבִיל זֶה בְּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. וְעַל יְדֵי דְבוּרִים אֱלוֹ נִתְחַזַּק זֶה הָאִישׁ מְאֹד תְּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁבָּאוּ עָלָיו בְּלְבוּלִים הַנִּי"ל. וְכֵן מִבְּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבְּנוֹ ז"ל כְּמָה פְּעָמִים שְׁעַקֵּר הַבְּרִיאָה הָיָה בְּזָכוֹת הָאֶמוּנָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בְּאֶמוּנָה" (תְּהִלִּים ל"ג):

רכג

בְּעֵנֶן שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים לְפָנֵי רַבְּנוֹ ז"ל וְהָיוּ מְשַׁבְּחִים מְאֹד אֶת פְּרוּשׁ רַש"י, וְשָׂאִין צְרִיכִין לְלַמֵּד פְּרוּשׁ אַחַר עַל הַמְּקָרָא עַל פִּי פְּשוּט, כִּי שְׂאָר הַפְּשָׁטָנִים רַבִּים הוֹלְכִים עַל פִּי דְרָכֵי הַחֻקִּירוֹת וְכוּ' (עֵין חֵי מוֹהַר"ן סִימָן ת"י) (כְּפִינָת הַדְּבָר כִּי יֵשׁ כְּמָה פְּשָׁטָנִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וְהֵם הוֹלְכִים עַל פִּי דְרָכֵי הַחֻקִּירָה קִצָּת בְּכְמָה מְקוֹמוֹת כִּי הָיוּ מְחַקְּרִים, וְאֵין צְרִיךְ

לְפֹרְטָם. וְאֵלֹהֵי הַפְּשָׁטָנִים אֵין צְרִיכִין לְלַמֵּד אוֹתָם כִּי אִם רַק פְּרוֹשׁ רִשְׁיִי
ז"ל. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ שְׂרִשְׁיִי ז"ל הוּא כְּמוֹ אַחִיךָ שֶׁל
הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. כִּי כָל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבּוֹן וְכָל יִשְׂרָאֵל כָּלָם לוֹמְדִים
אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְשֶׁבָּעַל פֶּה עִם פְּרוֹשׁ רִשְׁיִי. וּמִזֶּה מוֹבֵן עֲצָם גְּדֻלַּת רִשְׁיִי
ז"ל:

רכז

בְּעֵינֵינוּ מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: שֶׁאֲסוּר לְהַסְתִּיב מַה לְמַעַל מַה לְמַטָּה
מַה לְפָנִים מַה לְאַחֹר (חֲגִיגָה יא:). אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁכָּל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ לוֹ
בְּחִינַת מַה לְמַעַל מַה לְמַטָּה וְכוּ' לְפִי מַדְרַגְתּוֹ שֶׁאֲסוּר לוֹ לְהַסְתִּיב בָּהֶם.
כִּי אֲצֵל קֶצֶת מְסֻתִּים שֶׁכָּלוּ אֲצֵל הַגְּלָגְלִים וְרַקִּיעִים, וְאֲסוּר לוֹ לְהַסְתִּיב
לְהֵלֵךְ יוֹתֵר. וְגַם כָּל הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַמַּחְקָרִים, כָּל שֶׁכָּלָם וְחֻקֵּיהֶם הוּא רַק
עַד הַגְּלָגְלִים וְלִמְעַל מִזֶּה אֵין יוֹדְעִים כָּלוּם. וְגַם בְּמַה שֶׁתַּחַת הַגְּלָגְלִים
טְעוּ הַרְבֵּה בְּכַמָּה דְבָרִים עַד שֶׁנִּפְּלַ בִּינֵיהֶם מַחְלֻקוֹת גְּדוּלוֹת בְּכָל דְּבָר.
וְכָבֵד מְבֹאָר שֶׁאֲסוּר לְהַסְתִּיב בָּהֶם כָּלָל. וְהַכֵּלָל, שֶׁכָּל אָדָם בְּמָקוֹם
שֶׁמְסֻתִּים שֶׁכָּלוּ אֲסוּר לוֹ לְהַסְתִּיב לְהֵלֵךְ יוֹתֵר. כִּי זֶהוּ אֲצֵלוֹ בְּחִינַת מַה
לְמַעַל מַה לְמַטָּה. רַק לְסַמֵּךְ עַל אֲמוּנָה לְבַד:

רכה

רַבֵּנוּ ז"ל כְּשֶׁהָיָה בְּאוּמָאן, שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד אִם אֶפְשָׁר לֵידַע חֻכְמַת הַקְּבִלָּה
בְּלִי תַעֲנִיתִים וּמְקוֹנָאוֹת. כִּי אֶחָד אָמַר שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לֵידַע הַקְּבִלָּה כִּי אִם
וְכוּ'. וְהַשִּׁיב: אֶפְשָׁר לֵידַע הַחֻכְמָה בְּלֹא הַנִּי"ל. כִּי הוּא חֻכְמָה וְכוּ'. וְאָמַר
אָז, שְׂמָה שֶׁקִּשָּׁה לְהַבִּין סֵפֶר הַיְ"עֵץ חַיִּים" וְכוּ', הוּא מַחְמַת שֶׁלֹּא נִכְתָּב
כְּסֹדֶר. וְאָמַר שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁחֻכְמַת הַפִּילוֹסוֹפִיָּא מְסֻתִּימַת שֶׁם מִתְחִיל חֻכְמַת
הָאֱמֶת שֶׁהוּא חֻכְמַת הַקְּבִלָּה (עֵינֵינוּ לְקוֹטֵי הַלְכוֹת אוֹרַח חַיִּים הַלְכוֹת נְטִילַת
יָדַים הִ"ו אוֹת עַט). (פְּרוֹשׁ כִּי הַפִּילוֹסוֹפִים לֹא חָקְרוּ כִּי אִם עַד הַגְּלָגְלִים,
וּמִשָּׁם וְלִמְעַל אֵין יוֹדְעִים מְאוּמָה. וְגַם בְּהַחֲכָמוֹת שֶׁמִּהַגְּלָגְלִים וְלִמְטָה
גַּם כֵּן הֵם נְבוֹכִים מְאֹד בְּרַבָּם כְּכֹלָם כִּיִּדְוֵעַ לָהֶם בְּעֲצָמָם. וְחֻכְמַת הַקְּבִלָּה
מִתְחַלֵּת בְּמָקוֹם שֶׁמְסֻתִּימַת חֻכְמַתָּם, דְּהֵינּוּ מִהַגְּלָגְלִים וְלִמְעַלָּה. כִּי כָּל
עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה עִם הַגְּלָגְלִים בְּכָלָל, כּוֹלֵל חֻכְמַת הַקְּבִלָּה בְּתַבְּהָ אַחַת שֶׁהוּא

עולם העשייה. וכל חכמת הקבלה הוא מעשייה ולמעלה, שהוא יצירה ובריאה ואצילות למעלה למעלה וכו'. וגם בעשייה בעצמה בפנימיות העשייה, דהינו רוחניות העשייה, אין להפילוסופים שום ידיעה כלל. אבל חכמת הקבלה מדברת רק משרש העשייה ברוחניות ומשם ולמעלה. נמצא שבמקום שמסתיומת חכמתם של המחקרים משם מתחלת חכמת הקבלה).

גם אנכי שמעתי מפיו הקדוש לענין השגותיו הנוראים שדבר כמה פעמים מזה ואמר: הלא אצל המחקרים מסתיומת ידיעתם בגלגלים. ונדמה להם שמשם ולמעלה הוא רק עצם האלקות יתברך, ובאמת כל למוד הקבלה הוא בעולמות ומדרגות שמשם ולמעלה. כמו כן אפלו מי שהשיג חכמת הקבלה היטב שהוא חכמת האמת, אף על פי כן אין חקר לתבונתו, כי עדין יש גבוה מעל גבוה וכו'.

וכן פעם אחת ראה ספר אחד שמלקט מכתבי האריז"ל שאינם מצויים, שמדבר מהשתלשלות והמדרגות שקדם האצילות שהוא עולם המלבוש וכו' כמו שכתוב בספר "ויקהל משה" וכו'. ודבר עמי מזה ונפלאתי מאד על זה מה שיש למוד בקבלה גם למעלה מאצילות, ונדמה לי שאין גבוה יותר. ושחק, ואמר אז גם כן: הלא אצל המחקרים נדמה שמסתים הידיעה בגלגלים וכו' פנ"ל. וכונתו היה כמו כן, אפלו בידיעת האמת למעלה למעלה יש עוד גבוה מעל גבוה בלי שעור וערך וכו'. כי לגדלתו אין חקר וענין זה אי אפשר לבאר בכתב:

רבו

פעם אחת שחק ואמר: אם היו מניחין לכנס מת אחד בין המחקרים כשיושבין וחוקרין בחכמתם, היו מתבטלים כל החכמות שלהם:

מדבר ממעלת ההתבודדות

רכז

מִצְאָתִי כָּתַב יָד הַחֲבֵרִים. שְׁאֹמֵר, שְׁטוֹב יוֹתֵר שְׁהַתְּבוּדוֹת יִהְיֶה מְחוּץ
לְעִיר בְּמָקוֹם עֲשָׂבִים, כִּי הָעֲשָׂבִים גּוֹרְמִים שְׂיִתְעוֹרֵר הַלֵּב (וְעַיִן לְעִיל צ"ח
קמ"ד): קס"ג):

רכח

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאֹמֵר: בּוֹדְאֵי נִמְצְאִים כְּשָׂרִים אָף עַל פִּי שְׁאִין לָהֶם
הַתְּבוּדוֹת, אֲבָל אֲנִי קוֹרָא אוֹתָם ("פְּלִיטִיס") מְבַהֲלִים וּמְבַלְבְּלִים.
וּפְתָאם כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ וְיִקְרָאוּ אוֹתָם יִהְיוּ מְעַרְבְּבִים וּמְבַלְבְּלִים. אֲבָל
אֲנַחְנוּ נִהְיֶה דוֹמִים כְּמוֹ הָאָדָם אַחַר הַשָּׁנָה, שְׂדַעְתוֹ נוֹחָה וּמִיִּשְׁבֵּת הַיֵּטֵב,
כֵּן תִּהְיֶה דְעַתְנוּ נוֹחָה וּמִיִּשְׁבֵּת עָלֵינוּ בְּלִי מְהוּמָה וּבְלָבוּל:

רכט

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ, שְׁהִיָּה מְדַבֵּר עִם אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים וְהִיָּה מְחַזֵּק אוֹתוֹ מְאֹד
מְאֹד בְּהַתְּבוּדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבִין קוֹנוֹ בְּלִשׁוֹן שְׁמַדְבָּרִים בּוֹ כְּדַרְכוֹ ז"ל.
וְאֹמֵר לוֹ, שְׁבַתְחַלְהָ זֶה הִיָּה עֵקֶר הַתְּפִלָּה מֵהַשְׁהִיָּה כֹּל אֶחָד מְדַבֵּר מֵהַ
שְׁבַלְבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּלִשׁוֹן שְׁהִיָּה מְדַבָּרִים בּוֹ כְּמַבְאָר בְּרַמְבַּ"ם
בְּתַחֲלַת הַלְכוֹת תְּפִלָּה, עַיִן שָׁם שְׁמַבְאָר שָׁם זֹאת הַיֵּטֵב, שְׁבַתְחַלְהָ הִיָּה זֶה
עֵקֶר הַתְּפִלָּה וְכוּ'. אִךְ אַחַר כֵּן רָאוּ אַנְשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָה וְכוּ' וְתַקְּנוּ סֵדֶר
הַתְּפִלָּה עַיִן שָׁם (הַלְכוֹת תְּפִלָּה פֶּרֶק א' הַלְכָה ד'). אֲבָל עַל כָּל פְּנִיִּים מְדִינָא
זֶהוּ עֵקֶר הַתְּפִלָּה. עַל כֵּן גַּם עַכְשָׁיו שְׁמַתְפַּלְלִין סֵדֶר הַתְּפִלָּה שְׁתַּקְּנוּ אַנְשֵׁי
כְּנָסֶת הַגְּדוּלָה, טוֹב מְאֹד לְהֵאָדָם לְהִיָּוֵת רְגִיל לְהַתְּפַלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ
תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנוֹת וּבִקְשׁוֹת מִלְּבוֹ בְּלִשׁוֹן שְׁמַבִּין, שְׂיִזְכְּהוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ
לְעַבּוֹדָתוֹ בְּאַמֶּת, כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּפִלָּה כְּנ"ל. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחַר בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת בְּדַבְּרֵינוּ כְּמָה הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ וּלְחַזֵּק עֲצֻמוֹ בְּהַנְהִיָּה
זוֹ, שְׁעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא בָּאוּ כָּל הַצְּדִיקִים לְמַדְרַגְתָּם עַיִן שָׁם הַיֵּטֵב (עַיִן לְעִיל
קנ"ד):

רל

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי נִפְתְּלֵי נִרוֹ יֵאִיר שְׁשֹׁמֵעַ מִרְבֵּנוּ ז"ל, שְׁטוֹב כְּשֶׁהֵלֵב שָׁל אִישׁ
הַיִּשְׂרָאֵלִי נִמְשָׁד כָּל כֶּד לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּכָל עֵת וְעֵת שֶׁיִּדְפְּקוּ עַל הַלֵּב
יִתְחִיל תִּכְף לְהִתְלַהֵב וּלְהִשְׁתַּוֵּקֵק לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָלֹת הַנִּפְשׁ כְּרֵאוֹי.
וְעֵשָׂה אַז תְּנוּעוֹת בִּידָיו עַל עֵנָן זֶה. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ כְּשִׁיוֹשְׁבִין בֵּין אֲנָשִׁים
יִשָּׂא יָדָיו וְלִבּוֹ לֵה', וְיִצְעַק אֵלָיו בְּכָלֹת הַנִּפְשׁ. וְהָרִים אַז יָדָיו בְּהִתְעוֹרְרוֹת
נִפְלָא וְאָמַר הַפְּסוּק: "אֵל תַּעֲזֹבֵנִי ה' אֱלֹהֵי" (תְּהִלִּים ל"ח) בְּקוֹל נְעִים שָׁל
תְּחִנָּה וְגַעְגּוּעִים נִפְלָאִים לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ. וְתַפְסֵ זֹאת לְדַגְמָא, שֶׁכָּד רֵאוֹי
לְאִישׁ יִשְׂרָאֵלִי שֶׁאֶפְלוּ כְּשֶׁהוּא בֵּין אֲנָשִׁים, יִתְעוֹרֵר בְּכָל פְּעַם לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ
בְּהִתְעוֹרְרוֹת נִמְרָץ כְּנ"ל:

רלא

סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁפְּעַם אַחַת שָׁאֵל אֶת רַבֵּנוּ ז"ל, מֵהוּ הַחֲלוּק
שְׁבִין לֵב נִשְׁבֵּר לְמִרְה שְׁחוֹרָה. הִשִּׁיב לוֹ: לֵב נִשְׁבֵּר הוּא כֶּד: שֶׁאֶפְלוּ כְּשֶׁעוֹמֵד
בֵּין הָעוֹלָם יַחְזִיר פָּנָיו וַיֹּאמֶר: "רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם" וְכוּ'. וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה
בְּעֵצְמָהּ וּבִתּוֹךְ כֶּד אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֵצְמוֹ: "רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם", בְּהִתְעוֹרְרוֹת
נִפְלָא וּבִנְשִׂיאת יָדִים בְּהִשְׁתַּוֵּקוֹת נִמְרָץ כְּדָרְכוֹ:

רלב

עוֹד שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַנַּי"ל שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים נִכְנַס אֵלָיו וְרָצָה לְדַבֵּר עִמוֹ. וְלֹא הָיָה
יָכוֹל לִפְתַּח פִּיו לְדַבֵּר לְפָנָיו מֵה שֶׁבְּלִבּוֹ. וּפְעַם אַחַת הָיָה עוֹמֵד וּמִשְׁמָשׁוּ, וְהָיָה
בְּדַעְתּוֹ לְדַבֵּר עִמוֹ מִיָּד, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתַּח פִּיו כָּלֵל. וְאַחַר כֶּד
צָנָה רַבֵּנוּ ז"ל שִׁיוֹשִׁיט לוֹ מִנְעָלָיו לְנַעֲלָם לְכַבּוֹד שְׁבֵת. כִּי הָיָה אַז אַחַר
יְצִיאָהּ מִהַמְּרִחַץ בְּעָרֵב שְׁבֵת. וְאַז בְּעֵת שֶׁהוֹשִׁיט לוֹ מִנְעָלָיו עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל
מַעֲצָמוֹ וְאָמַר לוֹ: תִּרְגִּיל עֲצָמָךְ לְדַבֵּר לְפָנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַז תִּוְכַל אַחַר כֶּד

לְדַבֵּר עִמִּי גַם כֵּן. אַחֲר־כֵּן בַּעַת שְׂזָכָה לְדַבֵּר עִמּוֹ, אִזּוּ כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו וְרָצָה
גַם כֵּן לְדַבֵּר וְהָיָה קָשָׁה עָלָיו מְאֹד לְדַבֵּר. עֲנֵה רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר: גְּבוֹר אֶחָד
חָגַר מִתְּנִיּוֹ לְכַבֵּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה. וְאַחֲרֵי כֵּן כְּשָׂבָא אֶל הַשַּׁעַר, הָיָה אָרוּג עַל
הַשַּׁעַר מִטּוֹה מְקוּרֵי עַכְבִּישׁ שְׁסֻתָּם הַשַּׁעַר. וְכִי יֵשׁ שְׁטוֹת מְזֵה שְׂיֵהִיָּה חוֹזֵר
מִמְלַחֲמָתוֹ מִחֲמַת הַסְּתִימָה שֶׁל הַקּוּרֵי עַכְבִּישׁ?! (וְהִנְמַשֵּׁל מוֹבָן). וְאַחֲר־כֵּן
אָמַר לוֹ: הָעֶקֶר הוּא הַדְּבַר. שְׁעַל יְדֵי הַדְּבַר יְכוּלִין לְכַבֵּשׁ הַכֹּל וּלְנַצֵּחַ כָּל
הַמְּלַחְמוֹת. וְאָמַר: אֵף עַל פִּי שְׂיִכּוּלִין לְהַתְּבוּדָד בְּמַחְשָׁבָה, אֲבָל הָעֶקֶר הוּא
הַדְּבַר.

וּמִבְּאֵר הַנִּמְשָׁל מִמִּילָא לְעֵנִין מַה שְׁקָשָׁה עַל הָאָדָם לְדַבֵּר לְפָנֵי הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ
אוֹ לְפָנֵי הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים מַה שְׁבָלְבוּ. וְכֹל זֶה מִחֲמַת בּוֹשָׁה וּכְבֻדוֹת שְׁלוֹ
שָׂאִין לוֹ עֲזוֹת דְּקֻדְשָׁה, בּוֹדְאֵי הוּא שְׁטוֹת גְּדוֹל. כִּי הֲלֹא הוּא רוֹצֵה לְכַבֵּשׁ
בְּדַבּוּרוֹ מִלְחָמָה (נִי"א: חוֹמָה) חֲזָקָה שֶׁהוּא מִלְחָמַת הַיָּצָר, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא
סָמוּךְ לְדַבֵּר, וְלְכַבֵּשׁ וּלְשַׁבֵּר חוֹמוֹת וּלְפַתַּח שְׁעָרִים עַל יְדֵי הַדְּבַר, וּבְשִׁבִיל
מְנִיעָה קִלְחָה מִחֲלִישוֹת דַּעְתּוֹ וְכִיּוֹצֵא, יִמְנַע חֵס וְשְׁלוֹם מִלְּדַבֵּר?! כִּי הֲלֹא
הַמְּנִיעָה הַזֹּאת נִחְשָׁבֶת לְסְתִימָה שֶׁל קוּרֵי עַכְבִּישׁ כְּנֶגֶד הַחוֹמוֹת שְׁרוּצָה
לְשַׁבֵּר.

גַם סִפֵּר לִי הָאִישׁ הַנִּי"ל שֶׁרַבְּנוּ ז"ל צָוָה לוֹ שְׂיֵהִיָּה לוֹ הַתְּבוּדוֹת שֶׁתִּי שְׁעוֹת
בַּיּוֹם. שְׁעָה אַחַת שְׂיִלְךָ וְיִשְׁתַּוְּקַק וְיִכִּין עֲצָמוֹ לְדַבֵּר, וְיַעֲרֹךְ לְבוֹ לְכֹךְ, וְאַחֲרֵי
כֵּן יְדַבֵּר שְׁעָה אַחַת:

רלג

שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁפָּעַם אַחַת דְּבַר רַבְּנוּ ז"ל עִמּוֹ מֵעֵנִין
בְּגָדִים. וְאָמַר לוֹ שְׁעַל כָּל דְּבַר צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל. הֵינּוּ אִם בְּגִדוֹ קָרוֹעַ וְצָרִיךְ
לְבָגֵד, יְתַפְּלֵל לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ שְׂיִתֵּן לוֹ בְּגָד לְלַבֵּשׁ, וְכֵן בְּכֹל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה דְּבַר
גְּדוֹל וְדַבֵּר קָטָן. עַל הַכֹּל יִרְגִיל עֲצָמוֹ לְהַתְּפַלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עַל כָּל
מַה שְׂיִחְסֹר לוֹ. אֵף עַל פִּי שֶׁהָעֶקֶר לְהַתְּפַלֵּל עַל הָעֶקֶר, דִּהְיִינוּ עַל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם
יְתַבְרַךְ לְזָכוֹת לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו יְתַבְרַךְ, אֵף עַל פִּי כֵּן גַם עַל זֶה צְרִיכִין
לְהַתְּפַלֵּל. וְאָמַר, שְׁמִי שְׂאִינוּ מִתְּנַהֵג כֵּן, אֲזִי אֵף עַל פִּי שֶׁהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ נוֹתֵן
לוֹ בְּגָדִים וּפְרָנְסָה וְהַצְּטָרְכוֹת חַיּוֹתוֹ, אֲבָל כָּל חַיּוֹתוֹ הוּא כְּמוֹ בְּהֵמָה שֶׁגַם
כֵּן הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ נוֹתֵן לָהּ לַחֲמָה וְכוּ', כֵּן הוּא חַיּוֹתוֹ שְׁנוֹתֵן לוֹ הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ.
כִּי מֵאַחֲרֵי שְׂאִינוּ מִמְּשִׁיךְ כָּל חַיּוֹתוֹ עַל יְדֵי תַּפְּלָה מֵהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, עַל כֵּן כָּל
חַיּוֹתוֹ הוּא כְּמוֹ חַיּוֹת בְּהֵמָה מִמֶּשׁ. כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ כָּל חַיּוֹתוֹ
וְהַצְּטָרְכוֹתוֹ מֵהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עַל יְדֵי תַּפְּלָה וְתַחֲנוּגִים דְּיוֹקָא.
וְכֵן שְׁמַעְתִּי אֲנֹכִי גַם כֵּן מִפִּי הַקְּדוֹשׁ עַל דְּבַר קָטָן וּפְחוּת מְאֹד שֶׁהָיָה קִצַּת
מִכְרָח לִי. וְאָמַר: תַּתְּפַלֵּל עַל זֶה לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ. וְעַמְדָּתִי מִשְׁתוֹמֵם. כִּי הָיָה
לִי לְדַבֵּר פְּלֵא בְּעֵינֵי לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עַל דְּבַר פְּחוּת כְּזֶה. וְגַם כִּי לֹא

הִיָּה מְכָרַח בְּיוֹתֵר. עָנָה וְאָמַר (בְּלִשׁוֹן תַּמָּה): אֵין זֶה כְּבוֹדָךְ שֶׁתִּתְּפַלֵּל
לְהֵשִׁים יִתְבָּרֵךְ עַל דְּבָר קָטָן כֵּזֶה?! וְאַחַר כֵּן סִפֵּר לִי מַעֲשֵׂה קִטְנָה מֵעֵנָן
בְּטָחוֹן אֶפְלוּ עַל דְּבָרִים קִטְנִים מֵאִישׁ אֶחָד מִמְּעֻזְבוֹז'. וְהַכֵּל: שֶׁעַל כָּל
הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם צָרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהֵשִׁים יִתְבָּרֵךְ, וְכֵן מְבָאָר בְּאֶלְפֵי־בֵית עֵין
שָׁם (תְּפִלָּה אֹת ל"ז):

רלד

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ לְעֵנָן הַתְּחִזְקוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוֹת וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֹו. אָמַר,
שֶׁאֶפְלוּ אִם עוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁלֹּא פָּעַל עֲדִין בְּשִׁיחָתוֹ
וְדַבּוּרָיו כְּלוּם, אָף עַל פִּי כֵן אֵל יִפֹּל מִזֶּה כָּלָל, כִּי בְּאַמַּת בּוֹדְאֵי עוֹשִׂים
הַדְּבּוּרִים רָשָׁם. וְהִבִּיא מְשָׁל כְּמוֹ מִים הַיּוֹרְדִים עַל הָאָבֹן, אָף עַל פִּי שֶׁנִּדְמָה
לָהֶם שֶׁאֵין לְהַמִּים פֶּחַ כְּנֶגֶד הָאָבֹן הַקָּשֶׁה וְאֵין נֶכֶר רָשָׁם הַמִּים בְּאָבֹן, אָף
עַל פִּי כֵן כְּשֶׁהַמִּים יוֹרְדִים עַל הָאָבֹן כְּמָה וְכְמָה זְמַנִּים רְצוּפִים הֵם עוֹשִׂים
נֶקֶב בְּהָאָבֹן כְּנֶרְאָה בְּחוּשׁ. כְּמוֹ כֵן, אֶפְלוּ אִם לְבוֹ לֵב הָאָבֹן וְאֵין נֶכֶר בּוֹ
רָשָׁם דְּבּוּרָיו וְתִפְלָתוֹ, אָף עַל פִּי כֵן בְּרַבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִנְקֵב לְבוֹ הָאָבֹן
עַל יְדֵי שִׁיחָתוֹ, כְּמוֹ "אֲבָנִים שֶׁחֲקוּ מִים" (אִיּוֹב י"ד) כְּנִ"ל. כֹּל זֶה שִׁמַּעְתִּי
מִר' יַצְחָק דּוֹב דַּק"ק טִירֵהאֹוִיצֵע.
וְכִבֵּר מְבָאָר הַרְבֵּה מֵעֵנָן הַתְּחִזְקוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוֹת שֶׁהוּא שִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין
קוֹנֹו בְּסִפְרִים הַנִּדְפָּסִים שֶׁמְכַבֵּר עֵין שָׁם הֵיטֵב. וְהַעֲקָר שֶׁתִּקְיָם הַדְּבָרִים
כְּכֹל הַכְּתוּב שָׁם וְכֵאן לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ לְעַד:

שיחות מורנו הרב רבי נחמן

רלה

כָּבֵר מְבֹאֵר בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימֵן מ"ד, שְׂרַבְנֵנוּ ז"ל הִזְהִיר מְאֹד לְבָלִי
 לְהַחֲמִיר חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת בְּשׁוּם דְּבָר. כִּי "אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא
 בְּטְרוּנֵיָא עִם בְּרִיּוֹתֵיו" (עֲבוּדָה זָרָה ג.) וְ"לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת"
 וְכוּ' (בְּרַכּוֹת כה:). וְאָמַר אָז, שְׁאִיתָא שְׂרַאוּי לְכָל אָדָם שְׂיַבְחָר לְעַצְמוֹ
 מִצָּוָה אַחַת שְׂבִאוּתָהּ הַמִּצְוָה יִדְקְדַק הֶרְבֵּה וַיִּקְיַם אוֹתָהּ הַמִּצְוָה עִם כָּל
 הַחֲמֵרוֹת וְהִדְקְדוּקִים, וַיִּכְעֵין שְׂמַצִּינוּ בְּגִמְרָא: "אֲבוּדָּ בְּמֵאֵי זְהִיר טְפִי"
 וְכוּ' (שְׁבֵת קיח:). וְאָף עַל פִּי כֹן גַּם בְּאוֹתָהּ הַמִּצְוָה אֵל יִכְנַס בְּחֲמֵרוֹת שֶׁ
 שִׁגְעוֹן וְשִׁטוּת וּמְרָה שְׁחוּרוֹת, רַק יִדְקְדַק בָּהּ בְּלִי שִׁגְעוֹן בְּכָל הַחֲמֵרוֹת. אֲבָל
 בְּשָׂאֵר כָּל הַמִּצְוֹת אֵין צְרִיכִין לְהַחֲמִיר כָּלֵל. וְהַלּוּאֵי שְׂנֵזֶפֶה לְקִיָּם אֵת כָּל
 מִצְוֹת הַתּוֹרָה כַּפְּשׁוּטוֹן מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוּם חֲמֵרוֹת.
 וְגַם בְּעֵנֵן הַחֲמֵרוֹת יְתָרוֹת בְּפִסַּח לֹא הָיָה מְסַכֵּים כָּלֵל עַל הַמְרַבִּים לְדְקְדַק
 יוֹתֵר מִדְּאֵי וְנִכְנַס בְּמְרָה שְׁחוּרוֹת גְּדוּלוֹת. וְהֶאָרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ אָז, כִּי אִישׁ
 אֶחָד מֵאֲנָשֵׁינוּ שָׂאֵל לוֹ ז"ל שְׂאֵלָה אַחַת בְּעֵנֵן אֵיזָה חֲמֵרָא בְּפִסַּח אֵיךְ
 לְהַתְּנֵהָ. וְאָז הִתְלוּצֵץ מִמֶּנּוּ מְאֹד. וְהֶרְבֵּה לְדַבֵּר מֵעֵנֵן זֶה שְׂאֵין צְרִיכִין
 לְחַפֵּשׂ אַחַר חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת וְשִׁגְעוֹן וּבְלִבּוּלִים. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גַּם כֹּן
 כָּבֵר הָיָה שְׂקוּעַ בְּעֵנֵן זֶה מְאֹד, שֶׁהָיוּ עוֹלִים עַל דַּעְתּוֹ חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת מְאֹד
 מְאֹד. וּפַעַם אֶחָד הָיָה חוֹשֵׁב מְחַשְׁבוֹת בְּעֵנֵן הַמִּים עַל פִּסַּח שְׁחַשֵּׁשׁ שְׂמָא
 יֵשׁ אֵיזָה מְשֵׁהוּ בְּמִים שְׂשׁוּאָבִין. וְאִם יִכֵּין לוֹ מִים עַל כָּל יְמֵי הַפִּסַּח כְּמוֹ
 שְׁנוֹהֲגִין קֶצֶת, גַּם זֶה לֹא הוּטַב בְּעֵינָיו, כִּי קָשָׁה לְשֹׁמֵר הַיֵּטֵב הַמִּים מֵעֲרַב
 פִּסַּח עַל כָּל יְמֵי הַפִּסַּח. וְלֹא הוּטַב בְּעֵינָיו שׁוּם מִים רַק מִי מֵעֵין הַנוֹבְעִים
 וַיּוֹצֵאֵם וְהוֹלְכֵם וּבָאִים מִים חֲדָשִׁים בְּכָל יֵת. אֲבָל בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא ז"ל
 הָיָה יוֹשֵׁב לֹא הָיָה שׁוּם מֵעֵין כְּזֶה, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְנַסֵּעַ עַל פִּסַּח לְמִקּוֹם שְׂיֵשׁ
 שֵׁם מִי מֵעֵין כְּזֶה. כָּל כֵּן נִכְנַס בְּחֲמֵרוֹת וּמְרָה שְׁחוּרוֹת וְדְקְדוּקִים יְתָרִים.
 אֲבָל עֲכָשׁוּ הוּא מִתְלוּצֵץ מְזֵה כִּי אֵין צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ אַחַר חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת
 אֲפִלּוּ
 וְהֶאָרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הֶרְבֵּה אָז, כִּי עֶקֶר הָעֲבוּדָה בְּאֵמֶת הוּא תְּמִימוֹת
 וּפְשִׁיטוֹת לְהֶרְבּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִי לְחַפֵּשׂ לְחֲדָשׁ דְּוָקָא
 חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת. רַק לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ הַקְדָּמוֹנִים. וְלֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה
 לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת. וְאָמַר אָז, שְׂבִשְׂבִיל זֶה עֲזָבוּ הָעוֹלָם חֲכָמוֹת הַדְּקְדוּקָא
 וְאֵינָם עוֹסְקִים בּוֹ כָּלֵל. כִּי דְקְדוּקָא אֵין צְרִיכִין כָּלֵל, כִּי אֵין צְרִיכִין לְדְקְדַק
 עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדְּאֵי לְבַקֵּשׁ חֲמֵרוֹת יְתָרוֹת. וְהֶאָרִיךְ בְּזֶה עוֹד. וְאָמַר אָז
 שְׂאֵין שׁוּם דְּבָר שְׂיִהְיֶה חַיִּיב בְּדוּקָא וְאִם לֹאוּ וְכוּ'. רַק אִם יוֹכֵל - יוֹכֵל וְאִם
 לֹאוּ - "אֵנִס רַחֲמֵנָא פְּטֵרָה" (בְּבֵא קָמָא כח:). וְכָבֵר מְבֹאֵר זֹאת בְּמִקּוֹם
 אַחַר (חַיִּי מוֹהֲר"ן ת"ל - תל"ה):

אמר לאחד שהיה חולה גדול מאד, ויסוריו היו קשים מאד מאד. כי היה חולה מטל על ערש דוי, והיה לו כאב השנים כמה וכמה זמנים בכאב מפלג ועצום מאד מאד בלי שעור, עד שכל פניו נעשה נפוחות (שקורין "גישוואליו"). והכרחו בתחבולות גדולות של דאקטורים מפלגים להוציא שניו. וגם באיברים הפנימיים היה חולה גדול עד למיתה. ויסוריו היו בלי שעור. ואמר רבנו ז"ל אליו, שכל היסורים הקשים והמרים שסבל כמה שנים, כלם הם טובים יותר מכויה אחת בגיהנם. כויה אחת בגיהנם גרוע מזה. ("עס איז אלץ בעסיר איידיר איין בריא אין גיהנם, איין בריא אין גיהנם איז ארגיר דער פון"):

רלו

אמר, שצריך לזהר מאד לבלי להוציא מפיו דבור של רשעות חס ושלום, אפלו בדרך ליצנות. דהינו שלא לומר חס ושלום על עצמו שיהיה רשע חס ושלום או שיעשה עברה חס ושלום, אף שאומר זאת בדרך ליצנות ואין בלבו כלל לעשות זאת, אף על פי כן זה הדבור מזיק לו מאד ויכול להכריחו חס ושלום אחר כך לעשות זאת שהוציא מפיו, אף על פי שלא אמרה מלבו רק בדרך ליצנות. ועל ידי זה נכשל יהוא המלך על ידי שהוציא מפיו ואמר: "יהוא יעבדנו הרבה" (מלכים ב' י'). אף על פי שבלבו היה לבלי לעבדו רק אמר זאת בדרך ליצנות כדי להטעות את עובדי הבעל כמבאר שם במקרא, אף על פי כן נכשל אחר כך על ידי זה עד שעבד בעצמו עבודה זרה כמו שאמרו רבותינו ז"ל. על כן צריכין לזהר מזה מאד כי "ברית פרותה לשפתים" וכו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מועד קטן יח. סנהדרין קב.):

רלח

היה מדבר עם אחד. בתוך כך שמע אחד שהיה מתפלל תפלת ערבית ואמר: "ותקננו בעצה טובה מלפניך", ואמר אותו האיש במהירות אלו התבות "ותקננו בעצה" וכו'. וענה רבנו ז"ל ואמר לזה שעמד אצלו: הראית שזה חוטף במהירות אלו התבות: "ותקננו בעצה טובה" וכו'. הלא אלו התבות צריכין להתפלל בהתעוררות גדול ובכונה גדולה מעמקא

דְּלִבָּא מְאֹד מְאֹד, כִּי זֹאת הִיא תִּפְלָה יְקָרָה מְאֹד מְאֹד, כִּי מְאֹד צָרִיכִין לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכָּה שְׂיִתֵּן לָנוּ הֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ עֲצָה טוֹבָה, שֶׁנִּזְכָּה לִידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וְכוּ'. וְדַבֵּר זֶה מוֹבֵן מְאֹד לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְכַנֵּס בְּעִבּוּדַת הֵשֶׁם שְׂצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, שֶׁנִּזְכָּה לְעֲצָה טוֹבָה מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר עַל עֲצָמוֹ: כְּשֶׁמִּגִּיעַ הַיּוֹם אֲנִי מוֹסֵר כָּל תְּנוּעוֹת שְׁלִי שֶׁל כָּל הַיּוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שְׂיִהְיוּ כָּל הַתְּנוּעוֹת שְׁלִי וְשֶׁל בְּנֵי וְשֶׁל הַתְּלוּיִים בִּי שְׂיִהְיוּ הַכֹּל כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ'. וְכֵן כְּשֶׁמִּגִּיעַ שַׁבָּת אוֹ יוֹם טוֹב וְכוּצָא, אֲנִי מוֹסֵר הַיּוֹם לְהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיִהְיֶה כָּל הַנְּהַגַת אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאַחַר כֵּן כְּמוֹ שֶׁמִּתְנַהֵג אֲצִלוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אוֹ בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת וְכוּצָא, שׁוֹב אֵינִי מְבַלְבֵּל דַּעְתוֹ אַחַר כֵּן כֹּלֵל אִם הָיָה הַנְּהַגַת שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּרָאוּי. וְהֵבֵן:

רלט

אָמַר: שְׁלֹא כְּמִדַּת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשָׂר וְדָם. כִּי הָאָדָם כְּשֶׁעוֹשֶׂה לְעֲצָמוֹ מְלַבּוֹשׁ, אֲזִי בְּתַחֲלָה כְּשֶׁהוּא חֹדֵשׁ חֲשׁוֹב אֲצִלוֹ בְּיוֹתֵר. וְאַחַר כֵּן כָּל מִה שֶׁמִּזְקִין אֲצִלוֹ הַמְּלַבּוֹשׁ נִתְקַלְקַל בְּכָל פֶּעַם יוֹתֵר וְנִתְמַעֵט חֲשִׁיבוֹתוֹ בְּכָל פֶּעַם כְּשֶׁמִּזְקִין. אֲבָל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הָעוֹלָם. וּבְתַחֲלָה הָיָה הָעוֹלָם מְקַלְקֵל, וְאַחַר כֵּן בְּכָל פֶּעַם נִתְתַקֵּן הָעוֹלָם וְנִחְשָׁב הָעוֹלָם אֲצִלוֹ יוֹתֵר. כִּי אַחַר כֵּן בָּא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאַחַר כֵּן מִשָּׁה רַבֵּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם וְכוּ'. וְכֵן בְּכָל פֶּעַם בָּאִים צְדִיקִים וּמְתַקְנִים בְּכָל פֶּעַם אֶת הָעוֹלָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְנִחְשָׁב בְּכָל פֶּעַם אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ הָעוֹלָם בְּיוֹתֵר. וְאַחַר כֵּן בְּסוּף יְבוֹא מְשִׁיחַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְאִזְּי הִיָּה גֹמֵר תִּקּוֹן הָעוֹלָם:

רמ

שְׁמַעְתִּי מֵר"א מְטַעֲפֵלִיק שְׂאָמַר לוֹ לְעֵנִין מִה שֶׁרָצוֹן רַבֵּנוּ ז"ל לֹא הָיָה שְׂיִהְיֶה מְלַמֵּד כְּנ"ל. וְהוּא הוֹכִיחַ לוֹ שֶׁטוֹב יוֹתֵר לְהִיּוֹת מְלַמֵּד, וְסִפֵּר לוֹ בְּשֵׁם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל שֶׁמְסַפְּרִים בְּשִׁמּוֹ שֶׁטוֹב לְהִיּוֹת מְלַמֵּד. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל אָמַר כֵּן. וְאַפְלוֹ אִם אָמַר כֵּן, כָּל צְדִיק הַדוֹר יֵשׁ לוֹ כַּח לְעֲשׂוֹת גְּדָרִים וּלְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם כְּפִי אוֹתוֹן הַדוֹרוֹת. וְאֲנִי אוֹמֵר עִתָּה שֶׁטוֹב לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁלֹא לְהִיּוֹת מְלַמֵּד.

וְסִפֵּר לִי הַנִּי"ל בְּשָׁנוּי לְשׁוֹן מִזֶּה, אֵךְ זֶהוּ הַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו.
וּפְעַם אַחַת דָּבַר עִם אֶחָד מֵאַנְשָׁיו שֶׁהִיָּה מְלַמֵּד. וְשָׂאל אוֹתוֹ כִּמָּה יֵשׁ לָךְ
שָׂכָר לַמּוֹד לְזָמֵן? הַשִּׁיב לוֹ: כֶּף וְכֶף. וְחָשַׁב עִמּוֹ כִּמָּה עוֹלָה עַל יוֹם, בְּוֹדָאֵי
עוֹלָה סֵךְ מְעַט מְאֹד. וְאָמַר לוֹ: אִם כֵּן תִּחְשַׁב עוֹד כִּמָּה עוֹלָה עַל שְׁעָה אַחַת
שָׂכָר לַמּוֹד, בְּוֹדָאֵי לֹא יַעֲלֶה כִּי אִם דְּבַר שְׁבוּשׁ. אִם כֵּן, כְּשֶׁאַתָּה מְבַטֵּל שְׁעָה
אַחַת מִלְמוּדֶךָ, אַתָּה אוֹבֵד עוֹלָם הַבֵּא בְּשִׁבִיל דְּבַר שְׁבוּשׁ, בְּשִׁבִיל גְּדוּל אֶחָד
אוֹ שְׁנַיִם. אֲבָל כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה מִשָּׂא וּמִתָּן וְתִגְזֹל חֲלִילָה אֶת חֲבִירְךָ בְּהַמְשָׂא וּמִתָּן
אֵיזָה דְּבַר שְׁבוּשׁ גְּדוּל אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם עַל יְדֵי אֵיזָה אֲנָס, מִחֲמַת שָׂאֵי אֶפְשָׁר
לְזַהֵר וּלְדַקְדֵּק עַד פְּרוּטָה אַחַת, בְּוֹדָאֵי יְמוּחַל לָךְ. אֲבָל הַשְּׁעָה שֶׁאַתָּה מְבַטֵּל
מִלְמוּדֶךָ, בְּוֹדָאֵי אֵין הַבַּעַל הַבֵּית מוֹחֵל לָךְ בְּשׁוּם אֲפֹן:

רמא

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁהִקְפִּיד מְאֹד עַל הַמְלַמְדִים שְׁלוֹמֵי דִּם בְּעִיר אַחֲרַת חוּץ
לְבֵיתָם, וְקָרָא אוֹתָם בְּלִשׁוֹן גְּנָאֵי גְדוּל. וְאָמַר, שֶׁהַמְלַמֵּד שְׁלוֹמֵי דִם חוּץ לְבֵיתוֹ
דוֹמָה אֶצְלוֹ כְּמוֹ שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית:

רמב

אָמַר: עֲנֵנוּ עֵין הָרַע הוּא: כִּי יֵשׁ כַּח מִמֶּשׁ בְּהָרְאִיָּה. כִּי כַח הָרְאוֹת הוֹלֵךְ
לְחִבְרוֹ וּמִזִּיקוֹ כְּשֶׁעֵינֵנו רָעָה. כִּי הָרְאִיָּה הוּא כַח מִמֶּשׁ, שֶׁהוֹלֵךְ כַּח הָרְאוֹת
וּפּוֹגֵעַ בְּהַדְּבַר הַנֶּרְאָה. וּכְשֶׁעֵינֵנו רָעָה מִזִּיק בְּרְאִיתוֹ מִמֶּשׁ כְּנִי"ל. וְעַל כֵּן נִדְּחָה
כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּמִרְאֵה יַמְצֵא שֶׁם רִשָּׁם דָּם כְּמוֹבָא (רַמְבַּ"ן וַיִּקְרָא י"ח פָּסוּק
י"ט):

וְדַע שֶׁסִּגְלָה לְעֵין הָרַע - סִנְפִיר שֶׁל דָּג לְעֵשׂוֹן בּוֹ. וְסִימֹן סִנְפִיר בְּגִימְטְרִיא רַע
עֵין. וּבִיּוֹתֵר מְסִגֵּל סִנְפִיר שֶׁל מִן דְּגָיִם שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ "שְׁלַעֲיִין". לְשׁוֹן נוֹפֵל
עַל לְשׁוֹן, שֶׁל עֵין.
עוֹד שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ זִ"ל נִסַּח אַחַר: לְתַלּוֹת הַסִּנְפִיר הַנִּי"ל עַל הָאָדָם אוֹ
תִּינּוֹק שֶׁמְרַגֵּל שְׂיֵהִיָּה לוֹ לְפַעֲמִים עֵין הָרַע, יִתְלוּ עָלָיו סִנְפִיר הַנִּי"ל וְיִנְצֵל
כְּנִי"ל.

וְסִפְרוּ לִי עוֹד שְׂאֵז אָמַר, שֶׁעֵין הָרַע נִמְשָׁךְ מִהָאֲרִבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁהִלְכוּ עִם
עֲשׂוֹ לְהִלָּחֵם עִם יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְאֲרִבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ" (בְּרֵאשִׁית

ל"ב). ואיתא, שְהִלְכוּ לְהַטִּיל עֵין רְעָה חֵס וְשָׁלוֹם בְּמַחְנֶה שֶׁל יַעֲקֹב. וְסִנְפִיר
הוּא מִסְפָּר תִּיּוֹ (אַרְבַּע מֵאוֹת) שֶׁהוּא מִסְפָּר רַע עֵין בְּמַכּוֹן כְּנִ"ל. וְכָל זֶה
הוּא כְּנֶגֶד הַתִּי אִישׁ שֶׁל עֵשׂוֹ הַנִּי"ל שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁךְ הָרַע עֵין כְּנִ"ל, וְעַל כֵּן סִנְפִיר
מִצִּיל מִזֶּה כְּנִ"ל. וְעוֹד חָשַׁב אֲזוּ כַּמָּה דְבָרִים שְׁעוֹלִים תִּיּוֹ שֶׁהֵם שְׂיָכִים
לְעֵינֵינוּ
זֶה:

רמג

צָנָה לְאַחַד שְׁהִיָּה אֲצִלו חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שְׂיָקוּם קִדְּם אֹר הַיּוֹם וַיֹּאמֶר
שִׁיר הַשִּׁירִים כָּלוּ. וְאָמַר שֶׁכָּל הַרְפּוּאוֹת שְׁבַעוֹלָם כָּלָם כְּלוּלִים בְּשִׁיר
הַשִּׁירִים. וְכֵן הִנֵּה, שְׁתַּכַּף הִיָּה שְׁנוֹי לְהַחֲלוֹה וְחִזַּר לְאַיְתָנוּ:

רמד

שְׁמַעְתִּי מֵאַחַד מִחֲשׂוֹבֵי אֲנָשִׁים אִישׁ כָּשֶׁר וִירָא שְׁמַיִם וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם
בְּאַמֶּת, שֶׁאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם עוֹבְדֵי הִי שְׂאִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
מִרְאֵה לָהֶם מַה שְׁפָעֵלוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, רַק אַחַר מוֹתָם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֲזוּ
יִרְאוּ מַה שְׁפָעֵלוּ. וְהַבְּנֵי שְׂרַבְנוּ ז"ל אָמַר לוֹ דְבַר זֶה לְעֵינֵינוּ הַתְּחִיָּקוֹת, לְבַל
יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מַה שְׁכָּבֵר עֵסֶק בְּעַבְדוֹת הַשֵּׁם, וְעַדִּין אֵינּוּ רוֹאֵה בְּעַצְמוֹ שׁוֹם
פְּעֻלָּה. כִּי יֵשׁ שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְרַאוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו מַה שְׁפָעֵל כִּי־אִם לְאַחַר כֵּן
כְּנִ"ל:

רמה

סִפֵּר עָמִי לְעֵינֵינוּ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, מִי שְׁזוֹכָה לְחַדֵּשׁ אֵיזָה דְבַר בְּתוֹרָה, אָמַר
בְּלִשׁוֹן תַּמָּה וְחֲדוּשׁ: מֵהֵיכָן לּוֹקְחִין הַחֲדוּשׁ? כִּי בְּאַמֶּת עֵינֵינוּ חֲדוּשִׁין מִי
שְׁזוֹכָה לְחַדֵּשׁ הוּא דְבַר נִפְלָא וְנִגְעֵלָם מְאֹד מְאֹד, כִּי מֵהֵיכָן לּוֹקְחִין זֹאת?

והמוֹבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁבָּזָה שְׂזוּכִין לְחֹדֶשׁ, בָּזָה רוֹאִין הַתְּגִלוֹת אֶלְקוּתוֹ
יִתְבָּרָךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרָךְ מִמְצִיא מֵאִין לֵישׁ. כִּי בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כָּלֵל זֹאת
הַחֲדוּשׁ, רַק עֲכָשׁוּ הוּא לּוֹקֵחַ וְשׂוֹאֵב מִמְקוֹר הַחֲכָמָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵין,
הֵינּוּ מֵאִין סוּף. וּבָזָה אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶל הַתְּגִלוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרָךְ. וְאַחַר
כֵּן דִּבְרַתִּי עִמוֹ, וְאָמַרְתִּי: הֲלֹא רוֹאִין זֹאת. כִּי לְפַעְמִים אָנִי מִתְנַגֵּעַ קִדְּם
שְׂאֲנִי מוֹצִיא דְּבוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, (וְלְפַעְמִים נִפְתַּח הַלֵּב וְנוֹבְעִין חֲדוּשִׁים
רַבִּים). הַשֵּׁיב: גַּם זֶה פֶּלֶא וְחֲדוּשׁ גָּדוֹל. הֵינּוּ כְּשֶׁאֶפְלוּ אֵין מוֹצִיאִין אֶלֶּא
דְּבוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, גַּם זֶה פְּלֵאוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרָךְ. כִּי מֵהֵיכָן לּוֹקַחִין
אֶפְלוּ זֶה הַדְּבוּר!
וּבִאֲמַת מִי שֵׁישׁ לוֹ יֵב לְהַבִּין וְחִפֵּץ בְּאֲמַת, יוֹכֵל לְרֹאוֹת מְזָה אֲמַתַּת
מְצִיאוֹתוֹ יִתְבָּרָךְ עֵין בְּעֵין. לֹא מִבְּעִיָּא מִי שְׂזוּכָה לְחֹדֶשׁ בְּעַצְמוֹ, הוּא בּוֹדֵאֵי
רוּאָה וּמִבִּין בְּדַעְתּוֹ הַתְּגִלוֹת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרָךְ וְכַנִּ"ל, אֵד אֶפְלוּ מִי שְׂאֵינּוּ בֵּר
הַכִּי לְחֹדֶשׁ בְּעַצְמוֹ, גַּם הוּא יָכוֹל לְרֹאוֹת אֲמַתּוֹ וּגְדֻלַּתּוֹ יִתְבָּרָךְ עַל יְדֵי
חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַנִּפְלְאִים שְׂרוּאָה בְּסַפְרֵים קְדוּשִׁים. וְעַל כֵּן הַתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה
הִיא עֵדוּת נְאֻמָּה עָלָיו יִתְבָּרָךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "עֵדוּת ה' נְאֻמָּה" (תְּהִלִּים
י"ט). וְעַיִן מְזָה בְּסֵפֶר לְקוּטֵי הַלְכוֹת בְּהַלְכוֹת עֵדוּת הַלְכָה ה' וּבְהַלְכוֹת פֶּסַח
הַלְכָה ט':

רמו

הֵייתִי מְסַתְּפֵל עַל אֲכִילַתּוֹ. וְהָיָה מִתְּכַוֵּן שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס הַדְּבָר שֶׁאוֹכֵל לְתוֹךְ
הַפֶּה וְהַחֵד. רַק הָיָה מְכַנֵּס בֵּין שִׁנָּיו, וְהָיָה לוֹעֵסוֹ שֶׁם בְּלִי סִיוַע הַחֵד. וּמִי
שֶׁאוֹכֵל כֵּן כְּמַעַט שְׂאֵין מְרַגֵּישׁ שׁוּם טַעַם בְּאֲכִילַתּוֹ. וְאֵי אֶפְשָׁר לְצִיר עֵנִין
זֶה בְּכַתֵּב, אֵד הַמַּעֲיֵן נִבִּין זֹאת מַעֲצָמוֹ. וּמִי שְׂרוּצָה לְיִשְׁבֵּר תְּאֻנוֹת אֲכִילָה
בְּתַכְלִית, שֶׁלֹּא יִקְבֵּל שׁוּם תַּעֲנוּג מֵאֲכִילַתּוֹ, עַל יְדֵי עֲצָה זֹאת בְּקַל יִזְכָּה
לָזָה:

רמו

אָמַר: כֹּל מִי שֵׁישׁ לוֹ כְּבוֹד וְעִשְׂרֵי יוֹתֵר, הַכְּבוֹד רְחוּק מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר. כִּי
כְּשֶׁאֶחָד יֵשׁ לוֹ מְעַט מְעוֹת הוּא יָכוֹל לְהַחְזִיק הַמְּעוֹת אֶצְלוֹ סְמוּךְ לְבִשְׂרוֹ.
אֲבָל כְּשֵׁישׁ לוֹ הַרְבֵּה מְעוֹת, הַמְּעוֹת שְׁלוֹ מִנַּח בְּתַבָּה. נִמְצָא שֶׁהַכְּבוֹד שֶׁהוּא

העשירות רחוק ממנו ביותר. וכן פשיש לו עוד יותר עשירות אזי מעותיו וסחורותיו מנחים בחנות וכיוצא ורחוק ממנו עוד יותר. וכשיש לו עוד יותר ויותר עשירות, אזי הונו ועשירות שלו מנח במקומות ועיגרים אחרים רחוק עוד יותר ויותר ממנו. וכן כל מה שיש לו כבוד ועשירות יותר, אזי הכבוד רחוק ממנו ביותר. והקיסרים והמלכים שכבודם מרבה מאד, כבודם רחוק מהם עוד יותר. כי המלך או הקיסר יושב בביתו וכאן מזמרין ומשוררין הקאפעליע בשבילו לעת ערב פנהוג. כי בעסקי עולם הזה כל מה שיש לאדם כבוד ביותר הכבוד רחוק ממנו ביותר. אבל תורה ומעשים טובים, כל מה שיש לו יותר הם סמוכים אליו ביותר:

רמח

אמר: טוב היה להאדם שיבחר לו איזה מקום וישב שם יומם ולילה ויעסק שם בתורה ותפלה ועבודת ה'. וכשצריך לאכל ירוץ לתוך איזה בית ויקח שם בחפזון איזה חתיכת לחם וכיוצא להעביר רעבונו, ואחר כך יחזר לעבודתו:

רמט

אחד עמד לפניו בכפר ושמו וכו'. והיה מקבל גדול ולמדו. אבל דרכו היה שהיה בכעס תמיד והיה רע לבריות מאד, והיה כועס תמיד על פועליו ומשירתיו וכיוצא, והכה אותם וכיוצא בזה. ענה רבנו ז"ל ואמר: מפני מה כתיב: "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'?" (בראשית ל"ח) מדוע כתיב "רע" ולא רשע? (ועין בזה הקדוש (חלק א' נז). שמדקדק גם כן דקדוק זה). אך מי שעובר עברה זו של ער חס ושלום, הוא רע תמיד (שקורין בלשון אשכנז "בייז"), דהינו שהוא איש רע ובכעס תמיד. ולא אמר רבנו ז"ל יותר. ותכף כששמע האיש הנ"ל דבורים אלו, נודעזע לאחוריו ונפל עליו רתת וזיע ופחד ואימה גדולה ונוראה מאד מאד בלי שעור וערף וכפף קומתו. ולא היה יכול להגביה ראשו. ולא היה יכול עוד לעמד כלל לפני הדרת קדשת רבנו ז"ל. ונשט מן הבית אל החוץ והתחיל לבכות. ובכה הרבה הרבה מאד בדמעות שלישי. ובקש מאד מאד מהמלמד שלו, שהיה המלמד שלו מאנשי רבנו ז"ל, שיקרב אותו לרבנו ז"ל. ואחר כך ראה רבנו

ז"ל שְׁמַנְח אָצְלוּ עַל הַקּוֹרָה סֵפֶר. וְשָׂאֵל אֵיזָה סֵפֶר הוּא. וְנוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא סֵפֶר קִבְלָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁאֵין רְאוּי לוֹ לְלַמֵּד קִבְלָה. וְאָמַר לוֹ שֶׁקִּבְלָה בְּגִימְטְרִיא נּוֹאֵף וְכוּ' כִּנּוּי לְעֵין חַיִּי מוֹהַר"ן סִימָן תַּקכ"ו וְכַאֵן הַהַמְשָׁךְ שֶׁל שָׁם). אַחַר כֵּן נָסַע אַחֲרֵי רַבֵּנוּ ז"ל. וְכָשֶׁשֶׁב לְבֵיתוֹ חָזַר בְּתִשְׁבֵּה גְדוּלָה וּבַחֲר לוֹ חֶדֶר מֵיחָד וַיֵּשֶׁב שָׁם וְעָסַק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּהַתְעוֹרְרוֹת גְּדוּל כַּמָּה שְׁבוּעוֹת. אַךְ אַחֲרַי כֵּן חָזַר לְכַעֲסוֹ. אַךְ אֵף עַל פִּי כֵן הָיָה כְּרוֹךְ תְּמִיד אַחֲרַי רַבֵּנוּ ז"ל. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְהַמְלִיךְ הַנִּי"ל שֶׁיֵּשֶׁב אָצְלוּ עוֹד, כִּי כְּשֶׁתְּהִיָּה אָצְלוּ, טוֹב שֶׁיְהִיָּה אִישׁ כָּשֶׁר עַל יָדָךְ לְפַעֲמִים שְׁעָה אַחַת בַּיּוֹם. אַחֲרַי כֵּן כְּשֶׁחָזַר לָרַע כְּעָסוֹ כִּנּוּי הָיָה לוֹ קִטְטָה עִם מְשָׁרְתוֹ וְלֹא רָצָה לְשָׁלֵם לוֹ. וְעָמַד הַמְשָׁרֵת וְהִלָּךְ רְגְלֵי מִן הַכֶּפֶר אֶל הָעִיר לְמִקּוֹם רַבֵּנוּ ז"ל בְּקִבְלָנָא רַבָּה עָלָיו. וְהַקְפִּיד רַבֵּנוּ ז"ל עָלָיו מְאֹד מְאֹד. אַחֲרַי כֵּן הִתְחִיל רַבֵּנוּ ז"ל לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת לְפָנֵי הַמְשָׁרֵת, וְאָמַר לוֹ: מַה לְעִשׂוֹת, הֲלֹא הוּא עָנִי וְאֵין לוֹ לְשָׁלֵם לָךְ. וְהִשִּׁיב: הֲלֹא יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי סוּסִים, וּבִקְשָׁתִי מִמֶּנּוּ שְׂיִתֵּן לִי סוּס אֶחָד וְלֹא רָצָה. וְהִשִּׁיב רַבֵּנוּ ז"ל: אִם כֵּן לֹא יְהִיָּה לוֹ אֶלָּא סוּס אֶחָד. חָזַר הַמְשָׁרֵת וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא יֵשׁ לוֹ פָּרָה וְיֹלְדָהּ, וּבִקְשָׁתִי אוֹתוֹ שְׂיִתֵּן לִי עַל כָּל פָּנִים הָעֵגֶל שֶׁל הַפָּרָה וְלֹא רָצָה גַם כֵּן. הִשִּׁיב רַבֵּנוּ ז"ל: אִם כֵּן לֹא יְהִיָּה לוֹ עֵגֶל. אַחֲרַי כֵּן חָזַר הַמְשָׁרֵת אֶל הַכֶּפֶר וְנִכְנַס לְבֵית הַמְלַמֵּד וְסִפֵּר לוֹ שֶׁהָיָה אָצֵל רַבֵּנוּ ז"ל. וְקִבַּל הַמְשָׁרֵת לְפָנֵי הַמְלַמֵּד גַּם כֵּן עַל שֶׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְתֵן לוֹ אֶפִּילוֹ סוּס אֶחָד. עָנָה הַמְלַמֵּד וְאָמַר: הֲלֹא סוּס אֶחָד מִת אָצְלוֹ בְּסִמוּךְ. וְנוֹדַעְזַע הַמְשָׁרֵת וְאָמַר: הֲלֹא כֵן שְׂמַעְתִּי מִרַבֵּנוּ ז"ל. חָזַר הַמְשָׁרֵת וְקִבַּל לְפָנֵי הַמְלַמֵּד עַל שֶׁאֵינוֹ נִתֵּן לוֹ אֶפִּילוֹ הָעֵגֶל הַגְּדוּל שֶׁל הַפָּרָה. עָנָה הַמְלַמֵּד וְאָמַר: הֲלֹא הָעֵגֶל נִפְל בְּסִמוּךְ לְבוֹר וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם. וְנוֹדַעְזַע הַמְשָׁרֵת עוֹד הַפַּעַם וְאָמַר: הֲלֹא כֵן שְׂמַעְתִּי מִרַבֵּנוּ ז"ל. "וּדְבַר אֱלֻקֵּינוּ יְקוּם לְעוֹלָם" (יִשְׁעִיחוּ מִי). וּבְאֻמַּת אִם נִרְצָה לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ אָצֵל רַבֵּנוּ ז"ל עִם אֲנָשָׁיו, אֶפְלוּ מַה שֶׁעָבַר עִם הַקְטָן שֶׁבְּקִטְנִים, יְכַלּוּ הַמוֹן יְרִיעוֹת וְלֹא תִמְלָא הָאָזֶן מִשְׂמוּעַ. וְכִבֵּר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁיְהִיָּה כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵאֲנָשָׁיו, שֶׁמִּכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִסְפְּרוּ הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת. וּמִי שֶׁהָיָה רְגִיל לְפָנֵי קִדְשָׁתוֹ הַנּוֹרְאָה, הָיָה יְכוֹל לְרְאוֹת מוֹפְתִים גְּדוּלִים וְנוֹרְאִים בְּכָל עֵת וּבְכָל רִגַע. וְעַקֵּר הַחֲדוּשִׁים וְהַמוֹפְתִים הַנּוֹרְאִים שֶׁרְאוּנוּ מִמֶּנּוּ ז"ל, הוּא רַק בְּעֵינֵי הַתְּקַרְבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׂמִים. שֶׁתִּכְף כְּשֶׁנִּכְנַס אֶחָד אָצְלוֹ וְרָצָה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, תִּכְף נִהְפֵךְ מִיָּד לְאִישׁ אַחֲרַי מִמֶּשׁ. וְעַצֵּם הִירְאָה וְהַתְעוֹרְרוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת וְהַהֲרַחוּרִי תְּשׁוּבָה בְּאֻמַּת לְאֻמַּתוֹ שֶׁהִכְנִיס בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׂזָכָה לְעַמֵּד לְפָנָיו, אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר, אֵלּוּ כָּל הַיָּמִים דָּיו וְכוּ'. כִּי לֹא נִרְאָה כְּזֹאת וְלֹא נִשְׁמַע בְּעוֹלָם, מִשׁוּם צְדִיק וּגְדוּל הַדּוֹר, שֶׁיַּעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל כֵּן בְּהַתְעוֹרְרוֹת כְּזֹה לְכָל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם לְמַקְטָן וְעַד גְּדוּל אֶפִּילוֹ הַפְּחוּת שְׁבַפְחוּתִים. אֲשֶׁרִי אֲנָשָׁיו וְאֲשֶׁרִי עֵבְדָיו שֶׁזָּכּוּ לְעַמֵּד לְפָנָיו, לְרְאוֹת אוֹר כְּזֹה וְלִשְׁמַע דְּבוּרָיו וְהִבֵּל פִּיו הַקְדוֹשׁ. מִי שֶׁמַּע כְּזֹה מִי רְאָה כְּאַלְהָ:

רנ

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר : מָה לְדַאֵג עַל פְּרִנְסָה? הֲלֹא אֵין דְּאָגָה וְחֻשָׁשׁ כִּי אִם
שְׁמָא יָמוּת בְּרָעַב אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ פְּרִנְסָה. וַיְמַה בְּכֶךְ - יָמוּת? כִּי גַם בְּלֹא זֶה
צְרִיכִין לָמוּת :

רנא

בִּימֵי אֶלּוּל וְעִשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה וַיְמִים נוֹרָאִים עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, צְנוּה לְכַמָּה
אֲנָשִׁים לוֹמַר אֲזוּ כָּל סִפְרֵי תַנּוּ"ךְ מִתְחַלְתֶּם וְעַד סוּפִים. וְגַם הוּא בְּעֶצְמוֹ נִהַג
כֶּךְ כַּמָּה פְּעָמִים. גַּם הָיָה גוֹמַר כַּמָּה סִפְרִים בִּימֵים הַלְלוּ, וְאֵינִי זוֹכֵר
לְבָאָרִם הֵיטֵב :

רנב

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר : כְּשִׁמְקַרְבִּים לְצַדִּיק הָאָמֶת טוֹעֵמִים טַעַם גֵּן עֵדֶן. כִּי
אֵיתָא בְּזֵהַר הַקְּדוֹשׁ (חֶלֶק ב' קסו:) שֶׁהַצַּדִּיק הוּא גִּנְנָא דְּגִינְתָא :

רנג

אִישׁ אֶחָד מִחֻשׁוֹכֵי בְּנִים, שֶׁהָיָה מֵאֲנָשֵׁי רַבְּנֵי ז"ל. וּפְעַם אַחַת הָיָה בְּבֵית
רַבְּנֵי ז"ל, וְהָיָה יוֹם אֶחָד שֶׁנִּכְנְסוּ אֶצְלוֹ כַּמָּה חֻשׁוֹכֵי בְּנִים וְשִׁחְרוּ אוֹתוֹ
שְׂעִזָּר לָהֶם. וְנִכְנַס הָאִישׁ הַנִּי"ל מֵאֲנָשָׁיו גַּם כֵּן, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ גַּם כֵּן עֲבוּר
בְּנִים. הַשְּׂעִזָּר לוֹ מָה הִרְעֵשׂ הַזֶּה? הֲלֹא עֲקַר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שָׁל צַדִּיקִים מְעֻשִׂים
טוֹבִים (רַשִׁי בְּרֵאשִׁית ו' ט'), וְזֶהוּ הָעֲקָר, עַל כֵּן הָעֲקָר לְבִקֵּשׁ עַל יְהַדוּת
שְׂתַנְּפָה לִילְדָךְ בְּדַרְךְ הַיֵּשֶׁר וְכוּ'. וּבְיַדֵּי אִם אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְבְנִים בְּגִשְׁמִיּוֹת
בְּיַדֵּי מָה טוֹב. אֲבָל הָעֲקָר הוּא לְשׁוּם יָב לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי זֶה

עקר התולדות וכו' כנ"ל. ומאז פסק אותו האיש הנ"ל להפציר אותו עבור
בנים. והלך ועסק רק בעבודת ה' כדרך אנשי רבנו ז"ל. אחר כך שוב פעם
אחד היה רבנו ז"ל שם ונכנסו גם בן חשוכי בנים אצלו ובקשו אותו ז"ל
עבור בנים. וזה האיש הנ"ל שוב לא פתח פיו לבקש אותו על זה. והתחיל
רבנו ז"ל בעצמו, ואמר לו: אף על פי כן טוב שיהיה לך בנים. ואמר לו:
לך והבא לי מאה רובל סוג, והלך מהרה והביא לו. ובאותו הלילה היה
ליל טבילה ונפקדה אשתו ותהר ותילד בן. יהי רצון שיזכו לגדלו לתורה
ולמעשים טובים אמן:

רנד

לענין קדשת שבת. אמר, ששבת דומה כמו שיש חתנה גדולה מאד,
ושמחים ומרקדים שם הרבה מאד מאד בשמחה וחדנה גדולה. ועומד
אחד ומלביש עצמו בבגדיו היקרים, ורץ מהרה ורוצה לזכור ולשמח שם.
אבל צריכין זכיה גדולה שיוכל לראותו מן החרכים מתוך סדק קטן
(שקורין "שפארינע"):

רנה

קל יותר לתן עצה לאחר מלעצמו. כי כשהאדם בעצמו צריך לעצה, קשה
לו מאד. כי בתחלה חושב מחשבות, ויש לו כמה סברות והוכחות שצריך
לעשות ולהתנהג כך. ואחר כך כשנגמר בדעתו דרך זה, בתוך כך חוזר
ועולה במחשבתו סברא אחרת. ובזה חוזר וסותר כל דרך העצה וההנהגה
ראשונה שהיה בדעתו. ויש לו הוכחות וסברות רבות להפך ממש. אשרי
הזוכה לעצה שלמה ונכונה מהשם יתברך באפן שלא יאבד עולמו בחנם
חס ושלום:

רנו

שָׁבַח אֶת אֲקָדְמוֹת מָאָד מָאָד (פִּיּוּט בְּשִׁבּוּעוֹת). וְאָמַר: שְׁיִשְׂרָאֵל מִחֲמַת שָׁהֶם מְשַׁקְעִים וּרְגִילִים כָּל כָּד בְּטוֹב, עַל כֵּן אֵין מְרַגִּישִׁין כָּל כָּד אֶת שָׁבַח מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַשָּׁבַח הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁל אֲקָדְמוֹת שְׂאוּמְרִים בְּשִׁבּוּעוֹת. וְאָמַר: מִי שְׂיִוְדַע מַעֲלַת הַשִּׁיר שֶׁל אֲקָדְמוֹת עִם הַנְּגוּן שֶׁלוֹ כְּמוֹ שְׂרָגִילִין הָעוֹלָם לוֹמַר אוֹתוֹ בְּנְגוּן הַיְדוּעַ, הוּא דָּבָר נִפְלָא וְחֲדוּשׁ גְּדוֹל מָאָד. וְהִתְחִיל לוֹמַר קֶצֶת אֵיזָה תִּבּוֹת מֵאֲקָדְמוֹת עִם הַנְּגוּן. וְאָמַר שְׂאֲקָדְמוֹת הוּא שִׁיר שֶׁל חֶשֶׁק (עֵין בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבְּעֵרְגִיר (מַעֲשֶׂה יי) שֶׁסּ מְדַבֵּר מְשִׁיר שֶׁל חֶשֶׁק). כָּל זֶה סֵפֶר בְּשִׁבּוּעוֹת אַחַר תְּפִלַּת שְׁחָרִית בְּבִקְרַת הַשָּׁכֶם כְּנֶהוּג בְּשִׁבּוּעוֹת. וְהָיָה יוֹשֵׁב אֶצֶל הַסַּעֲדָה שֶׁל מֵאֲכָלֵי חֶלֶב. וְכָבֵד הִתְפַּלְלוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת פַּעַם שְׁנֵי, וְזָמַר הַחֲזָן אֲקָדְמוֹת כְּנֶהוּג. וְאִזּוּ דָּבָר עֲמָנוּ מִמַּעֲלַת הַשִּׁיר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְהַפְּלִיג בְּמַעֲלָתוֹ מָאָד:

רנז

אָמַר שְׂיִוְדַע כָּל מָה שְׂחֶטָא הָאָדָם. וְאָמַר: "עֵינֵי ה' אֵל צְדִיקִים" (תְּהִלִּים ל"ד), הֵינּוּ שְׂהַצְדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינֵי ה'. וְזֶהוּ: "עֵינֵי ה' אֵל צְדִיקִים", שְׂעֵינֵי ה' הֵם אֶצֶל הַצְּדִיקִים, וְעַל כֵּן בּוֹדָאֵי הֵם יְכוּלִים לְהַסְתִּיבָל בְּעֵינֵי ה' וְלַדַּעַת כָּל מָה שְׂעֵבֵר הָאָדָם. וְלִכְמָה בְּנֵי אָדָם גְּלַה וְאָמַר לָהֶם כָּל מָה שְׂעֵבְרוּ (עֵין לַעֲלִיל קפ"ד):

רנח

הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מָאָד לַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת הַרְּבִיָּה. וְהַנְּרָאָה מְכַנְּנָתוֹ הִיָּה, שְׂרַצוֹנוּ שְׂנֶהֱיָה עוֹסְקִים בְּמְצוּוֹת גַּם כֵּן, דְּהֵינּוּ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת וְלַעֲסֹק בְּגַמְיָלוֹת חֶסְדִּים וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְאָמַר לָנוּ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: ("עֲפִיס טוֹט אִיר גָּאָר קִיין מְצוּוֹת נִיט?") [כְּלוּם אֵינְכֶם עוֹשִׂים מְצוּוֹת כָּלְלִי?]. וְכַנְּנָתוֹ הִיָּה כְּנִי"ל:

רנט

פעם אחד אמר : צמאון הוא תאנה גדולה. ולפי הבנתי, פונתו היתה לרמו לנו מענין השתוקקות וכסופין וצמאון להשם יתברך שהוא דבר נפלא מאד. כמו הצמא מאד כשהוא בא אל המים, שיש לו תענוג גדול משתייתו לגדל צמאונו. נמצא שעקר תענוג הגדול הוא על ידי הצמאון. כמו כן הוא כל עניני כסופין ונגעויעים דקדשה להשם יתברך ולעבודתו באמת. וזהו עקר תענוג עולם הבא שאז יזכו לרצון ולכסופין בחינת רעוא דרעוין שהיא בחינת הסתלקות משה (עין לקוטי מוהר"ן ד' אות ט'). והוא בחינת תי"ו (ארבע מאות) עלמין דכסופין דירתין צדיקיא לעלמא דאתי, הדא הוא דכתיב : "ארבע מאות שקל כסף" וכו' (בראשית כ"ג) כמבאר בזהר הקדוש (א' קכג), דכסופין דיקא. כי אז יזכו לצמאון ולכסופין אמתיים להשם יתברך, שזהו עקר התענוג של עולם הבא שיזכו בכל פעם לרוות צמאונם :

רס

פעם אחת דבר עמי והפליג במעלת ההשתוקקות והכסופין והגעגועים לדברים שבקדשה, אף על פי שאינו זוכה לעשותם, אף על פי כן ההשתוקקות והגעגועים בעצמן טובים מאד וכו'. וכמבאר בדברינו כמה פעמים (לעיל י"ב, י"ד). ואז הביא ראיה לזה מהדין המבאר בשלחן ערוך ארח חיים סימן ס"ב (סעיף ד'), שמי שהוא במקום שאינו נקי ואינו יכול לקרות קריאת שמע יהרהר בלבו. ופרשו שם המגן אברהם והאלה רבה, שהפשוט הוא שיהרהר בלבו שהוא צריך לקרות קריאת שמע ואינו יכול ויצטער על זה והוא מקבל שכר על זה עין שם. נמצא, שההשתוקקות והגעגועים שמצטערים לעשות המצוה, אף על פי שאינם יכולים לגומרה, הם גם כן יקרים מאד ומקבלים שכר עליהם :

רסא

מה שמצאתי מכתב יד אנשי שלומנו ולא נכתב כסדר וכתקונו, ומה שהוצאתי משם העתקתי. וזהו):

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. אלה תולדות יעקב יוסף" (בראשית ל"ז). כתיב: "רגלי עמדה במישור, במקהלים אברך ה'" (תהלים כ"ו). רגל הוא בחינת אמונה, שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כלה כמו שמובא במקום אחר (לקוטי תניינא פ'). וכמו שאמרו (מפות כד.): "בא חבוקק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה" (חבוקק ב'). כי האמונה היא יסוד ושרש כל התורה והעבודה. וצריך שיהיה האמונה ברורה וזכה בלי שום ערוב. שלא תהיה בבחינת ערב. ואמונה הוא צנור כל השפעות וכל הברכות, כמו שכתוב: "איש אמונות רב ברכות" (משלי כ"ח). ועל ידי הכפירות, אזי הקלפות הם נוטלין חס ושלום השפעות והברכות. כי: "סביב רשעים יתהלכו" (תהלים י"ב), שהם הכפירות שמסבבין את הקדשה דהינו האמונה. ועל כן פשמניחין חס ושלום הכפירות לכנס במח, אזי נפגם האמונה חס ושלום, ואזי הם נוטלין השפעות והברכות חס ושלום. ועקר הכפירות שבאין להאדם ומבלבלין את האמונה הם באים מגדלות. כי מי שיש בו גסות - הקדוש ברוך הוא אומר: "אין אני והוא יכולין לדור" (סוטה ה.). נמצא, שעל ידי גדלות נסתלק הקדוש ברוך הוא ממנו, ואזי באין כפירות שזהו בחינת הסתלקות השם יתברך והסתרת פניו ממנו. וצריך כל אדם להשגיח בעיניו פקיהא לראות שפלותו ורוממות השם יתברך, ובדאי לא יבוא לגדלות וכפירות. וזהו על ידי שבת, על ידי שמקבלין שבת בכבוד גדול ובקדשה כראוי. כי שבת הוא בחינת עין, שעל ידי זה זוכין לראות שפלותו ורוממות השם יתברך. כי "שין" של שבת הוא תלת גוננין דעינא, ו"בת" הוא בחינת בת עין (לקוטי תניינא ס"ז). ועל ידי זה זוכין לראות שפלותו. עין במקום אחר שם מבאר יותר מזה (בסימן ע"ט בלקוטי מוהר"ן חלק ראשון). נמצא שעל ידי שמירת שבת נצולין מגדלות ואזי זוכין לאמונה כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל: "כל השומר שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו" (שבת קיח.). כי על ידי שבת משברין ומבטלין הכפירות שהם עבודה זרה וזוכין לאמונה כנ"ל.

ועל ידי פגם אמונה דהינו כפירות - עבודה זרה, על ידי זה דינא שרין חס ושלום. כי: "כל זמן שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם" (ספרי דברים פרשת ראה פסקה צ"ו אות י"ח). וזה בחינת "אלקים" פגימת הלבנה. כי "אלקים" בחינת לבנה, כמו שכתוב (תהלים פ"ד): "שמש ומגן ה' אלקים". והנה אמרו רבותינו ז"ל: "בעולם הזה לא כשאני נכתב אני נקרא. כי נכתב ביו"ד ק"א ונקרא בא"ד, ולעולם הבא נכתב ונקרא ביו"ד ה"א" (פסחים נ.). וזהו מחמת פגימת הלבנה שנמשך על ידי פגם האמונה כנ"ל. על כן אי אפשר שיהיה הקריאה והכתיבה אחת, כי "מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה" (ראש השנה כג.). (פרוש כי הקריאה והכתיבה הם בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהוא בחינת ה' אלקים בחינת חמה ולבנה. בחינת: "שמש ומגן ה' אלקים". ומחמת זה שהלבנה נפגמת פעת על ידי פגם האמונה שהוא בחינת לבנה כנ"ל, על כן

אי אפֿשר שְׁתַּהִיָּה הַקְּרִיאָה וְהַפְּתִיבָה כְּאַחַד, כְּדִי שֶׁלֹּא תִרְאֶה חֲמָה פְּגִימָתָה שֶׁל לְבָנָה. אָבֵל לַעֲתִיד תִּתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה, וְאִזּוּ יִהְיֶה "ה' אָחַד וְשִׁמוֹ אָחַד" (זְכָרְיָה י"ד), וְיִהְיֶה הַפְּתִיבָה וְהַקְּרִיאָה אָחַד בְּשֵׁם יוֹ"ד ק"א (כְּנִ"ל). נִמְצָא שֶׁכָּל מֵה שֶׁהָאָדָם זֹכֶה לְאֱמוּנָה יִתְרָה, נִתְקַרֵּב וְנִתְיַחַד יַחֲוֹד יוֹתֵר, בְּחִינַת הַיּוֹ"ה לְשֵׁם אֱלֹקִים, וְנִכְלָלִים יַחַד, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לַעֲתִיד. וְיַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת שְׁמֵשׁ (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן א') שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיּוֹ"ה, וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים בְּחִינַת לְבָנָה. וְזֶהוּ: "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אַבְיּוּ". דְּהֵינּוּ שְׁנַתִּישׁב וְנִתְיַחַד בְּחִינַת יַעֲקֹב בְּבְחִינַת יִצְחָק בְּחִינַת: "ה' הוּא הָאֱלֹקִים" (מְלָכִים א' י"ח), שְׁנַתִּיחַד ה' עִם אֱלֹקִים חֲמָה וּלְבָנָה. (וְזֶהוּ "בְּאֶרֶץ כְּנַעַן" לְשׁוֹן הַכְּנַעֲנִי וְשְׁפָלוּת, כִּי זֶה זֹכִיךְ עַל יְדֵי שְׁפָלוּת שֶׁעַל יְדֵי זֶה זֹכִיךְ לְאֱמוּנָה וְכוּ' כְּנִ"ל. נִרְאֶה לִי). וְזֶהוּ: "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף". יוֹסֵף זֶה בְּחִינַת תּוֹסֵפֶת שְׁבֵת, כִּי עַל יְדֵי שְׁבֵת זֹכִיךְ לְשְׁפָלוּת, וְעַל יְדֵי זֶה זֹכִיךְ לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְנִתְיַחַד הַיּוֹ"ה עִם אֱלֹקִים בְּחִינַת יַעֲקֹב וְיִצְחָק כְּנִ"ל. וְזֶהוּ: "רְגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר" (תְּהִלִּים כ"ו). כְּשֶׁזֹּכִיךְ לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּשְׁלֵמוֹת בְּלֵי שׁוּם עֶרְבוּב, אֲזִי: "בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ ה'", כִּי אִזּוּ אוֹכֵל לְבָרֶךְ וְלֹהֵזְפִיר שֵׁם הַיּוֹ"ה, כִּי אִזּוּ יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְיִהְיֶה ה' אָחַד וְשִׁמוֹ אָחַד. וְיִהְיֶה הַפְּתִיבָה וְהַקְּרִיאָה אַחַת וְנִזְכָּה לְבָרְכוּ בְּמִקְהֵלִים בְּשֵׁם הַיּוֹ"ה בְּרוּךְ הוּא, בְּחִינַת: "בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ ה'" כְּנִ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שְׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה כְּנִ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת נֵר חֲנֻכָּה. כִּי שְׁמֹן הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן קע"ז), בְּחִינַת עֵינַיִם, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב: "וַתִּפְקַחְנָה עֵינַי שְׁנֵיהֶם" (בְּרֵאשִׁית ג'ז'), וּפְרָשׁ רַש"י עַל שֵׁם הַחֲכָמָה נֶאֱמַר. וְעַל יְדֵי עֵינַיִם הַחֲכָמָה זֹכִיךְ לְרֵאוֹת שְׁפָלוּתוֹ. וְעַל יְדֵי זֶה זֹכִיךְ לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כְּנִ"ל. וְזֶהוּ שֶׁשְׁעוֹר נֵר חֲנֻכָּה עַד שֶׁתִּכְלָה רְגֵל מִן הַשּׁוּק (שְׁבֵת כ"א:). רְגֵל זֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה כְּנִ"ל. וְצָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ בְּעֵינַיִם שְׁכָלוֹ עַד שֶׁיִּבְרַר הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת רְגֵל מִן הַשּׁוּק שֶׁהוּא מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים בְּחִינַת כְּפִירוֹת. כִּי עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁמֹן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה, בְּחִינַת שְׁכָל, זֹכֶה לְרֵאוֹת שְׁפָלוּתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה זֹכִיךְ לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כְּנִ"ל:

רסב

עוֹד מְצֵאתִי מִכְּתַב יַד הַחֲבָרִים: דַּע שֵׁישׁ חוֹן, שְׁמִי שֶׁיִּכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה הַחוֹן, הוּא יְכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁאֵלֶת חֵלוֹם וְלִידַע עֲתִידוֹת עַל יְדֵי הַחֲלוֹמוֹת. כִּי בְּכָל הַחֲלוֹמוֹת בּוֹדָאֵי יֵשׁ בָּהֶם עֲתִידוֹת, רַק שֵׁישׁ בָּהֶן כְּמָה פְּסֻלָּת וְתָבֵן כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "כְּשֵׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְבַר בְּלֹא תָבֵן כֶּף אֵי אֶפְשָׁר לְחֵלוֹם וְכוּ'" (בְּרַכּוֹת נה.). וְגַם יֵשׁ חֲלוֹמוֹת בְּרוּרִים, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב: "בְּחֵלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ" (בְּמִדְבָּר י"ב). וּמִי שֵׁישׁ לוֹ זֶה הַחוֹן הַנִּ"ל, חֲלוֹמוֹתָיו צוֹדְקִים בּוֹדָאֵי.

אָלָא שְׂאָפְלוּ כְּשִׁשׁוּמַע חֲלוּם מֵאַחַר שְׂמִסְפָּר לוֹ, אַזִּי נוֹפֵל הַתְּבֹן וְהַפְּסָלוֹת מִן הַחֲלוּם, וְעַל יָדֵי זֶה שׁוּמַע רַק הַחֲלוּם הַמְּבַרֵּר, וְעַל יָדֵי זֶה יָכוֹל לִפְתֹּר הַחֲלוּם וְלִידַע הָעֲתִידוֹת מֵהֶם. וְיוֹסֵף הָיָה לוֹ זֶה הַחֵן, בְּחִינַת: "בֵּן פּוֹרֵת יוֹסֵף בֶּן פּוֹרֵת עָלֵי עֵינִי" (בְּרֵאשִׁית מ"ט-כ"ב) לְשׁוֹן חוֹן כְּמוֹ שְׂפָרֵשׁ רֶשֶׁ"י, עַל יָדֵי זֶה הָיוּ חֲלוּמוֹתָיו צוֹדְקִים. כִּי הִשְׁתַּמֵּשׁ תָּמִיד בְּחֲלוּמוֹת וּפְתָר אוֹתָם, מִחֲמַת שֶׁהָיוּ חֲלוּמוֹתָיו צוֹדְקִים וְנִכְתְּבוּ בַּתּוֹרָה. גַּם עַל יָדֵי זֶה הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּר חֲלוּמוֹת כְּמוֹ שְׂפָתוֹב בַּתּוֹרָה:

רסג

סֵפֶר לִי אֶחָד שֶׁהָיָה מְשִׁיחַ עִמּוֹ ז"ל מֵעֲנִין בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁשְּׂכִיחַ מְאֹד שְׂנַעֲשָׂה קִלְקוּל בֵּינֵיהֶם וּבֵין נְשׁוֹתֵיהֶם וְנִפְרָדִים זֶה מִזֶּה אִיזָה זְמַן, וְלִפְעָמִים נַעֲשָׂה מִזֶּה פְּרוּד לְגַמְרֵי חֵס וְשָׁלוֹם. אָמַר שֶׁזֶה מַעֲשֵׂי בַעַל דְּבָר שְׂמִיחַ אֶת עֲצָמוֹ עַל זֶה מְאֹד לְקִלְקֵל הַשָּׁלוֹם שֶׁל בְּנֵי הַנְּעוּרִים כְּדֵי שִׁיתַּפְּסוּ בְּמַצּוֹדָתוֹ חֵס וְשָׁלוֹם עַל יָדֵי זֶה. כִּי הוּא אוֹרֵב עַל זֶה מְאֹד לְתוֹפְסוֹ בְּנְעוּרֵיהֶם עַל יָדֵי קִלְקוּל הַשָּׁלוֹם בֵּית חֵס וְשָׁלוֹם, שְׂגוּרִם בְּעַרְמוּמֵייתוֹ לְקִלְקֵל הַשָּׁלוֹם שְׂבִינֵיהֶם. וְהָאֵרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת:

רסד

הַזְּהִיר לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ. כִּי אָמַר: הֲלֹא הַנְּשִׂים הֵם סוּבָלִים צַעַר וְיִסוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד מֵאִלְדֵיָהֶם, צַעַר הָעֵבוֹר וְהַלְדָּה וְהַגְּדוּל, כְּאִשֶּׁר יָדוּעַ לְכָל עַצֵּם מְכֹאֹבָם וְצַעֲרָם וְיִסוּרֵיהֶם בְּכַמָּה אוֹפְנִים הַקְּשִׂים וְהַמְּרִים מְאֹד מְאֹד. עַל כֵּן רָאוּי לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וּלְיַקֵּרָם וּלְכַבֵּדָם. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אוֹקִירוּ לְנִשְׂיָכוֹ כִּי הֵיכִי דְתַתְּעֵתְרוּ" (בְּבֵא מְצִיעָא נט.), וְכֵן אָמְרוּ: "דִּינּוּ שְׂמַגְדָּלוֹת אֶת בְּנֵינוּ" וְכוּ' (לְבָמוֹת סג.).

רסה

הזהיר מאד לבלי לאכל בצלים חיים כָּלֵל, אָפְלוּ עִם שֶׁמֶן או שוּמֹן, וְאָפְלוּ
עַל יָדֵי תַעְרוּבוֹת כְּגוֹן עִם בֵּינְיָא וְכִיּוּצָא וְאָפְלוּ בְשֶׁבֶת. וְהִלְעִיג עַל
הָאוֹמְרִים שֶׁבְשֶׁבֶת מְצוּהָ לְאָכֵל דְּבַר הַמִּזִּיק שֶׁהֵם בְּצָלִים חַיִּים, וְאָמַר
שֶׁהֵם מִזִּיקִים מְאֹד לְכֶמֶה דְּבָרִים. וְחָשַׁב אִזּוֹ כֶּמֶה עֲנִינֵי חוֹלָאֵת וּמְכַאוּבוֹת
וְחִלְשׁוֹת שְׁגוּרָמִים אֲדָּ שְׂכַחְתִּים בְּפִרְטִיּוֹת. אֲדָּ הַכָּלֵל, שֶׁהַחֲמִיר מְאֹד
וְהִזְהִיר מְאֹד לְבָלִי לְאָכֵל חַיִּים כָּלֵל, אָפְלוּ עַל יָדֵי תַעְרוּבוֹת וְאָפְלוּ בְשֶׁבֶת.
רַק מִבְּשָׂלִים מִתֵּר לְאָכֵל. וּבִתְחִלָּה שְׂאֵלְנוּ אוֹתוֹ עַל זֶה מִחֲמַת שֶׁשְׂמַעְנוּ
בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם טוֹב ז"ל, שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְבָלִי לְאָכֵל בְּצָלִים חַיִּים, וְאָמַר
שֶׁבּוֹדֵאֵי כּוֹ הוּא. וְהִתְחִיל לְחַשֵּׁב לְכֶמֶה דְּבָרִים הֵם מִזִּיקִים וְכוּ', וְאִזּוֹ שְׂמַעְנוּ
כָּל הַנִּי"ל:

רסו

אָמַר: שֵׁישׁ צְדִיקִים שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בְּתוֹרָה וּבִקְיָאִים בְּסִפְרִים הַרְבֵּה וּבְדַבְרֵי
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וּמִחֲמַת זֶה דִּיקָא אֵינָם יְכוֹלִים לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָה, מִחֲמַת שֶׁהֵם
בְּקִיָּאִים מְאֹד. כִּי כְּשֶׁמִּתְחִיל לומר תּוֹרָה וְרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ אֵיזָה דְּבַר מִבְּלָבֵל
אוֹתָם בְּקִיאוּתָם הַגְּדוֹלָה וּמִתְחִילִים מִיָּד לומר הַקְּדָמוֹת הַרְבֵּה וּדְבָרִים
הַרְבֵּה מֶה שִׁיּוֹדְעִים מִסִּפְרִים, וּמִחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל דְּבָרֵיהֶם וְאֵינָם יְכוֹלִים
לְהוֹצִיא לְאוֹר אֵיזָה חֲדוּשׁ נָאֶה. וְתַפְסֵ אִזּוֹ לְדַגְמָא גְּדוֹל אֶחָד בְּדוֹרוֹ שֶׁלֹּא
הָיָה יְכוֹל לומר תּוֹרָה מִחֲמַת זֶה.
וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה כִּי כְּשֶׁרוֹצֵין לְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁין צְרִיכִין לְצַמְצֵם אֶת מַחוּ
לְבָלִי לְרוֹץ מִיָּד לְבַלְבֵּל דְּעֵתוֹ בְּרַבּוּי הַקְּדָמוֹת שֶׁאֵינָם מְכַרְחִים לְחֲדוּשֵׁין.
וְיַעֲשֶׂה עֲצוּמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְאִזּוֹ יְכוֹל לְהוֹצִיא לְאוֹר לְחַדֵּשׁ חֲדוּשִׁים הַרְבֵּה
בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה כְּסֻדָּר. וְעוֹד דְּבַר מְזִיָּה אֲדָּ אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבַר כְּזֶה בְּכֶתֶב.
וְהַחֲכָם יָבִין מִדְּעֵתוֹ:

רסז

אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָה, מִתֵּר לוֹ לְחַדֵּשׁ וּלְדַרֵּשׁ כָּל מֶה שֶׁיִּרְצֶה וְכָל
מֶה שֶׁיִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ בְּשִׁכְלוֹ, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יוֹצִיא אֵיזָה דִּין חֲדָשׁ עַל פִּי דְרוּשֵׁין

שְׁדוֹרֵשׁ בְּדָרֶךְ דְּרוֹשׁ וְסוֹד. וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו הִיָּה, שְׁאַפְלוּ בְּכּוֹנּוֹת הָאָרֶיז״ל
וְדַרְכֵי הַקְּבָלָה, מִתֵּר לְחֵדֶשׁ בָּהֶם פְּאֶשֶׁר יִשְׁיֵג שְׁכָלוֹ, וּבְלִבְד שְׁלֵא יוֹצִיא
מָהֶם שׁוֹם דִּין חֵס וְשְׁלוֹם:

רסח

״אֵיכָה נִחְרַב הָאוֹלָם״ וְכוּ׳. ״עַד אֵן יִצְעַק בְּשָׁבִי״ וְכוּ׳. ״בֶּן אֶמְתָּד״ וְכוּ׳
(תְּקוּן חֲצוֹת). וְרַמְזוּ עָלַי כַּמָּה אֲנִי צָרִיד לְצַעַק זֹאת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַפְסֵם
לְדַגְמָא אֵידָּהֶם מְעוֹרְרִים הַלֵּב וְאָמַר אוֹתָם בְּנִגּוֹן חֲצוֹת בְּקוֹל נְעִים עֲמַק
מְאֹד. גַּם מִהֲחֵרוֹז ״דּוֹדֵי יָרֵד לְגַנּוּ״ סִפֵּר וְשִׁבְחוּ מְאֹד. כִּי הוּא מְדַבֵּר מוֹפּוֹחַ
שֶׁל כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְעוֹרֵר הַלֵּב מְאֹד:

רסט

לְעַנְנֵן הַבְּלִבּוֹלִים שְׁמַבְלִבְלִים אֶת הָאָדָם בְּעִבּוֹדָתוֹ, שְׁלַפְעָמִים נִדְמָה שְׁכָדָּה
הוּא צָרִיד לְעִשׂוֹת וּלְהִתְנַהֵג, וְאַחַר כֵּן נִדְמָה לוֹ שְׁלֵא כֵן הִיָּה צָרִיד לְהִתְנַהֵג
רַק בְּדָרֶךְ אַחַר וְכוּ׳, וְלַפְעָמִים יֵשׁ לְהָאָדָם בְּלִבּוֹלִים גְּדוֹלִים מְזֵה. עֲנָה
וְאָמַר: מַה צָרִיכִין לְהִתְבַּלְבֵּל, אֵידָּהֶם שְׁעוֹשִׂין – עוֹשִׂין, וּבְלִבְד שְׁלֵא לְעִשׂוֹת
רַע חֵס וְשְׁלוֹם. (״וּוִיא מְעוֹן טִיט טִיט מְעוֹן. אֲבִיא מְעֻטִיט נִיט קִיין שְׁלַעֲכָץ
חֵס וְשְׁלוֹם״):

ער

אָמַר: ״בְּהוֹדוֹ״ שְׁאוֹמְרִים בְּעָרֵב שִׁבְתָּ בְּמִנְחָה (תְּהִלִּים ק״ז), יְכוּלִין לְשַׁבֵּר
לְבוֹ מְאֹד וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׁיחָתוֹ שָׁם. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מְעַנְנֵן צְרוֹת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד,
וּמְעַנְנֵן צְעָקָה עַל כָּל דְּבָר, וְהוּא מוֹבֵן לְכָל.
כְּשִׁאוֹמְרִים: ״וְכִלְהוֹן מִתְעַטְרִין בְּנִשְׁמָתֵינוּ חֲדָתֵינוּ״ (זֶהר תְּרוּמָה קֵלָה:),

ראוי להתעורר מאד בשמחה גדולה והתלהבות גדול.
"ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליתנו" (נשמת כל חי) ראוי לומר
בכונה גדולה. כי חס ושלום וכי, אותנו הצלתנו:

רעא

אמר: הלא החננוני דרכו להקיף בהקפה, שיתנו לו לאחר זמן. ומדוע לא
יאמר האדם איזה קפיטליך תהלים או ללמד או לעשות שאר מצוות,
ויהיה מנח ומוכן אצלו לעת הצורך? כי יהיה זמן שיצטרך לזה, שיגבה
שכרו ופעלתו. לא יהא שנותן החננוני סחורה בהקפה וכי! ולא שמעתי
שיחה זו בעצמי מפיו הקדוש רק מפי אחר. וכפי הנראה שהיה בזה שיחה
נאה ולא זכיתי לשומעה:

ערב

איש אחד מהקלי עולם נכנס אצלו בעיר אחת, והתפאר לפניו על אשר
הוא מלמד מאד בלשונות העכו"ם, כי היה עתה בבתי ערפאות שלהם,
ולא ידעו הסופרים שלהם תבה אחת לקרותה היטב והוא פרשה להם.
והיה לזה האיש הנ"ל גדלות גדול מאד, על שהוא מלמד כל כך בלשונותם.
ואחר כך יצא האיש הנ"ל, והיה רבנו ז"ל מתלוצץ ממנו על שיש לו גדלות
כל כך משטותים כאלה על שהוא מלמד בלשונותם. וישב שם איש אחד
מאנשיו שהיה למדן מפלג וירא ה', וענה ואמר לרבנו ז"ל: אפשר טוב
יותר מה שיש לו גדלות מדברי שטות ממי שיש לו גדלות חס ושלום
מדברי תורה. ושתק רבנו ז"ל איזה שעה קלה. ואחר כך ענה ואמר:
אדרבא נהפך הוא, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל לענין ר' עקיבא שנתפס
בתפיסה שאמר לו פפוס: "אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה,
ואוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים" (ברכות סא:). כי ענש הגדלות
הוא תפיסה. וכמו שמבאר בהתורה "חותם בתוך חותם" בלקויטי מוהר"ן
חלק ראשון סימן כ"ב. ועין בלקויטי תנינא (סימן ס') בהתורה המתחלת
"כשיש מלחמות וכי, כי שם מובא מענין התפיסה של רבי עקיבא עין
שם. נמצא שהגדלות שעונשו תפיסה כשהוא על דברי תורה, טוב יותר

רעג

אמר: טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם איזה נגון. כי נגון הוא דבר גדול וגבוה מאד מאד, ויש לו כח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להשם יתברך. ואפלו מי שאינו יכול לנגן, אף על פי כן בביתו בינו לבין עצמו יוכל להחיות את עצמו באיזה נגון כפי שיוכל לזמר אותו, כי מעלת הנגון אין לשער. וכבר מבאר בדברי רבנו ז"ל כמה תורות גבוהות מענין נגון. ועין בסוף המעשה של השבעה בעטלירש שם מרמו קצת מעלת הנגון. כי מבאר שם שעקר רפואת הבת מלכה שנפלה חלשות הוא על ידי נגון, הינו על ידי עשרה מיני נגינה כמו שמבאר שם עין שם (מעשה י"ג). והבן מאד עד היכן הדברים מגיעים. כי גם הנשמה הקדושה של כל אחד ואחד מישראל הוא נקראת בת מלך כידוע, והיא מנחת במקום שמנחת אצל כל אחד ואחד, עיפה ויגעה וחלושה בעוונותיו שהם עשרה מיני חצים, שזרק וירה בה המלך שתפסה כמו שכתוב שם. וצריכין צדיק בעל כח גדול שיוכל לכנס לתוך כל המקומות שנפלה לשם ולהוציא ממנה כל העשרה מיני חצים, ולידע על כל העשרה מיני דפיקין כדי שידע איך צריכין לרפאותה. ולנגן כל העשרה מיני נגינה, כי עקר רפואתה על ידי נגון ושמחה. והבן שם עוד דבר מתוך דבר. והעקר להוציא משם עצות טובות לשוב להשם יתברך באמת, כי "לא המדרש הוא העקר אלא המעשה" (אבות א):

רעד

טוב מאד להאדם שיהיה לו חדר מיחד לו לבדו לעסק שם בעבודת ה', בתורה ובתפלה, ובפרט התבודדות ושיחה בינו לבין קונו שלזה צריכין בודאי חדר מיחד:

ערה

וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שְׁאֶפְלוּ הַיְשִׁיבָה בְּעֶצְמָהּ שְׂיוֹשְׁבֵין בְּחֶדֶר מֵיחָד לְבָדוּ גַם זֶה טוֹב מְאֹד. וְאָף עַל פִּי כֹן אֶפְלוּ אִם אֵין זֹכִין שְׂיִהְיָה לוֹ חֶדֶר מֵיחָד, אָף עַל פִּי כֹן יְכוּלִין לְהִתְבּוֹדֵד וּלְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁתַּחַת הַטְּלִית הוּא גַם כֹּן חֶדֶר מֵיחָד. כִּי כְּשֶׁמְשַׁלְּשִׁין הַטְּלִית עַל עֵינָיו יְכוּלִין לְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ מֵה שְׂרוּצִין. גַּם יְכוּלִין לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׁ שְׂיַחַתוֹ כְּשֶׁשׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּמְכַסֶּה עֲצָמוֹ בְּהַסְדִּין, כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר שְׁכָךְ נִהַג דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (לְעֵיל סִימָן ס"ח), שְׂזָהוּ בַּחֲנִינֵת: "אֲשַׁחֶה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי" וְכוּ' (תְּהִלִּים ו'). גַּם יְכוּלִין לִישֵׁב עַל הַסֵּפֶר וּיְסַבְרוּ אַחֲרָיו שֶׁהוּא לוֹמֵד, וְהוּא יְכוּל אֲז לְדַבֵּר בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ. וְעוֹד יֵשׁ לָזֶה כְּפֹה תַּחְבוּלוֹת לְמִי שְׁחָפֵץ בְּאַמֶּת לְנַהֵג הַנְּהִיגָה זֶה שֶׁל הַתְּבוּדוֹת הָעוֹלָה עַל הַכֹּל, שֶׁהוּא יְסוֹד וְשֵׁרֵשׁ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהָרָה וְהַתְּשׁוּבָה וְכוּ' כְּמַבְאָר כְּבָר כְּפֹה פְּעָמִים. אֲבָל טוֹב יוֹתֵר לְהִשְׁתַּדֵּל שְׂיִהְיָה לוֹ חֶדֶר מֵיחָד:

רעו

סָפְרוּ לִי שְׁפַעַם אֶחָד הָיָה מְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁיו. וְהָיָה מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אוֹתָם הַרְבֵּה בְּדַבְרֵים עַל שְׁעֵדִין אֵינָם עוֹבְדִים הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּרָצוֹנוֹ, כְּדַרְכּוֹ הַטוֹב תְּמִיד לְדַבֵּר רַק מְזָה. אַחֵר כָּךְ אַחֵר שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתָם הַרְבֵּה, אַחֵר כָּךְ נִתְרַצָּה לָהֶם קֶצֶת. וְהִתְחִיל לְקַרְבֵּם וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם רַכּוֹת. וְאָמַר: מָה אֲנִי רוֹצֶה מֵהֶם הֲלֹא אָף עַל פִּי כֹן הֵם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עַל לִבָּם וְכוּ'. אַחֵר כָּךְ עָנָה וְאָמַר: בּוֹדְאֵי אַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים, אֵךְ אֱלוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ קָטָן כְּמוֹ אֲנָכִי, בּוֹדְאֵי הָיָה דִּי הָעֵבוּדָה שְׁלָכְס, אֲבָל בְּאַמֶּת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַל כֵּן בּוֹדְאֵי צָרִיכִין לְחַזֵּק בְּכָל פֶּעַם בְּרָצוֹן חֲזֵק לְעַבְדוֹ כְּרָאוּי לְעַבֵּד אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר לְגִדְלָתוֹ אֵין חֶקֶר. וְהָרִים אֲז אֶת עֲצָמוֹ וְהִגְבִּיחַ יָדָיו לְמַעְלָה, וְאָמַר: אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ גְּדוֹל כָּל כָּךְ וְכוּ' כְּפִי"ל. וְנִשְׂא יָדָיו לְמַעְלָה בְּתַנוּעָה נִפְלְאָה לְרַמֵּז עַל הַפְּלִגַּת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרֵךְ:

רעו

פעם אחת אמר שמעולם לא שתה אפלו מיס קדם התפלה, והקפיד מאד על אלו השותין קאווע וכיוצא בזה קדם התפלה:

רעח

אמר שנמצאים כמה מאמרים בזהר הקדוש שגלה רבי שמעון בר יוחאי לתלמידיו אחר הסתלקותו. וזה ענין "ובחבורא קדמאה" שכתוב בזהר הקדוש בפרשת פינחס (ג' ריט:) ובשאר מקומות. כי העולם אינם מבינים מהו ענין "חבורא קדמאה", אך האמת שהוא גלה להם כמה תורות אחר פטירתו. ומה שגלה להם קדם קרא חבורא קדמאה. ובזה מישב היטב מה שנמצאים בספרי הזהר הקדוש ובתקונים פרוש על מיתרות האמוראים שהיו אחר רבי שמעון בר יוחאי זמן מרבה. אך האמת אלו המאמרים גלה רבי שמעון בר יוחאי אחר פטירתו ואז כבר היו אלו האמוראים בעולם. אחר כך מצאתי ענין זה באיזה ספר:

רעט

פעם אחת אמר לי בזה הלשון: ("און אז סע איז שוין גאר שלעכט. איז מן זיך גאר מבטלי") (וכשכבר רע מאד אזי מתבטלים לגמרי). ושאלתי אותו: איך מבטלין עצמו? השיב ("מע פאר מאכט דאס מויל און דיא אויגין איז בטולי") (סוגרין הפה והעינים והרי זה בטול). מזה מובן עצה שפשהבעל דבר מתגבר מאד מאד על האדם ומבלבל דעתו מאד בכמה מיני הרהורים רעים ובלבולים הרבה שקשה לו מאד לנצחם, אזי יבטל האדם עצמו לגמרי. כי כל האדם יכול לבטל עצמו לגמרי לפעמים. דהינו לסתם פיו ועיניו ולסלק דעתו לגמרי כאלו אין לו שום דעת ומחשבה כלל. רק יבטל עצמו להשם יתברך לגמרי:

רפ

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר לְעַנְּנִי מִה שֶׁהַצְּדִיקִים הֵם נָעִים וְנָדִים בְּדַרְךְךָ. אָמַר, שֵׁשׁ נְשָׁמוֹת נִדְחוֹת שְׁאִינָם יְכוּלִים לְהַתְעַלּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי מִה שֶׁהַצְּדִיק נָע וְנָד. וַיֵּשׁ צְדִיק שְׁאִינוֹ רוֹצֵה לְהִיּוֹת נָע וְנָד, אָבָל אִף עַל פִּיכֹן הוּא נָע וְנָד בְּבֵיתוֹ. הֵינּוּ מִה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אָנָּה וְהֵנָּה בְּבֵיתוֹ זֶהוּ גַם כֹּן בְּחִינַת נָע וְנָד:

רפא

הִיָּה מְזַהֵר אוֹתָנוּ מְאֹד שֶׁיִּשְׁמַר הָאָדָם אֶת מְמוֹנוֹ בְּשִׁמְרָה גְדוֹלָה וּמַעֲלָה מְאֹד, וְהִיָּה מְקַפֵּיד מְאֹד עַל זֶה. וְהִיָּה מְתַלּוֹצֵץ וּמְקַפֵּיד עַל אֱלוֹ הָאֲנָשִׁים הַמְתַּעַצְלִים שְׁקוֹרִין (בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹ "שְׁלִים מְזַלְנִיק"). כִּי כַּמָּה זְמַנִּים וְעַתִּים בְּטַל עֲצָמוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְטָרַח וַיִּגַע בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּשִׁבִיל לְהַרְוִיחַ מְמוֹן כְּדֵי לְפָרְנֵס בֵּיתוֹ, וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַמְמוֹן הוּא נַעֲשֶׂה "חֶסֶד" וְאִינוֹ מְשַׁגֵּיחַ עָלָיו כָּלֵל. כִּי מְמוֹן כָּשֶׁר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי צָרִיךְ שִׁמְרָה כְּמוֹ עֵין שְׁבָרָאשׁ. וּבְכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמְּן שְׁאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו נֶאֱבַד אֲצִלוֹ אִיזָה סֵךְ מְמוֹן בְּדַרְךְךָ וְהָיוּ בָּאִים בְּקַבְלָנָא לְפָנָיו, הִיָּה מְבַזֶּהוּ מוֹכִיחַ אוֹתוֹ מְאֹד עַל זֶה עַל שֶׁלֹּא נִזְדַּהַר בְּשִׁמְרָתוֹ יָפָה (עֵין חַיִּי מוֹהַר"ן תַּקמ"ז הַדְּבִיר "וּבְכָל עֵת" וְכוּ' שִׁדָּ לְשָׁם):

רפב

אָמַר לְאָחָד: כְּשֶׁנִּפְרָדִין חֶסֶד וְשְׁלוֹם מִהַצְּדִיקִים כְּאֱלוֹ עוֹבְדִין עֲבוּדָה זָרָה. כִּי אֵיתָא בְּזֶהר הַקְּדוֹשׁ שֶׁהַצְּדִיק הוּא קוֹצֵא דְאוֹת ד' (תַּקוּנֵי זֶהר נה:). וְכְשֶׁנִּפְרָדִין מִמֶּנּוּ חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֲזִי מִפְרִידִין קוֹצֵא דְאוֹת ד' דְּאָחָד (דְּבָרִים ו') וְנַעֲשֶׂה חֶסֶד וְשְׁלוֹם אַחַר (שְׁמוֹת ל"ד) שֶׁהוּא אֵל אַחַר כְּפִירוֹת. כִּי עַקֵּר אֲמוּנַת הַיַּחֲוֹד הוּא עַל יְדֵי הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם קוֹצֵא דְאוֹת ד' דְּאָחָד וְכַנ"ל. וְכֹן מְבָאָר עַנְּנִי זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁעַקֵּר הָאֲמוּנָה תוֹלָה בַּהֲתַקְרָבוֹת לַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן תּוֹרָה י' אוֹת ה'):

רפג

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׁאָמַר לְעֵנָן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שְׁעַל פִּי הָרַב מְבַלְבֵּל אוֹתָם בְּתַפְלָתָם מִחֲמַת שְׁלֹא זָכוּ לְהִתְקַדֵּשׁ כְּרֵאוּי בְּקִדְשֵׁי הַזִּוּוּג. וְעַל כֵּן כְּשֶׁעוֹמְדִין אַחַר כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל קָשָׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל. וְהוּא ז"ל הִזְהִיר עַל זֶה כַּמָּה פְּעָמִים לְבָלִי לִפְלֵ בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כָּלֵל. וְכֵּן דְּהִיָּה הָנֹה, וּבְשַׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיכִין לְשַׁכַּח הַכֹּל לְגַמְרֵי וּלְהִתְגַּבֵּר לְהִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה כְּרֵאוּי תְּמִיד אִידָּ שֶׁהוּא. וְאָמַר שְׁעַל זֶה הִצְטַעַר אַבָּא בְּנֵימִין "עַל תְּפִלָּתוֹ שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לְמִטָּתוֹ" (בְּרַכּוֹת ה:). "מִטָּה" הוּא לְשׁוֹן זִוּוּג (כְּתִיבּוֹת י:). וְזֶהוּ: "עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לְמִטָּתִי" שְׁאוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אַחַר כָּךְ בְּסִמּוּד מִיָּד וְלֹא יְבַלְבֵּל הָעֵנָן הִזֶּה אֶת תְּפִלָּתִי כָּלֵל (וְעַיִן לְעִיל סִימָן כ"ו):

רפד

אָמַר לְעֵנָן בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַכְּשָׁרִים הַמְּתַפְּלָלִים בְּכּוֹנָה וּבְהִתְלַהֲבוֹת. וַיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם הַמְּבַלְבְּלִים אוֹתָם וְעוֹשִׂים לָהֶם יְסוּרִים (לְעִיל קי"ט). וְכִשְׁאֵלוּ הַמְּתַפְּלָלִים מִתְּחִילִים לְהַקְפִּיד וּלְהִתְקוּטֵט עִמָּהֶם, עִם אֱלוֹ הַמְּצַעְרִים אוֹתָם וּמְבַלְבְּלִים אוֹתָם, אָזִי אוֹמְרִים הַמְּבַלְבְּלִים: אִם אַתֶּם מִתְּפַלְּלִים בְּכּוֹנָה גְּדוּלָּה בְּאֵמֶת לְאֵמֶת, וְאַתֶּם טְרוּדִים וְקִשּׁוּרִים בְּתַפְלָתְכֶם בְּכּוֹנָה בְּאֵמֶת, מִדּוּעַ אַתֶּם שׁוֹמְעִים הַבְּלָבוּלִים? כִּי מִחֲמַת גְּדָל כּוֹנֵת הַתְּפִלָּה רָאוּי לָכֶם לְבָלִי לְשִׁמְעַ שׁוֹם בְּלָבוּל כָּלֵל. אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהַבְּלָבוּלִים אֵינּוּ כֵּן. כִּי בְּאֵמֶת אֶפְלוּ צָדִיק גְּדוּל אֵמֶתִי, מְגִדוּלִי הַמְּפָרְסְמִים בְּאֵמֶת, הַמְּתַפְּלָלִים בְּכַח וּבְדַבְּקוֹת גְּדוּל, אִף עַל פִּי כֵּן אִם יְבוֹא אָדָם וַיִּשְׁחַק מִמֶּנּוּ וַיְבַלְבֵּל אוֹתוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא דְּבוּק מְאֹד בְּתַפְלָתוֹ בְּהִתְלַהֲבוֹת גְּדוּל בְּאֵמֶת, אִף עַל פִּי כֵּן יְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד וַיְהִיָּה לוֹ צַעַר וּבְלָבוּל גְּדוּל מִזֶּה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְתַפְּלֵל

בְּכּוֹנָה בְּאֵמֶת. שְׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁלְּפַעְעָמִים נוֹתְנִין לְאֶחָד עֲשִׁירוֹת גְּדוּל. וְכֹל הָעוֹלָם מִתְּקַנָּאִין בּוֹ וְרוֹדְפִין אַחַר הַמָּמוֹן וְהַעֲשִׁירוֹת וּמְבַלְבֵּלִים יָמִים וְשָׁנִים עַל זֶה, וְהַכֹּל מִחֲמַת קִנְיָה וְהַסְתַּכְלוּת שֶׁמְסַתְּכָלִין עַל זֶה שֶׁנִּתְעַשֵּׂר כָּל כָּךְ. וְאַחַר כָּךְ אֵין עוֹלָה בְּיָדָם כָּלוּם. וְכֹל זֶה מַעֲשֵׂה הַבַּעַל דְּבָר שֶׁהִשְׁתַּדַּל בְּזֶה לְהַזְמִין עֲשִׁירוֹת גְּדוּל לְאֶחָד כְּדֵי שֶׁהַרְבֵּה הַרְבֵּה יְבִלוּ יְמֵיהֶם וְשִׁנוּתֵיהֶם חֵס וְשָׁלוֹם עַל יְדֵי זֶה כְּנִי"ל. רַחֲמָנָא לְצַלְן מֵהַאי דַּעְתָּא שֶׁבְּשִׁתָּא:

רפה

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ פַּעַם אֶחָד שֶׁדָּבַר מִהַפְלָגַת גְּדֻלוֹת סוּדוֹת נוֹרָאוֹת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוֹשָׁה. אָמַר: הֲלֹא כָּל סֵפֶר תִּקְוֹנִים הוּא עַל תִּבְת "בְּרֵאשִׁית" לְבַד. וְעַל סֵפֶר הַתְּקוּנִים לְבַד לֹא יִסְפִּיקוּ אֲלֵפִים סְפָרִים לְבָאֵר עֵצָם רְבוּי הַסּוּדוֹת שֵׁישׁ שָׁם, אֲשֶׁר לֹא יִכִּילֻם רַעִיוֹן, כִּידוּעַ לְכָל גְּדֻלַּת קִדְשֵׁי הַתְּקוּנִים וְעִמְקוֹת סוּדוֹתָיו עַד אֵין סוּף וְאֵין תְּכֵלֶת וְכוּ'. וּבִפְרָט כְּפִי שֶׁיִּדַע הוּא ז"ל עַד הֵיכָן מְגִיעִים סוּדוֹת דְּבָרֵי הַתְּקוּנִים הַקְדוֹשׁ, אֲשֶׁר כָּל עוֹרוֹת אֵילֵי נְבִיּוֹת לֹא יִסְפִּיקוּ לְבָאֵר סוּדוֹתָיו וְרַמְיזוֹתָיו וְכוּ'. וְכָל סֵפֶר הַתְּקוּנִים עִם כָּל מָה שֶׁנִּכְלָל בּוֹ כַּנִּ"ל, הַכֹּל הוּא רַק הוּא פְּרוּשׁ עַל תִּבְת "בְּרֵאשִׁית" לְבַד, וְכֵן עַל תִּבְת "בְּרֵא" יִכּוּלִין גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת סֵפֶר תִּקְוֹנִים עִם רְבוּי סוּדוֹת וְכוּ' כַּנִּ"ל. וּמִזֶּה יִכּוּלִין לְהִבִּין וּלְשַׁעַר קִצַּת גְּבֹהוֹת עִמְקוֹת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוֹשָׁה, כִּי כֵן עַל כָּל תִּבְתָּה וְתִבְתָּה שֶׁל הַתּוֹרָה יֵשׁ סוּדוֹת רַבּוֹת כְּמוֹ אֵלוֹ הַסּוּדוֹת הַכְּלוּלִים בְּסֵפֶר הַתְּקוּנִים שֶׁהוּא עַל תִּבְת "בְּרֵאשִׁית" לְבַד. וְעַתָּה כְּלִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְדוֹשָׁה שֵׁישׁ בָּהּ הִרְבֵּה תִבּוֹת כְּאֵלוֹ, מָה גְּדוּלוֹ סוּדוֹתֶיהָ. אֲשֶׁר אֵי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר וּלְדַבֵּר מִזֶּה כָּלֵל:

רפו

פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזֶה הַלְשׁוֹן: ("דִּי שְׁמוּסֵט זִידָּה יָא מִיט מְעַנְטֵשׁיִן. קַעֲרֵסְטוּ זִיִּיא צוּ פֶּרַעְגֵן וּוּאֵסִי") [אַתָּה הֲלֹא מְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים, יֵשׁ לָךְ לְשֵׂאוֹל אוֹתָם - מָה?]. וְאָמַר תִּבְתָּה זֹאת "וּוּאֵסִי" בְּהַמְשָׁכָה וּבִקְוֹל גְּדוּל מַעֲמָק הַלֵּב. כְּלוּמַר שֶׁרְאוּי לְשֵׂאל לְבִנֵי אָדָם שֶׁאֵין חוֹשְׁבִין עַל אַחֲרֵיתָם - "מָה?". כְּלוּמַר, לְאַחַר כָּל הַסְּכָסוּכִים וְהַבְּלִבוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת וְהַטְּעָנוֹת וְאַמְתְּלָאוֹת שֶׁל שְׁטוּת וְהִבָּל שֵׁישׁ לְרַב בְּנֵי אָדָם תִּרְוִצִים שֶׁל שֶׁקֶר עַל שֶׁרְחוּקִים מִהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, אֵף עַל פִּי כֵן סוּף כָּל סוּף מָה יִהְיֶה מִמֶּךָ. וּמָה תַעֲשֶׂה בְּאַחֲרֵיתָךְ וּמָה תִשָּׁיב שׁוֹלְחָךְ דְּבָר, וּמָה אַתָּה חוֹשֵׁב. וְכִי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה גַר בְּאַרְצָה זֹאת, וְכָל יְמֵי שְׁנוֹתֶינּוּ הֵבֵל וְרִיק, כְּצֵל עוֹבֵר וְכַעֲנָן כֶּלֶה וְכוּ'!! וְכָל זֶה אָדָם יוֹדֵעַ הֵיטֵב, וְאִם כֵּן מָה אַתָּה חוֹשֵׁב?! שִׁים לְבָךְ לְדְבָרִים הָאֵלֶּה הֵיטֵב, וְהַכְּנִיסֵם הֵיטֵב בְּעַמְּקַת לְבָךְ, וְאַל תִּשְׁלִיכֵם אַחֲרֵי גֹדֶף. "הַפֶּז בְּהֵם וְהַפֶּז בְּהֵם" (אֲבוֹת ה') לְמַעַן תִּהְיֶה לָךְ "נִפְשָׁךְ לְשָׁלָל" (וְרַמְיָה ל"ט):

רפז

אמר: מה יש להאדם לעשות בזה העולם, אין צריך כי אם להתפלל וללמוד ולהתפלל. ("מע באדארף מער ניט נאר דאווינין און לערנין און דאווינין"). עוד שמעתי כמה דברים ושכחתי:

רפח

שמעתי שפעם אחת אמר לאיש אחד בזה הלשון: "שוב יום אחד לפני מיתתך" (אבות ב'). ודחק ומשך תבת יום אחד. וכונתו היה לענין מה שמפיל את האדם מה שקדם לו ומה שלאחריו. דהינו מה שרואה שלפעמים מתעורר קצת להשם יתברך, אבל קדם ואחר כך היה מה שהיה, כפי מה שעובר על כל אחד לפי בחינתו. ומחמת זה נופלים רבים מעבודתם כידוע. ועל זה אמר רבנו ז"ל להאיש הנ"ל, וגער עליו ואמר לו שוב יום אחד לפני מיתתך. כלומר שאפלו אם לא תזכה כל ימי חייך קדם שתמות כי אם לשוב להשם יתברך יום אחד בלבד, גם זה טוב מאד ויקר מכל הון. כי מה יתרון לאדם מכל עמלו, ולא ישאר לו מכל יגיעתו כל ימי חיו כי אם זה היום ששב לה'. וזהו: "שוב יום אחד לפני מיתתך" כנ"ל והבן (ועין שבחי הר"ן סי' י"ד):

רפט

אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון, ואיננו נושא ונותן יותר מכפי ממונו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבדו, ואינו לונה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקיים: "ובכל מאדך" (דברים ו'). גם אמר לאחד שפשוטו חמש לצדקה מממונו הוא מקיים "ובכל מאדך":

רצ

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ, שֶׁהַצְדִּיק הַגָּדוֹל בְּהַדְּבוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר נִכְלָלִין בּוֹ כָּל הַדְּבוּרִים הַצְּרִיכִין אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל" (דְּבָרִים א'). שֶׁהַדְּבוּרִים שֶׁדָּבַר מֹשֶׁה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ דְּבָרִים אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֵצֵא בּוֹ מֵה שֶׁצָּרִיךְ כִּנ"ל:

רצא

מֵצֵאתִי בְּסֵפֶר "לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן" הַנִּכְתָּב עֲנִין אֶחָד שֶׁלֹּא נִדְפַס עַדִּין. וְזֶהוּ: דַּע שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר נִתְחַדָּשִׁין בּוֹ חֲלָאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לְצֻלָּן בְּבַחֲיִנַת: "יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב" (קִהְלֵת א'). הֵינּוּ מַחֲמַת שֶׁבְּכָל דּוֹר שָׂבֵא מֵאַחֵר נִתּוֹסֵף הַדַּעַת שֶׁל הַפִּילוֹסוֹפִיָּא, כִּי בְּכָל דּוֹר בָּאִים עַל חֲכָמוֹת חֲדָשׁוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה יוֹסִיף דַּעַת - מְכָאוֹב, שֶׁנִּתְחַדָּשׁוּ חוֹלָאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. הִי יִצִּילֵנו:

רצב

סָפְרוּ לִי שִׁיחַתּוֹ הַקְּדוּשָׁה. שֶׁחֲסִיד אֶחָד בָּא לְפָנָיו שֶׁהָיָה חָשׁוֹב קִצָּת, וְכָבֵר הָיָה בָּא בְּיָמִים קִצָּת, וְהָיָה לוֹ יְדִיעָה בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל, וְרָצָה לְהִתְקַרֵּב לְרַבְּנּוֹ ז"ל. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם רַבְּנּוֹ ז"ל, כְּדָרְךְ הַחֲסִידִים הַחֲשׁוּבִים. וְאָמַר לְרַבְּנּוֹ ז"ל: יוֹרְנּוֹ רַבְּנּוֹ דָּרְךְ לְעַבּוּדַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ. עָנָה וְאָמַר רַבְּנּוֹ ז"ל בְּלָשׁוֹן תְּמִינָה: "לְדַעַת בְּאֶרֶץ דְּרָכְךָ" (תְּהִלִּים ס"ז) הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא עַדִּין מְשֻׁקַּע בְּאֶרְצוֹת גְּמוּר הוּא רוֹצֵה לְדַעַת דָּרְךְ לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ? וְכִפִּי הַמּוֹבֵן מִהַסְּפּוֹר שֶׁקִּפְּדַתּוֹ הָיָה מֵה שֶׁמְדַבֵּר עִמּוֹ בְּלָשׁוֹן גְּדֻלוֹת, שֶׁרוֹצֵה לִידַע דָּרְךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּאֵלּוֹ לֹא חֲסָר לוֹ כִּי אִם לִידַע דְּרָכִים, כִּי רַבְּנּוֹ ז"ל רָצָה

רצג

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ מֵאִישׁ אֶחָד, שְׂדֵבֶר עָמוֹ, וְהִזְהִירוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹנֶנָה. וְאָמַר לוֹ : שְׁכֻמוּ שֶׁהַקּוֹל מֵעוֹרֵר הַכֹּנֶנָה, כֵּן לְהַפִּיץ הַכֹּנֶנָה מֵעוֹרֵר הַקּוֹל. שְׁכַשְׁמַתְפַּלֵּל בְּכֹנֶנָה וְנִזְקֵק לְהַכְנִיס כָּל לְבוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה, אֲזִי מִמִּילָא יִתְעוֹרֵר קוֹלוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל כְּרֵאוֹי. וְכֵן נִרְאֶה בְּחוּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים :

רצד

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ שְׁבִימֵי אֱלוֹל שְׁנוֹהֲגִין יִשְׂרָאֵל לומר תְּקוּנִים וּתְפִלוֹת וּבְקִשׁוֹת אַחַר הַתְּפִלָּה וְכוּ', וּמִתְאַחֲרִין יוֹתֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמַר, שְׁמַהֲנַגּוּן שֶׁל הַתְּקוּנִים וְיִמָּה שֶׁהֵלֵב כּוֹאֵב וְחָלַשׁ מִחֲמַת שְׁמִתְאַחֲרִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, מְכַל זֶה נַעֲשֶׂין דְּבָרִים גְּבוּהִים וְגִדּוּלִים לְמַעַלָּה (כְּפוּל לְעִיל סִימָן :

רצה

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ לְעַנְיָן הַתְּחִזְקוֹת בְּתְפִלָּה. שְׁאֶפְלוּ אִם הָאָדָם כָּמוֹ שֶׁהוּא, אֶף עַל פִּי כֵן יִחַזַק וַיֵּאֱמַץ אֶת לְבָבוֹ לְהִתְפַּלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר, שְׁיִחַשְׁבֵּב בְּלְבוֹ : הֲלֹא אִם אֲנִי רְחוּק בְּעֵינֵי מַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ כָּל כָּךְ מִחֲמַת רְבוּי עוֹנוֹתַי, אִם כֵּן אֲדַרְבָּא עֲקָר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי דִיקָא. כִּי הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל : "כָּל תְּפִלָּה שְׁאִין בָּהּ מִתְפַּלֵּת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָה תְּפִלָּה" (כְּרִיתוֹת ו :), וַיִּלְפִּינָן מִקְטָרֶת שֶׁהָיָה בָּהֶם חֲלָבָנָה. וְאִם כֵּן אִם אֲנִי בְּעֵינֵי כְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל חֵס וְשָׁלוֹם, אִם כֵּן אֲדַרְבָּא כָּל שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי דִיקָא וְכַנ"ל. וּבּוֹדָאֵי אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּלְבַטַח בְּחִסְדֵי

ה' שִׁישְׁמַע וַיִּקְבַּל גַּם אֶת תְּפִלָּתִי. כִּי אֲדַרְבָּא דִּיקָא עַל יְדֵי עֵקֶר שְׁלֵמוֹת
הַתְּפִלָּה. כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַקְטִיר קְטֹרֶת בְּלֹא חֲלִבָּנָה. נִמְצָא שְׁגָם חֲלִבָּנָה הִיא
שְׁלֵמוֹת הַקְטֹרֶת. וְכֵמוֹ כֵּן הוּא לְעֲנֹן תְּפִלָּה וְכַנִּ"ל, שֶׁבְּלֹא תְּפִלָּתִי הַגְּרוּעַ
הַמְצַטְרֵף לַתְּפִלָּת יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה שְׁלֵמוֹת לְהַתְּפִלָּה כְּמוֹ קְטֹרֶת בְּלֹא
חֲלִבָּנָה וְכַנִּ"ל:

רצו

בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה צְרִיכִין לְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ לְהַצְדִּיקִים שֶׁבְּדוֹר כְּמוֹבָא בְּסִימָן ב' וּבְסִימָן ט' בְּלִקְוֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק א' וּבְשָׁאֵר מְקוֹמוֹת. עַל כֵּן הַזְּהִיר לְאַנְשֵׁינוּ
שִׂיאֲמָרוֹ קֹדֶם הַתְּפִלָּה הַרִינֵי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי לְכָל הַצְדִּיקִים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ:

רצז

דְּבַר עֲמֵנוּ כְּמָה פְּעָמִים שְׁרָצוֹנוּ חֲזָק מְאֹד שֶׁנִּלְדָּה עִם הַתּוֹרוֹת שְׁגָלָה. דְּהֵינּוּ
לִילְדָּה תְּחִלָּה אֵיזָה זְמַן עִם תּוֹרָה פְּלוֹנִית בְּעֶרְךָ ב' אוֹ ג' חֲדָשִׁים, דְּהֵינּוּ שִׁיְהִי
כָּל עֲבוֹדָתוֹ וְהַלּוּכוֹ בִּירְאֵת ה' עַל פִּי הַנְּאֻמָּר בְּאוֹתוֹ הַתּוֹרָה, וְכָל תְּפִלָּתוֹ
וְשִׁיחָתוֹ יְהִי לְזָכוֹת לְהַגִּיעַ לְמָה שֶׁנְּאֻמָּר בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה, וְכֵן יִתְנַהֵג אֵיזָה
זְמַן. וְאַחַר כֵּן יִלְדָּה אֵיזָה זְמַן עִם תּוֹרָה אַחֲרָת, וְכֵן אַחַר כֵּן עַד שֶׁיִּגְמַר לִילְדָּה
עִם כָּל הַתּוֹרוֹת. וְדְבַר כְּמָה פְּעָמִים מְזָה. אֲשֶׁרֵי מִי שִׂיאַחֲזוּ בְּזָה:

רחצ

פַּעַם אַחַת בָּא לְפָנָיו בְּעֶרְב יוֹם הַכְּפוּרִים אִישׁ אֶחָד מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנִּחְלַשׁ
בְּאוֹתוֹ הַיָּמִים וְסִפֵּר לְפָנָיו צָעָרוֹ וְחֻלְשָׁתוֹ. וְעָמַד שָׁם עוֹד אֶחָד מְאוֹתוֹ הָעִיר
שֶׁל זֶה הָאִישׁ הַנִּ"ל, שֶׁהָיָה אוֹהֵבוֹ, וְאָמַר לְפָנָיו רַבֵּנוּ ז"ל שְׁחוּלְאָתוֹ הַכְּבִידָה
עָלָיו בְּשָׁבִיל שֶׁהִלְדָּה הַיּוֹם לְמִקּוֹה לְטַבֵּל. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: לְמָה אַתָּם

תולים הכבדת החולאת במצוות, טוב וראוי יותר שתתלו בעברות. וזה
היה בערב יום פניו האחרון של קדם הסתלקותו הקדוש באומאן:

רצט

אחר שמחת תורה הייתי רגיל לבוא אליו ז"ל. ובכל שנה כשבאתי אליו
אחר שמחת תורה, שאל אותי אם הייתי שמח בשמחת תורה. וספר לי
כמה פעמים איך היו העולם שמחים בביתו, והיה לו נחת גדול מזה. וכן
עוד פעם אחת באמצע השנה דבר עמי מענין שמחת תורה, אם אני מרגיש
שמחה בלבי אז, או על כל פנים פעם אחר בשנה אם אני מרגיש שמחה
בלבי (וברוך ה' שעזרני בחסדו הגדול לשמח בכל לב כמה פעמים בשנה,
והרגשתי השמחה בלבי מה שאי אפשר לספר לחברו כלל. כי שמחת
יהדותנו, מה שזכינו להיות מזרע ישראל ולהאמין בו יתברך, הוא לכל
חד כפום מה דמשער בלבה. ואי אפשר לספר לחברו כלל. כמו שמבאר
אצלנו כמה פעמים (לעיל א'). בפרט בחינת הדבקות שמרגישין בשעת
השמחה אפלו הפחות שבישראל, זה אי אפשר לספר כלל). כי חפצו ורצונו
היה מאד שנהיה שמחים בכל השנה כלה, בפרט בשמחת תורה ופורים
ושבת ויום טוב. וספר לי שפעם אחד בשמחת תורה רקד בעצמו לבדו
בחדרו בלי סיועת אנשים אחרים:

ש

פעם אחת אמר לי: כל מה שאתה רואה בעולם, כל מה שנמצא בעולם,
הכל בשביל הבחירה והנסיון:

שא

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שְׂאֵמֶר, שְׁעַקֵּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא בַּחֲרָף לְזָהָר
וְלָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה. וּבִקְצֵץ בְּעֵת שֶׁהַלַּיְלָה קֶצֶרָה מְאֹד (שְׂאֵז אִין עוֹמְדִין
בַּחֲצוֹת כְּמִבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) (לְקוּיטִי מוֹהֲרִין קמ"ט), אֵז יְזָהָר לְעֵמֵד
בַּבֶּקֶר הַשָּׁכֶם בְּעֵלוֹת הַשַּׁחַר:

שב

פְּעַם אַחַת עֲמַדְתִּי לְפָנָיו, וְהוּא ז"ל הָיָה מְנַח עַל מְטוֹתוֹ וְנִזְרְקוּ דְבוּרִים אֵלָיו
מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: ("דְּעַר עֶקֶר אִיזוּ מִבְּטָן שְׂאוֹל שְׁוַעְתִּי")
(הַעֶקֶר הוּא: "מִבְּטָן שְׂאוֹל שְׁוַעְתִּי") (יוֹנָה ב')

שג

פְּעַם אַחַת דִּבֶּר עִמִּי מְעַנֵּן מְאוֹס תַּאֲוָה הִידוּעַ. וְאָמַר אֵז: מִי שְׁמַהֲרָהָר
בְּהַרְהוּרֵי נְאוּף הוּא שׁוֹטָה. כִּי הֲלֹא אֶפְלוּ אִישׁ פְּשׁוּט שְׁקוֹרִין בְּעַל הַבַּיִת,
הוּא גַם כֵּן אִינוּ חֲפֵץ שְׂיִהְיֶה נִתְפָּס חֵס וְשְׁלוֹם בְּעַנְיָן זֶה. אֶפְלוּ אִם אִינוּ יָרָא
חֲטָא כָּלָל, עַל כָּל פָּנִים בְּוֹדָאֵי אִינוּ רוֹצֶה שְׂיִהְיֶה לוֹ בְּזִיוֹן כְּזֶה שְׂיִתְפָּסוּ
אוֹתוֹ עִם אִשָּׁה אַחֲרָת. וְאִם כֵּן לָמָּה לוֹ לְהַרְהֵר וּלְצַעַר נַפְשׁוֹ בְּחִנָּם?! וְכִבֵּר
מִבְּאָר שְׂהַמְחַשְׁבָּה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כְּרָצוֹנוֹ וְכוּ'. עֵינֵי בְּסִפְרִים הַנִּדְפָּסִים
(לְקוּיטִי תַנְיָנָא נ') וְהַנְּכַתְבִּים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מְזָה וְיַעֲרַב לָךְ לְעַד, אִם תִּרְצֶה
לְקַבְּלָם בְּאַמַּת:

דש

פְּעַם אַחַת הִתְלוּצֵץ מְעַנֵּן זֶה. וְאָמַר שְׁעַל זֶה מְבַקְּשִׁים בְּכָל יוֹם וְאֵל תְּבִיאֲנִי
לְיַדִּי נְסִיוֹן וְלֹא לְיַדִּי בְּזִיוֹן. וְאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: ("אֲדַעַר אַה נְסִיוֹן אֲדַעַר אַה
בְּזִיוֹן") (אוֹ נְסִיוֹן אוֹ בְּזִיוֹן). הִינּוּ כִּי אִם לֹא יַעֲמֵד בְּנְסִיוֹן יִהְיֶה לוֹ בְּזִיוֹן.

וְכַבֵּר מִבְּאֵר קֶצֶת שְׁסָפֵר הַרְבֵּה מֵעֵנָן מְאוּס תִּאָּוֶה זֹאת, וְאָמַר שְׂאִינָה תִּאָּוֶה כָּלֵל וְכוּ' (עֵינַי שְׁבַחִי הַרְ"ן ט"ז). אַחֵר כִּדְּ אָמַר שְׁנִמְצָאִים הַרְבֵּה שְׁמֵעֶצֶם גְּשָׁמִיּוֹתֶם וְרִגְלֹתֶם בְּעֵנָן זֶה, אֵין מוֹעִיל לָהֶם כָּלֵל מֵה שְׁמִמְאָסִין לָהֶם עֵנָן זֶה, אֲדַרְבָּא בְּאִיזָה לְשׁוֹן שְׂיִדְבְּרוּ עִמָּהֶם מִזֶּה יִתְגַּבְּרוּ עֲלֵיהֶם הַהֲרָהוּרִים יוֹתֵר. עַל כֵּן טוֹב לָרֵב בְּנֵי אָדָם לִבְלִי לְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב בְּזֶה כָּלֵל. וְכַמְבָּאֵר מִזֶּה בְּסֵפֶר הָא"ב: "אַל תִּכְנַס עִם פְּתוּיִידָה בְּטוֹעֵן וְנִטְעֵן" וְכוּ' (סֵפֶר הַמִּדּוֹת גְּאוּף אוֹת י"י) (וְעֵינַי בְּחַיֵּי מוֹהַרְ"ן סִימָן תר"ד הַמְּשִׁדָּה לְשִׁיחָה זו):

שה

שְׂיִידָה לְהַשִּׁיחוֹת שְׁשִׁמְעֵתִי מִמֶּנּוּ ז"ל כִּמָּה פְּעָמִים שְׂאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: ("מֵעַ הָאֵט גָּאֵר נִיט צו טָאָהוּ") [אֵין מֵה לְעֵשׂוֹת]. (וְכַבֵּר נִדְפְּסוּ כִּמָּה שִׁיחוֹת נִפְלְאוֹת) (לְעִיל סִימָן רס"ט רפ"ז) וְכֵן מִבְּאֵר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּמִנְחוֹת דָּף צט: "תִּנָּא דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל דְּבָרֵי תוֹרָה לֹא יְהִי עֲלֵידָה חוֹבָה וְאֵי אֶתְהַ רְשָׁאֵי לְפִטְר עֲצָמָדָה מְהוּ". וְהוּא עֲצָה נִפְלְאָה לְמִי שְׁמַבְיִנָה מֵעַט:

שו

שְׂיִידָה לְהָא"ב הַחֲדָשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימָן א' הַמִּתְחִיל: דַּע כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וְלְכָל נִבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מִיִּחְדָּת וְכוּ', לְמִשְׁל מִין הָאֲרִיָּה וְכוּ'. וְהַהֲבָדִלִים כָּלֵם הֵם רְמוּזִים בְּתַמּוּנַת הָאוֹתִיּוֹת וּבְצִירוּפֵיהֶם. וְהַזִּיכָה לְהַבִּין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ'. נִרְאָה לִי שֶׁזֶהוּ עֵנָן הַשִּׁיחָה שְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּיּו הַקְּדוֹשׁ קָדָם שְׁבַת חֲנֻכָּה תַקֵּס"ה מֵעֵנָן הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁכָל הַתַּמּוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כָּלֵם נִכְלָלִים בְּתַבַּת "אָדָם" הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה "נַעֲשֵׂה אָדָם" (בְּרֵאשִׁית א'). כִּי בְּזֶה הַתַּבָּה "אָדָם" שְׂאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "נַעֲשֵׂה אָדָם", בְּתַבָּה זוֹ בְּעֲצָמָה נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתַּמּוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שְׁבַעֲוֹלָם. וְכֵן תַּבַּת בְּהֵמָה וְחִיָּה וְכוּ' הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, בְּזֶה הַתַּבָּה גַּם כֵּן נִכְלָל כָּל הַתַּמּוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחִיָּה וְכֵן שְׂאָר הַנִּבְרָאִים. וְהָאֲרִיָּדָה בְּשִׁיחָה זוֹ. וְאָמַר אַז, שְׂיִישׁ חֲכָמוֹת אֶפְלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שְׂיִיכּוֹלִין לְחִיּוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים נִפְלְאִים וְחֲכָמוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְנוֹרָאוֹת אֶפְלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שְׂיִיכּוֹלִין לְחִיּוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה (עֵינַי לְעִיל

קפ"א). והאריך בשיחה זו הרבה ולא זכינו לכותבה:

שז

שיחתו הנאה הנפלאה והנוראה לענן מה שדרך העולם לומר בכל שנה ובכל עת שעכשו אינם עתים טובות, ובשנים הקודמים היה טוב יותר וכי, פידוע שיחות כאלו בין רב העולם. דברנו עמו מזה הרבה. ורב השיחה היה שספרו לפניו הרבה שבימים הראשונים הטובים היה הכל בזול גדול ואף על פי כן נמצאו אז עניים ומחסרי פרנסה וחיים בצער ובדחק גדול הרבה יותר משל עכשו. כי לא היה אז נגידים ועשירים גדולים כמו עכשו. ומה שמוציא עכשו בעל הבית פשוט ואפלו מקבל חשב, הוא יותר מההוצאות של הנגידים שבשנים הקודמים פידוע ומפרסם כל זה. ענה ואמר: הלא אדרבא, השם יתברך מנהיג עתה העולם יפה יותר מקדם! ואמר בזה הלשון: ("אדרבא דער אייבערשטער פירט היינט שעניר דיא וועלט") (תפב):

שח

ויש לנו בזה שיחות הרבה, שכל דבורים ושיחות כאלו של העולם, הכל הם מן היצר הרע, שמרבה שיחות כאלה להכביד הצער ולהגדיל דאגת הפרנסה, כאלו עכשו חס ושלום אפס תקוה. ובאמת הוא שקר וכזב, כי השם יתברך זן מפרנס ומכלכל העולם תמיד, ובכל דור ובכל שנה נמצאים עולים ויורדים. ואם נסתכל היטב בכל שנה ובכל עת, בודאי נמצאים תמיד אנשים רבים שהיו עניים ומשרתים וכיוצא בשנים הקודמים, ועכשו נתעשרו. וגם הם רבים אומרים שהשנים אינם מתקנות עתה כמקדם, מחמת שרוצים בכל פעם עשירות יותר, ומנהיגים בביתם בגדולות יותר, עד שהוצאתם מרבה, ואומרים שעתה אינם שנים טובות כמקדם, אף על פי שאינם זוכרים שזה סמוך לפני איזה שנים היו עניים או משרתים וכיוצא בהם. ויהיה אידך שיהיה, מאי נפקא מנה מה שצועקים בכל פעם שהימים הראשונים היו טובים מאלה. וכבר צוח שלמה על זה וסתר דבריהם, ואמר: "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה" (קהלת ז'-י).

ואף על פי שרש"י פרש שם שהכל הוא לפי זכות הדורות, אף על פי כן:
"הרבה פנים לתורה" (במדבר רבה י"ג ט"ו), "ואין מקרא יוצא מדי
פשוטו" (שפת סג). כי שלמה המלך עליו השלום, שהיה חכם גדול מכל
האדם, אמר בחכמתו ורוח קדשו שזה שטות גדול מה שאומרים שהימים
הראשונים היו טובים מאלה. כי בכל פעם אומרים כך. ובאמת אנו רואים
שבכל פעם העולם נתעשר יותר, ומתנהג העולם בגדולות ובהוצאה מרבה
יותר מהשנים הקודמים.

ובאמת, מאי נפקא מנה בזה? אדרבא אם עכשו העולם בדחקות יותר,
צריכים לברח אל השם יתברך ולעסוק בתורה ובעבודה. כי אין מקום
לברח מצרות ויסורי עולם הזה רק אל השם יתברך ואל התורה. כי:
"אדם לעמל יולד" (איוב ה'). וכמו שכתוב במדרש: "אדם לעמל יולד
אשרי מי שעמלו בתורה" (בראשית רבה י"ג ז'). פרוש מאחר שאיך
שיהיה אם יהיה עשיר או עני וכי, אף על פי כן בודאי יהיה לו עמל וכעס
כל ימיו, כי צרות ויסורי כל אדם רבים מאד, וכמו שכתוב: "גם כל ימיו
פעס ומכאובות" וכי (קהלת ב'). וכמו בא בשל"ה בלשון חרוז: "אין רגע
בלא פגע אין שעה וכי אין יום וכי" (ח"ב קלח). על כן בודאי אשרי מי
שבורח מזה העמל של פגעי העולם הזה אל עמל התורה, ואז בודאי אשרי
וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא. אבל בזה שאומר שהימים הראשונים
היו טובים מאלה, ומגדיל דאגתו וטרדתו וצערו על הפרנסה וממון בכל
פעם יותר ויותר, בזה לא יפעל כלום. רק מבלה ימיו בצער ודאגה וכעס
ומכאובות, ומבטל עצמו מתורה ותפלה וכי מחמת דאגת שיחות
ושטותים פאלו. ולבסוף: "מאומה לא ישא בעמלו" (קהלת ה'). כי:
"בהבל בא ובחשך ילד" וכי (קהלת ו'). כי באמת מי שיש לו עינים לראות
ולב להבין האמת לאמתו, יבין בשכלו ויראה שגם בימים הראשונים היה
העולם מלא דאגת וטרדות הפרנסה, וכמו שאנו רואים בכל הספרים
שנתחברו לפני מאות שנים, שרבים ככלם כותבים בהקדמותיהם שהיה
להם צרות רבות בימיהם, וחסרון כיס ודחקות הפרנסה הקשה מכלם,
ואף על פי כן חברו ספרים קדושים הרבה. כי: "מה שהיה הוא שיהיה"
וכי (קהלת א'). והכלל, שגם בימים הראשונים היו העולם מלאים דאגות
הפרנסה, כמו שכתב שלמה המלך עליו השלום: "גם כל ימיו פעס
ומכאובות" וכי (קהלת ב'). וכתוב: "אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע
רגז" וכי (איוב ה', י"ד), וכיוצא כאלה פסוקים הרבה. וגם אז נדמה לכל
אחד שבצוק העתים כאלה צריכים לדאג רק על הפרנסה, ועל ידי זה
אבדו ימיהם והלכו מן העולם בלא חמדה. ואף על פי כן נמצא בכל דור
צדיקים ויראים וכשרים שלא השגיחו על זה, וברחו מן העמל של עולם
הזה לעמל התורה ובעבודה, וזכו להם ולדורותיהם וכי אשרי להם. וכן
עכשו בודאי הבחירה חפשית, ובודאי יש כח עתה גם עתה לכל אחד ואחד
לברח מדאגות ושיחות של צער כאלה, לברח מהם ולבטח בה' ולקבל על
עצמו עמל התורה תחת עמל המר של דאגות העולם הזה. ובודאי יפרנסו
השם יתברך, כי השם יתברך מפרנס העולם תמיד כאז כן עתה. אדרבא
השם יתברך מנהיג העולם בכל פעם יפה יותר.
הכלל: שהעולם הזה מלא דאגות ויגונות וצער ויסורים תמיד כמו אז כמו

עתה. וכמו שנגזר מחטא אדם הראשון: "בעצבון תאכלנה". "ביזעת אפך
 תאכל לחם" (בראשית ג'). ואין מקום לברח מהעצבון והדאגות האלו
 המקצרים ומבלים ימי האדם, אין מקום לברח מהם כי אם אל השם
 ותברך ואל התורה וכנ"ל.

וכבר דברנו שזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל במשנה: "כף הוא דרכה של
 תורה פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער
 תחיה ובתורה אתה עמל. אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך. אשריך
 בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא" (אבות ו'). ומקשין ההמון עם: איך שיש
 "אשריך בעולם הזה" מאחר שצריך לסבל עמל כזה לאכל פת במלח וכו'!
 וכבר מבאר באיזה ספרים איזה תרוצים דחוקים בדרך דרש, אבל באמת
 מי שיש לו עינים ולב להסתכל בענייני עולם הזה באמת, מי שזכה לינק
 באמת מתורותיו ושיחותיו ומעשיותיו הנוראים של רבנו הקדוש והנורא
 זכר צדיק וקדוש לברכה, אצלו מבאר המשנה בפשיטות גמור, ויכולין
 להסביר הדבר לכל בר שכל אמת הבקי קצת בטוב הנהגת העולם.
 כי כל העשירים והגבירים הגדולים מודים שהעולם הזה מלא יגונות
 ויסורים. כי דאגותיהם ויסוריהם רבות מאד מאד בכל פעם ובכל יום
 ובכל שעה. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל: "מרבה נכסים מרבה דאגה" (שם
 ב'). ואף על פי שההמון עם העניינים אינם מבינים זאת, ונדמה להם שאם
 היה להם עשירות לא היה להם דאגות, אבל באמת הם טועים הרבה בזה,
 וכנראה בחוש, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל וכנ"ל. והעניינים והבעלי בתים
 יש להם גם כן בודאי דאגות הרבה וכנ"ל. על כן אין מקום לברח מיסורי
 עולם הזה, המלא יסורים ומכאובות יסורים מיסורים שונים, הן בענין
 פרנסה, הן בענין צער ויסורים מאשתו ובניו, ולהנשים נדמה שיש להם
 צער מבעליהן, והן בענין יסורים ומכאובים ממש. שנמצאים הרבה סובלי
 חלאים ומפלות מפלאות רחמנא לצלן בעולם הן על כל אלה וכיוצא בהם,
 אין מקום לברח מפל זזה כי אם אל התורה.

כי כל מי שרוצה שיהיה לו טוב בעולם הזה שיחיה בנחת בלי צער הוא
 מלא צרות תמיד. כי כל מה שמקוה לטוב בא להפך. ואפלו אם יהיה לו
 לפעמים איזה טוב מדמה, הוא בודאי מערב ביגונות תמיד כידוע בחוש
 למסתכל על האמת. על כן בעולם הזה "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה"
 (משלי כ"א) לחיות בנחת, כי אם כשמתרצה באמת להסתפק בתכלית
 המעוט ולחיות חיי צער, כמו שאמרו שם במשנה הנ"ל: "פת במלח
 תאכל" וכו'. שאז דיקא כשמוקבל על עצמו כל הדחקות וחי צער ולסבל
 הכל ולעסק בתורה, כמו שכתוב שם: "ובתורה אתה עמל", אז דיקא יש
 לו חיות גם בעולם הזה. ואשרי לו גם בעולם הזה כמו שכתוב שם: "אם
 אתה עושה כן אשריך בעולם הזה", אשריך בעולם הזה ודאי. כי לא יהיה
 לו שום יסורים מפגעי העולם הזה המרבים אצל כל אדם מאד מאד,
 מאחר שמוקבל על עצמו הכל בשביל התורה, וכל חיותו וטובו הוא התורה
 שהוא טוב אמת. ואזי בודאי חיו חיים אמתיים ואשרי לו גם בעולם
 הזה. אבל הרוצה תענוגי עולם הזה ולחיות בנחת בעולם הזה, בודאי חיו
 מרים ומרורים מאד. כי "אפלו רוח קימעה עוכרתו" (סוטה ה.). כי תכף
 כשבא עליו דבר נגד רצונו יש לו צער ויסורים. וזה אי אפשר שיתנהג הכל

כְּרָצוֹנוֹ, וְאֶפְלוּ אִם יִהְיֶה גְבִיר וְאֲדוֹן וּמוֹשֵׁל, כִּי עוֹלָם הִזָּה מְלֵא יִסּוּרִים כַּנִּי. עַל כֵּן אֵין מְקוֹם לְבָרֵחַ מִיַּעֲמַל עוֹלָם הִזָּה וְיִסּוּרָיו כִּי אִם אֶל עֲמַל הַתּוֹרָה, לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִילֵךְ בְּדַרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, לְאָכַל פֶּת בְּמַלְח וְכוּ', וְאִז אֲשֶׁרֵי וְטוֹב לוֹ. אֲשֶׁרֵי בְּעוֹלָם הִזָּה וְדַאי. וְהַדְּבָרִים מוֹבְנִים הֵיטֵב לְבָקִי קָצֵת בְּיִסּוּרֵי עוֹלָם הִזָּה וְדַאֲגוֹתָיו הַרְבִּים וּמִסְתַּכֵּל עַל הָאֲמֶת. וְעַיִן מִזָּה בְּשִׂיחוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, הַנִּדְפָּסִים אֶצֶל הַסְּפָרִי מַעֲשִׂיּוֹת בְּסוּף, וְעַיִן בְּהַמְעָשָׂה שֶׁל הַחֲכָם וְהַתָּם וְכוּ' (מַעֲשֵׂה ט' בְּסְפָרֵי מַעֲשִׂיּוֹת):

וְאֶפְלוּ חֲכָמֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם הַמְּחַקְרִים מוֹדִים לְכָל זֶה שֶׁהָעוֹלָם הִזָּה מְלֵא יִסּוּרִים תְּמִיד, וְכַמְבָּאָר בְּדַבְרֵיהֶם הַרְבֵּה מִזָּה. וְאִמְרוּ שְׂאִין טוֹב בְּעוֹלָם הִזָּה כִּי אִם הַסָּבֵל. דְּהֵינּוּ שְׂצָרִיכִין בְּעוֹלָם הִזָּה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְסַבֵּל כָּל מֵה שְׂיַעֲבֹר עָלָיו וְכוּ'. אֲבָל כָּל דַּבְרֵיהֶם אֵינָם מוֹעִילִים לְהָעוֹלָם בְּלֵא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׂזָכִינוּ אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵין אָדָם זוֹכֵה לָזֶה שְׂיִקַּבֵּל עַל עַצְמוֹ הַסָּבֵל בְּעוֹלָם הִזָּה וְשֶׁלֹּא יִטְרִידוּהוּ צָרוֹת הָעוֹלָם הִזָּה, כִּי אִם עַל יָדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. כִּי כְּשֶׁמִּישֵׁב הָאָדָם עַצְמוֹ הֵיטֵב הָאֲמֶת לְאֲמֶתוֹ שֶׁהָעוֹלָם הִזָּה אֵינוֹ שוֹם תְּכַלִּית כָּלֵל, כִּי אֶפְלוּ אִם הִיָּה הָעוֹלָם הִזָּה מְלֵא טוֹבוֹת וְעֲשִׂירוֹת בְּלֵי שוֹם יִסּוּרִים וְצַעַר וְדַאֲגוֹת כָּלֵל, אֶף עַל פִּי כֵן הוּא הֶבֶל וְרִיק. כִּי הַזְּמַן חוֹלֵף וְעוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן, וְ"יִמֵּינוּ כְּצֵל עוֹבֵר" (תְּהִלִּים קמ"ד). "לֹא כְּצֵלוֹ שֶׁל דָּקָל " וְכוּ' (קִהֵלֶת רַבֵּה פְּרָשָׁה א' אוֹת ג'), וְכִמוֹ שְׂכַתוֹב: "יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שְׁבַעִים שָׁנָה וְכוּ' וְרַהֲבָם עֲמַל וְאִין כִּי גִז חֵיש וְנַעֲוֹפָה" (תְּהִלִּים צ'). מְכַל שְׂכֵן שְׂגָם כָּל הָעוֹלָם הִזָּה מְלֵא צַעַר וְיִגוֹנוֹת וְיִסּוּרִים וְדַאֲגוֹת וְטְרִדוֹת בְּלֵי שְׁעוֹר מְגִדוֹל וְעַד קָטָן, מִן גְּדוֹלֵי גְדוֹלֵי הַעֲשִׂירִים הַמְּפֻלְגִים עַד תְּכַלִּית הָעַנִּי שְׂבַעֲנִיִּים, כָּלֵם מְלֵאִים דַּאֲגוֹת, וְטְרִדוֹת הוֹצָאוֹת פְּרִנְסָתָם, וְשֶׁאֲרֵי יִסּוּרִים מִיִּסּוּרִים שׁוֹנִים, וְצָרוֹת וְהַרְפָּתָקָאוֹת כְּיָדוּעַ לְכָל. וְאֶפְלוּ קִיִּסְרִים וּמְלָכִים וְשָׂרִים גְּדוֹלִים מְלֵאִים דַּאֲגוֹת וְיִסּוּרִין וּפְחָדִים רַבִּים בְּלֵי שְׁעוֹר כְּיָדוּעַ לְמִי שְׂבָקִי בְּהֵם וּבְדַרְכֵיהֶם. וְכָל זֶה יָדוּעַ וּמְבָאָר אֶפְלוּ לְחֲכָמֵי הָאֲמּוֹת הָעוֹלָם. וְאֶף עַל פִּי כֵן אֵין מִי שְׂיִבְרַח מִזָּה, כִּי אִם כְּשֶׁבוֹחַר חֵלְקוֹ בַּתּוֹרָה וּמְצוּוֹת הַקְּדוּשִׁים, וּמְרַצָּה לְהַסְתַּפֵּק בְּתַכְלִית הַמַּעֲוִיט מִזָּה הָעוֹלָם, כִּי אִם לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּלְבַלּוֹת יָמָיו עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה. אִז דִּיקָא יָכוֹל לְבָרֵחַ מִן עֲמַל הָעוֹלָם הִזָּה, לְפִטֵּר מִעָלָיו עֲמַל וְיִגִּיעוֹת וְטְרִדוֹת וּמְרִירוֹת נֶפֶשׁ שֶׁל דַּאֲגוֹת הָעוֹלָם הִזָּה, וְלַחֲיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים בַּתּוֹרָה וְעֲבוֹדַת ה', אֲשֶׁר הוּא חַיִּים אֲמִתִּיִּים בְּעוֹלָם הִזָּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

וּבּוֹדַי צְדָקוֹ וְנֶאֱמַנּוּ דַבְרֵי הַמְּשֻׁנָּה הַקְּדוּשָׁה אֶפְלוּ עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ. שְׂמִי שְׂבוֹחַר לְסַבֵּל בְּעוֹלָם הִזָּה לְאָכַל פֶּת בְּמַלְח וּמִים בְּמִשׁוּרָה יִשְׁתֶּה וְעַל הָאֲרָץ יִישֵׁן וְחַיֵּי צַעַר יַחֲיָה, כִּי אֶפְלוּ פֶת בְּמַלְח וּמִים בְּמִשׁוּרָה לֹא כָּל אָדָם זוֹכֵה בְּהַרְחָבָה, וְעַל כֵּן הוּא צָרִיךְ עִם כָּל זֶה לְהִיּוֹת מְרַצָּה לַחֲיוֹת חַיֵּי צַעַר. אֲבָל כָּל זֶה הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כְּדֵי לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב שָׁם: "וּבַתּוֹרָה אֲתָה עֲמַל". אִז אִם עוֹשֶׂה כֵן בּוֹדַי "אֲשֶׁרֵיךְ וְטוֹב לָךְ". "אֲשֶׁרֵיךְ בְּעוֹלָם הִזָּה" וְדַאי. כִּי בּוֹדַי יֵשׁ לוֹ חַיּוֹת אֲמִתִּי מֵאַחַר שְׂמִקְבֵּל עַל עַצְמוֹ לְסַבֵּל כָּל יִסּוּרֵי הָעוֹלָם הִזָּה. וְזָכָה לְהַשִּׁיג הָאֲמֶת, שֶׁהָעוֹלָם הִזָּה לֹא נִבְרָא בְּשִׁבִיל נַחַת לְהַתְעַנֵּג בּוֹ. אֲדַרְבָּא מִי שְׂרוּצָה לְהַתְעַנֵּג בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מְלֵא יִסּוּרִים וְכַעַס וּמְכַאוּבוֹת וְכַנִּי. לְרַק הוּא בּוֹרֵחַ מִיַּעֲמַל הָעוֹלָם הִזָּה לְעֲמַל הַתּוֹרָה

אֲשֶׁר הוּא חַיִּינוּ וְאֶרְךְ יְמֵינוּ. אִזּוּ לֹא דֵי שְׂיִזְכֶּה לְעוֹלָם הֵבֵא שֶׁהוּא עוֹלָם
הַנִּצְחִי שְׂכָל הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ עוֹלָה כְּנִגְדּוֹ אֶפְלוּ כְּהֶרֶף עֵינַי, אֵף גַּם בְּעוֹלָם
הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ. כִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹב כִּי אִם הַסֶּבֶל. אֲבָל אֵי
אֶפְשֶׁר לְקַבֵּל הַסֶּבֶל שֶׁל יְסוּרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אִם כְּשֶׁבוֹרַח אֶל עֲמַל הַתּוֹרָה
וְהַמְצוּוֹת הַקְּדוּשִׁים

וְהַדְּבָרִים מְבֹאָרִים וּמוֹבְנִים מְאֹד לְמִי שֶׁחָפֵץ בְּאַמֶּת וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִטְעוֹת
אֶת עַצְמוֹ. כִּי מִי שֶׁמְתַלּוֹצֵץ מִדְּבָרִים כְּאֵלוֹ הוּא מְתַלּוֹצֵץ רַק מְעַצְמוֹ, הֵינוּ
שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל עֲצוּתֵינוּ הָאֱמֶתִיּוֹת וּפּוֹנֶה עֲרַפּוֹ אֵלֵיהֶם. כִּי הוּא רוֹצֵה
לְטַבֵּעַ בֵּיוֹן מְצוּלַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִי יִמְחָה בְּיָדוֹ, יֵאָחַז כָּל אֶחָד דְּרָכּוֹ
”וְאֶנְחֵנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נִזְכִּיר” (תְּהִלִּים כ"ו).

וְכִמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, עַל אֶחָד שֶׁדִּבֶּר עִמּוֹ הַרְבֵּה, וְכוֹנֵת רַבֵּנוּ ז"ל הַזֶּה
לְהוֹצִיאוֹ מִמְקוֹמוֹת שֶׁנִּטְבַּע בָּהֶם בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף. אֲבָל אוֹתוֹ הָאִישׁ
נָתַן כְּתָף סוּרְרַת וְחִזַּק אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא קִבֵּל דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּלִבּוֹ. אֵף עַל פִּי
שֶׁגַּם הוּא הֵבִין שֶׁדְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל אֱמֶתִיִּים וְנִפְלְאִים, אֲבָל לֹא רָצָה לְקַבֵּלָם.
עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: זֶה הָאִישׁ דּוֹמֶה, כְּמוֹ מִי שֶׁנִּטְבַּע בְּמִים וְהִלְדָּה לְאִבּוֹד,
וּבֹא אֶחָד וּפּוֹשֵׁט יָדוֹ וְרוֹצֵה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וְהוּא נוֹתֵן כְּתָף סוּרְרַת וּפּוֹנֶה
עֲרַפּוֹ בְּעֲזוֹת וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְתַפְס בּוֹ לְהוֹצִיאוֹ, וּבוֹרַח מִן
הַבַּא לְהַצִּילוֹ. וְלִהְיוֹמֵעַ יִנְעַם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבַּא:
תָּם וְנִשְׁלַם סֵפֶר שִׁיחוֹת הַר"ן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: